Henry Hammond

S. 7 d

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/dessmartyrumcruc00gall_0

Illuſtriſsimo Reverendiſſimoque

DOMINO

D. JOANNI NEERCASSELIO,

CASTORIENSIVM

Præſuli digniſſimo,

ANDREAS FRISIVS

S. P. D.

Cum ea humanæ ſortis & vitæ ratio ſit, ut malè meritos non rarò præmia virtutum & fama,

virtutem verò ipſam in præſens invidia & apud poſteros oblivio ſequatur; illi demum optimè de Republica mihi meriti videntur, qui aliorum egregia facta ſcripto ad memoriam poſteritatis tranſmittunt. Præterquam enim quod publicè intereſt, noſſe, quæ res, quibus ſubſidijs, quo tempore geſtæ ſint; etiam hoc conſtat, non alio meliore ſtimulo torpentem ingenij & animorum aciem excitari, quàm frequenti commemoratione illuſtrium exemplorum. Atque hoc ipſum dubio procul in cauſa fuit, cur non permittendum ſibi putaverit

Gal-

Gallonius, ut illaudati, & non aliquo peculiari præconio commendati abirent illi Martyres, per quos Catholicæ fidei decus, fremente licet Satana, firmum & immobile ſtetiſſet. Eademque nos ratio impulit, ut manum huic operi admoveremus, atque id ageremus ſedulò, ut publicè & in uſus omnium emendatius extaret, quod publico omnium bono conſcriptum erat. Tibi autem Reverendiſſime Præſul hoc quicquid eſt operis dicatum voluimus non eam tantum ob cauſam, ut conatus tibi noſtros & erga religionem ſtudium, quâ id par

erat animi devotione teſtaremur; ſed quia eo te loco poſitum, illiſque benignioris naturæ donis inſtructum Deus eſſe voluit, ut in tantâ opinionum & religionis varietate & diſcrepantia ſimul judicare de his talibus quàm optimè poſſis, & formare imbecilliorum animos ad manſuetudinem & conſtantiam quàm lubentiſſimè velis.

Vale Præſul Reverendiſſime, & quantum muneris tui ratio patitur fovere perge illum, qui longum tibi vitæ ac felicitatis curſum precatur, ut tantum Patriæ proſis, & gloriæ addas gloriæ tuæ, quantum pol-

pollicentur tuæ virtutes, & vota. Antverpiæ XIII. *Kalendas Octobris.* M. DC. LXVII.

ANDREAS FRISIUS
LECTORI.

Cum hic Gallonius primò Coloniæ nullo diſcrimine characterum, & poſtea Pariſijs ſine aliquo inſigni indice, utrobique autem minus accuratè prodijſſet, id dedimus operam, ut confuſa diſtinctè, & perperam poſita quàm emendatiſſimè ederemus, ſubjectis pluribus tabulis quas in editione Colonienſi fruſtra requires, id quod ignorare te, quia ſcire tua intereſt noluimus. Vale.

PETRVS PAVLVS CRESCENTIVS

CHRISTIANO LECTORI.

HABES, *amice Lector, omnia penè tormentorum genera, quibus Chriſtianorum hominum tentata ſimul & aucta fides eſt, brevi comprehenſa volumine: opus, mea quidem ſententia, & ad martyrum prædicatonem, & ad piorum cognitionem egregium: vel quod res tantas, nec ſatis ad hæc uſque tempora cognitas, in quibus vel maximè elucet fortitudo martyrum, patefacit nobis: vel quod puram ac ſimplicem in docendo veritatem, falſis exploſis opinionibus, oſtendit. Videtur enim totius hiſtoriæ virtus ea eſſe præcipua, ſi non ſolùm præclaras eximiasque res, ſed etiam veras oſtendat; ita ut legentis animum non tam rerum maximarum varietas delectet, quàm ve-*

ritas. Iam rei magnitudo patet ipſa per ſe: nam (ut uno verbo dicam quod ſentio) videtur mihi totius Chriſtianæ Eccleſiæ per tanta temporum ſpatia acerrimè bellantis robur ac virtus uno hoc libello, quaſi anguſta illa quidem, ſed eleganter picta regione contineri; ut nihil ferè præclarè geſtum in Chriſtiana militia ſit, quòd non unius huiuſce libelli finibus contineatur. Veritatem porro lectio ipſa declarabit. Sunt enim ſingula quæque (id quod inter legendum paſſim occurret) tum firmiſſimis probata rationibus, tum etiam ita graviſſimorum hominum ſententijs & auctoritate firmata, ut non mendacium modo, ſed ipſius etiam mendacij ſuſpicionem vitare facillimè poſſint.

Neque verò ferendum diutius videbatur, ut ea ipſa martyrum tormenta, quibus quaſi lucis quibuſdam inſtrumentis, Chriſtiana Eccleſia univerſa clariſſimis eſſet illuſtrata radijs, in denſiſſimis obſcuritatis tenebris

bris jacerent: eò enim, temporum injuria, an hominum incuria dicam? eò inquam deducta res erat, ut martyrum hiſtorias recolentes, nomina quidem tormentorum legeremus, tormenta ipſa non rarò cujuſmodi tandem ea eſſent, penitus non intelligeremus: ita fiebat, ut quam præcipuè ſectaremur in martyre conſtantiam, eadem nos ipſa, quibus demum tentata rationibus eſſet, lateret.

Itaque diſcuſſa tandem aliquando omni prorſus caligine, ſumma Antonij Gallonij *opera & induſtria ſunt in priſtinum candorem ſplendoremque reſtituta, ſingulaque tabellis accuratiſſimè delineata, ut quam tormenti ſpeciem lectio peperiſſet, quaſi præſentem oculis pictura proponat: ſolet enim non parum ad legentis delectationem confirmandam augendamque, conferre, ſi id ipſum, quod rude adhuc & informe ex ſola verborum adumbratione concipis, habeas ubi ſine ulla mentis hæſitatione certum poſſis intueri.*

Et

Et ſanè quem non delectet? quem non excitet ad pietatem? quem non etiam ſuæ pertæſum tarditatis & ignaviæ ad Chriſtianæ pietatis ardorem accendat talium rerum meditatio? præſertim verò, ſi ipſis etiam oculis aſpiciat tantam veterum Chriſtianorum in Chriſtiana fide ac religione tuenda conſtantiam? Quem non etiam barbarum ac ferreum ad commiſerationem emolliat tot acerbiſſimos intueri innocentium hominum cruciatus? illum plumbatis fuſtibusque contundi, hunc ferreis ungulis excarnificari, illum trochleis hunc equuleo torqueri, illum liquefacto plumbo, ferventi hunc pice, oleoque perfundi, illum tedis ac facibus, hunc laminis candentibus excruciari, illum in crucem, hunc in rotam extolli, illum in ardentes flammas comburendum hunc in profluentes aquas demergendum conjici, illum ex altiſſimo loco præcipitem dari, hunc ſævis beſtiarum dentibus dilaniandum objici, illi ſtricto gladio caput abſcindi, medium huic

pectus

pectus transfodi, illi guttur transfigi, huic dentes lapidibus comminui, maxillasque confringi, oculos illi erui, linguam execari, manus huic pedesque præcidi, denique plena cruore omnia, plena tormentis? Nimirùm iſtorum erat ſanguine plantanda Eccleſia, augenda confirmandaque credentium fides, terra ipſa purpureo riganda imbre, ut uberrimos Chriſtianæ Eccleſiæ fœtus ederet hominum Chriſtianorum. Quin potius iſtorum erat virtute ac robore rumpendus tyrannicæ crudelitatis & amentiæ furor, audacia comprimenda, frenanda libido, tormentum ipſum conſtantia ſuperandum. Hæc enim illa martyrum conſtantia eſt, quæ unà nequiſſimorum Chriſtiani nominis hoſtium impetum ſuſtinuit, conjecta tela retudit, conatus repreſſit, vires animosque fregit, ipſos etiam hoſtes debilitatos ac fractos vicit, ſubegit, proculcavit. Sæviebant Tyranni, furorem expromebant in martyres: novis illos quotidie exquiſitisque tormen-

tis

tis excruciatos, oculis atque animis ebibebant ſanguinem è lacero martyris corpore profluentem, carnes ipſas per ſummam excandeſcentis iræ rabiem diſcerptas ac laceras devorabant: ſed non frangebatur in tormentis animus ſanctorum; augebatur fides, creſcebat virtus, conſtantia ipſa in ſupplicijs, tanquam aurum in fornace probata clarius emicabat. Stabat Tyrannus ad ſæviendum ferox, ſtabat martyr ad perferendum fortis: augebat ille tormenta, hic patientiam, ille cruciatus, hic in fide conſtantiam; ita ut ſuccreſcentibus ſupplicijs, virtus etiam ipſa, divina favente gratia creſceret. Quamobrem acerrimus ille fortunarum Eccleſiæ vindex, ac propugnator Laurentius ad minas tyranni theſauros Eccleſiæ requirentis erectus, magna pauperum coacta multitudine; Facultates, inquit, quas requiris, Imperator, iſtorum, quos vides, manus in cæleſtes theſauros deportaverunt. Liberum quidem, ſed mite reſponſum. At verò

medijs

medijs in tormentis longè acrior factus, non interrogatus reſpondit, ſed ipſe per ſe ultrò in ſummum furentis Tyranni ludibrium & convicium, cum ſemiuſtulatum ſe ſuppoſito ex igne ſentiret; Aßatum, inquit, eſt jam, verſa & manduca: ut quæ ſatiari crudelitate libido non poterat, ſacratiſſimarum illarum carnium ingluvie reſtingueretur.

Sed Laurentium fortè quis in ipſo adoleſcentiæ flore cruciatum, robore ipſo potius, quàm Chriſtiana conſtantia & fortitudine, ſublevatum dicet. Audiat igitur quicunque id objecerit, audiat inquam, non virorum jam & adoleſcentium, ſed ipſarum etiam feminarum, virginum, puellarum in ſupplicijs cruciatibusque perferendis fortitudinem, robur, conſtantiam: Audiat (ut cæteras omittam) Agatham caſtiſſimam virginem ſexus imbecillitatem Chriſtiana virtute ſuperantem, cujus quantò erat cum viribus ſexus infirmior, tantò erit majori ſtupore & admiratione di-

gna

gna conſtantia. Tentatur modis omnibus à Quintiano impuriſſimo homine Agathæ puriſſimæ virginis pudicitia, verbis, blanditijs, ſuaſionibus, minis, ſed removeri virginis animus à propoſito ſancto non poteſt. Verbis verbera adduntur, à minis ad manus venitur: quid plura? colaphis cæditur, torquetur equuleo, excruciantur latera candentibus laminis admotis: at illa immota & ſtabilis, ſuper ſolidiſſimam Chriſtianæ fidei petram fundata, in confeſſione Chriſti, & ſervandæ virginitatis ſententia firmiter perſeverat. demùm mammillæ, Quintiani ſceleſtiſſimi hominis juſſu, abſcinduntur: quo in vulnere cum ſeſe continere amplius intra ſe virginis conſtantia non poſſet; eundem ipſum Quintianum appellans, in hæc verba prorupit: Crudelis Tyranne, num non te pudet eam amputare partem in femina, quam tu ipſe, impudens, in matre ſuxiſti? O magnum Chriſtiani roboris teſtimonium! ô intrepidam in tormentis conſtantiam! ô inauditam

litam in femina virtutem! armatum virum inermis femina petit; contemnit, ſuperat, vincit. ſed quid mirum? plus erat in femina virtutis ac roboris, quàm n homine illo armato: nam veniebat ille n haſta & gladio, hæc in nomine DOMINI JESU, *quo duce non exhorrebat ſupplicia, quo adjutore non timebat quid faceret ſibi homo: & licèt adverſus illam immaniſſimorum hoſtium caſtra conſiſterent, atrox exurgeret bellum, tamen in uno* JESU *ſperabat, qui docuerat manus ejus ad prœlium, & digitos ejus ad bellum. Sed quid ego Laurentium, quid Agatham memorem? ſexcenti ſunt in Christiana militia Laurentij, mille Agathæ; ut eorum omnium recenſere numerum, nedum ſingulorum res præclarè geſtas referre, ſi velis, non poſſis. Nota omnibus, perſpectaque eſt martyrum virtus, & conſtantia, ipſis etiam non obſcura tortoribus, quos plerumque defatigatos ac laſſos vires antea deficiebant ad torquendum, quàm martyrem vir-*

virtus deficeret ad perferendum. Stabant medijs in tormentis martyrum corpora, excruciabantur latera, diſſecabantur membra, animus certè in Dei ſinum jam jam evolaturus ad cæleſtem beatamque patriam anhelabat: namque prægustantes jam divinam illam æternæ beatitudinis dulcedinem, quam mox erant adepturi, propoſitamque futuræ victoriæ palmam intentis oculis intuentes, intelligebant verè non eſſe condignas paſſiones hujus ſæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, & momentaneum hoc & leve noſtræ tribulationis æternum gloriæ pondus operari in cælis. Quare invictiſſimus ille protomartyr Stephanus inter lapidum crepitantium turbinem, inter obruentium ſaxorum fragorem, inter vociferantium hominum ſtrepitum, per ſummam animi ſui quietem ac pacem, cæleſtis gloriæ ſpecie objecta, Video, inqui, cælos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Non ſentiebat conjectos lapides, non jactata convicia, ſed ver-

verſari ſibi videbatur in viola & roſa. Et ſanè quis non flores, ô bone Ieſu, quis non violas ac roſas tormenta, ſuppliciaque omnia dixerit ſuaviſſima divini amoris tui dulcedine condita? hæc una tormentorum vim leniebat, acerbitatem abſorbebat, ſopiebat crudelitatem: hac denique ſola repleti interiore dulcedine martyres gaudebant in tormentis, lætabantur in ſupplicijs, exultabant in cruciatibus, in ipſis geſtiebant pœnis, ut non tormenta ſibi, ſed delicias, non cruciatus, ſed voluptates. non pœnam, ſed ſuavitatem ſentire viderentur. Doceat id nos Vincentius inter cæteros athleta Chriſti fortiſſimus: diſcruciatur ille varijs ſæviſque tormentis, virgis cæditur, torquetur equuleo, ferreis ungulis excarnificatur: denique lacerum & apertum undique, vulneribusque confectum martyrij corpus in acutiſſima teſtarum fragmenta conjicitur, ut à ſubjectis etiam torqueretur aculeis: ſed ô res mira, & ad propoſiti noſtri confirmationem aptiſſima! repentè fragmen-

gmenta illa è teſtis roſæ ac violæ nov miraculo factæ, duritiem & aſperitatem in redolentium florum mollitiem a ſuavitatem convertunt, fitque ægr martyris corpori ſtratum, quo reficeretur, non infringeretur, idoneum. Doceat hoc idem Tiburtius martyr glorioſiſſimus, qui per ardentes prunas fidenter ambulans, ad Tyrannum converſus: Diſce, inquit, ex hoc uno, miſer, veram eſſe Chriſtianorum hominum religionem: prunæ enim mihi flores videntur, quorum odore fruor, non uror calore. Sed vera ſunt iſta, & quæ nullam habeant in Chriſtiano viro dubitationem, cùm præſertim id ipſum ſatis Veritas ipſa, veritatiſque auctor CHRISTUS *demonſtraſſe videatur, cùm ſuavitatem in jugo paſſionum pollicetur. Quamobrem velim propoſitus tibi in hoc libro ſit, Chriſtiane lector, quaſi apertus quidam & ſpatioſus campus pulcherrimis ſuaviſſimiſque refertus floribus, per quem jucundè vagari ad libitum poſſis, hinc inde percipiens ſuaviſ-*

viſſimam redolentium florum fragrantiam. Id ſi feceris, futurum facilè polliceor, ut Dilectum vagando invenias; quoniam & ipſe deſcendit interdum ad areolam aromatum, ut ibi paſcatur in hortis, & lilia colligat. hunc inventum tene, nec dimittas, donec benedixerit tibi.

DE SANCTORVM MARTYRVM CRVCIATIBVS.

Caput I.

De cruce, ſtipitibus, & modis, quibus Chriſtiani in Chriſti Confeſſione perſeverantes appendebantur.

TRactaturi hoc libello, cùm de martyrij inſtrumentis, tum etiam de innumerabilibus penè modis, quibus glorioſiſſimi atque invicti Domini noſtri Jeſu Chriſti milites pro ejus honore mortem forti animo ſubiêre; à ſacroſancta cruce operis initium meritò facere decrevimus: hæc enim illa fuit, in qua Salvator Orbis, æterni Patris Filius, mortis vincula rumpens, callidum aſpidem ſuperavit, &

ſuis fortitudinem promeruit, ut maximâ cum cordis lætitia eſſent parati ad omnia omnino ardua ac difficillima, etiam, ſi ſic res poſtulaverit, uſque ad ſanguinis effuſionem, membrorum omnium crudeliſſimam obtruncationem. Cùm igitur ejus ſacræ divinæque legis magiſtri ac prædicatores, robur, quod in tormentis præ ſe ferebant, à cruce acceperint, à cruce librum jure decuit exordiri. Quoniam verò ſtipites erecti, ſub hoc eodem crucis nomine ab antiquis comprehendebantur. ideo & de his erit nobis ibidem agendum, ſicuti & de modis, quibus ſancti Martyres pro Chriſti fide defendenda ſuſpendebantur: nam tam cruci affixi, quàm palis alligati, erant aliquo modo pendentes.

Crucis ſupplicium non ſolùm Hebræis, ſed & Gentilibus quoque uſui fuit.

Nunc autem revertentes ad crucem, dicimus, non tantùm Hebræos conſueviſſe reos mortis ipſi-

ipſimet cruci ſuffigere, ſed etiam Gentiles: & hoc quidem nonnullæ ipſorum auctoritates declarant; Ciceronis primùm pluribus in locis, præcipuè 7. Verr. & lib. de finib. bon. & mal. Valerij Maximi lib. 6. cap. 2. externorum 3. de L. Domitio Prætore, & 8. de Quæſt. cap. 4 de Alexandro ſervo Fannij, Titi itidem Livij lib. 3. Curtij 9. Suetonij in Galba 9. & Senecæ de conſolatione ad Martiam: quo in loco habetur, cruces non generis ejuſdem extitiſſe, unde hujuſcemodi ibidem verba leguntur: *Video iſtic cruces non unius quidem generis, ſed aliter ab aliis fabricatas: ſunt qui capite in terram verſo ſuſpendant: alij per obſcœna ſtipitem agunt: alij brachia patibulo explicuerunt*, &c. Quod autem dicit; *alij per obſcœna ſtipitem agunt*, quodnam crucis genus ejuſmodi fuerit, explicat idemmet Seneca lib. 17. epiſt. 102. crucem enim eam, dum

Cruces non unius tantum generis fuerunt.

in Mecænatem voluptuoſum invehitur, acutam nominat. ex quibus omnibus optimè colligi poteſt, ſicut etiam ex lib. 2. epiſt. 15. ejuſdem auctoris, ex crucibus alteram fuiſſe, ut illæ quas communiter per crucis vocem intelligimus; alteram verò inſtar palorum acutorum, quibus hoc tempore Turcæ ad reos vitâ privandos utuntur, adigentes illos per medium hominem uſque ad ſummum oris. Legatur, ſi placet, Seneca loco paulò antè citato, & Procopius de bello Wandalico lib. 1.

Primo crucis generi (ſicuti Seneca ſuperiore loco, multiplicia que Sanctorum acta teſtantur) aliqui fuerunt affixi capitibus in *terram verſis, aliqui autem ad cælum elevatis; & utroque modo in crucem ab idolorum cultoribus tollebantur Chriſtiani. Capite in terram verſo, martyrio inter alios coronatus fuit coryphæus Apoſtolorum Petrus, de quo hæc Ori-

* *Figura Prima D.*

[a] Origenes: *Petrus ad extremum Romæ cùm verſaretur, capite deorſum ſtatuto (ſic enim perpeti cupiebat) cruci affixus eſt.* [b] Auguſtinus autem ſic: *Currunt itaque uterque,* id eſt, Petrus & Paulus, *ad palmam martyrij, & uterque perveniunt ad coronam.* Et paulò poſt: *Petrus pro Chriſto capite deorſum verſo in ligno ſuſpenditur: Paulus pro Chriſto gladio trucidatur. Ille propriis greſſibus proficiſcebatur ad Chriſtum, oculiſque ad ſuperiora reſpiciens, beatum ſpiritum deducebat ad cælum.* In eandem quoque ſententiam (ut alios Patres omittamus) ſcribit Chryſoſtomus hom. in Princ. Apoſtolorum: *Gaudeas tu,* (inquit) *Petre, cui datum eſt, ut ligno crucis Chriſti fruereris, & ad Magiſtri ſimilitudinem voluiſti crucifigi, non rectâ quidem figurâ, ut Chriſtus Dominus, ſed capite in terram verſo, tanquam qui à terra in cælum iter faceres. Beati illi clavi, qui ſancta illa membra penetrarunt.*

a Origen. in Geneſ. apud Euſeb. lib. 3. c. 1.

b Auguſt. ſerm de ſanct. 28.

runt. Hucuſque Chryſoſtomus. Sanctiſſimo huic Chriſti Apoſtolo addere poſſumus Calliopum, qui eodem mortis genere pro tuenda Chriſtiana religione fortiter excellenterque de diabolo & mundo triumphavit: itemque & illos, quorum Euſebius meminit hiſt. lib. 2. cap 8. in fine. Et hæc de cruci affixis, pedibus ad cælum tendentibus.

* *Figura Prima* C.

* Pedibus autem ad terram demiſſis (ut rem noſtram proſequamur) paſſi ſunt complures Chriſtianæ legis buccinatores, Philippus videlicet & Andreas Apoſtoli, item [a] Cleonicus, Eutropius, Baſiliſſus, [b] Theodolus, [c] Neſtor Epiſcopus, [d] Timon Diaconus, [e] Alexander quidam, [f] Phengon, Eucarpus, [g] Timotheus, Mau-

a *SS. Cleonici, Eutropij, & Baſiliſſi referunt Acta. Græci in Menolog. 5 Non. Martij.* b *Theodoli Euſeb. hiſt. lib. 8. c. 22.* c *Neſtoris Surius tom. 1.* d *Timonis Roman. Martyrol. 13. Kal Maij.* e *Alexandri Surius tom 2.* f *Phengonis & Eucarpi idem tom. 1. ex Metaph. ſub S. Clementis Ancyrani titulo.* g *Timothei & Mauræ Menolog. 5. Non. Maij.*

Maura [h] Eulalia Barcinonenſis, [i] Lucillianus, [k] Apollonius, [l] Fauſtus. Præter hos ſcribit quoque Martyrologium Romanum de martyribus decem millibus crucifixis, & de Simeone quodam Epiſcopo ſimiliter crucifixo, qui tunc temporis ætatis ſuæ annum vigeſimum ſupra centeſimum agebat. De primis, id eſt, de decem millibus in crucem ſublatis, X. Kalend. Iulij, ſic: *In monte Ararath paſſio ſanctorum martyrum decem millium crucifixorum.* De altero verò, nempè de Simeone Epiſcopo, XII. Kalend Martij, his verbis: *Hieroſolymis natalis beati Simeonis Epiſcopi & martyris, qui filius Cleophæ, & propinquus Salvatoris ſecundùm carnem fuiſſe traditur. Hic Hieroſolymorum Epiſcopus poſt Iacobum fratrem Domini ordinatus, in perſecutione Trajani multis ſupplicijs affectus, martyrio conſum-*

h *Eulaliæ nos in hiſt. SS. Virginum externarum.* i *Lucilliani Menolog. 3. Non. Junii.* k *Apollonij idem Menol. 6. Id. Iulij.* l *Fauſti idem 16. Kal. Auguſti.*

matus eſt, omnibus qui aderant, & & Iudice ipſo mirantibus, ut centum viginti annorum ſenex crucis ſupplicium fortiter conſtanterque pertuliſſet. Tractat de eodemmet S. Epiſcopo Euſebius hiſt. 3. cap. 26. & lib. item 8. cap. 8.

Modus quo Gentiles ad Chriſtianos crucifigendos utebantur.

Præparabant à principio crudelitatis miniſtri (ut nonnulla ex Actibus ſuprà citatis, & præcipuè Pionii indicant) malleum, clavos ferreos, & crucem ex ligno compoſitam, quam continuò in terra locabant, & interdum funes aliquos deferre ſolebant, ad manus ac pedes in crucem agendorum extendendos: deinde ſanctos martyres, ſive alios ex eorum vana religione alicujus criminis reos, veſtibus denudatos, in ligno ponentes, quatuor (ut probabilius videtur) clavis eos in ipſo ſuſpendebant: quo facto ſtipitem ſimul cum

cru-

cruci affixis deſuper elevabant; & in excavatum foramen erigentes, ſic eos ad acerbiorem cruciatum permanere uſque ad putrefactionem relinquebant, uti Valerius Maximus libro ſexto, cap. 2. externorum 3. atque alibi non obſcurè innuit. Ex his itaque diſcere poſſumus, fuiſſe Hebræos à Gentilibus diſcrepantes in corporibus cruci affixorum deponendis è ligno: hi etenim (ut modò notavimus) ea in patibulo pendere, donec putreſcerent, ſinebant: at Judæi non ſic, quoniam eadem die, juxta legis mandatum Deuteron. cap. 21. è ligno deponebant, & loco convenienti funerabant.

Quomodo differrent Hebræi à Gentilibus in corporibus cruci affixorum deponendis è ligno.

De alio verò crucis genere, quod initio capitis palum eſſe acutum Senecæ auctoritate demonſtravimus, parum in hoc noſtro libello pertractabimus, cùm hactenus non potuerimus in martyrum antiquorum hiſtoriis hujuſmodi ſupplicium invenire: niſi fortè tale

De palo acuto.

velimus nuncupare illud, quo glorioſiſſimi Chriſti athletæ præacutâ ſude per media viſcera tranſverberabantur; & de hoc, divino favente Numine, capitulo ultimo peragemus: vel illud, de quo Theodoretus hiſt. Eccl. lib. 5. cap. 38. his verbis: *Ubi autem videt eum*, id eſt S. Benjamin, *hunc cruciatum habere pro ludo, aliam ruſus arundinem in membrum genitale intrudi mandat, quæ ſæpius extracta inſertaque dolores ei incuſſit inexplicabiles. Poſt efferatus tyrannus virgam robuſtam, craſſam, & propter ramos undique eminentes valdè aſperam, in imam alvi ſedem infigi jubet.* hæc ille. Verùm à Turcis (ut legitur libro ſeptimo de ſignis Eccleſ. cap. 3.) Hadrianus ex Ordine ſancti Dominici, & viginti ſex alij palis fuerunt infixi; de quo tormenti genere meminit Procopius de bello Wandalico libro primo, pag. 180. Ac de his hactenus.

Immanes cruciatus.

De

De ſtipitibus.

De ſtipitibus & eorum uſu.

Fuerunt cultui dæmonum deditis ſtipites magno uſui, in variis Christianorum cruciamentis: ipſis enim ſanctos martyres toto corpore utplurimùm nudatos, clavis ferreis affigentes, vel certè funibus ligantes, ungulis, uncis, aut pectinibus immiſericorditer excarnificabant, ſagittis configebant, fuſtibus, aliiſque flagellorum inſtrumentis cædebant, morſibus ferarum objiciebant, evellebant dentes, excidebant linguam, mulieribus mamillas amputabant, denique aliis diris modis eoſdem palis aſtrictos cruciare non deſiſtebant.

Confirmant hæc quamplurima ſanctorum martyrum acta,[a] Greg. nimirum Thaumaturgi, [b] Pionii, [c] Polycarpi, [d] Primi & Feliciani, [e] Mau-

a *Acta Gregorij Surius ex Metaph. tom.* 1. b *Pionij idem ab eodem tom.* 1. c *Polycarpi vetera noſtræ bibliothecæ manuſcripta.* d *Primi & Feliciani Petrus lib.* 5. *c.* 99.

[e] Mauritij & ſociorum, [f] Symphronij, [g] Philemonis, [h] Blandinæ, [i] Marci, Marcelliani, [k] Gaianæ, [l] & Febroniæ virginum, [m] & aliorum utriuſque ſexûs ferè innumerabilium. hoc idem etiam ex antiquis ſcriptoribus indicant inter alios Cicero 7. in Verrem, Valerius Maximus lib. 3. cap. 8. de Fulvio, & lib. 5. cap. ſimiliter 8. de L. Bruto, & Suetonius Tranquillus in Claudio c. 34.

Sciendum hoc loco eſt, martyres, qui palis, clavis ferreis firmati torquebantur, fuiſſe iiſdemmet quandoque etiam funibus ligatos, & hoc ad majorem forſitan ipſorum cruciatum. Videat lector, ſi vult, aliqua ex Actis Sanctorum paulò antè citatis, ſpeciatim Pionij, Primi, Marci, Mauritij, Marcelliani, & Polycarpi.

De

e *Mauritij & ſociorum Surius tom. 4.* f *Symphronij & ſociorum Petrus lib. 6. c. 144.* g *Philemonis Petrus lib. 3. c. 183.* h *Blandinæ Euſebius lib. 5. c. 2.* i *Marci & Marcelliani Petrus lib. 5. c. 124.* k *Gaianæ Surius ex Metaphr. tom. 5. ſub S. Gregorij Armenij inſcriptione.* l *Februniæ Lippom. 7. Sur 3. & Menolog.* m *Plurium mart. Rom. Martyr. 8 Id. Ian.*

De columnis, atque arboribus eidem pene uſui accommodatis.

Quamvis conſueſcerent dæmonum cultores ſuppliciis ſæpiſſimè afficere morti addictos ſtipitibus ligatos, de noſtris tamen invenitur quandoque ſcriptum, fuiſſe eos aut columnis, aut arboribus, vel funiculis colligatos, vel clavis affixos, ipſis ſic jubentibus, excruciatos.

De columnis teſtes ſunt Acta Torpetis martyris à Petro lib. 5. cap. 8. relata, & Euſebius hiſtor. 8. cap. 11. & denique columna illa in baſilica S. Sebaſtiani extra Urbem religioſe aſſervata, quæ ex antiqua Chriſtianorum traditione illa eſſe creditur, in qua idem beatus martyr pro Chriſti fidei confeſſione ſagittis percuſſus fuit.

De arboribus verò teſtes Acta ſimiliter martyrum, Zoe à Surio deſcripta tom. 1. ſub S. Sebaſtiani

ni nomine, Paphnutij ab eodem Surio tom. 2 Papæ à Menologio 17. Kal. Aprilis, & Victoris & Coronæ à Petro lib. 4. cap. 168. & à Lipom. tom. 7. à Surio 3. & à Mombritio 2.

De diverſis ſuſpendendi generibus.

Cum hactenus à nobis de cruce actum ſit, & de ſtipitibus, reliquum eſt ut tandem in hac ultima hujus capitis parte de modis ſuſpendendi inveſtigemus, quo pacto videlicet SS. martyres pro ſacri Evangelij defenſione fuerint à Gentilibus appenſi; variis enim, & quidem acerrimis modis per appenſionem, ipſorum arbitratu, paſſi inveniuntur: nam de aliquibus legitur, uno tantum pede fuiſſe ſuſpenſos, & de aliquibus utroque aut ſaltem (ut ſcribit Nicephorus hiſtor. 7. cap. 11.) altero pede ad caput elevato, molliore igne ſuppoſito, ut fumo ex illa materia proveniente ſuffocarentur:

tur: de quibuſdam aliis, vel ambobus, vel altero brachio, aut certè apicibus pollicum manuum, & pedibus ſimul gravia atque injuſta addita pondera. De quibuſdam etiam reperitur, ſuſpenſos è muro ſublime pendentes, lapidibus & collo & pedibus appoſitis, aut funibus corporibus alligatis, oneratos habentes humeros glebis ſalis, & in os ad majorem eorum pœnam lignis immiſſis. De quibuſdam aliis inſuper deprehenditur, melle perunctos fuiſſe ſub ardentiſſimo Sole ſtipitibus erectis aſtrictos, ut muſcarum & fucorum aculeis torquerentur. De aliis præterea, uncis ferreis ſuſpenſos, aut laqueo, ut necarentur, ſublime elevatos eo modo, quo temporibus hiſce latrones & ſicarij, ut vitâ priventur, levari ſolent. Poſtremo, vel ad columnas, vultu alterius in alterum obverſo ligatos, pedibus non ad terram demiſſis, vel denique capillis appen-

ſos,

ſos, ut mulieribus pro Chriſti fide decertantibus frequenter accidebat.

De ſingulis hiſce modis crebrò ſanctorum martyrum Acta loquuntur. De primo, illa Gregorij Armeniæ Epiſcopi à Metaphraſte apud Surium tom. 5. deſcripta, & Samonæ & Guriæ ab eodem etiam apud eumdem Surium tom. 6. & beatiſſimorum Ionæ ac Barachiſij à Metaphraſte item apud dictum ſcriptorem tom. 2.

De ſuſpenſis altero pede.

Verùm appendebantur ſæpè altero pede per totum diem (ut Euſebius hiſtor. 8. cap. 9. teſtificatur) mulieres Chriſtianæ, ita ut ne pudenda quidem earum in Chriſti vel maximè contemptum contegerentur.

Quantùm verò attinet ad modos, quibus martyres ita cruciabantur, ſciendum eſt eos fuiſſe multos. Nam aliquando ſimpliciter [1] altero pede; aliquando ad hæc [2] fumus ex humida addebatur

1 *Figura Prima* A.
2 *Figura Tertia* B.

tur & fœtida materia, nempe ex beſtiarum ſtercore, & inſuper tortores duodecim virgis cædentes: quandoque etiam uno pede in genu deflexo, 3 & genu ferreo injecto vinculo, altero deinde pede ferri pondere, ut ſic miſerandum in modum diſcerperentur, gravato. Vnde in ſancti Samonæ Actis hujuſmodi verba narrantur: *Præſes autem ſtatim jubet Samonam altero pede in genu inclinari, & ferreum vinculum injici ejus genui: quod cùm factum eſſet, eum quidem ſuſpendit præcipitem à pede quem inclinaverat, alterum deorſum trahens pondere ferri.* hucuſque Acta.

3 *Figura ſecunda C.*

Aliquo horum trium generum affecti martyrio inter alios leguntur præclariſſimi illi Chriſti milites, quorum paulò antè fecimus ipſi mentionem, Barachiſius ſcilicet primo, Gregorius Armenius altero, & Samona tertio. Et hæc de primo modo.

De alio ſuſpendendi genere, quod

De appenſis ambobus pedibus.

quod de appenſis ambobus pedibus fuiſſe diximus, mentionem faciunt nonnulla ſanctorum martyrum Acta, Venantij nempè à Petro recitata Catalogi 5. cap. 12. & ſanctarum virginum Euphemiæ, ejuſque ſororum ab eodem Petro Catalogi 8. cap. 29. & à veteribus codicibus Aquilejenſis Eccleſiæ manu exaratis, item ſanctorum Acepſimæ Epiſcopi, ac ſociorum à Metaphraſte apud Surium tom. 2. & ſancti Theopompi à Petro lib. 5. cap. 33. Idem quoque demonſtrant beati Victorini Acta à Romano Martyrologio relata Nonis Septembris, & Leontii nobiliſſimi martyris à Surio tom. 3. & S. Mercurii à Metaphraſte apud nuper citatum auctorem tom. 6. ac denique aliorum multorum, & quidem innumerabilium: de quibus X. Kalend. Junii ſic ſcriptum reliquit Martyrologium Romanum: *In Cappadocia commemoratio ſancto-*

rum

rum martyrum, qui in perſecutione Maximiani, confractis cruribus, necati ſunt: item eorum, qui eodem tempore in Meſopotamia appenſi pedibus in ſublime, capite verſo deorſum, ſuffocati fumo, & lento igne conſumpti, martyrium compleverunt.

Ceterùm non uno tantùm modo, ſed pluribus erant ita appenſi à ſervis diaboli (ut ex Actibus paulò antè citatis percipi poteſt) excruciati: nam aliquando * fumo inſuper faucibus preſſi; aliquando malleis * ab iiſdem capita eorum contuſa; quandoque vel ingentia * ſaxa eorundem cervicibus alligata, vel ſaltem facibus ardentibus, hoſtilem in modum aduſti.

** Figura prima* B.

** Figura Quarta* A.

** Figura ſecunda* A.

Primo horum in Meſopotamiæ regione quamplures Chriſtiani perpeſſi habentur; altero Euphemia, Thecla, Eraſma, & Dorothea præclariſſimæ Chriſti virgines; tertio Theopompus, & Mercurius, & poſtremo Venantius.

De tertio appendendi genere, id eſt, de appenſis altero brachio.

Verba faciunt de hoc tertio appendendi genere, quod de appenſis altero brachio fuiſſe affirmavimus, permulta ſanctorum martyrum Acta, inter quæ illa Samonæ & Guriæ dudum à nobis notata, adnumeramus, & Antoniæ martyris nobiliſſimæ, de qua Romano in Martyrologio IV. Non. Maij ſic literis proditum reperitur: *Nicomediæ natalis ſanctæ Antoniæ martyris, quæ nimiùm torta, & variis afflicta cruciatibus, altero brachio tribus diebus ſuſpenſa, & in carcere biennio detenta, ad ultimum à Priſcilliano Præſide in confeſſione Domini flammis exuſta eſt.* hucuſque Martyrologium Romanum.

Notari debet primùm, conſueviſſe nonnumquam martyrum percuſſores alligare pedibus iſto modo appenſorum, ut ſingulæ il- *Figura prima G.*

lo-

lorum corporis compages diſtraherentur, grandis ponderis lapides: cujus rei præclarum firmumque teſtimonium aliquæ ſanctorum res geſtæ dant nobis, potiſſimùm Samonæ & Guriæ identidem in aliis propoſitis hoc ipſo capite citatæ.

De ponderibus, quibus Ieſu Chriſti Domini noſtri athletæ cruciabantur.

Frequentiſſimè in martyrum hiſtoriis legitur, eoſdem ſublime appenſos, fuiſſe inter alia tormenta ponderibus gravatos, ex quibus quædam erant plumbea, vel ferrea, (ut alio loco dicemus) & quædam alia lapidea; lapidea veluti nonnulla fidem faciunt, quæ ad hunc diem hîc Romæ aſſervantur in baſilicis SS. Apoſtolorum, atque Apollinaris, & Anaſtaſij ad Aquas Salvias non procul ab urbe. Erant maximi ponderis lapides, nigrique coloris, ro-

rotundi, vel oblongi, ferreum annulum ſaxo impactum habentes, quo funiculus ad ligandum & ſuſpendendum ad pedes vel manus ſublime pendentium immittebatur.

Orbicularia quænam fuerint.

Illud præterea lectorem ſcire volumus, quoſdam in ea fuiſſe opinione, ut crediderint prædictos globos lapideos à Joſepho lib. de Machab. ad Polybium, Orbicularia appellatos, non fuiſſe inventos inferendorum cruciamentorum causâ, ſed æſtimandorum onerum gratiâ: quod quidem (ut in Notationibus ad Romanum Martyrologium probatur) minimè eſſe poteſt: nam quæ erant hujuſmodi, habebant (ut Iſidorus lib. 16. origin. & Alciatus de ponderibus cap. 1. docent) notam numeri inſcriptam, quam has non habere apparet.

Varia ponderum genera.

Ampliùs diverſa fuerunt (ut in dictis Notis ad Romanum Martyrologium ſcriptum habetur)

tur) hæc pondera ab illis, quæ lege 12. tabul. debitoribus exhibebantur: erant enim compedes, de quibus Gellius lib. 20. cap. 1. in fine, ubi hæc inter alia: *Vincito aut nervo, aut compedibus quindecim pondo non minore; aut ſi volet majore, majore vincito.* hæc Gellius.

De quarto ſuſpendendi genere, ſcilicet de ſuſpenſis ambobus brachiis.

De hoc quarto ſuſpendendi genere ſermonem faciunt Acta ſanctorum Procopij à Metaph. relata apud Surium tom. 4. Andochij, Thyrſi, & Felicis à Petro lib. 8. cap. 116. & Mennæ, ac ſociorum ejus à Metaphraſte etiam apud Surium tom. 6. *Figura prima E.*

Scies hoc loco, hanc fuiſſe Gentium conſuetudinem, ut interdum vel pedibus hoc modo appen-

penſorum grandia pondera vinc- rent, vel certè ut poſt tergum di- ſtortis brachiis eos ſublime demi- terent, ac relinquerent. Quocirc Romano in Martyrologio hæc 8 Kal. Octobris de ſanctis Chriſti confeſſoribus Andochio & ſocii referuntur: *Auguſtoduni natal lis ſanctorum martyrum Andochi presbyteri, Thyrſi diaconi, & Fe- licis, qui à beato Polycarpo Smyr- nenſi Epiſcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, ibidem flagellis duriſsimè cæſi, ac tota die inverſis manibus ſuſpenſi, & in ignem miſſi, ſed non combuſti, tandem vectibus eorum colla feriuntur, & ita glorio- ſiſsimè coronantur.*

De quinto ſuſpendendi genere, vide- licet de ſuſpenſis pollicibus manuum.

De hoc quinto ſuſpendendi ge- nere ſcribunt Iacobi & Mariani Acta à Petro recitata lib. 4. cap. 104. & à Surio tom. 2. in quibus ejuſ-

ejuſmodi de Mariano Chriſti milite verba narrantur: *Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quòd ſe lectorem tantùm, ſicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quàm nova, quàm diaboli venenato ſenſu, & dejiciendi artibus exquiſita ſupplicia! Pependit Marianus ad vulnera: & quæ martyri, etiam in ipſis lacerationibus affuit gratia; ſic tortus eſt, ut illum exaltaret & pœna. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, ſed ſummos apices pollicum vinxerat, ſcilicet ut digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris ceteris laboraret. Addita etiam pedibus injuſta pondera, ut diſcordantibus pœnis utrinque diſtracta, & viſcerum convulſione reſoluta, de nervis ſuis totius corporis compago penderet.* hæc Acta: quibus ſanè non obſcurè inſtruimur vera eſſe, quæ de hoc quinto genere aſſeruimus.

De ſexto genere, videlicet de ſublime pendentibus, oneribus collo & pedibus ligatis.

Figura quarta B. De hoc genere teſtes ſunt beatiſſimi Severiani martyris res geſtæ, à Metaphr. apud Surium tom. 5. relatæ, his verbis: *Præfectus itaque, Severiani ſilentium, contemptum, ſicut erat, arbitratus, graviora in eo excogitabat, & cùm eum de ligno depoſuiſſet, deducit ad murum: cùmque duos lapides maximos & graviſſimos, unum quidem collo, alterum autem alligaſſet pedibus, & martyrem fune cinxiſſet, demittit è muro ſublime pendentem, ut lapidum pondere membris ei divulſis, violenter abrumpat animam.* hucuſque Acta. Et de hoc ſexto genere mihi jam ſatis ſuperque dixiſſe videor.

De

De ſeptimo, nimirum de ſuſpenſis funibus corporibus ligatis, onuſtiſque humeris glebis ſalis, &c.

De hoc ſeptimo genere mentionem faciunt beati Greg. Armenij Acta à Metaphraſte apud Sur. tom. 5. deſcripta, in quibus hæc: *Cùm iſta fusè ſanctus dixiſſet Gregorius, irâ ſupra modum repletus eſt Tyridates, & acerrimè in eum fuit commotus: & vinctus quidem fuit ſtatim vir præclarus. Deinde cum lignum ori ejus immiſiſſent, quàm maximo poſſunt ſpatio, ſuperiorem partem disjungunt ab inferiori, & ejus humeros onerant glebis ſalis, qui eſt apud Armenios foſſilis: deinde funibus ſacroſancto corpori alligatis, cùm eum ſublime ſuſtuliſſent, totos ſeptem dies ei hoc acerbum producunt ſupplicium.* Hactenus Gregorii Acta, quæ (ſi verum fateri velimus) dilucidè quidem nobis, qualis quantave fuerit hujus generis ſuſpendendi immanitas, declarant.

Figura Quinta A.

De octavo genere, nempè de aſtrictis melle perunctis, ſub ardentiſſimo Solis æſtu, ſtipitibus erectis, ut morſibus muſcarum & fucorum afflictarentur.

Figura Secunda B.

De hoc genere res geſtæ ſanctorum Mauritij, ſociorumque ejus à Surio relatæ tom. 4. & Marci Arethuſij à B. Gregorio Nazianzeno invectiva 1. in Iulianum, à Theodoreto lib. 3. cap. 7. à Sozomeno hiſtor. 5. cap. 19. à Nicephoro lib. 10. cap. 9. & à Surio pariter tom. 1.

De quampluribus modis, quibus Chriſtiani muſcarum & fucorum aculeis exponebantur.

Tribus modis in martyrum hiſtorijs reperiuntur fuiſſe Chriſtiani eamdem ob cauſam radijs Solis objecti: aliquando ſimpliciter palis ligati, ut Mauritio, ſociiſque ejus contigit: aliquando ſportis ex junco confectis ſublati in altum, ut de Marco Arethuſio apud paulò antè à nobis citatos auctores legi poteſt: poſtremò (veluti B. Hieronymus in Pauli primi

mi Eremitæ hiſtoria dat teſtimonium) humi poſiti, manibus poſt terga ligatis. Et hæc de his modis.

Scribit Rodiginus antiq. lect. lib. 10. cap. 5. fuiſſe à veteribus hocmet ſupplicij genus Cyphoniſmus à Cyphone nuncupatum: *unde Cyphon in Ariſtophanis Pluto,* ait ille, *id nominatur, quod ligneum erat vinculum, ſive (ut nunc etiam) ferreum, vulgus* Berlinam *vocat,* quo quis videlicet (adde tu) ad ignominiam ligatus, detinebatur melle delibutus, ſic muſcis expoſitus: *hinc ſit* (ſubjungit idem auctor) *ut improbis quoque Cyphonis adhaeſerit nomen, & Cyphoniſmus pro ſupplicio.* deinde paulò inferiùs: *Apud quoſdam ita cautum animadverto, ut quiſquis per audaciam, legum placita riſui habuiſſet, diebus viginti in archivo,* (id eſt in loco quo ducebantur damnati ad mortem) *vinctus Cyphone perſeveraret nudus, melle ac lacte delibutus, ut apibus muſciſque eſſet pabulum:*

Cyphonis ſupplicium quale fuerit.

lum: dilapſis verò ijs, muliebri indutus veſte, deturbaretur in præceps. hæc Cœlius Rodiginus.

Scaphiſmus quid. Ejuſmodi etiam aliqua ex parte illud tormenti genus erat, quo Perſæ (ut Eunapius in Maximo, & Zonara 1. Annalium teſtantur) ad delinquentes communi luce privandos utebantur; quod quidem ſcaphiſmus ab ipſis dictum invenitur. Agit de eo Plutarchus in Artaxerxe his verbis: *Igitur Mithridatem ſcaphis necari juſſit. Genus autem mortis ac ſupplicij hujuſmodi eſt: Duabus exædificatis ſcaphis inter ſe congruentibus in altera hominem, qui ad ſupplicium datur, reſupinant, alteram deſuper imponentes ſic ambas conjungunt, ut manus ac pedes foris excludantur, reliquum verò corpus totum intus claudatur. Præbent homini cibum, ſtimuliſque oculos fodientes, veſci vel invitum cogunt: veſcenti autem pro potu lac melli admixtum in os infundunt, faciemque eodem conſpergunt;*

gunt; ſic ejus oculos verſantes, ſcapham ſemper adverſo Soli opponunt, & muſcarum inſidentium multitudine ora quotidie obteguntur. Cumque intus ea faciat, quæ edentes, bibenteſque homines facere neceſſitas cogit, ex corruptione & putredine varij pullulant vermes, quibus intra veſtes penetrantibus, corpus abroditur. Cùm enim, perfuncto vita homine, ſuperior amovetur ſcapha, exeſa caro aſpicitur, & circa viſcera talium ferarum paſcentium, aliarumque quotidie ſuccreſcentium multitudo apparet. Hujuſmodi ſupplicijs Mithridates excruciatus ad decimumſeptimum uſque diem calamitoſam vitam produxit, atque demum extinctus eſt. hæc Plutarchus, à cujus verbis non differunt relata à Zonara tom. 1. Annalium, pag. 21. hæc enim ibi leguntur: *Perſæ atrocitate pœnarum omnes barbaros vincunt, ſcaphis & excoriationibus ſupplicia graviora & diuturniora reddentes. Ceterum*

quod de ſcaphis dixi, declarandum eſt ob imperitiores. Duas ſcaphas inter ſe pares conjungunt, ita inciſas, ut caput, manus, & pedes foras emineant; in quibus, eum qui ſupplicio afficitur, ſupinum reclinant; itaque ſcaphas clavis inter ſe compingunt: deinde potionem ex melle & lacte in os miſeri infundunt, donec ad nauſeam repleatur, eademque & faciem & pedes & brachia ejus perfundunt, & ſub dio ad Solem exponunt; & hoc quotidie faciunt: ita fit, ut muſcæ, veſpæ, & apes liquorum ſuavitate allectæ, faciei & reliquis membris è ſcaphis prominentibus inſideant, miſerum vexent & pungant. At venter ejus lacte & melle diſtentus, liquida rejicit excrementa, è quibus putrefactis lumbrici & vermes ſcaturiunt: qui verò in ſcaphis jacet, in ſordibus illis carne putreſcente, à vermibus eroſus, & crudeliùs & tardiùs interit. Hoc ſupplicij genere Paryſatis Artaxerxis & Cyri mater

eum

eum ſuſtuliſſe fertur, qui ſe Cyrum cũ fratre de regno pugnantem interfeciſſe gloriatus fuerat, per dies quatuordecim excruciatum. Ac ſcapharum ſupplicium hujuſmodi eſt. hactenus Zonaras. In eamdem prorſus ſententiam ſcribit Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Iſtiuſmet quoque generis cruciamenti meminit Eunapius in Maximo his verbis: *Nam ſcaphiſmus ſupplicium Perſis uſitatum pro tormentis huic allatis parvum fuerit.* ſic Sardianus. Ex hucuſque itaque dictis (niſi noſtra nos fortè fallat opinio) perfacilè & nullo negotio percipi poteſt, ſcaphiſmum non à ſcaphio, quod vas erat ſtercorarium, dictum eſſe, ſed à ſcaphis ligneis: & hoc quidem, partim quia prædictis in locis habetur, ambas illas ſcaphas clavis fuiſſe in unum conjunctas atque unitas, quod de ſcaphijs minimè aſſerendum: partim etiam quia ſcaphas illas fuiſſe, & non ſca-

Scaphiſmi ſupplicium in uſu erat apud Perſas.

Scaphiſmus non à ſcaphio, ſed à ſcaphis dicitur.

ſcaphia, ibidem legitur. Nec enim obſtat, ſi dicatur ſcaphiſmum non à ſcaphis deductum, ſed à ſcaphio: quia videlicet non ſemper ſcaphis exhibitum reperitur, cùm aliquando corio bovis arido, quo ſic conſumendus inſuebatur, aliquæ martyrum res geſtæ, executioni mandatum nos doceant. Nam hæc ratio, ſi his, quæ ex Plutarcho & Zonara recitavimus, fides eſt adhibenda, nullius videtur momenti: & primò, quia intra ſcaphas duas, & non ſcaphia, narrant ambo huic generi mortis adjudicatos incluſos fuiſſe: deinde quia ſcaphiſmus (ut ex ijſdem auctoribus ſuprà ſcripſimus) ille erat, in quo ſic homo, ſuis indutus veſtibus, decem & ſeptem dierum ſpatio includebatur, ut caput cum manibus pedibuſque melle ac lacte delibutum promineret ad muſcarum & fucorum aculeos ſic perunctum: cujuſmodi non fiebat illis, qui

co-

corio bovis inſuebantur; illorum enim per diem caput foris excludebatur, ceteris corporum partibus nudatis, & intra corium incluſis. Quocirca de Chryſantho martyre hæc in Actis ejus cùm manuſcriptis, tum in lucem editis leguntur: *Auferentes eum ex eodem loco, excoriaverunt vitulum, & corio recenti cingunt eum nudum, & poſuerunt eum ad Solem; ſed per totum diem in æſtu nimio & flagrantiſſimo Sole nullam omnino potuit calefactionem ſentire. Sed eadem, quâ fuerat, viriditate perdurans, corium in nullo potuit Dei famulum violare. Item poſuerunt catenas ferreas, & reliqua.* Hucuſque Acta; quibus erudimur, ſcaphiſmum ab hoc genere cruciamenti fuiſſe diverſum, licèt ex aliqua parte illi ſimile, quatenus nimirum ſic corio recenti incluſi radijs Solis adverſis exponebantur, ut fortaſſis & obcæcarentur, & à muſcis

Chryſanthus martyr non paſſus fuit ſcaphiſmum, ſed aliud genus cruciamenti eſt aliqua ex parte ſimile.

apibuſque afflictarentur, & intus ex corruptione vermium vi ſcaturiente, ſi modò diebus pluribus ita fuiſſent detenti. miſerè eorum corpora abſumerentur. At de ſcaphiſmo ſatis.

De conſimilibus cruciamentis.

Conſimilia tormenta his quæ hucuſque à nobis ſunt declarata, multa videri queunt in Luciani dialogo, cui titulus eſt, *Lucius*, ſive *Aſinus*, ubi hæc narrantur: *Mortis genus, quo hæc virgo longo dolore afficiatur, reperiundum eſt nobis.* & paulò pòſt: *Hunc aſinum* (inquit) *interficiamus primùm, tum ſcindamus ventrem; atque inteſtinis abjectis, intus virginem includamus, ita ut ſolum ſuperextet caput, ne e veſtigio ſuffocetur: reliquum corpus intra ventrem lateat: quo conſuto, ambos vulturibus ejiciamus novo more præparatum cibum. Advertite, quæſo, ad hoc tormenti genus.* Primùm *viva mortuo aſino inhærebit: deinde Sole urente, in ejus ventre decoquetur; inſuper fame*

ad

ad mortem torquebitur , neque poterit ſeipſam perimere. Cetera, quibus excruciabitur, tum ex putrefacti cadaueris fœtore , tum ex vermibus ſcaturientibus, prætermitto. Vultures denique cadaver depaſti , & viventem quoque unà laniabunt. Ad hoc monſtro ſimile acclamantes omnes rem comprobavere. hæc Lucianus. his ſimilia ſcribit Apuleius de Aſino aureo lib. 6. in fine his verbis : *Hunc aſinum jugulare craſtinò placeat, totiſque evacuato præcordijs per medium alvum nudam virginem inſuere , ut ſola facie prominente, ceterum corpus puellæ nexu ferino coërceat , tunc ſuper aliquod ſaxum ſcrupoſum inſititium aſinum exponere , & Solis ardentis vaporibus tradere* , &c. & lib. 8. eo in loco , in quo ſic habetur : *Arreptum ſervulum ejus, qui cauſam tanti ſceleris* , & quæ ſequuntur. Deinde alia item in Iulio Capitolino in Maximino atque in Macrino Imperaoribus , in Valer. Maximo

lib.

lib. 9. cap. 2. de externorum crudelitate ultimo, in Suetonio Tranquillo in Caij vita cap. 27. & in quamplurimis alijs, quos, ut poſſimus genera appendendi, quæ ſuperſunt, explicare, recenſere omittimus.

De nono & decimo appendendi generibus, nempe de unco ſuſpenſis, & de laqueo necatis.

Figura Quinta B. Horum duorum modorum teſtes ſunt Acta martyrum: primi illa Niceti à Petro Catalogi 8. cap. 70. relata: alterius verò, beatorum Gorgonij & Dorothei ab Euſebio hiſtor. 8. cap. 6. à Nicephoro Calliſto lib. 7. cap. 6. & denique à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis.

De undecimo ſuſpendendi genere, nimirum de ligatis ad columnas, pedibus non demiſſis ad terram.

De hoc genere meminit Philæas Epiſcopus apud Euſebium hiſtor.

ſtor. lib. 8. cap. 11 his verbis: *Alij autem vultu alterius in alterum obverſo ligati, & columnis, pedibus non ad terram demiſſis, appenſi, ſic uti cùm funes acriùs retraherentur & contentiùs, corporis gravitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neque tantiſper ſolùm, dum Præſes cum illis quæſtione diſceptabat, illiſque examinandis vacabat, ſed per totum ferè diem iſtud ſupplicij genus ſuſtinuerunt. Quando autem ab illis ad alios profectus eſt, miniſtros ipſius auctoritati obſequentes reliquit, qui priores accuratè obſervarent, ſi fortè quiſquam tormentis evictus cedere videretur; mandavitque ut acerbè & ſine remiſſione ulla funibus diſtorquerentur; & deinceps cum jamjam eſſent animam acturi, rurſum in terram demiſſi, paſſim miſerè raptaretur.* hucuſque Philæas: quæ verba (prout ex Græco ipſiuſmet Philææ ſermone in Latinum tranſtulit in mei gratiam admodum illuſtris & reverendiſſimus

mus dominus Sextilius Mazzuchius Epiſcopus Leſſanenſis) hoc modo ſe habent: *Alij autem ad columnas ligati ſunt vultu alterius in alterum obverſo, pedibus non habentibus ubi inſiſterent; ita autem, ut cùm funes retrò traherentur, vel ſurſum traherentur, vel iterum atque ſæpius & intensè* (quæ omnia ſignificat verbum Græcum ἀνελκομένων) *vim corporis gravitate afferrent*; & reliqua ut ſuprà. Ceterùm quo pacto hæc ſint intelligenda, cognitu eſt difficillimum: etenim non tantùm ex ſe apud Euſebium obſcura ſunt, ſed etiam à Nicephoro lib. 7. cap. 9. aliter repetita comperiuntur; hinc fit, ut & difficiles habeant explicatus, & ut in eis declarandis à diverſis alioqui doctiſſimis viris, quos conſului, diverſæ ſint adhibitæ explanationes. Sunt enim, qui opinentur eam eſſe verborum Philææ ſententiam, ut velit docere nos, ita fuiſſe perſecutionum temporibus Chriſtianos ſublime appen-

pen-

penſos, ut eorum pedibus, acerbioris cruciatûs gratiâ, eſſent marmoreæ columnæ alligatæ: quæ quidem interpretatio nulla omnino eſſe videtur; cùm nec verbis auctoris accommodari poſſit, nec difficultates, quæ ex hujuſmodi explicatione emanarent, tollere queat: quomodo enim ſubterfugere poſſemus verba illa, *Pedibus non habentibus ubi inſiſterent*, non fuiſſe ſuperflua? ſi enim columnæ erant ſanctorum martyrum pedibus appenſæ, pedes profectò non erant ad terram demiſſi: qua igitur ratione adduntur? Deinde quomodo illa alia fuiſſe impropria negare poterimus, videlicet, *Vim corporis gravitate afferrent*? certè, ſi columnæ erant pedibus ligatæ, vi columnarum, non corporis gravitate martyres premebantur: cur ergo Philæas non ſic in ſua notata epiſtola poſuit? Poſtremò quomodo devitare etiam aliam difficultatem ex verbis ejuſdemmet Philææ exor-

exortam, quæ ſcripſit ille paulò
ſuperiùs ab his quæ adduximus i
namque ait: *Alij pependerunt ad
porticum*, ſeu (ut textus Nicepho-
ri habet) *ad fornicem*, quod idem
eſt, *una manu affixi*, *& articulo-
rum, membrorumque diſtenſionem;
quæ omnem doloris ſuperabat acer-
bitatem, pertulerunt. Alij autem
ad columnas ligati ſunt, vultu alte-
rius in alterum obverſo, pedibus non
habentibus ubi inſiſterent*, &c. Non
igitur columnæ erant pedibus ho-
rum appenſorum alligatæ, ſed hoc
modo appenſi ipſiſmet vincti te-
nebantur, & miſerandum in mo-
dum ſic detenti cruciabantur. Ex
his quoque aliorum interpretatio
refelli poteſt, quâ aſſeritur, id
verba Philææ ſonare, ut indicent
fuiſſe Chriſti athletas vultu alte-
rius in alterum verſo ſimul liga-
tos, & ſic non columnis, ſed forni-
cibus, pedibus ad cælum tenden-
tibus, ſuſpenſos: hæc, inquam,
explanatio, ſi his, quæ ex Philæa
du-

dudum recitavimus, eſt fides præſtanda, falſa eſſe oſtenditur; ſunt enim hujuſmodi: *Alij ad fornicem una manu pependerunt, alij autem ad columnas ligati*, & quæ ſequuntur. Sine dubio igitur ab ipſa veritate aliena eſſe, dilucidè, planèque conſtat. Præterea, ſi pedibus ad cælum verſis erant hi ſuſpenſi, cur addidit auctor, *Pedibus non habentibus ubi inſiſterent?* id eſt, ſitum; nam ſublime pedes ſitum non habent, ſed humi. Item ſi erant inter ſe colligati, vultu alterius in alterum obverſo; quid cauſæ fuit, ut non dixerit Philæas, ſimul ligati, & corporum gravitate, non corporis? duos etenim martyres in unum vinctos duo habere corpora oportet. His tandem interpretationibus rejectis, reliquum eſt, quid ipſi ſentiamus, aperire. Dicimus itaque, auctoris mentem eam fuiſſe, ut inſatiabilem illam crudelitatem ante omnium oculos poneret, quam

quam inanium deorum amatores, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, in Chriſtianos exercuere: quamobrem hæc literis conſignata reliquit: *Alios una manu appenderunt ad fornicem. Alij autem ad columnas ligati ſunt, brachijs* (ut multi Euſebij codices, quos vidi, habent) *poſt tergum diſtortis, & pedibus non habentibus ubi inſiſterent,* &c. perinde ac diceret: Quoſdam ex ſervis Chriſti altera manu appenderunt ad fornicem; quoſdam alios deinde ap ipſaſmet columnas tantùm, quæ fornices fulciebant. Porro hanc verborum Philææ explicationem veram eſſe, ex his quæ hucuſque retulimus, ita planè apertèque apparet, ut nullo pacto nova id ratione confirmare ſit opus. Verùm, quod attinet ad modum, quo martyres columnis vinciebantur, non ignorare oportet (veluti conjecturis, ex prænotatis verbis Philææ factis, ducimur ad ſuſpicandum) fuiſſe hujuſmodi,

di; ut in ſuperioribus columnarum partibus eſſent vel annuli ferrei, vel, quod nobis magis probatur, trochleæ aliquæ, per quas ductorij funes immitterentur, quibus poſtea ſancti martyres, brachijs poſt terga diſtortis, & vultibus ad columnas verſis, alligati ſurſum per totos dies à tortoribus aut traherentur, aut certè deorſum maximo cum impetu ab ijſdem demitterentur, ita tamen ut numquam terram ipſam contingerent: quod quidem ideo fiebat, ut dolorem ſuſtinerent illi vehementiorem; & poſt hæc cùm jamjam eſſent animam acturi, à carnificibus, annuente Judice, rurſum ad terram demiſſi miſerè raptarentur. Lege, ſi libet. Euſebium, Nicephorumque locis nuper citatis, ubi ſe ita rem habere comperies. Illud poſtremò te ſcire volo, non pugnare inter ſe prædictos auctores in recitando Philææ ſermone; quamvis alter illorum ſcriptum re-

reliquerit, fuiſſe Chriſtianos columnis, vultu ad eas verſo, ſuſpenſos; & alter, ad ſeipſos: nam vel eidem columnæ duo martyres ſimul vinciebantur, unus in una parte, & alter in alia, vel ſaltem pluribus, unus in una columna, & alius in altera viciniore, ſic ut, ſi fieri potuiſſet, tam hi quàm illi & columnas, & ſe invicem aſpexiſſent. Ex his ergo conſequitur, prænotatos ſcriptores Nicephorum & Euſebium minimè inter ſe pugnantia fuiſſe locutos, ſed cohærentia, ſimulque conformia. Atque de hoc appendendi genere ſatis.

De poſtremo genere, nempe de mulieribus Chriſtianis capillis ſuſpenſis.

Figura prima F. Hujus poſtremi generis teſtes ſunt quamplurimæ martyrum res geſtæ, Eulampiæ in primis à Surio tom. 5. deſcriptæ, Iulianæ à nobis

bis in hiſtoria noſtra ſanctarum virginum externarum, Zoæ à notato Surio tom. 1. ſub ſancti Sebaſtiani martyris nomine, Theonillæ à Surio ſimiliter tom. 4. ſub ſanctorum Claudij, Aſterij, & ſociorum inſcriptione, Euphemiæ à Petro Catalogi lib. 8. cap. 84. & demum Symphoroſæ à Mombritio tom. 2. Et de modis ſuſpendendi in noſtros à Gentilibus adhibitis hæc impræſentia viſa ſunt nobis dicenda. Videat lector, ſi alia his conſimilia ſcire cupit, auctores, Actaque martyrum paulò ſuperiùs citata, ſanctumque etiam Gregorium Nazianzenum oratione 1. in Julianum, ubi de Marco Arethuſio hæc ille ſcripſit: *A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennarijs generoſum illud corpus excipientes, atque hanc tragœdiam inſtar ludi habentes*, & quæ ſequuntur, perinde quaſi diceret: Ad ſimilitudinem pilæ à pue-

De Marco Arethuſio.

ris

ris ad pueros pendens hic vir viciſſim mittebatur, &c. Eſſent alia ejus generis multa, quæ brevitati potiſſimùm ſtudentes, omittere cogimur.

FIGVRA I.

A Martyr uno tantùm pede ſuſpendebatur.

B Martyr ambobus pedibus ſuſpendebatur, igne, ut ſuffocaretur ſuppoſito.

C Martyr in crucem, capite ad cælum elevato, tollebatur.

D Item cruci, capite in terram verſo, affigebatur.

E Ambobus etiam brachijs appendebatur, ejuſque pedibus gravia pondera alligabantur.

F Mulieres Chriſtianæ capillis ſuſpendebantur.

G Martyres altero tantùm brachio ſuſpenſi, ſaxis ad eorum pedes alligatis.

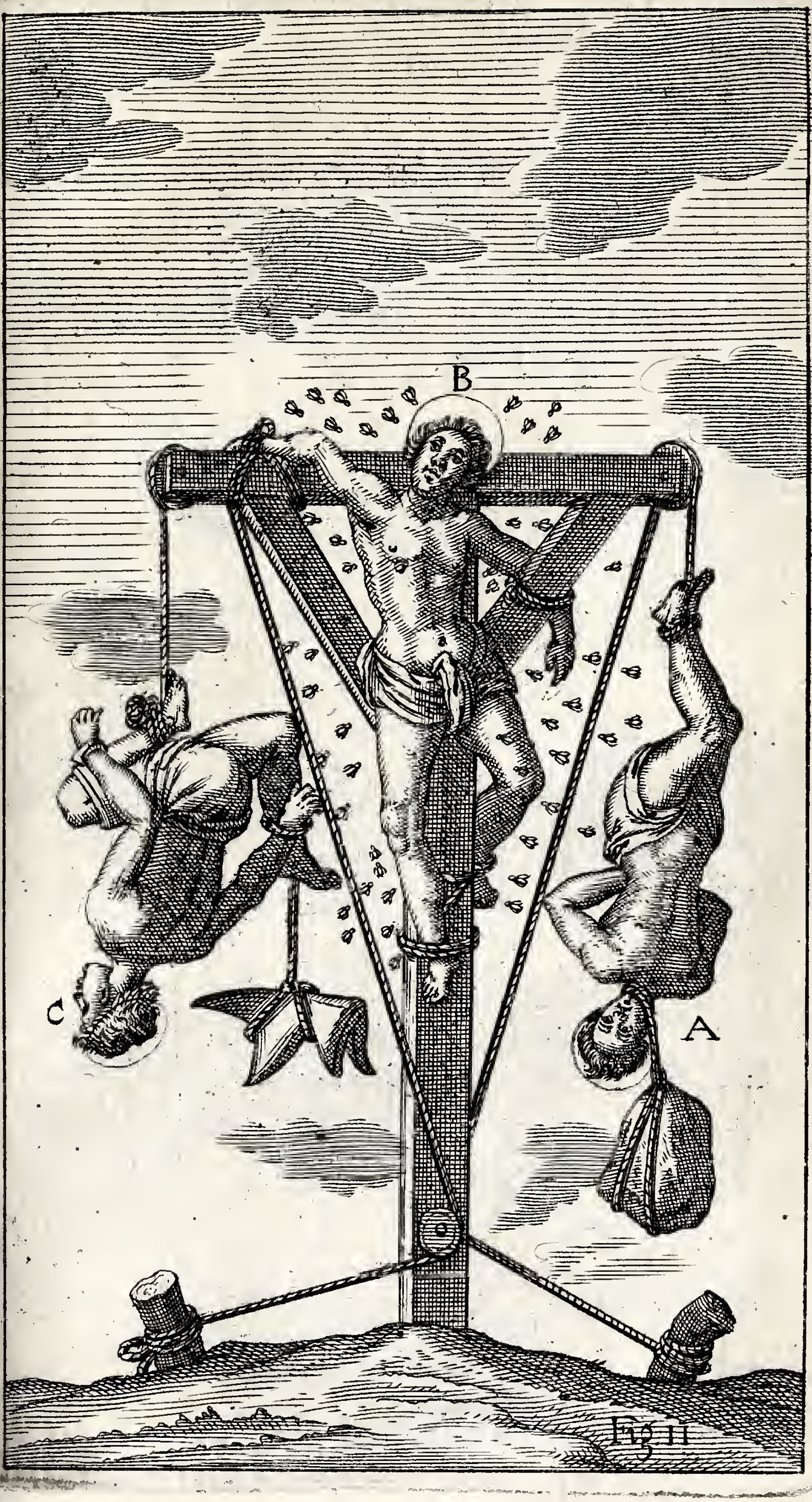

A
B
C
D
E
F
G
C
Fig. I

FIGVRA II.

A *Martyr utroque pede ſuſpenſus, ingenti ſaxo ad ejus cervices alligato.*

B *SS. Martyres nonnumquam ut muſcarum & fucorum aculeis excruciarentur, ſtipitibus erectis, melle delibuti, radiiſque Solis expoſiti appendebantur.*

C *Martyr altero pede in genu deflexo ſuſpenſus, & genu ferreo injecto vinculo, altero deinde pede ferri pondere gravato.*

B
C
A
Fig 11

FIGVRA III.

A *Martyr pollicibus manuum ſuſpenſus, gravibus ſaxis ad pedes alligatis.*

B *Chriſtianis quoque ſuſpenſis lentus ignis ſupponebatur, ut fumo ex illo proveniente ſuffocarentur, virgiſque interea cædebantur.*

Fig. III

FIGVRA IV.

A *Martyr pedibus ſuſpenſus, cujus caput malleis contundebatur.*

B *Martyr manibus poſt tergum revinctis ſuſpenſus, cujus collo & pedibus gravia pondera alligabantur.*

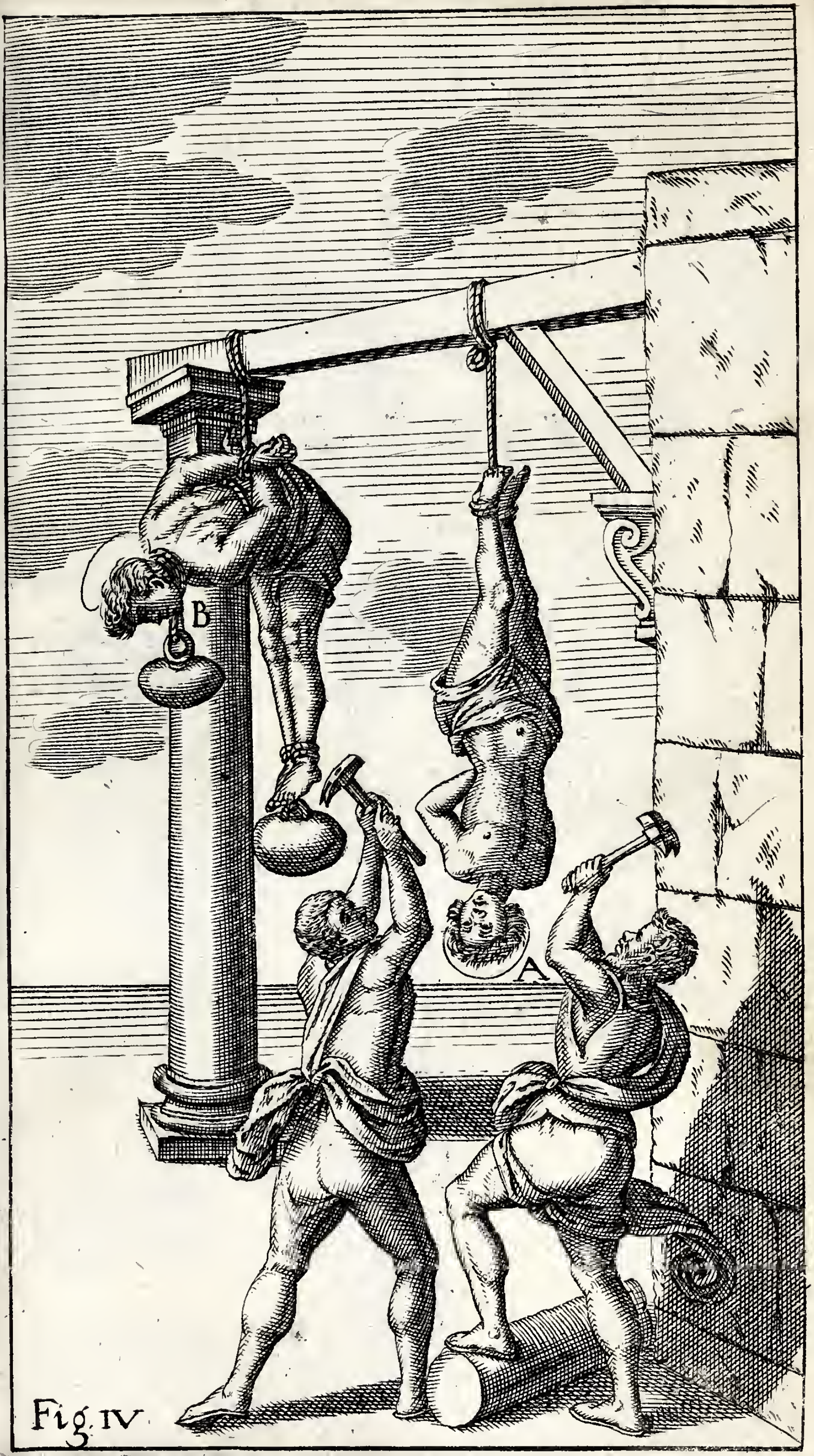
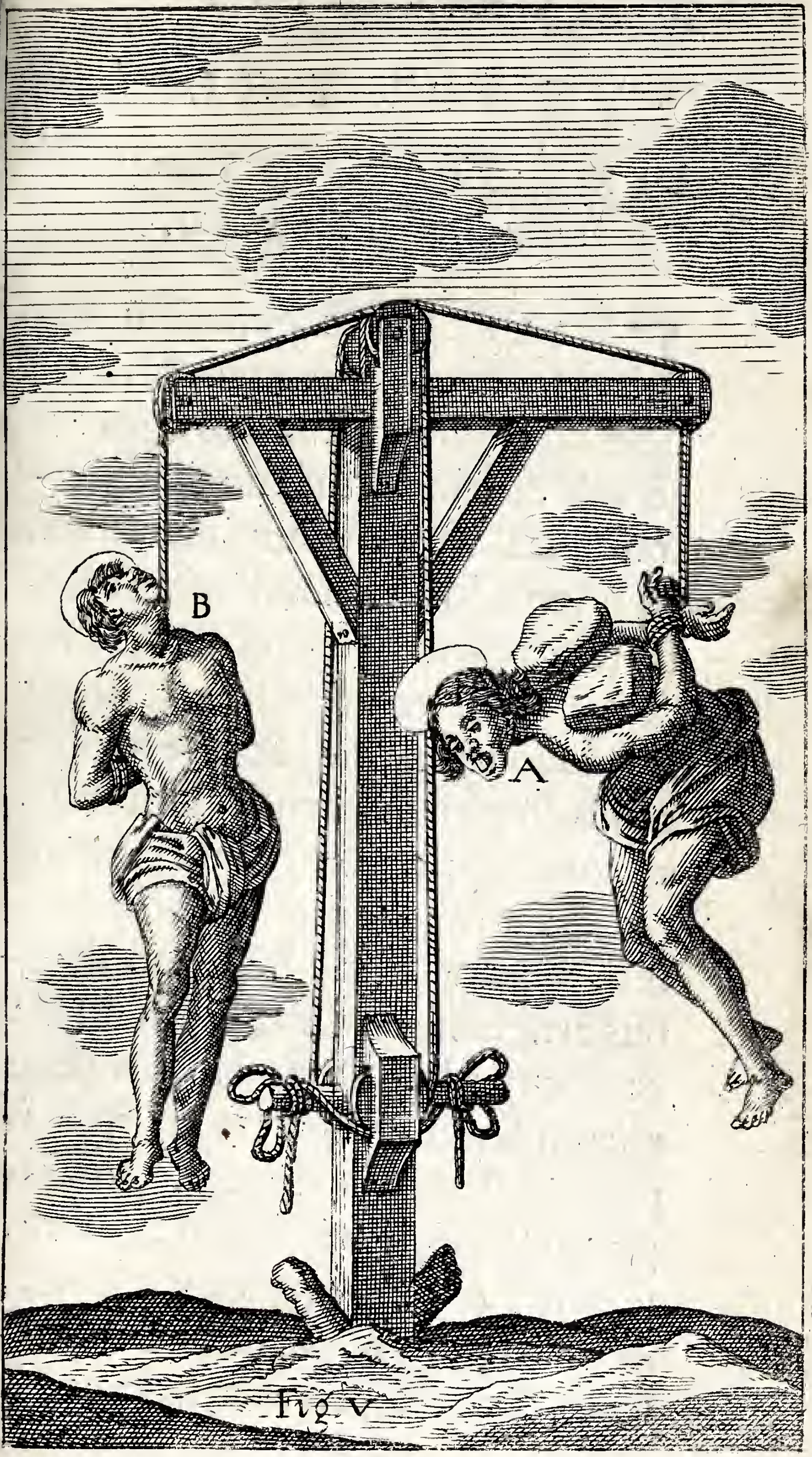

Fig. IV

FIGVRA V.

A *Martyr manibus poſt tergum ligatis ſuſpenſus, humeros habens oneratos glebis ſalis, immiſſumque in os ligni fruſtum.*

B *Martyr unco ſuſpenſus.*

B
A
Fig V

CAPUT II.

De Rotis, Trochleis, & Torculari, inſtrumentis torquendi.

EXPLICATIS generibus ſuſpendendi, cruceque & ſtipitibus, reliquum eſt modò aggredi ad alia cruciandi inſtrumenta pertractanda. At quoniam prænotata, equuleo addito, haud dubiè ceteris terribiliora horribilioraque videntur, idcirco de illis erit nobis hoc loco agendum, & de equuleo capitulo poſt ſequenti. Jam verò ad rotæ ſupplicium, quod enumeratis gravius reputatur, accedentes, dicimus fuiſſe hujuſmodi genus cruciamenti Græcis uſitatum: & hoc quidem innumera nos penè eorumdemmet cùm certa, tum aperta teſtimonia docent. Ariſtophanes ſiquidem in Pluto: *In rota*, inquit, *te alligatum oportet dicere, quæ malè egiſti.* & inibi Scholiaſtes: *Rota quædam erat, in qua alligati*

gati ſervi puniebantur. Ad hæc prædictus Ariſtophanes in Lyſiſtrate: *Heu me miſerum!* (habet) *quænam membrorum convulſio, quænam membrorum extenſio me tenet! tamquam ſim tortus in rota.* De eadem etiam meminit Anacreon apud Athenæum lib. 12. dicens: *Multa quidem poſitus in ligno paſſus ſum in cervice, multa in rota.* Huic proximè accedunt Demoſthenes in Aphobum orat. 3. *Ponamus enim* (narrat) *Miliam in rota torqueri.* & Plutarchus in Nicia, ut in Græcis codicibus legitur: *Cum tonſorem rotæ alligatum ampliùs torquere cœpiſſet.* & lib. de audiendis Poëtis: *Rotæ affixum.* & de loquacibus: *Cum dereliquerint in rota alligatum*, & cetera. Item Lucianus in epiſt. ad Steſicorum, his verbis: *Qui autem circa extremitates circumcidebantur, torti ſunt, & in rotis diſtenti.* & Suidas verbo rota: *Rota*, ait, *erat inſtrumentum tortorium, & extendens corpora.*

Vnde Ariſtophanes: In rota flagellatus trahatur. Sic ſervi in rota ligati verberabantur. Et rurſus: In rota oportet te dicere, quæ malè egeras. Item torqueri in rota inquiſitos, ut detegant quæ cum alijs conſcij ſunt, & quæ injuſtè egerunt, Similiter rota lignum quoddam erat, in quo ligati ſervi puniebantur. hæc Suidas. His conſentientia ſcribere videtur Phalaris in una ex ſuis epiſtolis, in qua, *In rotis* (legitur) *flectebantur, ſeu vertebantur.* In horum denique confirmationem adjici poſſunt ea, quæ cùm à quibuſdam ex ſupradictis auctoribus, tum ab alijs de Ixione rotæ volubili alligato, & perpetuò in illa, ut pœnas meritas debitaſque perſolveret, volutato, narrantur. ſunt hi Pindarus in Pythia ode 2. Scholiaſt. eodem loco, & Homeri Iliados primo Didymus, & Odiſſeæ 21. Lucianus in Deorum dialogis in Iunone. Ovidius in inferorum pœnis deſcribendis metamorph 4. Proper-

tius

tius elegiarum lib. 4. elegia ultima, Seneca, & demum Claudianus Alexandrinus de raptu Proſerpinæ lib. 2. Præterea de rotæ tormento meminerunt etiam alij, nimirum Ioſephus lib. de Machabæis 5. ſic autem habet: *Aliqui noluerunt pollutos cibos edere: hos in rota tortos juſſit interfici.* ibidem: *Ad hæc rotas para, & ignem effla vehementiùs.* & cap. 8. *Ut autem & rotas & fidiculas appoſuerunt ſatellites, ſubjungit Tyrannus,* &c. idem cap. 9. *Unde juſſi ſatellites ſeniorem ipſum adduxerunt, & tunicâ diſruptâ, ipſius manus & pedes ligaverunt loris utrinque: ut autem qui verberabant flagellis, defeſſi ſunt, cùm nihil proficerent, eum circa rotam erexerunt, circa quam extenſus generoſus juvenis articulis diſruptus eſt, & omnia ejus membra fracta ſunt.* poſt pauca: *O ſceleſti miniſtri, dixit juvenis: Rota non ita eſt vobis potentior, ut meam rationem ſuffocet: incidite mea membra, & ignite carnes, & torquete ar-*

articulos ſtreblis. Sic eo dicente, ignem ſubſtraverunt, & diviſerunt, per rotam inſuper extendentes. Polluebatur autem undique rota ſanguine; & conditorium, ubi ſtrues erat carbonum, ob guttas cruorum qui profluebant, extinguebatur, & circa inſtrumenti axes circumfluebant carnes, & circumquaque inciſam jam habens oſſium conjunctionem. Magnanimus autem Abrameus juvenis non ingemuit, ſed ac ſi in igne transformaretur in incorruptionem, generosè ſuſtinebat ſtreblas, id eſt, tormenta. Et cap. 10. idem: *Arthrembolis organis & manus & pedes illius in articulis diſruperunt, & ex compagibus amoventes vectibus detruncabant, & digitos, brachia, crura, cubitos compungebant: & cùm nulla ratione eum vincere poſſent, corium cum ſummis digitorum detrahebant, & ſtatim ad rotam adduxerunt, circa quam è verticulis membrorum confractus videbat ſuas carnes diſſectas,* &

Streblæ inſtrumentum erant ad luxandos artus accommodatum, ſicuti etiam Arthrembolæ.

& è viſceribus guttas ſanguinis defluentes. Et cap. 10. ſic: *Satellites eum ligatum traxerunt ad catapultas: ad quas cum eum ligaſſent ad genua, & hæc cum laqueis ferreis conglutinaſſent, ipſius lumbum circa rotundum cuneum deflexerunt, circa quem totus circa rotam repercuſſus confringebatur.* Et paulò pòſt: *Adjunxerunt,* ait, *ad rotam, in qua diſtenſus ſuccendebatur, & verua acuta & ignita afferebant dorſis, & latera penetrantes, & viſcera penetrando urebant.* hæc Joſephus à Reverendiſſ. Epiſcopo Leſſanenſi, de quo ſuprà cap. præcedenti fecimus mentionem, noſtris precibus Latinitate donatus: præter quem, de rotis etiam nonnulli alij, ut Apulejus de Aſino aureo lib. 3. *Nec mora,* inquit, *cum ritu Græcienſi ignis, & rota, tum omne flagitiorum genus inferuntur.* & lib. 10. *Nec rota, vel equuleus more Græcorum tormentis ejus apparata jam deerant.* Cicero Tuſcul. quæſt. lib.

Catapulta nonnumquam ſumitur pro machina bellica ad jaciendas ſagittas fabricata, ſicuti baliſtæ ad jaciendos lapides; hîc autem ſumitur pro inſtrumento torquendi. hinc Suidas ait eſſe tormenti genus, dicens, vinculis manuum, catapultis pedum. & Plautus, *te nervo torquebo itidem, ut catapultæ ſolent.*

lib. 5. *In eo etiam putatur dicere in rotam vitam beatam non aſcendere.* hæc ille. Virgilius Æneid. 6. *Radijſque rotarum Diſtricti pendent.* Iulius Capitolinus in Macrino ſic: *Tribunum, qui excubias deſeri paſſus eſt, carpento rotali ſuperannexum per totum iter vivum atque exanimem traxit.* Ammianus Marcellinus lib. 21. & S. Baſilius homil. in 40. martyres, his verbis: *Ignis inſuper paratus, enſis in promptu, crux affixa, bothrus, rota, flagella.* & homil. in ſanctum Gordium Centurionem: *Corpus rotis ſcindatur.* Gregorius Nazianz. orat. 22. in laudem Machabæorum, & Nicephorus, lib. 7. cap. 14. de hiſmet rotis plura. Præter hos omnes, Acta martyrum nonnulla, nominatim Pantaleemonis, aliàs Pantaleonis à Metaph. Surij tom. 4. relata, à Mombritio tom. 2. & à veteribus manuſcriptis cùm no-

Bothrus (ut legimus tertio Annalium Eccleſ.) idem erat quod Culeus, de quo inferius ſuo loco.

noſtris tum aliorum in Sanctorum feſtivitatibus menſe Julio celebrari ſolitis: Clementis Ancyrani ab eodem Surio ex eodem Metaphr. tom. 1. Chriſtinæ virginis à codicibus noſtræ bibliothecæ manu exaratis, à Petro lib. 6. cap. 130. & Mombritio tom. 1. Calliopii à Metaphraſte Surij tom. 2. Georgij, & Catherinæ virginis à veteribus manuſcriptis, & à Metaphraſte prædicto, primi apud Surium tom. 2. & alterius, id eſt, Catherinæ, apud eundem tom. 5. Euphemiæ item virginis à Momb. tom. 1. & SS. Felicis ac ſociorum à Petro lib. 4. cap. 83. & à Surio tom. 5.

Rotæ itaque (ſicut ex martyrum hiſtorijs potiſſimùm collegimus) non unius tantùm generis extitere, ſed multiplicis: aliquæ ſiquidem, quæ in rebus geſtis Sanctorum machinæ nuncupatæ reperiuntur, latæ & magnæ, aliquæ verò arctæ: & de

de utriſque erit nobis hoc loc agendum.

Figura ſexta A. Quod igitur ad rotam prim generis ſpectat, de qua Nicephc rus, & Pantaleemonis Acta; ſcir debet, adinventam fuiſſe, ut i montem aliquem excelſum allata Ibi convexo ejus reus vinciretur & deinde ex ejuſdemmet monti cacumine ſimul cum damnato pe præcipitem lubricamque vian vi deorſum, ad ſingula alligati membra comminuenda, demitte retur; quocirca de glorioſiſſime Chriſti martyre Pantaleemone hæc in ejus rebus geſtis, quas in noſtræ bibliothecæ veterum manuſcriptorum tom. 6. habemus, leguntur: *Et dixerunt ei; Iube fieri rotam magnam, & tolli in altum montem, & alligari eum fac ſuper rotam, & demitti deorſum per montem, ut carnes eius malis pœnis diſſipentur, & ſic ſpiritum reddat. Ductus eſt autem beatiſſimus Pantaleemon in carcerem, donec fabri-*

care-

caretur rota: cumque facta fuiſſet, præcepit Iudex, ut nunciarent præcones per civitatem, ut congregarentur omnes expectantes perditionem beati Pantaleemonis, & juſſit eum adduci. Cùm autem duceretur ſanctus Christi martyr, pſallebat Domino in Christo: & tenentes eum ministri, ligaverunt eum ſuper rotam; & cùm cœpiſſent volvere rotam, ſtatim ligaturæ ruptæ ſunt, & ſanctus martyr ſtabat incolumis; rota autem currens occidit de gentibus animas, &c. hucuſque Acta: quibus ſanè docemur, veriſſima eſſe quæ de primi generis rota aſſeruimus.

Fuerunt in Chriſtianorum carnificina ipſis Gentilibus uſui quædam rotæ latæ, quæ convexa, quibus ij ligabantur, habebant gladijs, claviſque acutis, & alijs his ſimilibus adacta. hujuſmodi ergo rotis, quæ in aëre pendentes ſtabant, martyres nudos miniſtri iniquitatis funiculis vinciebant, quos deinceps ſimul cum ipſiſmet rotis *Figura Octava A.*

ſupra

ſupra ferrea quædam terræ affixa pungentia atque ſcindentia maximo cum impetu iterum atque iterum volventes, erant in cauſa, ut carnes hoc ſupplicio affectorum miſerandum in modum diſcerperentur, atque dilacerarentur. In conſimili rotæ tormento putámus B. Virginem Chriſti Catherinam martyrio coronatam fuiſſe, ut Acta, tam à Metaphraſte deſcripta, quàm veteribus manuſcriptis contenta, aliqua ex parte demonſtrant.

De Rotis alterius generis.

Figura Septima, B. Rotis quoque non tantæ latitudinis, quantæ prædictæ, utebantur dæmonum cultores ad Chriſti fideles excruciandos; in quorum convexis ſæpiſſimè ſic acutos clavos, & id genus alia configebant, ut eorum cuſpide ſurſum verſo ipſis eminerent rotis. his itaque hoc modo diſpoſitis,

tis, ligabant martyres, qui cùm ab illorum acumine, tum ab aliorum quorumdam, quæ terræ fixa inerant, miſerè dilaniabantur. Unde in Actis S. Georgij à Metaphraſte Surij tom. 2. recitatis hæc narrantur: *Iubet igitur Imperator, rotam mucronibus afferri undique præfixam, ad eamque virum ſanctum alligari*, id eſt (ut vetera manuſcripta) ſuper eam. Deinde Acta: *Paratiſque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aëre rota, inferiùs autem aderant tabulæ, in quibus denſiſſima erant ſpicula præfixa, gladijs ſimilia, partim rectas habentia cuſpides, partim aduncas ad hamorum ſimilitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cùm igitur rota per gyrum tabulis appropinquaret, & vir ſanctus tamquam agnus tenuioribus loris & funiculis ita conſtrictis, ut intra carnem abſconditi inhærerent, vinctus eſſet, & per gladios, volvente rota, tranſire cogeretur, acutiſſima eorum acie corpus*

pus exceptum dilaniabatur, & ſcor-pij more contortum diſſecabatur. hucuſque res geſtæ.

Obſervare hoc loco imprimis oportet, conſueviſſe Gentes, martyres rotis alligatos, virgis ac fuſtibus, dum in ipſis volvebantur, crudeliter cædere: cujus rei Acta B. Clementis Ancyrani ſuprà citata his verbis exhibent teſtimonium: *Iubet Præſes rotæ martyrem*, id eſt Clementem, *ligari, & rotam quidem verti magno impetu, martyrem autem virgis verberari crudeliſſimis: ſtatimque martyr fuerat alligatus rotæ: rota verò vertebatur celeriter: martyr autem quando erat quidem in rota ſublimi, tradebatur ijs qui verberabant: quando verò rota eum ſub ſe ferebat, corpus ejus acerbè conſcindebatur, & oſſa conterebantur.* hæc Acta, quæ planè dicta à nobis ſuperiùs confirmant.

Sciri inſuper debet, non ſatis Gentilibus fuiſſe ad odium ſuum in noſtros conceptum explendum,

tot

tot genera cruciamentorum, quibus Chriſtianos rotis vinctos affligebant; quin etiam eamdem ob cauſam nova alia excogitare non deſiſtebant: hinc fiebat ut eos rotis nonnumquam mucronibus undique affixis ligatos, ſuper appoſitum ignem maxima cum velocitate ſemel atque iterum ac ſæpius circumagerent: quare eo prorſus modo, quo carnes verubus fixæ, & igni admotæ aſſari coquique ſolent, ita pariter ſic circumvoluti, ut Chriſti mundus panis efficerentur, aſſabantur. Vide Acta à nobis nuper notata Chriſtinæ virginis, & Calliopij martyris, in quibus hæc ſcripta comperies: *Rotam, inquit,* Præfectus ſcilicet, *ſatellitibus ſuis, collocate, & magnum ignem ſuccendite, cui tanta vi alligatus eſt adoleſcens, ut totus diſcerperetur. Statim igitur accedens Angelus Dei, flammam carbonum extinxit; & miniſtri cùm vellent rotam volvere, non poterant: delicata au-*

Figura Octava B.

autem ipſius membra totam rotam ſanguine conſperſerunt; erat enim acutis gladijs circummunita. hactenus Calliopij res geſtæ. Rotis ergo ligati martyres, & cum ipſis ſuper ignem circumacti, ad nobiliſſimam martyrij palmam fauſtè, feliciter, proſperèque pervenire meruerunt.

Figura ſeptima. A.

De martyribus radiis rotarum intextis.

Præterea mos fuit apud eoſdem impios homines, ut in ſingulis rotarum interſtitijs, prædictis adhuc arctioribus, ſic membra Chriſti fidelium vectibus primùm ferreis confracta immittere atque inſerere curarent, ut quaſi intexti radijs viderentur: deinde rotas in erectorum ſtipitum terra fixorum eminentiori parte collocantes, diu hoc prorſus modo eos vivere ſinebant. Hujuſmodi cruciatu, cujus etiam meminit Gregorius Turonenſis de rebus geſtis Francorum lib. 6. cap. 35. Valentiæ in Gallia in Eccleſiaſticis tabulis affecti reperiuntur Felix preſbyter,

For-

Fortunatus & Achilleus diaconi, qui à beato Irenæo Lugdunenſi Epiſcopo illuc ad prædicandum Dei verbum directi fuerant. Lege eorum Acta à Petro relata lib. 4. catalog. cap. 83. à Surio tom. 2. & à Martyrologijs nono Kalend. Maij.

Valdè inſuper nobis probatur, rotas illas, quæ (ſicut in aliquibus martyrum Actis legitur) erant uſui ad Chriſtianorum corpora extendenda, vel fuiſſe trochleas, vel equuleum, (his enim, quæ rotulas aliquas continebant, unde & rotæ poterant nuncupari, Chriſti fidelium corpora potiſſimùm diſcerpebantur) vel certè non fuiſſe à rotis antè dictis diverſas, ſicuti Calliopij res geſtæ paulò antè à nobis citatæ non obſcurè innuere videntur: namque habent, tanta vi rotæ fuiſſe funiculis alligatum, ut antequam tortores eam circumagere inciperent, jam fuerit ſanctus juvenis dilaniatus totuſ-

De rotis quibus martyrum corpora extendebantur.

tuſque diſcerptus. Et de hoc acerrimo cruciatus genere ſatis.

De Trochleis.

Trochlearum, quæ martyrij erant inſtrumenta, mentionem faciunt Euſebius hiſtoriæ lib. 8. cap. 10. & Sanctorum Acta quamplurima, ſpeciatim Criſpini & Criſpiniani à Surio tom. 5. recitata, Fereoli presbyteri, & Ferutij diaconi à Petro catal. lib. 5. cap. 120. Quintini civis Romani à Surio tom. ſimiliter 5. Sanctorum ſeptem fratrum à Mombritio tom. 1. & à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis ſub B. Symphoroſæ eorum matris inſcriptione; Benigni item presbyteri à Mombritio tom. 1. & à Petro lib. 10. cap. 3. Præterea meminit etiam de trochleis Gregorius Turonenſis de rebus geſtis Francorum lib. 5. cap. 49. cùm ait: *Extenſus ad trochleas cædebatur*

tur fuſtibus, virgis, ac loris duplicibus. & lib. 6. cap. 8. *In terra extenditur ad trochleas, virgis ac fuſtibus cæditur.* & cap. 35. *Tunc extenſus ad trochleas, tandem loris triplibus caſus eſt.* & lib. 7. cap. 32. *Rex furore ſuccenſus juſſit eos ad trochleas extendi, & fortiſſimè cædi, ut ſi vera, &c.* hæc Gregorius Turonenſis, cujus citata capita ſi attentiùs ſpectentur, colligetur ſine dubio ejuſmodi tormenti genere maleficos præcipuè, impioſque homines & homicidas tortos & excruciatos fuiſſe: quocirca nulli mirum eſſe debet, ſi veri Dei cultores pro ejus honore pugnantes à Gentibus fuerint vel trochleis extenſi, vel elevati; ab his etenim omnium hominum & ſceleratiſſimi & flagitioſiſſimi habebantur.

Quinam eſſent, qui trochleis excruciarentur.

Trochlea quid ſignificet.

Trochlea quid.

Trochlea (ut ex Vitruvii lib. 10. cap. 2. 3. 4. 5. & 11. con-

ſtat) tractorij generis eſt machina, cum æreo, aut ligneo orbiculo, ſive rotula, quæ per axiculum verſatur, trajecto fune ductario. utimur hac machina, vel ſublevandis ad altitudinem & operum collocationes oneribus, vel demittendis, vel ſaltem ijſdem hinc inde aſportandis, & denique haurienda è puteis aqua. Ceterùm trochleæ (teſte Iſidoro etymolog. lib. 19. cap. 11.) fiunt ad ſimilitudinem, Θ, litteræ Græcæ octavæ, nominanturque à trochlis, id eſt rotulis. Ex his ergo conſequitur, erraſſe ex recentioribus, qui trochleam, ergatam, id eſt, arganum (ut vocant) eſſe putarunt; nam licèt non poſſit trochlea damnatorum corpora diſcerpere abſque ſpeciali alicujus adminiculo, ſive pali, cui eſſet alligata, ſive machinæ, quæcumque illa fuerit; non tamen ex hoc inferri debet, ergatam fuiſſe, ſed tantummodo indiguiſſe aliquo: & hoc

Trochlea unde dicatur.

De trochleis quid ſenſerint quidam ex recentioribus.

Quænam erat machinula, quæ ſimul

hoc nos aſſerimus. Quoniam enim ſæpiſſimè hujuſmodi cruciatus genere reorum corpora miſerabiliter extendebantur; idcirco nobis valdè probatur, duritiam præcipuè diſcerpendi corporis, & commoditatem facilitatemque tortorum ſpectantibus, adhibitam fuiſſe etiam machinulam aliquam, videlicet ergatam, aut quid ſimile. lege, ſi libet, loca Vitruvij, de quibus ſuprà fecimus mentionem, & planè videbis trochleam non eſſe ergatam, nec ergatam trochleam. Denique unum quoque te advertere volumus, nempe figuratam eſſe *in ſequenti nona figura* ergatam cum trochlea, non quaſi unum & idem illa eſſent; ſed ut oſtenderemus probabilitate non carere, fuiſſe reos, ob eam quam nuper tetigimus rationem, ambobus hiſce inſtrumentis dilanitatos. Diximus, non improbabile, quia alijs modis contingere potuit, ut fortè contigit.

cum trochleis erat in uſu apud veteres ad damnatorum corpora diſcerpenda.

Figura nona B.

Verùm modus, quo Chriſtiani hoc inſtrumento torquebantur, erat hujuſmodi. Defigebantur primùm humi tot ſtipites, quot erant hoc ſupplicio afficiendi; deinde à conſtitutis miniſtris martyres manibus quandoque, quandoque pedibus, hinc funibus trochlearum, hinc ſtipitibus alligabantur: quo facto, tractis juſſu Judicum funiculis, miſerè ipſorum corpora extendebantur. Hæc omnia indicant Acta filiorum B. Symphoroſæ martyris ſuperiùs citata, & Gregorius Turonenſis pariter lib. 6. de rebus geſtis Francorum cap. 8.

De modo, quo martyres trochleis dilaniabantur.

Scire hîc poteris, hoc ſupplicio damnatos (ut ex rebus geſtis Quintini & Ferutii martyrum, & locis Gregorij Turonenſis dudum notatis patet) fuiſſe illomet temporis ſpatio, quo trochleis diſcerpebantur, aut fuſtibus cæſos, aut facibus aduſtos, aut denique ſulphure, reſina, oleoque ferventibus,

Quæ patiebantur martyres, dum trochleis extendebantur.

bus, & conſimilibus perfuſos. Quamobrem in Actis B. Quintini hæc verba conſcripta reperiuntur: *Tunc Præfectus tyrannico furore commotus, ſanctum Quintinum intantum trochleis torqueri præcipit, ut membra ejus à ſuis juncturis vi duriſſima ſolvi cogerentur: reſticulis inſuper ferreis eum cædi, & oleum candens, & picem, & adipem ferventiſſimum dorſo infundi juſſit, ne quid pœnæ aut cruciatus corporeis deeſſet doloribus: ſed cùm hæc necdum ſatisfacerent inſaniſſimo Rictiovaro (ſic enim nominabatur Præfectus) ad ſatiendam ejus ſitis immaniſſimam rabiem, applicari etiam faces ardentes juſſit, ut vel flammis*, &c. hucuſque res geſtæ beati martyris Quintini.

Martyres trochleis elevati. *Figura decima A.*

Poſtremo loco animadvertere poſſumus, Chriſtianos non tantùm trochleis fuiſſe extenſos, Martyres trochleis elevati.

verùm etiam in ſublime ijſdem elevatos, eo modo, quo temporibus iſtis rei mortis, revinctis poſt terga manibus, extorquendæ veritatis cauſâ, fune elevari ſolent. Hoc cruciatus genere affectus legitur ſanctus Chriſti martyr Servus, de quo ſeptimo Idus Decemb. hæc in Martyrologio Romano: *Tuburbi in Africa natalis ſancti Servi martyris, qui in perſecutione Wandalica ſub Hunnerico Rege Ariano fuſtibus diutiſſimè cæſus, trochleis frequenter in ſublime elevatus, atque ictu celeri ſuper ſilices pondere corporis demiſſus, & lapidibus acutiſſimis perfricatus, martyrij palmam adeptus eſt.* hactenus Martyrologium Romanum. de hoc eodem martyre plura Victor de perſecutione Wandalica lib. 3.

Sancti Servi martyrium.

De Torculari.

Figura Nona. C. Premebantur Chriſtiani torcularibus, eo prorſus modo, quo

uvæ

uvæ olivæque, ad vinum atque oleum exprimendum, ijſdem premuntur. Cruciatus fuit hujuſmodi martyrio præclariſſimus Chriſti miles Ionas, de quo in Actis ejus ab Iſaïa Adami filio ſcriptis Lipomani 7. & Surij 2. hæc narrantur: *Torcular afferri juſſerunt* ſcilicet Magi Perſarum, *& in eo Sanctum,* id eſt Ionam, *poni, vehementerque comprimi, ac diſſecari. Fecerunt miniſtri imperata, ipſumque in torculari compreſſerunt, & omnia illius oſſa confregerunt, deinde ipſum medium diſſecuerunt.* hæc ibi.

Ceterùm interpres, ubi nos torcular poſuimus, cochleam vertit; & certè, ni fallimur, minùs propriè: nam (ut inquiunt Acta) poſitus fuit S. Ionas in ea machina, in qua compreſſus, ſingula ejus oſſa fuere confracta. At quis jam non videat non fuiſſe vertendum cochleam, ſed potiùs inſtrumenti preſſorij nomen, nempè tor-

De cochlea.

torcular? in cochlea ſiquidem (quæ in torculari eſt lignum erectum claviculatim ſtriatum, quo prelum, dum vertitur, aut attollitur, aut demittitur) nulla res ponitur, ut comprimatur; hoc enim (ut docet Columella lib. 8. cap. 50. & experienta ipſa pariter) fit ſub tabula illi affixa, quæ prelum nuncupatur. Non debuit igitur interpres cochleam, ſed magis torcular exprimere. Verùm id fortaſſe non curavit, vel quia partem pro toto deſumpſit, vel quia verbis Græcis nimis addictus fuit: Græcorum namque mos eſt, ut nonnumquam inſtrumenta cum *in* præpoſitione conſtruant, ut verbi gratiâ, Diligo te in toto corde meo; &, appareo tibi in veſtibus albis: id eſt, corpore veſtibus albis indutus appareo tibi; & corde, quod intra me eſt, eo toto, amore te proſequor. Quocirca poni in cochlea, eſt poni in inſtrumento cochleam habente; & in cochlea comprimi,

Prelum in torculari quid ſit.

eſt

eſt exiſtentem in machina cochleam ſimiliter habente, eâ comprimi. Ceterùm quia (ut diximus) plus æquo fuit interpres verbis Græcis addictus, idcirco mirandum minimè eſt, ſi ſententiam auctoris non benè verbis Latinis expreſſerit: locutionem etenim Græcam ad verbum in Latinam vertit. Et de rotis, trochleis, & torculari hactenus.

FIGVRA VI.

A *Martyres rotarum convexis illigati, è ſublimi per fragoſa loca præcipitabantur.*

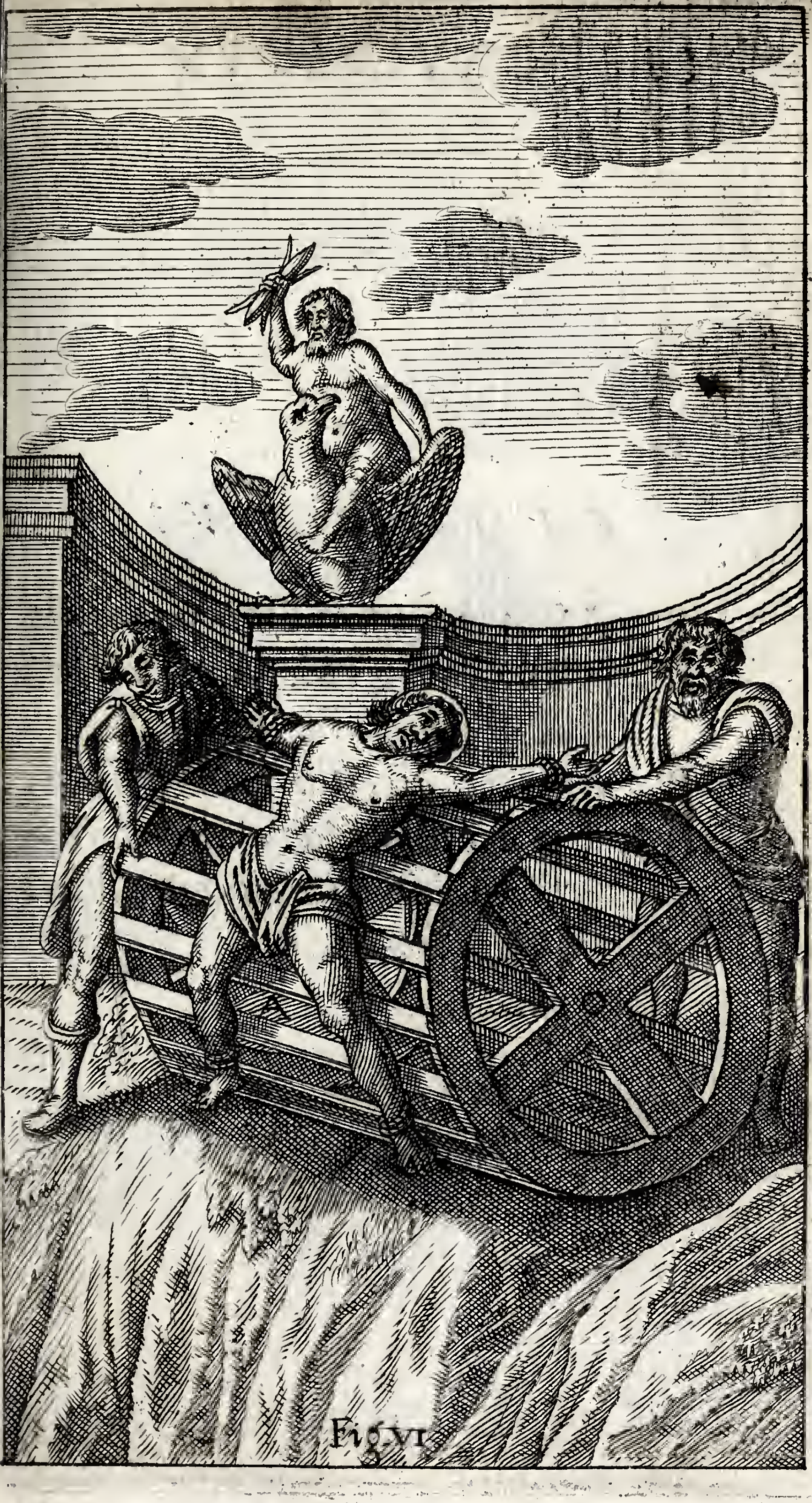

Fig. VI.

FIGVRA VII.

A *Martyr rotæ radijs intextus, ſic ad plurimos dies, ut interiret, relinquebatur.*

B *Martyr anguſtæ rotæ affixus, & circumactus, ut miſerè à ſuppoſitis ferreis cuſpidibus dilaniaretur.*

Fig. VII

FIGVRA VIII.

A *Martyr nudus rotæ illigatus, ſuper cuſpides ferreos circumagebatur.*

B *Martyr rotæ convexo illigatus, ſuper appoſitum ignem circumactus.*

Fig. VIII

FIGURA IX.

A *Trochlea.*

B *Martyres trochleis extendebantur.*

C *Torculari premebantur, eo prorſus modo, quo uvæ Olivæque ad vinum oleumque exprimendum premuntur.*

D *Ergata.*

Fig. IX

FIGVRA X.

A *Martyr manibus poſt terga revinctis fune in ſublime elevatus.*

B *Trochlea.*

C *Cuſpides, vel ſilices acuti ſuper quos martyr demittebatur.*

Fig x

Caput III.

De equuleo martyrij inſtrumento; atque de quamplurimis vinculorum generibus.

De equuleo.

MEminerunt de equuleo torquendi inſtrumento cùm Cicero, tum alij multi: Cicero pro Deiotaro, & pro Milone, 7. item in Verrem, & Philipp. 11. in Antonium: alij verò, ut Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. Quintilianus declamatione ultima, Seneca lib. 3. de ira cap. 3. & 19. & epiſtol. 66. & 67. Ammianus Marcellinus lib. 14. 16. & 18. & res geſtæ Martyrum ferè innumeræ, ſpeciatim Creſcentiani à Surio ſub inſcriptione B. Marcelli Papæ relatæ tom. 1. Dorotheæ virginis ab eodem tom. ſimiliter 1. & à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, Concordij martyris à Mombritio tom. 1. & à prædicto Surio tomo pariter

pariter 1. Pontiani à Petro catalog. lib. 2. cap. 102. Agathæ à Surio tom. 2. & à veteribus manuſcriptis cùm noſtræ bibliothecæ, tum aliorum; Acta item Eulaliæ virginis à nobis in hiſtoria noſtra Sanctarum virginum externarum recitata; ſimiliter Neſtorij à Surio tom. 1. & à Petro lib. 3. cap. 152. Felicis & Fortunati ab eodem Petro catalog. lib. 4. cap. 83. Antoninæ à Romano Martyrologio pridie Idûs Junij, Felicolæ virginis à nobis in noſtra Sanctarum virginum Románarum hiſtoria; Proceſſi & Martiani à Mombritio tom. 2. Januarij & Paulæ à Petro lib. 5. c. 85. Gundenæ virginis à Martyrologijs 14. Kal. Auguſti, & à Petro lib. 6. c. 112. Juſtæ & Rufinæ virginum à Petro viciſſim lib. prædicto c. 117. Secundiani, Marcelliani, & Veriani à Mombritio tom. 2. & à Petro lib. 7. cap. 41. Reginæ virginis à Mombritio etiam tom. ſuperiùs cita-

citato, Euſebij & ſociorum à veteribus noſtris manuſcriptis, & à Mombrit. tom. 1. & à Petro catalog. lib. 7. cap. 111. Geneſij à codicibus tam noſtræ bibliothecæ manu exaratis, quàm aliorum, inſuper à Surio tom. 5. à Mombritio tom. 1. & à Petro lib. 7. cap. 110. Fauſti, ejuſque ſociorum à Martyrologiis quibuſdam, & ab auctore Theſauri concionatorum part. 2. Vincentij nobiliſſimi martyris à veteribus noſtris manuſcriptis, atque aliorum, Alexandri Epiſcopi à Petro catalogi lib. 8. cap. 102. & à Romano Martyrologio 11. Kalend. Octobris, Theodori militis à non excuſis bibliothecæ noſtræ libris, atque à Martyrologijs quinto Non. Novembris; Maximi diaconi à Petro lib. 9. cap. 85. Baſſi Epiſcopi ab eodem lib. 1. cap. 30. & ad extremum Marini à Mombritio tom. 2. & aliorum utriuſque ſexus innumerabilium.

Ad

Ad hæc, præter auctores, Actaque nuper citata, faciunt quoque de equuleo mentionem S. Cyprianus in epiſtola ad Donatum 2. & lib. de laude Martyrij, & ſermone de lapſis, S. Hieronymus epiſtola ad Innocent. 49. B. Auguſtinus epiſtola 59. ad Marcellin. Euſeb. lib. 8. cap. 11. Iſidor. lib. 6. etymolog. cap. ult. Prudentius in ſuis hymnis ſæpiſſimè, & quidam recentiores magis diffusè, ut Sigonius lib. 3. de Iudicijs, cap. 18. Iacobus Pamelius in Cyprianum in illa verba quæ in ſermone de lapſis leguntur; *Nunc equuleus extenderet, nunc ungula, &c.* & alij. Conveniunt iſti, fuiſſe equuleum torquendi inſtrumentum inſtitutum olim ad exprimendam è noxijs conſcijſve veritatem. ſic Cicero pro Deiotaro, ubi ait: *Cùm, more majorum, de ſervo in dominum ne tormentis quidem queri liceat; in qua quæſtione dolor veram vocem elicere poſſit etiam ab invito;*

extortus eſt ſervus, qui quem in equuleo appellare non poſſet, eum accuſet ſolutus. & pro Milone: *Sed quæſtiones, ut urgent Milonem, quibuſnam de ſervis?* item *Facti in equuleo quæſtio eſt, juris in judicio.* & Tuſcul. 3. ac lib. 4. de finibus bon. & mal. & Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. externorum 2. de Zenone Eleazate, & 3. de Zenone altero, & 5. de Theodoro Syracuſano, & lib. 8. capite 4. de M. Agrij ſervo, de Alexandro ſervo Fannij, & demum de Philippo Fulvij Flacci. Idem affirmare videtur Ammianus Marcellinus libr. 18. dum ait: *Quamquam incurvus ſub equuleo ſtaret, pertinaci tamen negabat inſtantia.*

Tranſlatus eſt inde equuleus ad cruciandos homines, & acerbiore ſupplicio afficiendos: quod in Chriſtianis martyribus patuit; quamobrem crebra ejus in rebus geſtis ipſorum his verbis fit mentio:

tio: Equuleo tortus, Equuleo cruciatus, In equuleo ſuſpenſus, in equuleum levatus, In equuleum actus, & conſimilia. In hoc igitur, quod hucuſque diximus, nempè fuiſſe equuleum tormenti genus, quo ad extorquendam de reis veritatem utebantur antiqui, non differunt inter ſe ſcriptores, ſed in ejus duntaxat perfecta defini- tione ac forma explicanda. Qui- dam enim, ardentem fuiſſe lami- nam, ſcriptum reliquerunt. Qui- dam alij, tormenti genus, quo vinctis supernè manibus, & ap- penſis utrinque pedi graviſſimis ponderibus, pendens homo im- maniter torquebatur. Alij verò, ut Sigonius, & religioſi quidam eum ſecuti, cataſtam ligneam cochleatam ad intendendum, & remittendum aptam, atque ad torquendos homines, ut fa- cti veritas eliceretur, inſtitu- tam. *Ceterùm (inquit) tormenti genus erat hujuſmodi: Vbi cataſtæ*

Sententiæ de equu- leo diver- ſæ.

Sigonij ſententia de equu- leo.

huic brachia pedeſque ejus, qui torquendus erat, nervis quibuſdam, qui fidiculæ dicebantur, alligaverant; tum cataſta intenta, atque in altum erecta, ut ex ea, quaſi ex cruce quadam, miſer ille penderet, primùm compagem ipſam oſſium divellebant, deinde candentes laminas ejuſdem corpori admovebant; tum biſulcis ungulis ferreis latera excarnificantes, doloris acerbitatem augebant. hæc *eruditiſſimus Sigonius.*

Ultima opinio de equuleo.

Alij poſtremò, machinam ligneam fuiſſe ad equi ſimilitudinem (veluti infrà diffusè explicabitur) fabricatam, cum duabus ſtriatis rotulis in extremis excavatiſque ejus partibus poſitis, quæ quidem per axiculos ductorijs funiculis trajectis verſabantur; unde fiebat, ut rei illis alligati variè excruciarentur, atque diſtenderentur. Fuit hujus opinionis P. Thomas Bozius noſtræ Congregationis ſacerdos, in hiſtoria, quam de ſanctis martyribus Papia & Mauro deſcri

ſcripſit, nondum excuſa. Hæ itaque ſunt de equuleo ſcriptorum ſententiæ, quarum quæ veræ, quæve falſæ ſint, ſi ſtudiosè diligenterque inſpiciantur, apparebit.

Prima ſententia de equuleo reprobatur.

Iam verò ſi primam ſpectemus, ceteris ſine dubio minùs veram eſſe judicabimus: qui enim fieri poteſt, ut equuleum ardentem laminam credamus; cùm in omnibus ferè martyrum rebus geſtis, & in nonnullis antiquorum auctorum libris ſcriptum reperiatur, cruciandos homines in equuleo levatos, laminis fuiſſe ardentibus combuſtos? Deinde ſi ad alteram & tertiam animum referamus, apertum fortaſſe perſpicuumque nobis nullo labore fiet, & improbabiles eas eſſe, & à veritate alienas Etenim quonam pacto poterant ea, quæ de equuleo majores litteris conſignârunt, illis deſcriptionibus accommodari? quod quidem tunc vel maximè non poſ-

Altera, & tertia opinio examinatur.

ſe conſtabit, cùm opinionem extremo loco relatam, quam veram putamus, rationibus comprobabimus. Eſt autem ea (ut ex ſupradictis patet) hujuſmodi:

Sententia noſtra de equuleo explicatur.

Equuleus apud veteres machina fuit lignea ad veri equi ſimilitudinem fabricata, cum duabus ſtriatis rotulis in extremis excavatiſque ejus partibus inditis, quæ, cùm erat aliquis in ea torquendus, per axiculos ductorijs funiculis trajectis, verſabantur: quocircà fiebat, ut illis alligatus variè excruciaretur, atque diſtenderetur.

Ut autem clariùs & dilucidiùs, quæ paulò antè, & quæ proximè de equuleo diximus, percipiantur; ſciri convenit, conſueviſſe veteres hoc modo equuleum conſtruere. Præparabant initio operis faciundi ſtipitem rectum, longitudinis latitudinisve convenientis: in cujus extremis partibus ipſorum induſtria aliquantulum excavatis,

vatis, duas ſtriatas rotulas, quæ per axiculos verti poſſent, indebant: tum deinde, ut ex omni parte elevatus remaneret è terra, deſumebant quatuor ligna eo paulò arctiora atque minora, quæ deinceps clavis ferreis non longè ab ultimis ſtipitis partibus affigentes, fabricabant machinam quatuor quaſi pedibus veri equi inſtar inſiſtentem. Quo peracto, ſi quis ibi equuleo torquendus aderat, in ipſum, vi cruribus devaricatis, conjiciebatur. Poſt hæc tortores funiculos aliquos ſumentes, illorum altero cruciandi pedes, altero manus poſt tergum rejectas atque diſtortas vinciebant. Tunc rotulis, ſive orbiculis funiculos prædictos immittentes, & ad machinulam aliquam equulei pedibus affixam, ſucculæ (ut nobis probatur) ſimilem, eoſdem referentes, efficiebant, brachiorum ductu machinulam verſantes, ut funiculi circa eam ſe involven-

ventes, extenderentur; & deinceps, ut illis alligatus, dorſo ſuper equuleum, & facie ad cælum verſa, pariter extenderetur. Verùm cùm iterum ac ſæpiùs in machinula vertenda defatigari non diſiſterent, & ex hoc ſingula jam vincti membra, cunctis compagibus reſolutis, eſſent diſtracta, longo temporis ſpacio vel ſic eum permanere ſinebant; vel, Iudice annuente, funiculos relaxantes, incurvum ac pendulum ſub equuleo cadere, non ſine maximo dolore faciebant Quamobrem arbitratus tunc Iudex amplam condemnandi, aut abſolvendi eum ſe nactum eſſe occaſionem, de actis ejus acerrimè inquirere ac cognoſcere proſequebatur. Quòd ſi rei conſtantia ſpem ipſius fefelliſſet atque ſuperaſſet, jubebat continuò igneas laminas, lampadas, aut tedas ardentes afferri, vel etiam ungulas, uncos, & conſimilia, & his vel horum ſaltem altero ejus late-

latera, ceteraque corporis partes aduri, atque excarnificari, ut ſic novi doloris acerbitas quæreret veritatem. Atque hæc de equulei forma & uſu. Reliquum eſt modò, omnia & ſingula quæ de ipſo explicavimus, rationibus, veterumque monumentis confirmare.

Equuleus erat veri equi inſtar fabricatus.

Ac primùm, machinam fuiſſe ligneam ad veri equi ſimilitudinem fabricatam, apertè oſtendit nominis equulei interpretatio: equuleus enim pullum equinum, id eſt equum recenter natum, ſignificat. Præterea inveniuntur in hunc uſque diem quædam ſcamnorum genera elevata pauliſper è terra, quatuor lignis, quaſi quatuor pedibus ſuſtentata; quæ hoc nomine vocantur, ut ſunt quæ vulgò, *cavalletti*, dicuntur. Poteſt inſuper demonſtrari hoc idem ex deſcriptionibus & effectibus eidemmet equuleo ab antiquis ſcriptoribus attributis: unde Cicero Tuſculan. quæſt. lib. 5. volens in-

nuere ſic in ipſo poni reos conſueviſſe, ut in vero animatoque equo immitti quis ſolet, dixit, de equuleo inſtrumento torquendi loquens: *In equuleum conjiciuntur.* & paucis interpoſitis verſibus: *Veluti iſte in equuleum impoſitus.* & poſt: Conantem ire in equuleum, &c. Ex his locis doctiſſimus Pamelius in Cyprianum collegit, fuiſſe equuleum, de quo hîc agitur, ab equi ſimilitudine appellatum: ſiquidem ait: *Equuleum accipit Cicero libr. 5. Tuſcul. quæſt. pro tormenti genere in formam equi, in quem conjiciebantur rei.* hæc ille. Prætereà hoc idem clarius ſignificavit Pomponius poëta à Nonio Marcello relatus, his verbis: *Et ubi inſilivi* (quod proprium eſt illorum qui in equos aſcendunt) *in cochleatum equuleum, ibi tollutim tortor.* perinde ac ſi diceret, Poſtquàm aſcendi in equuleum rotulas ſtriatas habentem, inibi tollutim tortor, id eſt, (ut No-

nius

nius Marcellus docet) volubiliter torqueor; quod quidem ratione rotularum in eo inditarum fiebat. Ad hæc, legimus ſæpiſſimè in martyrum paſſionibus, ſpeciatim in illa ſanctorum Abundij & Abundantij, quam in veteribus noſtræ biblothecæ manuſcriptis codicibus habemus, fuiſſe Chriſtianos in equuleo levatos, ut in eo torquerentur: ſignum eſt ergo ſatis evidens, fuiſſe equuleum (ut declaravimus ſuprà) machinam ligneam equo ſimilem, & non alio modo conſtructam.

Poſtremò huic ſententiæ proximè accedere videntur S. Hieronymus ad Innocent, epiſt. 49. & Seneca: quorum ille, equuleo tortos, ſcribit, oculos in cælum converſos tenuiſſe: hic, in eo toto corpore proſtratos jacuiſſe: namque ait B. Hieronymus: *Cùm equuleus corpus extenderet, oculis, quos tantùm*

tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cælum. Seneca autem: *Hoc nobis* (inquit) *perſuadere conaris, nihil intereſſe, utrum aliquis in gaudio ſit, an in equuleo jaceat.* Si igitur in equuleo rei & jacebant, & ad cælum ſuſpiciebant; probabilius eſt, inſtar equi eum fabricatum fuiſſe, quàm aliter.

Dicet fortaſſe quiſpiam, prædicta Senecæ verba non ita ſe habere, ut diximus: nam Muretus in ſuis ad prænotatam epiſtolam notis, ubi, *jaceat*: ipſi ſcripſimus, ille, *taceat*, correxit: unde inquit: *In equuleo taceat: non judicet conſcios nihil eorum prodat, propter quæ torquetur. Meliùs, haud dubiè, quàm, ut in aliјs, jajaceat.* Sed cùm id nulla prorſus

Confutatur Muretus.

afferat ratione, legendum eſſe credimus, *jaceat*, & non, *taceat*: etenim non ſolùm ejuſmodi lectio antecedentibus auctoris verbis eſt congruentior, ſed cunctis etiam Senecæ codicibus, quos vidimus,

quo-

quorum aliqui pervetuſti erant, conformior; ſiquidem in illis, *jaceat*, ſemper legimus, & numquam, ut Mureto placuit, *taceat*. Et de hac prima diſinitionis equulei parte ſatis.

In equuleo erant rotulæ quædam.

Ceterum fuiſſe in eadem equulei machina rotulas aliquas ſtriatas, ex veteris poëtæ Pomponij prænotato verſu elicitur, ut ex nuper dictis explicatiſque patet.

Martyres in equuleo brachijs poſt terga diſtortis extendebantur.

Quod autem rei in equuleo levati, brachijs poſt terga diſtortis, pedibuſque eidem equuleo funiculis alligatis, & ijs machinulis quibuſdam relatis, diſtenderentur, atque diſcerperentur: hoc, inquam, ex multis locis cognoſci poteſt: & primùm ex Euſebij hiſtoriæ libro 8. cap. II. ubi hæc verba leguntur. *Quidam enim primùm manibus a tergo colligatis ligno appenſi, & machinis quibuſdam membra eorum univerſa diſtenta, diſtractaque &c.* Porro eſſe hæc de equuleo intelligenda, ea quæ con-

continuò ſubſequuntur verba, non obſcurè indicare videntur; ſunt enim hujuſmodi: *Deinde à tortoribus ex mandato magiſtratuum per totum corpus graviter divexati, & non quemadmodum cum homicidis agi ſolet, latera ſolùm, ſed venter, tibiæ, & genæ flágris ferreis cæſæ, ſeu* (ut alij textus habent) *ungulis.* hæc ille. Deinde confirmare hoc idem quoque poſſumus ex B. Hieronymi epiſtola ad Innocentium 49. ſiquidem hæc in illa conſcripta habentur: *At verò mulier ſexu fortior ſuo, cùm equuleus corpus extenderet, & ſordidas fœtore carceris manus poſt tergum vincula cohiberent, oculis*, &c. Præterea idem ſimiliter ex Prudentio in B. Vincentij martyris hymno, in quo ita Tyrannus tortoribus imperat:

Vinctum retortis brachijs
Surſum ac deorſum extendite.
Compago donec oſſium
Divulſa membratim crepet.

Et

Et in hymno S. Romani, ubi invictus martyr ita ex equuleo loquitur:

Miſerum putatis, quòd retortis pendeo
Extenſus ulnis, quòd revelluntur pedes,
Compago nervis quòd ſonat crepantibus.

Quomodo martyres in equuleo poſiti penderent, declarabitur infrà.

Ex his itaque planè (ut nobis videtur) apparet, fuiſſe reos pedibus, diſtortiſque brachijs equulei funiculis vinctos, & quibuſdam machinulis, ad quas hi funiculi referebantur, à tortoribus volutatis, articulatim conſciſſos, atque diſſectos.

Has autem machinulas fuiſſe in equuleo, præter id quod ex Euſebio aſſeruimus, poſſet etiam fortaſſe confirmari ex his, quæ habet Vitruvius libr. 10. cap. 2. 3. & 4. tractans de trochlearum uſu, atque de alijs tractorijs machinis, ut de Ergata, & Succulis: docet enim, ductarium funem per

Machinulæ quædam erant equuleo affixæ.

tro-

trochleam, quam nonnulli etiam rechamum dicunt, trajectum, debere poſtremò, ut onera per ipſum ſublevari, vel dimoveri queant, ad aliquam machinam referri.

Rechamus quid ſit.

Jacuiſſe autem reos toto corpore in equuleo proſtratos, vultuque ad cælum verſo, dum funiculi intendebantur, indicant, & quidem non obſcurè, ea quæ paulò ſuperius ex epiſt. S. Hieronymi ad Innocen. 49. & Senecæ 66. retulimus. Unum tamen advertes (ut ex B. Hieronymi citata epiſtola monemur) ſolitos nonnunquàm fuiſſe carnifices, * crines mulierum in equuleo torquendarum, augendi doloris ſtudio, ad ejus ſtipitem alligare: nec mirum; quia dum à tortoribus laxabantur funiculi, ſub equuleum (veluti paulò infrà ex Ammiano demonſtrabitur) incurvato corpore cadebant: quocirca earum capillos, quod ſummi immenſique animi & corporis crucia-

Iacebant, qui in equuleo extendebantur, toto corpore in eo proſtrati, vultu ad cælum verſo.

* Crines quandoque SS. mulierum in equuleo excruciandarum lugendi doloris cauſa, ad ejus ſtipitem vinciebantur.

Quomodo rei incurvatis corporibus ſub e-

ciatus erat, evelli quodammodo atque extirpari oportebat.

Quod autem funiculis, qui extenſi erant, laxatis, rei incurvatis corporibus ſub equulei machinam caderent, teſtatur, (ut alios omittamus) Ammianus Marcellinus lib. 16. *Innocentes* (dicens) *tortoribus expoſuit multos, & ſub equuleo cepit incurvos.* & lib. 18. *Quamquam incurvus ſub equuleo ſtaret, pertinaci negabat inſtantia.* quibus verbis, illiſque præcipuè, quæ lib. 18. leguntur, ſignificavit auctor, augendi doloris gratia laxatos fuiſſe funiculos, & non (ut Sigonio, eumque ſequentibus placuit) ejuſdem remittendi cauſâ: arbitratus eſt quippe vir iſte lib. 3. de judicijs cap. 18. conſueviſſe veteres, remittendi doloris ſtudio, funiculos, quibus in equuleo reorum corpora erant extenſa, relaxare. unde inquit: *Vt autem incitandi doloris cauſa equuleus aut fidiculæ tendebantur, ſic ejuſdem re-*

quuleum caderent.

Funiculi in equuleo non laxabantur remittendi doloris cauſa.

remittendi eædem laxabantur. confirmat hanc ſententiam majorum auctoritate, inquiens : *Quocirca Valerius de patientia*, nempe lib. 3. cap. 3. *ita ſcriptum reliquit : Zeno cùm à Nearcho Tyranno torqueretur, eſſe dixit, quod ſecretò audire eum maximè expediret : laxatoque equuleo, aurem ejus morſu corripuit, atque abſcidit. Et paulò poſt in Theodoro quoque (ait) viro graviſſimo : Hieronymus Tyrannus tortorum manus fruſtra fatigavit : rupit enim verbera, fidiculas laxavit, ſolvit equuleum, laminaſque extinxit prius, quàm efficeret, ut tyrannicidij conſcios indicaret.* Et Quintilianus declam. ultima, ita : *An quæſtionem illam fuiſſe credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur? ideo enim equuleum movebam artifex ſenex, tenebam fidiculas ratione ſævitiæ, ut leniter ſedibus ſuis remota compago per ſingulos artus membra*

lu-

luxaret. Ex quibus verbis (ſubjungit idem auctor) *qui in laxando equuleo leniter fidiculas remiſiſſet, eum aliqua ex parte doloris acerbitati conſuluiſse apparet.* hactenus ille; cujus quidem rationes ſi diligenter conſiderentur, eas non ſolùm (pace ipſius dixerim) falſa quædam continere patebit, ſed inſuper nihil omninò concludere, manifeſtum fiet.

Continent primò quædam, quæ à veritate remota creduntur, nempè, fidiculas fuiſſe funiculos illos, quibus rei equuleo alligabantur: ſiquidem (ut paulò inferiùs demonſtrabimus) erant apud veteres fidiculæ idem quod ungulæ, & hæ idem prorſus quod illæ. Nec etiam concludunt: nam tametſi concederemus fidiculas fuiſſe funiculos, quibus rei vinciebantur; non idcirco conſequeretur ejus argumenta firma validaque eſſe: nam-

Rationes Sigonij diluuntur.

namque ipſa nec nobis aliqua ex parte obeſſe poſſunt, nec his qui contra ſentiunt prodeſſe: non enim illis verbis, quibus ea fundantur, voluit Valerius Maximus indicare, funiculis relaxatis, doloris acerbitati conſultum fuiſſe, ſed potiùs virorum quorundam externorum invictum animi robur, atque conſtantiam; quippe ait: *Cùm Zeno à Nearcho Tyranno, de cujus nece conſilium inierat, torqueretur, ſupplicij pariter, atque indicandorum gratiâ conſciorum, doloris victor*, ſed ultionis *cupidus, eſſe dixit*, prædicto ſcilicet Nearcho, *quod ſecretò audire eum admodùm expediret: laxatoque equuleo, poſteaquam inſidijs opportunum tempus animadvertit, aurem ejus morſu corripuit, nec ante dimiſit, quàm & ipſe vita, & ille corporis parte privaretur.* Ex his profectò verbis non colligitur laxatum fuiſſe equuleum remittendi doloris ſtudio, ſed ideo, ut Zeno, qui in eo tor-

torquebatur, poſſet Nearcho Tyrano, his, qui aderant, non audientibus, aperire ſecretum quoddam, ſicuti ipſe ſimulabat, illi maximè utile ac neceſſarium. Non ergo Sigonius ſententiam ſuam firmiter, ut ſibi perſuaſit, demonſtravit.

Advertere hîc velimus lectorem; laxari funiculos (ut verba Valerij Maximi jamjam recitata indicant) indicio fuiſſe, equuleum, ſicuti initio capitis aſſeruimus, è terra aliquantulum ex omni ejus parte elevatum extitiſſe. Unde nullo pacto nobis admirationem movere Prudentius debet, ſi in S. Romani martyris hymno eundem Chriſti militem ex equuleo, quaſi ex alto quodam ligno pependiſſet, ita vociferantem inducat:

Audite cuncti: clamo longè, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.

Nam equuleus (ut ex verbis Vale-

rij

rij modò adductis oſtendimus), erat convenienter ſublevatus & altus. Jam verò ad rem noſtram revertentes, putamus nec alteram Valerij auctoritatem ullo modo Sigonio favere poſſe; in illa enim hujuſmodi verba, & quidem figurata habentur: *In Theodoro quoque viro graviſſimo Hieronymus Tyrannus tortorum manus fruſtrà fatigavit. Rupit enim verbera, laxavit fidiculas, ſolvit equuleum, laminas extinxit priùs, quàm efficeret, ut tyrannicidij conſcios indicaret.* hucuſque Valerius Maximus. Sed quid contra noſtram ſententiam ex his infertur? certè nihil: innuunt ea duntaxat, maximam fuiſſe in cruciatibus perferendis Theodori conſtantiam ſiquidem rupit verbera, id eſt, flagella, quibus verberabatur; laxavit fidiculas, hoc eſt, ungulas disjunxit, quippe quæ (ut cap. 5. explicabimus) forcipes ferrei erant. ſolvit equuleum, id eſt, funi-

niculos, quibus ligatus erat, diſrupit: laminas extinxit, &c. Spectentur, quæſo, paululùm attento animo ſingula verba, & ſic rem ſe habere conſtabit, atque inſuper nihil contra nos ea pugnare apparebit. Idem quoque eveniet, ſi Quintiliani verba, quæ ad ſuam ſententiam confirmandam Sigonius adduxit, conſiderentur, quippe hoc modo ſe habent: *An tu quæſtionem illam fuiſſe credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur? ideo enim equuleum movebam artifex ſenex, tenebam fidiculas ratione ſævitiæ, ut leniter ſedibus ſuis remota compago per ſingulos artus membra luxaret.* Et quid hæc ſignificant? ſignificant profectò quendam, qui in equuleo torquebatur, leniter in eo remiſſeque extenſum fuiſſe, ut ſic leniter remiſſeque pariter diſcerperetur: quare nihil omninò prædictæ tum Valerij, tum Quintiliani au-

auctoritates in noſtram ſententiam efficiunt. Et hæc quidem hactenus.

Fidiculæ quid eſſent apud veteres.

Sigonius loco nuper citato in ea fuit opinione, ut crediderit fidiculas, de quibus hic quærimus, fuiſſe vincula nervea, quibus reorum membra equuleo adhærebant? ſicque noxios fidiculis torqueri, idem eſſe, ac eoſdem fidiculis equuleo alligatos intendendo, eorumdem ſingulas oſſium commiſſuras ſummo cum dolore diſtrahere. In hanc quoque ſententiam ſcripſiſſe videtur Valla lib. 1. dum ait, *fidiculas eſſe inſtrumentum ex duobus obliquatis lignis compactum, ita dictum vel ab extorquenda fide, vel à nerveis funibus, quibus torquendi alligantur.* ſic ille. Sed ſi ea, quæ de hiſmet fidiculis in Notis ad Romanum Martyrologium * conſcripta,

* 11. Kal. Febr.

ta, atque firmiſſimis argumentis ſunt comprobata, attento animo intuebimur, erraſſe prædictos ſcriptores ſine dubitatione ulla intelligemus. Ceterùm ut benigno lectori magis magiſque ſatisfaciamus, ea omnia hîc recitare nobis placuit. Sunt autem hujus generis:

Fidiculæ quidnam fuerint, exactè S. Iſidorus demonſtravit etymolog. lib. 5. cap. ult. dicens eas eſſe ungulas ferreas quibus damnati diſcruciabantur: quocircà, inquit, *ungulæ dictæ, quòd effodiant; hæ & fidiculæ, quia ijs rei in equuleo torquentur, ut fides inveniatur.* hæc Iſidorus. Cùm itaque fidiculis, æquè ac ungulis, latera hominis in equuleo extenſi finderentur, eaſdem ungulas ea de cauſa fidiculas appellatas eſſe, nobis par eſt credere, quod nimirùm reorum latera & ipſa finderent, ſicque à findendo fidiculas nuncupatas eſſe, quaſi findiculas;

Ungulæ cur fidiculæ dictæ.

vel à fodicando, quia nempè reorum latera illis fodicarentur; nominataſque eſſe fidiculas quaſi fodiculas: nam fodicare latera fidiculis, uſurpatum apparet ab Ammiano, ſicuti paucis interpoſitis verſibus patefaciemus.

His primum aſſentitur Prudentius in hymno S. Romani martyris, cùm quas vocavit fidiculas, eaſdem ungulas dicat. ſunt enim apud eum hæc verba Aſclepiadis Iudicis:

Vertat ictum carnifex
In os loquentis, inque maxillas manuum,
Sulcoſque acutos, & fidiculas transferat,
Verboſitatis ut rumpatur locus.

Per fidiculas Aſclepiadem intellexiſſe ungulas; quæ ſtatim auctor ſubjungit, aperiunt his verſibus:

Implet jubentis dicta lictor improbus,

Cha-

Charaxat ambas ungulis ſcribentibus
Genas, cruentis & ſecat faciem rotis:
Hirſuta barbis ſolvitur carptim cutis,
Et mentum aduſque vultus omnis ſcinditur.

Hæc Prudentius. Eodem pariter ſenſu accipiuntur fidiculæ, l. *Decuriones. C. de quæſt.* ſiquidem fidiculis excruciari, vocat ibidem Imperator, cruentam conditionem ſic apud Ammianum libr. 29. ubi hæc genera cruciatuum recenſens, ita teſtatum reliquit: *Intercluduntur equulei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus.* cumque non multò poſt reorum majeſtatis latera prædictis ſupplicijs fodicata affirmet, fidiculis id peractum eſſe jam conſtat. In hoc item ſenſu fidiculas deſumere, tam apud Ioſephum de Machab. lib. 5.

quàm apud Senecam lib. 3. de ira, cap. 3. Valerium de patientia, lib. 3. cap. 3. & Quintilianum declamatione ultima, vel alios ſi qui ſint, nihil planè prohibet: immò ex Ioſepho, Valerio, & Quintiliano clariſſimè locis citatis colligi poteſt, per fidiculas, eos ungulas, & non aliud quicquam ſignificare voluiſſe. Atque hæc quidem pro explicatione confirmationeque hujuſce opinionis dicta ſint. Verùm huic ſententiæ adverſari videtur Suetonius in Tiberio, apud quem aliud genus ſupplicij fidiculas dictas eſſe habetur; namque in prænotato loco ſic legitur: *Excogitaverat inter genera cruciatus, etiam, ut longa meri potione per fallaciam oneratos, repentè veretris deligatis, fidicularum ſimul, vrinæque tormento diſtenderet.* hæc Suetonius: cujus nihilominus auctoritati ſatisfieri poteſt, ſi dicatur, fuiſſe ejuſmodi tormenti genus, cujus ipſe meminit,

Fidiculæ quid apud Suetonium.

nit, remotiſſimum ab eo quod in ſanctorum martyrum rebus geſtis, alijſque citatis auctoribus, per fidiculas teſtatum apparet. Oppones adhuc fortaſſe huic noſtræ opinioni Valerium lib. 3. cap. 3. ſic de Theodoro loquentem: *Rupit verbera, fidiculas laxavit, ſolvit equuleum.* Sed certè quomodo ſint hæc verba interpretanda, atque exponenda, abundè jam demonſtravimus. Et de fidiculis ſatis.

Quod verò ſpectat ad id quod ultimo loco diximus de alijs quibuſdam tormentorum generibus, quibus rei in equuleo extenſi excruciabantur; obſervari eſt opus, hanc conſuetudinem habuiſſe majores, ut corpore in equuleo extenſo, fidiculis, vel ungulis ejuſdemmet membra finderent, vel laminis candentibus, aut conſimilibus torrerent. Hæc cùm habeas in nonnullis ſanctorum martyrum Actis, S. Cyprianus demonſtrat

epiſtola ad Donatum his verbis: *Haſta illic, & gladius, & carnifex præſto eſt, ungula effodiens latera & deradens, equuleus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus unum ſupplicia multa.* & lib. de lapſis: *Sed cùm, duriſſimi Iudicis recrudeſcente ſævitia, jam fatigatum, nunc flagella ſcinderent, nunc contunderent fuſtes, nunc equuleus extenderet, nunc ungula effoderet, nunc flamma torreret.* & lib. de laude martyrij: *Hoc verò quod equuleo corpus extenſum candentes ſtridet ad laminas, non exempti ſanguinis, ſed tentationis eſt cauſa.* & S. Auguſtinus epiſt. ad Marcellinum 59. *Quando*, ait, *tantorum ſcelerum confeſſionem non extendente equuleo, non ſulcantibus ungulis, non urentibus flammis, ſed virgarum verberibus eruiſti?* & S. Hieronymus epiſt. ad Innoc. 49. pluribus. Cicero item 7. in Verrem, dum ait: *Quid cum ignes ardenteſque laminæ, ceteri-*

Extenſi in equuleo varijs tormentorum generibus affligebantur.

terique cruciatus admovebantur? & in Anton. Philipp. 11. *Ponite ante oculos vincula, verbera, equuleum, carnificem tortoremque Samarium.* & Seneca libr. 3. de ira, cap. 3. *Apparatuſque*, inquit, *illi reddendus eſt ſuus, equulei, & fidiculæ, & ergaſtula, & cruces, & circumdati defixis corporibus ignes, & cadavera quoque trahens uncus.* ampliùs Ammianus Marcellinus lib. 14. *Intendebantur equulei, uncoſque parabat carnifex, & tormenta.* ad hæc Prudentius quoque in S. Vincentij Martyris hymno his verſibus:

Extorque, ſi potes, fidem.
Tormenta, carcer, ungulæ,
Stridensque flammis lamina,
Atque ipſa pœnarum ultima
Mors Chriſtianis ludus eſt.

& poſt:

Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans.

 Quod

Quod fixa non profundius
Intraret artus ungula.]

Et in hymno B. Romani ſimiliter martyris:

Amor coronæ, pœnæ prævenit trucem
Lictoris artem, ſponte nudas offerens
Coſtas biſulcis execandas ungulis.

Et infra:

Non ungularum tanta vis latus fodit
Mucrone, quanta dira pulſat pleureſis:
Nec ſic inuſta laminis ardet cutis,
Vt febris atro felle venas exedit.

His demùm omnibus addi poſſunt, quæ literis tam Valerius Maximus, quàm Quintilianus locis paulò ſuperius citatis prodidêre: idem enim optimè demonſtrant atque confirmant.

Ex

Ex his ergo omnibus jam dilucidè apparet, veriſſima certiſſimaque eſſe, quæ de equuleo & declaravimus, & aſſeruimus. Namque deſcriptionibus aliorum hujuſce capitis initio adductis, nulla prorſus ratione quæ ex antiquis monumentis de eo accepimus, accommodari queunt. Et quidem ſi vera potiſſimùm eſt *Sigonij* ſententia, quo pacto aptari equuleo poterunt, quæ apud Nonium poëta Pomponius ſcripta reliquit, nimirum reos in equuleo inſilire conſueviſſe? & quæ Cicero Tuſculan. quæſt. lib. 5. nempè eoſdem conjici, immitti, & ire ſolitos in equuleum, quod proprium illorum eſt, qui veros equos aſcendunt? Deinde quomodo hæc alia ab Ammiano Marcellino locis ſuprà notatis deſumpta, videlicet, equuleo tortos, funiculis, quibus alligati erant, laxatis, confeſtim ſub ipſum corpore non recto, ſed incurvato cecidiſſe?

bus pariter adjungi poſſent, quæ ſcriptis mandavit Valerius Maximus libr. 3. cap. 3. externorum 3. de Zenone quodam in equuleo torto. Ampliùs, quanam ratione etiam quæ Seneca epiſt. 66. & 67. ſcilicet, jacuiſſe reos, dum torquerentur in equuleo, & 67. eos funiculis tenſis in equuleo longiores, quàm antea eſſent, effectos? ſiquidem juxta Sigonij opinionem (ut infrà magis patebit) equuleo extenſi, non longiores, ſed potiùs latiores fiebant. Præterea ſi verum eſt (ut ex *S.* Hieronymi epiſt. 49. verum eſſe oſtendimus) homines, cùm equuleo diſtenderentur, facie ad cælum verſa remanere conſueviſſe, liberum quippe illis erat oculos ſurſum tollere, & cælum aſpicere; conſequitur ſententiam noſtram de equuleo longè alijs & certiorem eſſe, & veriorem, & antiquorum dictis congruentiorem. Ceterùm accedamus nunc ad rationes Sigonij refellendas.

Erat

Erat prima hujus generis: Euſebius Eccleſiaſt. hiſt. lib. 5. c. 1. de equuleo verba faciens, innuit ipſum ligneam fuiſſe cataſtam, atque in ſublime tolli ſolitam; ait namque: *At cum tyrannica crudeliaque illa ſuppliciorum genera, per beatorum patientiam Chriſti virtute firmatam, fruſtra impoſita irrogataque viderentur; diabolus alias quaſdam machinas de integro contra illos excogitavit: nempe ut in carcerem conjecti, interdum in locis horrida caligine obſitis & plenis moleſtiarum miſerè jacerent; nonnunquam illorum pedes in craſſas compedes impoſiti diſtinerentur, & ad quintum uſque foramen longa intercapedine interpoſita diſtenderentur. Igitur*, ſubjungit Sigonius, *equuleus cataſta lignea fuit: eo ſiquidem damnatorum corpora extendebantur.* Ampliùs Sozomenus hiſt. lib. 5. c. 10. de Buſiri Chriſtiano homine ex urbe Galatiæ Ancyra apud Myrum Phrygiæ oppidum ſub

Diluuntur aliorum rationes in ſententiam noſtram de equuleo.

Imp. Iuliano Apoſtata pro fide cruciato loquens: *Et cùm*, inquit, *ad tortorium lignum adduxiſſent, in ſublime tolli juſſit.* & cap. 20. *Ex Chriſtianis in vincula conditis Theodorum adoleſcentem primo loco productum, ad palum, in quo ſupplicia ſolebant inferri alligat, hic ungulis diu laceratus*, &c. Ad hæc, confirmare videtur hoc idem Prudentius in hymno S. Romani martyris, cùm eumdem beatum virum ex equuleo hoc modo vociferantem inducat:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.

Qua de cauſa eumdem antè penſilem virum dixerat:

Scindunt utrumque milites teterrimi
Mucrone biſulco penſilis latus viri.

Et hæc ſunt prima argumenta cùm Sigo-

Sigonij, tum ejus opinionem ſequentium, quæ ſigillatim à nobis enodanda ac diſſolvenda erunt. Verùm ut facilior eorumdem ac clarior appareat ſolutio, quædam antè notanda, declarandaque proponemus: Et primò, permiſcuiſſe Sigonium, confudiſſeque equuleum cum cataſta, necnon & cum genere illo compedum, quo rei in carcere poſiti, injectis ad quartum vel quintum foramen pedibus, ad jugem cruciatum ſic vincti detinebantur. Quamobrem meritò reprehendendus videtur: ſiquidem cataſta (ut ex his conſtat, quæ habet Iacobus Pamelius in notis ad epiſtolam S. Cypriani martyris 33.) locum vel maximè ac propriè ſignificat eminentiorem, quem vulgò *Palcum* dicimus, in quo vel de Chriſtianis martyribus ſumebatur ſupplicium: ad quam quidem ſignificationem proximè accedit B. Cyprianus loco prædicto de cataſta men-

Cataſta quid ſignificet.

mentionem faciens, & Prudentius poëta pariter in Romani martyris hymno illis verbis:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.

Ad hæc, deſignat hæc eadem vox, cataſta, licèt non ita propriè, machinam quamdam longæ magnæque compedis formam habentem, quâ ſervi detenti venum exponebantur. Præterea non propriè etiam ſignificat ipſamet torquendi inſtrumenta. quocirca Prudentius periſteph. hymno 2. de Laurentio martyre ſic cecinit:

Poſtquam vapor diutiùs
Decoxit exuſtum latus,
Vltro è cataſta (id eſt, è crate ferrea) *Iudicem*
Compellat affatu brevi:
Converte partem corporis,
Satis crematus jugiter.

Idem periſteph. hymno 1.

Verbera poſt vim crepantum,
Poſt cataſtas igneas.

Cùm

Cùm igitur cataſta (veluti pluribus in notis ad prædictam B. Cypriani epiſtolam demonſtravit Pamelius) locum præcipuè editiorem ſignificaret, in quem cruciandi homines, ut illorum tormenta ab his qui aderant aſpici poſſent, elevabantur; ſequitur confudiſſe Sigonium in equulei definitione aſſignanda (ut jam perſpicuum eſt) ipſummet equuleum cum cataſta. Cataſta diverſa eſt ab equuleo.

Dicet fortaſſe quiſpiam, per cataſtam prædictum auctorem equuleum intellexiſſe, & non aliud, cùm & ipſa tortorum inſtrumenta hoc nomine in Actis ſanctorum martyrum appellata reperiantur. Sed adhuc convincitur permiſcuiſſe equuleum cum cataſta: ſiquidem quæ in rerum definitionibus ſeu deſcriptionibus collocantur, ſecundùm propriam terminorum ſignificationem, & non aliter collocari convenit. Præterea ſi per cataſtam mente complexus eſt ille equuleum, idem pro-

profectò fuiſſet, ac ſi eumdem definiendo, Equuleus, dixiſſet, eſt equuleus: à quo rerum vim explicandi modo & definitiones & deſcriptiones, quàm maximè fieri poterit abhorrere debent. Et hæc de cataſta.

Equuleus alius erat ab illo genere compedum, quo rei ad quartum vel quintum foramen extendebantur.

Nunc autem agamus de genere illo compedum, quo rei in carcere poſiti, injectis ad quartum vel quintum foramen pedibus, ad perennem cruciatum detinebantur. Senſit de hoc Sigonius loco prædicto, non aliud eſſe ab equuleo, ſed prorſus idem cum illo: quod certè dici nulla ratione poteſt: tum quia hoc damnati homines latiores fiebant, illo verò (ut ſuprà ex epiſtola 67. Senecæ retulimus) longiores: tum etiam quia (ut in Notis ad Martyrologium Romanum * legitur) hoc eodem compedum genere rei in carceribus dumtaxat (ſicuti infrà, cùm de vinculis agemus, magis patebit) excruciabantur; illo autem

* In menſem Ianuarij.

(uti

(uti martyrum acta ferè innumera clamant) extra carceres, ſæpiſſimeque in locis urbium publicis. Prætera equuleo non ſolùm reorum pedes ad foſſionem ungularum diſtendebantur, ſed totum ſimiliter corpus, hiſce verò compedibus tantummodo pedes. diverſæ igitur penitus erant hæ ab equuleo.

De quampluribus modis, quibus reorum corpora extendebantur.

Sciri ampliùs convenit, hoc in more antiquorum extitiſſe, ut reorum corpora pluribus modis ad ea vi quodammodo diſcerpenda diſtenderentur, equuleo nimirum, trochleis, ſuſpendioque, gravibus appenſorum pedibus additis ponderibus, & inſuper, ut ad eadem corpora diverſis varijſque alijs ſupplicijs afficienda, utpote ungulis, ferreiſque pectinibus, & ceteris generis ejuſmodi

modi dilanianda, vel laminis i-
gneis, aut conſimilibus torrenda;
varijs pariter vijs id conficeretur;
nempe vel excruciandis in equu-
leum levatis, vel aliquo ex præ-
dictis ſuperiùs cap. 1. modis ap-
penſis, vel ſtipitibus, arbori-
bus, aut columnis alligatis, aut
ſimilibus, quæ quidem omnia ac
ſingula ipſi jam abundè cap. 1.
atque 2. demonſtravimus.

De modo, quo equuleo alligati, ex eo quaſi ex alto quodam ligno pependerint; & quid ſit reum in equuleo ſuſpendi.

Leguntur ſæpiſſimè in ſan-
ctorum martyrum paſſionibus hu-
juſmodi verba, *Martyr in equu-
leo ſuſpendebatur.* ex quo lo-
quendi genere deſumpſere quam-
plurimi, equuleum non fuiſſe
veri equi inſtar (ut diximus) fa-
bricatum, ſed aliter. Hi fortaſſe
non conſiderarunt, quæ ex anti-
quo-

quorum auctorum libris recitavimus, nedum hoc verbum, ſuſpendi, denotare etiam elevari in aliquem locum; namque ſi iſta ſpectaſſent, non induxiſſent quod inducere nulla ratione poterant. Martyrem ergo in equuleo ſuſpendi, idem eſt, ac martyrem in eum levari. Hinc fit, ut in nonnullis Sanctorum martyrio coronatorum rebus geſtis, ſub Iudicis, aut Imperatoris nomine aliquem in equuleo torqueri jubentis, hæc verba conſcripta reperiantur: *Levetur hic in equuleum, & ibidem torqueatur.* Quocirca in Actis beatiſſimorum Abundij presbyteri, & Abundantij diaconi, quæ S. Mariæ Majoris Canonici, & nos manuſcripta habemus, hæc narrantur. *Tunc Diocletianus juſſit eos levari in equuleo, & diu torqueri. qui cum diu torquerentur*, &c. Suſpendi igitur in equuleo, idem prorſus ſignificat, ac in eum elevari.

Præ-

Præterea confirmatur hoc idem Actis SS. virginum Reginæ à Petro relatis lib. 8. cap. 47. & Margaritæ ab eodem lib. 6. c. 120. in hujus quippe rebus geſtis, cùm jam in eorum initio dictum fuiſſet, *Suſpendatur Margarita in equuleo*, poſtea aliquibus interpoſitis verſibus, iſta ſubduntur: *Poſt dies plurimos convenientibus populis, Iudici præſentatur, & ſacrificare contemnens, iterum in equuleo levatur*, &c. idem igitur erat.

Martyres pendebant ex equuleo.

His denique addere poſſumus, martyres equuleo alligatos pependiſſe: ſiquidem funiculis, quibus vincti erant, laxatis, corpore ſub equuleum incurvato, cadebant: quamobrem non recto, ſicuti qui ſuſpendio affici ſolent, corpore ab equulei machina penſiles quandoque fiebant, ſed (ut aſſeruimus curvato; cujus rei locupletiſſimum teſtimonium affert Ammianus Marcellinus locis ſuprà citatis, nempè lib. 16. & 18.

De

De equulei extenſione.

Reperitur nonnunquam in Ammiano Marcellino & alijs quibuſdam, equuleum intendi, ac remitti conſueviſſe: quod profectò ſic eſt exponendum, ut intelligamus eum non ratione ſui, ſed funiculorum dumtaxat, quibus torquendus alligatus erat: ijs ſiquidem extenſis, aut laxatis, equuleus quodammodo extendi, aut laxari videbatur. innuit hoc (ut alios omittamus) Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. de Theodoro quodam excruciato verba faciens.

Cur equuleus dictus fuerit ſtipes, & quare crux, declaratur.

Erat in equulei machina (ut ſuprà tetigimus) ſtipes quidam oblongus, qui quatuor lignis, quaſi quatuor pedibus, ſuſtentabatur. de hoc meminit S. Hieronymus epiſt. ad Innoc. 49. his verbis:

bis : *Crines ligantur ad ſtipitem , & toto corpore ad equuleum fortiùs alligato , vicinus pedibus ignis apponitur , utrumque latus carnifex fodit,* &c. Ex hoc eodem ſtipite appellavit Prudentius in Romani martyris hymno totam equulei machinam ſtipitem noxialem ; ſic enim ibidem cecinit :

Incenſus his Aſclepiades juſſerat
Eviſcerandum corpus equuleo eminus
Pendere, & uncis unguliſque creſcere.

Et paucis interpoſitis verbis :

Iubet amoveri noxialem ſtipitem,
Plebeia clarum pœna ne damnet virum.

Equuleus dictus invenitur mala manſio.

Hæc Prudentius. Nec ſolùm reperitur equuleus ita vocatus , ſed alio quoque nomine , nempè (ut doctiſſimus Briſſonius docet lib. de verborum ſignificationibus *Mala manſio.* Quamobrem dum *ff. de pœnis* legitur , *Extendebatur aliquis ad malam manſionem* , perinde

nde eſt ac ſi diceretur, Extendebatur equuleo. Ad hæc, Crux etiam dictus invenitur. Quocirca in Actis B. Dorotheæ virginis & martyris à Surio tom. 1. & à veteribus manuſcriptis in feſtivitatibus Febr. recitatis, hujuſmodi verba de quodam Theophilo in equuleo torto narrantur: *Ecce modò Chriſtianus ſum; quia in cruce, id eſt, in equuleo, ſuſpenſus ſum. Equuleus enim crucis quamdam ſimilitudinem gerit.* hæc ibi. Et certè mirandum non eſt fuiſſe eum hoc modo nuncupatum, tum quia alia tortorum inſtrumenta cruces etiam dici quandoque legimus; tum quia corpora eorum, qui in eo torquebantur, extendi ſolebant, non ſecus ac in crucem agendorum; tum demum, quia ligna illa, quæ erant quaſi equulei pedes, dum ſtipiti affigebantur, quodammodo conjungebantur inter ſe, atque conſtringebantur, licèt terram ver-

Equuleus crux dicitur.

versùs aliquantulùm disjungerentur: ex quo contingebat, ut duo ex illis lignis eſſent tamquam duo crucis brachia, id eſt, ejus tranſverſa.

Verùm rebus hiſce hoc modo expoſitis ac declaratis, reliquum eſt, ut fidenter jam argumentorum ſolutionem aggrediamur.

Primò itaque dicimus, noluiſſe Euſebium per verba illa, quæ contrarium opinantes adducunt, equuleum denotare, ſed genus illud compedum, quo rei in carcere poſiti, divaricatis cruribus, ad quartum vel quintum foramen diſtendebantur.

Alteri deinde reſpondemus, verba Sozomeni nil contra ſententiam noſtram efficere: ſiquidem (ut diximus) Martyrem in equuleo ſuſpendi, idem prorſus erat, ac in eum elevari; immo ipſemet Sozomenus hoc idem paulò poſt oſtendere videtur, dum de eodem Chriſtiano loquens, ait: *In publi-*

cum

cum locum ad equuleum deducens Buſirim, ſublimem ſuſpendi jubet. Tunc Buſiris, manibus ad caput ſublatis, ſua nudavit latera: & ad Præſidem dixit, non eſſe opus, ut lictores in ipſo tum in equuleum tollendo, id eſt elevando, *tum inde rurſus deponendo, laborem fruſtra ſuſciperent: ſe enim, &c.*

Eodem quoque modo ſatisfieri putamus alteri Sozomeni auctoritati: nec mirum, ſi equuleum quidam ex ejus interpretibus palum nominarunt; quia (ut ſuprà largiter copioſeque declaravimus) dictus etiam ſtipes invenitur. His quoque addere poſſumus, Sozomenum fortaſſe non ſemper equuleum denotare voluiſſe, ſed & quandoque erectum palum: his namque (ſicuti jam cap. I. aſſeruimus) excruciandi homines alligari ſolebant.

Demum Prudentij verbis reſpondeamus, & primùm ex hymno ſancti Romani depromptis, nimirum:

Scindunt utrumque milites teterrimi
Mucrone biſulco penſilis latus viri.

Penſiles fuiſſe reos ab equuleo, corpore incurvato, non autem recto, vide quæ ſuprà ſunt explicata.

Deinde alijs ex eodem loco deſumptis, nempe:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.

His dicimus, per cataſtam (ut Pamelio loco ſuperiùs notato, & alijs placuit) intellexiſſe Prudentium locum quemdam editiorem, quem vulgò *Palcum* nominamus, non autem equuleum.

Deinde, ſi per cataſtam equuleum adhuc intelligere velles, non idcirco ſequeretur opinionem noſtram à veritate diſtare: ex Valerio enim Maximo jam ſuprà oſtenſum fuit, fuiſſe eum non-

nonnihil elevatum è terra. Quamobrem cecinit ille:

Audite cuncti: longè clamo, ac
prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.

Verùm notari poſſet, non fuiſſe cataſtam (ut cuidam non diſplicuit) novum aliud martyrij inſtrumentum, ſed vel locum editiorem, in quem torquendi elevarentur, vel aliquod ex tortorum inſtrumentis, ut cratem ferream, equuleum, aut aliud hujuſmodi. Ceterùm fuiſſe equuleum cataſtæ nomine comprehenſum, innuunt inter alia S. Dorotheæ virginis res geſtæ à Surio tomo 1. relatæ: ibidem quippe narratur, dediſſe Iudicem nomine Sapritium beatæ martyri optionem hanc, velitne potiùs venerari deos, an in cataſta torqueri. Et reſpondente Chriſti virgine, numquam ſe deorum ſimulacris ſacrificaturam,

juſſit ille in equuleo torqueri. Cùm igitur antea minatus ei fuiſſet Sapritius, nulla equulei mentione facta, cataſtæ ſupplicium; conſequi ex hoc poſſe videtur, per cataſtam, equuleum denotare voluiſſe. Diximus, ejus res geſtas hoc tantummodo innuere, quia affirmare etiam poſſemus, per cataſtam ibidem non equuleum, ſed locum illum editiorem intellexiſſe, in quem (ut ſuprà dictum eſt) cruciandi martyres elevabantur. idem etiam penitus credimus aſſerendum de his, quæ in Actis S. Cyriaci martyris de cataſta referuntur, de qua ſimiliter plura egimus in tractatu quem vulgari ſermone de Inſtrumentis torquendi ſuperioribus annis in lucem edidimus.

Acta S. Cyriaci recitant vetera manuſcripta tum noſtræ bibliothecæ tum S. Mariæ Majoris.

De compedibus, variïſque vinculorum generibus.

Quoniam paulò ſuperiùs ſcripſimus, equuleum aliud fuiſſe à com-

compedibus, quibus martyres ad quartum vel quintum foramen, divaricatis cruribus, diſtendebantur; ideo animadvertere oportet, varia apud veteres extitiſſe vinculorum genera, compedes nimirum, nervos, catenas, numellas, pedicas, manicas, boias, ac carcerem. horum meminit Plautus in Aſinaria 3. his verbis:

Advorſum ſtimulos, laminas, cruceſque, compedeſque,
Nervos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias.

Item de eiſdem Nonius Marcellus, Feſtus Pompejus, S. Iſidorus lib. 6. etymologiar. cap. ult. Cælius Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Sigonius de judicijs lib. 2. cap. 3. & alij.

De compedibus.

Erant compedes ligneum inſtrumentum, quo captivorum no-

xiorumque pedes conſtringi, vinciri, atque irretiri ſolebant: ſic autem, Iſidoro auctore, dictæ, quia reorum pedes continebant: harum mentionem faciunt ex antiquis Plautus in Captivis, dum ait:

Vbi ponderoſas craſſas capiat compedes.

Et Terentius in Phorm. actu 2. ſcena 1.

Molendum uſque in piſtrino, vapulandum, habendæ compedes.

Horatius epod. ode 4.

Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura durâ compede.

Et lib. 1. epiſt. ad Quinctium 16.

——*Argentum tollas licèt, in manicis &*
Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.

Columella lib. 8. cap. 2. *Eaque quaſi compede cohibentur feri mores.* Martialis etiam lib. 5. in Zoilum:

Has

Has cum gemina compede dedicat
catenas.

Cicero pro Rabirio: *Cùm eſſet una Glaucia, & jam ille ex compedibus atque ergaſtulo Gracchus.* his addere poſſumus Euſebium hiſtor. lib. 6. cap. 32. & lib. 8. cap. 11. 12. & 14. loquentem de illo genere compedum, quo rei in carcere poſiti ad quartum aut quintum foramen diſtendebantur: item Nicephorum lib. 7. cap. 9. & Prudentium periſtephan. hymno 4. & Acta martyrum quamplurima, ut Amphianij relata ab Euſebio lib. 8. cap. 14. & à Surio tom. 2. Trophimi à Metaphraſte Lipomani 6. & Surij 5. Romani ab hoc eodem ſcriptore tom. 6. Georgij à Metaphraſte Surij 2. atque à quodam Piſicrate martyris, ut fertur, ſervo, apud eumdem loco jam notato.

Crudeliter hoc compedum genere ſancti martyres excruciabantur: nam (ut locis nuper citatis mo-

nemur) ijdem poſt verberum perpeſſionem, vel ungularum foſſionem, cruribus divaricatis, vi ad quartum aut quintum eorum foramen pedibus dumtaxat diſtendebantur. De his hæc Prudentius periſteph. hymno 4. dum ait:

In hoc barathrum conjicit
Truculentus hoſtis martyrem,
Lignoque plantas inſerit,
Divaricatis cruribus.

Ex quo tandem (ut Euſebius lib. 8. cap. 11. docet) contingebat, ut ſic diſtenti ſupini in ligno jacere neceſſariò cogerentur; ſic enim ait: *Nonnulli etiam poſt verbera in ligno poſiti, & per quatuor foramina pedes alter ab altero diſtenti, adeò ut etiam ipſi neceſſariò in ligno ſupini jacerent, licèt non poſſent, eò quòd vulnera recens inflicta ab ictibus toti corpori habebant.* Et de compedibus hactenus.

De numellis.

Harum Plautus meminit loco nuper citato, quæ à Nonio ſic definiuntur: *Numella eſt machinæ ligneæ genus ad noxios diſcruciandos olim parari ſolitum, quo & collum & pedes ipſorum immittebant antiqui*: hoc eſt, ligneum erat vinculum, quo reorum pedes & colla in foramina rotunda immittebantur, & ibidem, ut ſe educere nequirent, conſtringebantur.

Verùm credimus nos, fuiſſe numellam apud veteres vocem plurium vinculorum genera ſignificantem. adducimur autem ad hoc aſſerendum Sexti Pompeij auctoritate, qui de numella verba faciens, ita ſcriptum reliquit: *Numella genus eſt vinculi, quo quadrupedes alligantur: ſolent autem ea fieri nervo, aut corio crudo bovis utplurimùm.* hæc ille. Cùm igitur aliter eam Nonius (ut ſuprà dictum eſt) definiat, conſequitur

numellam, niſi velimus dicere horum aliquem mentitum fuiſſe, varia vinculorum genera denotare.

De nervo.

De nervo mentionem facit Plautus in Capt. act. 3. ſcena 5.

Nam noctu nervo vinctus cuſtodibitur.

Et Curcul. act. 5. ſcena 3.

Atque ita te nervo torquebo, itidem ut catapultæ ſolent.

Et alibi ſæpè. Item S. Cyprianus epiſt. 34. ad Clerum & plebem de Celerino ordinato lectore, dum de eodem Celerino ſcribens ait: *Per decem & novem dies cuſtodia carceris ſeptus in nervo ac ferro fuit: ſed poſito in vinculis corpore, &c.* de ijſdem inſuper Cælius Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Pamelius in prædictum Cypriani locum, & alij. Porro eum his verbis Sextus Pompejus de-

deſcripſit, à quo ceteri deſumpſerunt: *Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur: quamquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait: Perfidioſè captus eo Epol nervo cervices probat.* hucuſque Feſtus. Ex quibus poſſumus nervi definitionem hoc modo elicere: Nervus eſt vinculi genus, quo pedes aut cervices impediuntur. Hinc fortè emanavit illud Catonis apud Gellium lib. 2. cap. ult. *Fures privatorum furtorum in nervo atque in compedibus ætatem agunt, fures publici in auro, atque in purpura.* & ampliùs uſitatus ille ſacræ Scripturæ dicendi modus, ſcilicet, *In nervum mitti.* 2. Paral. 16. Iob. 13. & 33. & Hierem. 22.

De pedicis.

Pedicæ (ut Iſidorus ſcribit etymologiar. lib. 6. cap. ult.) laquei erant, quibus captivorum aut reorum pedes illaqueabantur; ſic dicti

à pedibus capiendis : unde ſicuti manuum vincula, manicæ à veteribus appellantur, ita pedum vincula ab ijſdem pedicæ dicuntur.

De manicis.

Manicæ, Iſidoro auctore, manuum ſunt vincula. De his pſalmus, *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.* & Plaut. in Moſtel. actu 5. ſcena 1. dum inquit:

Ut cùm extemplo vocem
Continuò exiliatis; manicas celeriter connectite.

Et in Capt. act. 3. ſcen. 5.

Injicite huic actutum manicas maſtigiæ.

Virgil. Æneïd. 2. his verbis:

Ipſe viro primus manicas, atque arcta levari
Vincla jubet Priamus,

Et

Et demum Horatius lib. 1. epiſt. ad Quinctium 16.

—— in manicis &
Compedibus ſævo te ſub cuſtode
tenebo.

Et alij, quorum dicta brevitatis causâ referre impræſentia omittimus.

Manicis ferreis vexantur Catholici in Anglia.

Hæretici in Anglia hoc tempore manicis, ut vocant, ferreis Orthodoxos homines acerbè aſpereque divexare non ceſſant. Sunt autem hæ tormenti genus, in quo quis, manibus in circulum quemdam ferreum dentatum inſertis, & fortiſſimè conſtrictis, ſuſpenditur & torquetur. Porro cruciatus iſte tam vehemens eſt & intenſus, ut niſi ſpina dorſi parieti aliquantulùm, ſummi verò pedum digiti pavimento nitantur, ſtatim homo deliquium patiatur. De his ſi plura noſcere cupis, lege concertationem Eccleſiæ Catho-

Torqueri manicis ferreis quid ſit apud Anglos.

tholicæ adverſus Calvinopapiſtas in Ioannis Hugonis & ſociorum examinatione, & Sanderi librum de ſchiſmate Anglicano, quo loco hoc cruciamenti genus chirothecas ferreas dictus auctor nominat. Et de manicis ſatis. Iam verò tranſeamus ad alia.

De boijs.

Legitur de boijs in Plauti Aſinaria loco ſuprà notato, in Iſidoro etymolog. lib. 6. cap. ult. & in rebus geſtis ſanctorum, Alexandri nimirum Papæ & martyris apud Surium 4. & Balbinæ virginis apud eumdem eodem libro, & inſuper apud Petrum catalog. 4 cap. 19. & vetera manuſcripta. Deſcribuntur hæ hujuſmodi verbis: *Bojæ erant quaſi torques damnatorum ligneæ, aut ferreæ, quæ ſic reos illaqueabant, ut fermè juga ſuos boves.* Ab his, opinamur, non fuiſſe fortaſſis diverſa,

verſa, ſed eadem illa alia vinculorum genera, quæ collaria à majoribus dicta reperiuntur, de quibus ita nobis Nonius ſcriptum reliquit: *Collare eſt vinculi genus, quo collum aſtringitur.* Lucil. lib. 29. *Cum manicis, catulo, collarique, vt fugitivum deportem.* hæc ille. Siquidem bojæ (ut S. Balbinæ, atque Alexandri Pæpæ Acta apertè nos docent) fuerunt priſcis hominibus maximo uſui ad reorum damnatorumque colla vincienda ac circumdanda. *Ampliùs, oſculans beata Chriſti virgo Balbina bojas glorioſiſſimi martyris Alexandri Papæ, audivit, ut prædicta Acta teſtantur: Deſine has bojas, filia, oſculari, ſed require B. Petri domini mei vincula, illaque,* &c. Quocirca eadem fuiſſe aliquo modo conſtat. Igitur cùm in vinculis, quibus ſanctus Chriſti Apoſtolus alligatus fuit, quæ hîc in baſilica S. Petri ad Vincula adſervantur, cernatur in hunc uſ-

Collare vinculi genus.

uſque diem quoddam collare ferreum, atque rotundum, quo collum ejuſdem aſtrictum fuit; ſequitur fuiſſe hæc vel ſimilia, vel paululùm oppidò inter ſe differentia. Ac de boiis jam ſatis.

De catenis.

Catena vinculum eſt ferreum, quo vel ſervi, vel captivi, vel animalia irretiri ſolent, ne effugiant: ita, Iſidoro auctore, dicta, quòd ſe capiendo teneat, quia in ea annulus annulum capit. Unde Livius primo ab Urbe condita inquit: *Turnum ex ſomno excitatum circumſiſtunt cuſtodes comprenſiſque ſervis, qui caritate domini vim parabant, cum gladij abditi ex omnibus locis diverticuli protraherentur; enimvero manifeſta res viſa, injectaque Turno catenæ.* & Cicero 7. in Verrem. *Iſte*, ait *hominibus miſeris innocentibuſque injici catenas imperat*, &c. Meminerunt de his etiam alij penè innumeri. Inſuper legi-

legimus ſæpiſſimè in Actis Sanctorum, fuiſſe Christianos perſecutionum temporibus ferreis catenis vinctos: atteſtantur hæc, inter alia, res geſtæ S. Anaſtaſiæ martyris Romanæ recitatæ à nobis in historia noſtra ſanctarum virginum Romanarum, B. Calliopij à Metaphr. Sur. tom. 2. S. Cyriaci à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, beatiſſimi Chryſanthi martyris à Surio tom. 5. & à codicibus ſimiliter noſtræ bibliothecæ manu exaratis, S. Febroniæ virginis à Metaphraſte apud Aloyſium Lipomanum tom. 7. Surium 3. & Mombritium 1. & præterea aliorum Sanctorum utriuſque ſexus innumerabilium. Porro ſi quis ſcire cupiat, quonam pacto rei antiquis temporibus catenis vincirentur, inviſat, quæſo, quæ in Arcu Conſtantini Imperatoris ad hunc diem ſculpta atque inciſa cernuntur: ibi enim captivos quoſdam illis alligatos intuebitur:

Rei antiquis temporibus quo pacto catenis vinciebantur.

De

De carceribus.

Carcer, teſte Iſidoro lib. ety-
molog. 6. cap. ultimo, eſt, in quo
cuſtodiuntur noxij, vel unde quis
exire prohibetur, quaſi coarcer
à coërcendo: quòd nimirum in
eo aſſervati ac retenti, aliò ire (ut
Varro ait de lingua Latina lib. 4.)
prohibeantur. Verùm conſtru-
ctum eum fuiſſe ab Anco Rege
ſcribit Livius lib. 1. his verbis:
*Quiritium quoque foſſa, haud par-
vum munimentum à planioribus
aditu locis, Anci Regis opus eſt. In-
genti incremento rebus auctis, cùm
in tanta multitudine hominum, di-
ſcrimine rectè an perperam facti
confuſo, facinora clandeſtina fie-
rent, carcer ad terrorem increſcentis
audaciæ, media urbe, imminens fo-
ro, ædificatur. Nec urbs tantùm
hoc Rege crevit, &c.* hæc Livius.

Carcer à quo primò Romæ conſtructus.

Ceterùm reorum cuſtodia apud
majores duplicis extitit generis;
carcer videlicet, & privata domus.
In hanc ante confeſſionem reos
tra-

Carcer duplicis generis apud antiquos.

tradere conſueverunt antiqui: appellabantur autem liberæ cuſtodiæ, cùm apud magiſtratus domi, aut apud privatos nobiles ponebantur cuſtodiendi, quemadmodum de Judice Bacchanalium ſcriptum reliquit Livius decadis quartæ lib. 9 his verbis: *Conſul rogat ſocrum, ut aliquam partem ædium vacuam faceret, quò Hiſpala immigraret*, & quæ ſequuntur. Et paucis interpoſitis verſibus: *Conſules*, ait, *Ædilibus Curulibus imperarunt, ut ſacerdotes ejus omnes conquirerent, comprehenſoſque libero conclavi ad quæſtionem ſervarent.* Idem oſtendit quoque Salluſtius de conjuratione Catilinæ, inquiens: *Decrevit Senatus, ut abdicato magiſtratu Lentulus, itemque ceteri in liberis cuſtodijs habeantur. Itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tunc Ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæſari, Gabinius M. Craſſo, Cæparius Gn. Terentio Senatori, traduntur*, &c.

qui-

Rei ante delicto-rum con-feſſionem in qua cu-ſtodia de-tineren-tur.

quibus omnibus monemur, reos ante delictorum ſuorum confeſſionem in liberas cuſtodias tradi à majoribus conſueviſſe; qui quidem ab ijſdem poſt confeſſionem in vincula publica conjici ſolebant: cujus rei teſtes ſunt Venuleus *ff. de cuſtodia reorum*, dum ait: *Reus confeſſus, donec de eo pronunciaretur, in publica vincula conjiciendus.* & Scævola: *Reus confeſſus ob ſolam confeſſionem conjici in vincula conſuevit.*

De Chri-ſtiano-rum car-ceribus.

Monemus hîc lectorem, Chriſti fideles perſecutionum temporibus, non tantùm in Tullianum, ac Mamertini cuſtodias fuiſſe incluſos, ſed frequenter etiam apud privatorum domos militari cuſtodia detentos. Indicant hæc innumeræ ferè ſanctorum martyrum res geſtæ, ſpeciatim Stephani, atque Alexandri Romanorum Pontificum.

De

De cuſtode Commentarienſi, ejuſque munere.

Fuit autem cuſtos quidam carceris, quem Commentarienſem vocat Plinius lib. 7. c. 38. qui Triumviro capitali, cujus ſumma carceris & animadverſionis cura fuit, patebat. Demonſtrat hoc Valerius Maximus lib. 5. ſcribens, cuſtodem carceris, pietatem filiæ, quæ in carcere matrem lacte ſuſtentaverat, ad Triumvirum detuliſſe. Agitur de Commentarienſi à Sigonio lib. 2. de antiquo jure provinc. cap. 2. & à Cæſare Baronio in Notis ad Rom. Martyrologium. Hujus præcipuum munus erat, conjectos in carcerem in libello quodam ſcribere. colligitur hoc ex *l. de his. ff. de cuſtod. reorum.* ibidem enim ſic legitur: *Niſi intra trigeſimum diem ſemper Commentarienſis ingeſſerit numerum perſonarum, varietatem delictorum, clauſorum ordinem, ætatemque vinctorum;*

ctorum; Officium viginti auri libra[illegible] ærario noſtro jubemus inferre, & re[illegible]liqua. Spectabat inſuper ad eoſ[illegible]dem vinctorum cuſtodia, ut *l. Com[illegible]mentarienſis ff. eodem*. Erat præte[illegible]rea & aliud Commentarienſium genus, ex quorum numero eran[illegible] illi, quibus commentarij Impera[illegible]torum committebantur: eorum etenim manu acta apud Fiſcum (ſicuti Paulus, *l. in fraudem §. a[illegible] debitore. ff. de jur. fiſc.*) ſubſcribi ſolebant. Invenitur etiam Com[illegible]mentarienſis nomen extitiſſe or[illegible]dinis & promotionis in militia caſtrenſi, veluti Princeps, Accen[illegible]ſus, & Cornicularius, de quibus Cælius Rodiginus lection. anti[illegible]quar. lib. 17. cap. 10. & Sigo[illegible]nius loco nuper citato, ubi diluci[illegible]dè ſatis de Corniculario & alijs pertractat. Et hæc de carceribus.

De quibuſdam alijs vinculorum generibus.

His adjungere poſſumus lora, qui-

bus (ut ſcribit Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5.) rei vinciebantur. Hinc *lorarij*, quorum ſæpè meminit Plautus, dicebantur illi, ad quos ſpectabat aliquem ex conſervis juſſu domini aut vincire, aut loris cædere. Vocabantur præterea hoc eodem nomine lictores, & magiſtratuum miniſtri, qui eis in provincias proficiſcentibus miniſtrabant, faſceſque præferebant. Lege Plaut. Epid. act. 5. ſcen. 2. Ac de vinculorum generibus, atque antiquorum equuleo jam hactenus.

De loris item cap. ſequenti.

Lorarij qui vocabantur.

De equuleo hæreticorum in Orthodoxos adhibito, deque carceribus atque diverſis pœnarum generibus, quibus potiſſimùm ibidem detenti ab ijſdem torquentur.

Hæretici hoc ipſo tempore exiſtentes (ut teſtatur Sanderus de origin. & progreſ. ſchiſm. Anglic.

The-

Nova equulei forma in Anglia, quâ homines Catholici hoc tempore ab hæreticis crucientur.

Theatrum crudelitatum hæreticorum noſtri temporis, & libellu qui de perſecut. Anglicana inſcribitur) Campianum Societatis Ieſu religioſum, Schervinum, Briantum, Ianſonium, Boſghravium & alios ſacerdotes, ad omnium membrorum uſque divulſionem & penè ad mortem ipſam, inſtrumento quodam, ad ipſis equuleo nuncupato, torſerunt. Id eſt tormenti genus, in quo ſupinum hominem primò extendunt, manuſque ac pedes articulatim ligant; funes deinde, quibus ligatus eſt, rotis quibuſdam paulatim eò uſque trahunt, donec omnia membra luxentur. Hoc acerbiſſimo immaniſſimoque cruciatu divexant hi recentiores hæretici noſtri temporis (ut docet liber qui Anglicanæ Eccleſiæ trophæa nuncupatur) Catholicos in carceribus poſitos, quos etiam alijs ibidem modis affligunt: quandoque enim ſub digitorum unguibus aculeos ferre-

ferreos, longioreſque acus infigunt: quandoque cippis ligneis (ut de quodam presbytero eodem libro narratur) pedibus in altum erectis conſtringunt, eoſque tamdiu ſic detinent, donec excrementorum ſuorum fœtore ſuffocentur: nonnumquam etiam inſtrumento quodam ferreo, quod globi inſtar hominem comprimit atque rotundat, includunt, & in eo horas aliquot detinent, vel vi è carceribus educunt, & ad miniſtrorum hæreticorum conciones violenter pertrahunt, vel catenis (ut annotat Sanderus lib. 1. de ſchiſmate Anglicano, & Theatrum crudelitatum) binos & binos invicem colligant, & ex carcere putrido in putridiorem & horridiorem transferunt. De carceribus Catholicorum vide libellum de perſecutione Anglicana, quem hîc integrum poſſemus tranſcribere.

FIGVRA XI.

A *Martyr in equuleo.*
B *Martyr pendens ab equuleo.*
C *Equuleus.*
D *Faſces conſulares.*
E *Tabulatum cui impoſitus erat equuleus.*

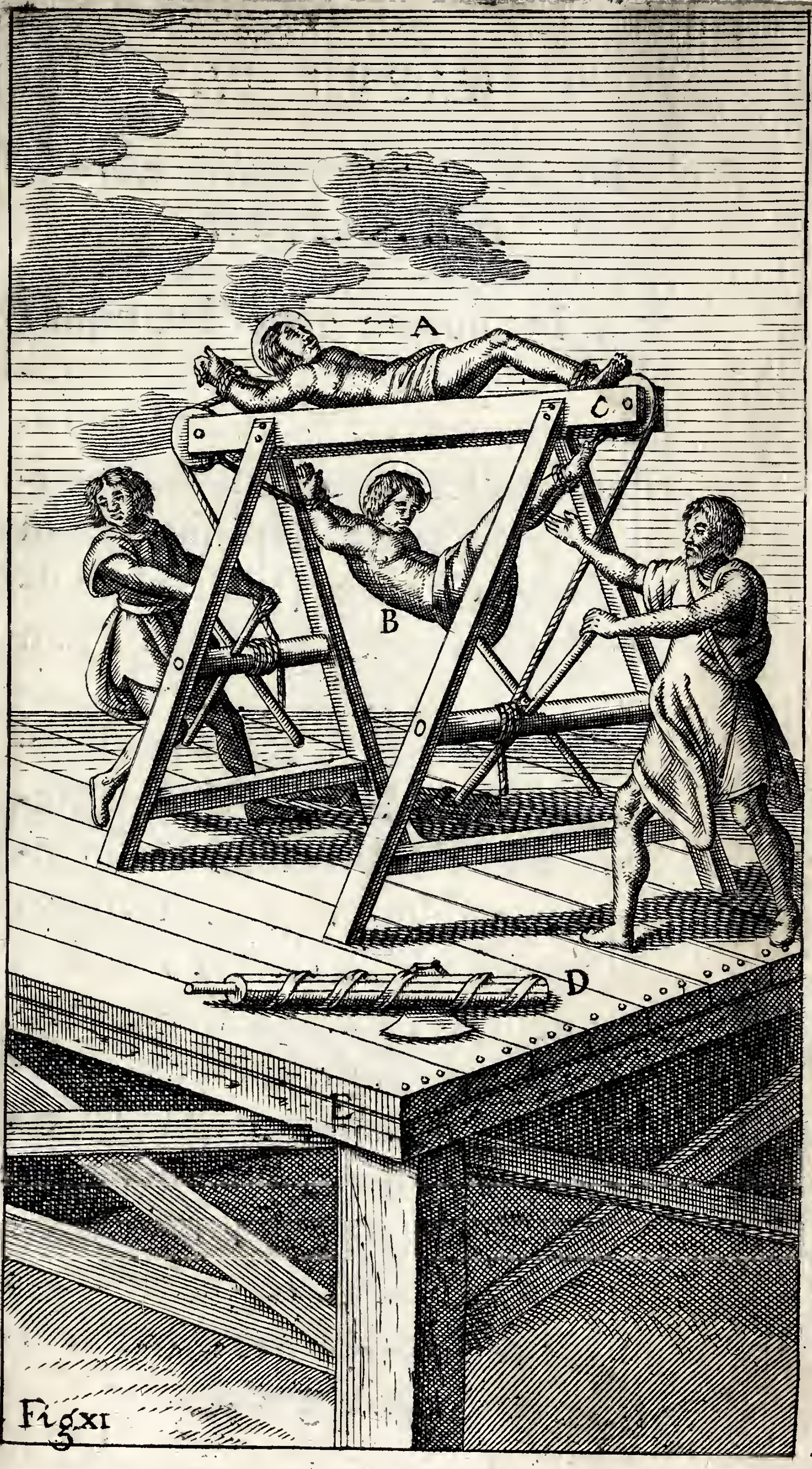

Fig.XI

CAPVT IV.

De inſtrumentis, quibus martyres cædebantur.

VInculorum generibus equuleoque explicatis, jam tempus eſt, ut ad varias flagellorum ſpecies declarandas nos ipſos conferamus. Sæpiſſimè enim ſolebant Gentiles (ſicuti nonnullæ ex rebus geſtis Sanctorum jam antea notatæ indicant, nominatim Creſcentiani, Reginæ virginis, & Baſſi Epiſcopi) Chriſtianos equuleis alligatos, miſerandum in modum virgis, fuſtibus, alijſque flagellis cædere; poſtea ungulis, vel conſimilibus excarnificare; demum facibus, lampadibus, & candentibus laminis torrere. Quocirca primo loco de flagellis peragemus; deinde de uncis, ungulis, & pectinibus; poſtremò de facibus, lampadibus, & laminis igneis.

Quod verò attinet ad flagella; ſciri convenit, extitiſſe ea apud veteres multiplicis generis, nempe lora, flagra, fuſtes, virgas, ſcorpiones, nervos, atque plumbatas.

De loris.

Meminit de loris Plaut. Epidic. act. 5. ſcen. 1. his verbis:

Ita non omnes ex cruciatu potenrunt eximere Epidicum.
Periphanem emere lora vidi.

Item Terentius in Adelph. actu 2. ſcena 1.

Nam ſi moleſtus pergis eſſe, jam intro abripiere, atque ibi
Vſque ad necem operiere loris.

& quæ ſequuntur. Cicero Philip. 8. *Cùm eum juſſu Antonij in convivio ſervi publici loris ceciderunt.* ad hæc de ijſdem Acta martyrum quamplurima, videlicet ſanctorum Aſterij & ſociorum recitata à

Surio tom. 4. Tyrſi à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Metaph. Lipoman. 5. & Surij 6. Marini à Petro catalog. lib. 2. cap. 6. Eudoxij à Metaphr. apud Surium tom. 5. Eulampij, atque Euphemiæ virginis ab eodem ſcriptore apud eumdem Surium tom. ſimiliter 5. & aliorum utriuſque ſexus Chriſti martyrum.

Lora quid apud veteres.

Erant lora apud veteres, corrigiæ ex corio factæ, quibus (ut ex citatis Plauti potiſſimùm ac Terentij locis colligitur) ſervi verberari ſolebant. Quamobrem mirabile videri non debet, ſi in Sanctorum paſſionibus reperiatur frequenter, loris Chriſti fideles cæſos fuiſſe: ipſi etenim à Gentilibus tamquam plebei, infimæque conditionis homines habebantur. Hiſce loris non ſolùm (ut jam diximus) martyres vinciebantur, & cædebantur, ſed etiam diſcerpebantur: cujus rei teſtes ſunt Acta B. Tyrſi martyris nuper à nobis cita-

Martyres cur loris cæſi.

citata his verbis: *Statim ergo cùm illi*, id eſt Præſidi, *jamdiu intumeſceret animus; adoleſcentes aliquot manu valentes, vehementer inſultantes, juſſit pugnis cædere martyrem. Deinde, cùm eum loris è ſummis manibus & pedibus fortiter alligaſſent, utrinque violenter trahebant; adeò ut ei ſolverentur compages articulorum, membratimque & particulatim diſcerperetur.* *Figura xiij.*

De nervis quibus pariter cædebantur martyres.

Nervus (ut cap. præcedenti oſtenſum fuit) varia denotat: nonnumquam enim quoddam vinculi genus ſignificat, quo noxij alligabantur, de quo ibidem diximus; quandoque verò flagelli genus, quo olim Chriſtiani veri Dei amore incenſi, à Gentibus verberabantur; & de hoc nunc agimus. quod quidem animalium erat, & præcipuè boum. Hoc itaque verberati fuerunt glorioſiſſimi Chriſti athletæ,

[a] Ananias, [b] Iſidorus, [c] Agapitus, [d] Iuſtus, [e] Bacchus, [f] Benedicta virgo, [g] Probus, [h] Mauritius cum ſocijs, [i] Niceta, [k] Callinicus, [l] Aſterius, [m] Benignus, [n] Hieron, [o] Menda, [p] Tertullinus, alijque permulti, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

De fuſtibus, ac flagris.

Fuſtibus ac flagris ſæpiſſimè Chriſti fideles cædebantur. Erant flagra (quorum meminit Juvenalis ſatyr. 5. S. Cyprianus epiſt 2. ad Donatum, & de laude martyrij, Suetonius in Othone, & Euſebius lib. 8. cap. 7. atque alij) fuſtibus tenuiora, ac ſubtiliora, virgiſque craſſiora: hujuſmodi ſiqui-

a *Acta S Ananiæ Menologium deſcribit Kal. Octob.* b *Iſidori Surius to. 1. ex Metaphr.* c *Agapiti Petrus lib 7. cap. 74.* d *Iuſti Menologium pridie Id. Iulij.* e *Bacchi Petrus lib. 9. cap. 29.* f *Benedictæ nos in hiſt. Virg. Rom.* g *Probi Petrus lib. 9 c. 51 ſub S Taraci inſcriptione.* h *Mauritij & ſociorum Surius tom. 4. ex Metaphr.* i *Nicetæ Petrus lib. 8. c. 70.* k *Callinici ex Metaph. Surius 4.* l *Aſterij Surius 4.* m *Benigni Surius 6.* n *Hieronis & ſocior. ex Metaph. Surius 6.* o *Mennæ Surius 6.* p *Tertullini Surius 4. ſub S. Stephani nomine.*

ſiquidem verba in 8. Codicis Theod. tit. 5. de curſu publico, angarijs, & perangarijs, l. 2. habentur: *Placet omnino, ut nullus in agitando fuſte utatur, ſed aut virga, aut certè flagro, cujus in cuſpide infixus ſit brevis aculeus.* hæc ibi: quibus ſatis docemur, flagra apud majores fuiſſe, ut diximus.

His, præter Chriſtianos, verberari jubebantur viliores perſonæ (ut Plautus in Amphitryone actu 1. ſcen. 1. innuit) & virgines illæ Veſtales etiam, quarum negligentiâ ignis Veſtæ falſæ Romanorum deæ impiè conſecratus reſtingueretur. Lege Valerium Max. lib. 1. cap. 1. Livium lib. 8. At revertentes modò ad ſanctos Domini noſtri Ieſu Chriſti martyres, dicimus multos ex eorum numero flagris cæſos fuiſſe, atque fuſtibus; his a Felix, b Alexander Flagris qui cædebantur.

 Epi-

a *Felicis Acta, Surius 4. ex Adone.* b *Alexandri Petrus lib. 8. c. 182.*

Epiſcopus [c] Secundianus, Marcellianus, Privatus Epiſcopus, [d] Romanus, [e] Euſebius, Vincentius, Peregrinus, [f] Maxima, [g] Seraphia, [h] Baſſus Epiſcopus, [i] Creſcentianus [k] Cyriacus, [l] Sebaſtianus [m] Papias, [n] Maurus, [o] Valentinus, [p] Maximus, [q] Olympiades, [r] Eraſmus, [ſ] Proceſſus, [t] Martinianus, alter item [u] Felix, [x] Philippus, [y] Iulius Senator, [z] Protaſius, & alij. Flagris verò ſancti martyres [aa] Neophytus [bb] Iulianus, [cc] Eunus, [dd] Petrus, [ee] Marinus, [ff] Gor-

c *SS. Secundiani, & ſocior. Surius eod. lib.* d *Romani Surius item eodem cum Actis S. Laurentij.* e *Euſebij & ſocior Petrus lib 7. c.* 111. f *Maximæ idem l.* 1. *c.* 14. *Seraphia Surius* 5. *& vetera manuſcripta.* h *Baſſi, vide ſupra* i *Creſcentiani, &* k *Cyriaci Surius* 1. l *Sebaſtiani vetera manuſcripta, & Surius.* 1. m *SS. Papiæ &* n *Mauri nos in hiſt. Virg. Rom.* o *Valentini Sur* 1. p *Maximi, &* q *Olympiadis Surius.* 4. *cum Actis S. Laurentij* r *Eraſmi Mombritius* 1. ſ *SS. Proceſſi &* t *Martiniani Mombrit.* 2. u *SS. Felicis &* x *Philippi Mombr.* 1 *ſub ſanctæ Felicitatis nomine.* y *Iulij Petrus* 7 *c.* 79. z *Protaſij Mombr.* 1. *Metrani Euſeb lib* 6. *cap.* 30. aa *Neophyti Menologium* 13. *Kal. Febr.* bb *SS Iuliani &* cc *Euni Euſeb. lib.* 6. *cap.* 30. *& Niceph. lib.* 5. *cap.* 50. dd *Petri Euſeb. lib.* 8. *c.* 6. ee *Marini Menologium* 6. *Id. Auguſti.*

ff Gor-

[ff] Gorgonius, [gg] Dorotheus, [hh] Mamans, [ii] Galation, [kk] Tryphon, [ll] Sabbatius, atque quamplures alij, quorum ignorantur nomina, de quibus Martyrologium Rom. 10. Kal. Martij ſic ſcriptum reliquit: *Tyri in Phœnicia commemoratio beatorum martyrum, quorum numerum ſolius Dei ſcientia colligit: qui ſub Diocletiano Imperatore à Veturio militum magiſtro multis tormentorum generibus ſibi invicem ſuccedentibus occiſi ſunt: primo quidem flagris toto corpore dilaniati, inde diverſis beſtiarum generibus traditi, ſed ab illis divina virtute nil læſi; poſt addita feritate ignis ac ferri, martyrium conſummarunt.* hactenus Martyrologium Romanum.

Sciri hoc loco debet, Chriſtianos fuſtibus, flagriſque tamdiu interdum cæſos fuiſſe, donec expira-

ff *Gorgonij &* gg *Dorothei Surius 6. & vetera manuſcripta.* hh *Mamantis Surius 4. ex Metaphr.* ii *Galationis idem lib. 6. ex Metaphr.* kk *Tryphonis Surius 1. ex Metaphr.* ll *Sabbatij Menolog. 13. Kal. Octob. vide Euſebium lib. 8. c. 7.*

rarent: Hoc modo è vita migarunt fortiſſimi Chriſti milites Sebaſtianus, Iulius Senator, Maxima virgo, Euſebius, Vincentius, Peregrinus, Sabbatius, alijque promiſcui ſexus multi.

De fuſtibus, decimatione, alijſque militum pœnis.

Pœnæ militum.

Quoniam crebrò in ſanctorum martyrum rebus geſtis legitur Chriſtianos, & præcipuè milites, fuiſſe ignominiæ cauſâ ad fodiendum damnatos, fuſtibus, virgiſque percuſſos, cingulo militari exutos, & decimatos, quæ omnia & ſingula pœnæ erant militum Romanorum delinquentium, idcirco placuit nobis hoc loco adnotare, quænam, & quot in eos fuerint animadverſiones: multæ enim extiterunt, atque earum quidem aliæ leviores, aliæ acerbiores: ſiquidem non, ut in Urbe lex Porcia cives Romanos à magiſtratuum virgis & ſecuribus, ſic etiam

iam in caſtris vindicavit: aliam enim diſciplinam militarem eſſe voluerunt, aliam urbanam, itemque alium ad parendum terrorem exercitui, alium populo eſſe propoſitum: namque ab Imperatoris imperio nulla erat provocatio.

Levis in eos animadverſio fuit, quâ dedecore maculaque dumtaxat afficiebantur, ut per ignominiam dimitti, ſtipendio legitimo ſpoliari, haſtam dare, tendendi locum mutare, extra oppidum hiemare, cibum ſtantes deſumere, foſſam fodere, diſcinctum deſtitui, hordeo paſci, venam ad ſanguinem dimittendum incidere. Pœnæ militum leviores.

Gravior, quæ detrimentum inferebat, veluti virgis cædi, venire, fuſte ſecurique percuti, decimari, in crucem agi; quarum omnium exempla clara certè atque illuſtria referemus ex Sigonio lib. 1. de antiquo jure civium Romanorum cap. 15. Pœnæ graviores.

Et primùm de ignominioſa dimiſſi-

miſſione factum extat apud A. Hirti um his verbis deſcriptum: *Cæſar d ſuggeſtu convocatis omnium legionum Tribunis, Centurionibuſque, C. Avie ne, inquit, quòd in Italia milites popul Romani contra Remp. inſtigaſti, rapi naſque per municipia feciſti, ignomi niæ cauſâ ab exercitu meo te removeo*

De fraudatione ſtipendij ſatis no tum eſſe opinamur. Siquidem æri diruti vocabantur (Nonio auctore) milites illi, quibus propter ignomi niam ſtipendiũ, id eſt merces men ſtrualis, aut annua, quæ eſſet in num mis æreis, ſubtrahebatur. Quamob rem Varro relatus ab eodem de vita populi Romani: *Stipendium appella batur*, ait, *quod æs militi ſemeſtre, au annuum dabatur, cui datum non ſi propter ignominiam, ære dirutus eſſet.* Et Livius lib. 40. *Cauſâ ignominiæ* inquit, *uti ſemeſtre ſtipendium in eum annum eſſet ei legioni decretum.*

Ceterùm Feſtus, ære dirutum mi litem, tradit ab antiquis dictum, cu ſtipendiũ ignominiæ causâ non erat datum: quod quidem æs in fiſcum

no

non in militis ſacculum diruebatur. Item alio loco, reſignatũ, inquit, æs dicitur militi, cùm ob delictum aliquod juſſu Tribuni militum, ne ſtipendiũ ei detur, in tabulas refertur.

De reliquis verò animadverſionibus, ut de haſta danda, Feſtus in hunc modũ: *Cenſio haſtaria dicebatur, cum militi mulctæ nomine ob delictum militare indicebatur quod haſtas daret.*

De mutando tentorij loco, ſcribit Polybius, quos dedecore afficere voluerint, eos extra caſtra tendere juſſos. Unde apud Livium lib. 25. Cannenſes milites queruntur ita: *Nunc deteriore conditione ſumus, quàm apud patres noſtros fuerunt captivi: quippe illis arma tantum, atque ordo militandi, locuſque in quo tenderent in caſtris, eſt mutatus, quæ tamen ſemel navata Reip. opera, & uno felici prœlio recuperarunt.*

De hibernis Liv. l. 26. *Additum utrorumque ignominiæ, ne in oppidis hibernarent, neve hiberna propius ullam urbem decem millibus paſſuum ædificarent.* De cibo l. 24. id. auctor: *Nomina,*

mina, ait *eorum, qui detractæ pugnæ memores ſeceſſionem paulo antè fecerunt, referri ad me jubebo, citatoſque ſingulos jurejurando adigam, niſi quibus morbus cauſa erit, non aliter quàm ſtantes cibum, potumque, quoad ſtipendia facient, capturos eſſe.*

De fodiendo teſtis eſt Plutarchus in Lucullo, antiquum ſcilicet militaris ignominiæ genus fuiſſe, ut tunicis interioribus ſolutis, foſſam fodere, inſpectante reliquo exercitu, cogerentur.

De reliquis Livius lib. 27. *Cohortibus, quæ ſigna amiſerunt, hordeum dari juſſit; Centurioneſque manipulorum, quorum ſigna amiſſa fuerant, diſtrictis gladijs diſcinctos deſtituit.* Hordeum item pro tritico dedecoris gratiâ datum narrat Polybius.

De mittendo ſanguine Gellius lib. 10. cap. 8. his verbis: *Fuit hæc quoque antiquitus militaris animadverſio, jubere ignominiæ cauſâ militi*

militi venam ſolvi, & ſanguinem dimitti. & quæ ſequuntur.

De gravioribus autem ceteris hæc erunt documento. Livius de Scipione diſciplinam militarem ad Numantiam corrigente: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus, ſi extraneus, fuſtibus cæcidit.* & alibi: *P. Naſica & D. Bruto Coſſ. delectum habentibus, in conſpectu tyronum res ſaluberrimi exempli facta eſt. Nam C. Matienus accuſatus eſt apud Tribunos plebis, quòd exercitum in Hiſpania deſeruiſſet, damnatuſque ſub furca diu virgis cæſus eſt, & ſeſtertio nummo venijt.* & Cicero 3. in Antonium: *Si Conſul ille, fuſtuarium meruerunt legiones, quæ Conſulem reliquerunt.*

Porro, Polybio auctore, hoc pacto fuſte cædebantur. Accepto fuſte Tribunus vix tantùm attingebat damnatum. quod ubi factum erat, omnes, qui in caſtris re-

reperiebantur, cædentes fuſtibus, lapidibuſque, pleroſque in ipſis caſtris conficiebant: at ſi qui evaſiſſent, ne ſic quidem ſervari poterant; quippe quibus neque in patriam redire liceret, neque à propinquis domo recipi poſſent.

Ceterùm decimationis antiquiſſimum exemplum legitur apud Livium ab Appio Claudio Conſule ferociſſimi ingenij viro editum, cujus etiam libet verba apponere: *Appius Claudius Conſul, advocata concione, invectus haud falsò in proditorem exercitum militaris diſciplinæ, deſertorem ſignorum; ubi ſigna, ubi arma eſſent, ſingulos rogitans inermes milites, ſigno amiſſo ſigniferos, ad hoc Centuriones, duplicarioſque qui reliquerant ordines, virgis cæſos percuſſit: cetera multitudo ſorte decimus quiſque ad ſupplicium lecti.* rationem autem hujus exequendi imperij cùm Poly-

biu

bius lib. 6. tum Livius exponit, ubi de Scipione pœnas de ſeditioſo exercitu apud Sucronem repetente ſcribit, & quidem ita: *Præconis audita vox citantis nomina damnatorum in concilio: nudi in medium protrahebantur, & ſimul omnis apparatus ſupplicij expromebatur, deligati ad palum, virgiſque cæſi, & ſecuri percuſſi.*

De cruce idem Livius lib. 30. *De perſugis gravius, quàm de fugitivis conſultum. Nominis Latini qui erant, ſecuri percuſſi, Romani in crucem ſublati ſunt.* Atque hæc quidem ſunt militarium animadverſionum genera, quæ uſque ad extrema etiam penetraſſe Reip. tempora, ſatis idoneus teſtis eſt Suetonius, cùm inquit de Auguſto: *Cohortes, ſi quæ ceſſiſſent loco, decimatas, hordeo pavit; Centuriones ſtatione deſerta, itidem ut manipulares, capitali animadverſione punivit; pro cetero delictorum genere varijs ignominijs*

affe-

affecit, ut ſtare per totum diem jube-ret ante prætorium, interdum tuni-catos, diſcinctoſque, nonnumquam cum decempedis, vel etiam cæſpi-tem portantes. Atque hæc quidem exempla de militum pœnis ſatis ſint. de ijſdem ſcribit quoque Cælius Rodiginus lectionum an-tiquar. lib. 10. cap. 5. Verùm quod jam ſpectat ad milites Chri-ſtianos à Gentilibus martyrio co-ronatos, notari poteſt (veluti ex eorum rebus geſtis apparet) fuiſſe eos interdum ad fodiendam ter-ram damnatos, vel decimatos; interdum verò, imò frequenter fuſtibus, virgiſque cæſos, vel di-ſcinctos, hoc eſt, cingulo militari ſpoliatos.

De militibus Chriſtianis ad fo-diendam terram condemnatis te-ſtimonium dant res geſtæ S. Mar-celli Papæ, in quibus hæc in ipſo-rum exordio deſcribuntur: *Tem-pore illo, quo Maximianus ex par-tibus Africæ rediit in urbem Ro-*

mam

nam, volens placere Diocletiano, ut in ejus nomine Thermas ædificaret, cœpit ob invidiam Chriſtianorum omnes milites, ſive Romanos, ſive alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. hæc Acta. Idem etiam videre poterit lector in Actis ſanctæ Severæ virginis Romanæ.

Decimationis verò fidem faciunt res geſtæ beatiſſimorum Chriſti martyrum Mauritij & ſociorum à Surio tom. 5. relatæ, in quibus ejuſmodi verba narrantur: *Decimum quemque morti funeſtæ ſors præbeat.* at quid aliud erat decimare, niſi decimum quemque militum interficere? Lege, ſi libet, Tacitum lib. 3. ita ſcribentem: *Decimum quemque ignominioſæ cohortis ſorte ductos fuſte necat.* & lib. 14. ſic: *Ex fuſo exercitu cum decimus quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.* hucuſque ille.

At

Figura xiiij.

At alterius, hoc eſt fuſtuarij
paſſiones ferè ſingulæ ſanctorum
militum Chriſtianorum, quibus
pro Chriſti nomine brevi hac at-
que exigua vita privari, dulce
jucundumque fuit.

Unum te obſervare oportet;
nimirùm non tantùm milites
Chriſtianos fuſtibus cæſos fuiſſe;
ſed & ceteros fideles ſimiliter:
legibus namque Romanorum (ſi-
cuti in Notis ad Romanum
Martyrologium habetur, ex
prudentum reſponſis cautum e-
rat, ut qui ſe Deo plenos ſimu-
larent, fuſtibus percuterentur:
ſic Paul. lib. 5. ſent. tit. 21. de
vaticin.

Poſtremo denique, teſtimonio
ſunt Acta Euſtratij à Petro rela-
ta lib. 1. cap. 61. Artemij à Me-
taphr. apud Surium tom. 6.
Heſychij à Petro ſimiliter lib.
10. cap. 76. Marcelli cujuſdam
Centurionis à veteribus noſtræ
bibliothecæ manuſcriptis, & à
Surio

Surio tom. 5. Eudoxij, Zenonis, Macarij, ſociorumque mille centum & quatuor à Metaphraſte Lipomano 6. ac Surij 5. ſub ſancti Romuli martyris titulo, itemque SS. ſeptem militum Orentij, Herois, Pharnacij, Firmini, Firmi, Cyriaci, & Longini à Rom. Martyrolog. & Menolog. VIII. Kal. Iulij, & aliorum: quorum Actibus, præcipuè S. Marcelli, inſtruimur, fuiſſe cingulum militare omnino idem, quod balteum. hæc enim ibi narrantur: *In civitate Tingitana, procurante Fortunato præſide, advenit natalis dies Imperatoris. Ibi cùm omnes in convivijs epularentur, atque ſacrificarent; Marcellus quidam ex Centurionibus legionis Trajanæ, profana reputans illa convivia, rejecto cingulo militari coram ſignis legionis, quæ tunc aderant, clara voce teſtatus eſt, dicens: Ieſu Chriſto Regi æterno milito. Abjecit quoque vitem, & arma, & addidit:*

Ex

Ex hoc militare Imperatoribus veſtris deſiſto. & paulò pòſt: *Stupefacti autem milites iſta audientes, tenuerunt eum, & nunciaverunt Aſtaſiano Fortunato Præſidi legionis, qui juſſit eum conjici in carcerem. Finitis autem epulis, reſidens in conſiſtorio, præcepit introduci Marcellum Centurionem. introductoque Aſtaſianus Fortunatus Præſes ei dixit: Quid tibi viſum eſt, ut contra diſciplinam militarem te diſcingeres, & balteum ac vitem projiceres?* & paucis interpoſitis verſibus: *Miles hic, rejecto cingulo militari: Chriſtianum ſe eſſe teſtatus, coram omni populo in deos & in Cæſarem multa blaſphema locutus eſt. ideo ad te direximus, ut quod de eodem claritas tua ſanxerit, jubeas obſervari.* hæc cuſtodes de beato Marcello ad Agricolaum Iudicem, ad quem tunc, ut condemnaretur, miſſus fuerat. Cùm igitur horum actuum exordio legatur, projeciſſe Marcellum cingu-

gulum militare; & deinde inferiùs, dum à Præſide accuſaretur, projeciſſe eum balteum, & pòſt iterum cùm Agricolao de ipſomet à militibus ſermo fieret, cingulum; ſequitur profectò ex his idem omnino fuiſſe. Porro balteus, teſte Varrone de lingua Latina lib. 4. cingulum erat ex corio bullis ornatum, quod ab humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducebatur, ſic namque de eo ſcriptum reliquit Quintilianus lib. 11. *Sinus ille, qui ab humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducitur, velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat.* hæc ille.

Hîc unum obſervet lector, nimirum tantam fuiſſe militum Chriſtianorum conſtantiam, tantumque pariter pro Chriſti fide patiendi ardorem, ut ſæpiſſimè de ipſis inveniatur, ſponte in Gentilium Imperatorum, aliorumque Præſidum contemptum, cingulum militare abjeciſſe Quamobrem de S. Heſychio hæc verba leguntur:

Qui cùm eſſet miles, & audiſſet præceptum Maximiani, ut ſi quis non ſacrificaret idolis, cingulum militare deponeret; repentè ac ſponte cingulum ſolvit. & de SS. Eudoxio & ſocijs: *Eudoxius, zonâ ſtatim ablatâ, eam projicit in faciem Præſidis: hoc autem viſum eſt alijs adhortatio, & zelus: & totus qui circumſtabat numerus, qui erant mille centum & quatuor, bono exemplo protinus utentes Eudoxij, ij quoque projecerunt zonas in faciem illius.* idem etiam habetur in rebus geſtis S. Marcelli, quarum verba nuper recitavimus. Atque de pœnis militum Chriſtianorum hæc hactenus.

De virgis, atque ſcorpionibus.

Frequenter de virgis, quibus rei cædebantur, mentionem facit Plautus diverſis in locis, nimirum Aſinar. act. 2. ſcen. 2. & act. 3. ſcen. 2. Capt. act.

act. 3. ſcen. 4. Caſin. act. 5. ſcen. ult. Epidic. act. 1. ſcen. 1. & act. 2. ſcen. ult. Bacch. act. 4. ſcen. 6. Men. act. 1. ſcen. 5. Milit. glorioſ. act. 2. ſcen. 6. & act. 3. ac 7. & alibi ſæpe. Item Plinius lib. 16. cap. 18. Valerius Maximus lib. 4. cap. 1. Cicero pro Rab. necnon etiam lib. de divinat. & de finib. bonor. & malor. S. Iſidorus etymolog. 6. cap. ult. Prudentius in S. Romani martyris hymno, Sigonius lib. 3. de judicijs cap. 3. Baronius in Notis ad Rom. Martyrologium, atque alij multi.

Erant virgæ apud veteres multiplicis generis: quædam ex ulmo, & harum meminit Plautus Aſinar. act. 2. ſcen. 2. dum ait: Virgæ multiplicis generis ex ulmo.

Ipſos, qui tibi ſubvectabant rure
huc virgas ulmeas, &c.

Et paulò pòſt:

Mihi tibique interminat' ſt, nos fu-
turos ulmeos.

& act. 3. ſcena 2.

Ubi ſæpe ad languorem tuâ duritiâ dederis octo
Validos lictores ulmeis affectos lentis virgis.

& Epidic act. 2. ſcen. ult.

Quod pol ego metuo, ſi ſenex reſciverit,
Ne ulmeos paraſitos faciat.

Hæc Plautus: quibus monemur ſolitos fuiſſe veteres virgis his ulmeis ſervos vel maximè corripere.

Virgæ ex betula. Erant inſuper aliæ ex betula, de quibus ſic Plinius loco ſuperiùs citato literis conſignatum reliquit: *Gallica hæc arbor* (hoc eſt betula) *mirabili candore, atque tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis. eadem circulis flexilis, item corbium ſportis.* hactenus ille.

Virgæ ex quercu, fraxino & ſalice. Præterea quædam aliæ erant ex quercu, aliæ ex fraxino, aliæque demum ex ſalice. Virgarum primi gene-

generis teſtes ſunt Acta S. Acatij Centurionis deſcripta à Metaphr. apud Surium 3. & Lipomanum 7. Alterius, res geſtæ cujuſdam martyris, Alexandri nomine ab eodem auctore apud eoſdem tom. 3. & 7. Tertij verò generis Prudentius in S. Romani martyris hymno his verſibus:

Cum puer torqueretur juſſu Præſidis,
Impacta quoties corpus attigerat ſalix,
Tenui rubebant ſanguine uda vimina.

Poſſumus hoc idem confirmare ex his, quæ memoriæ tradidit Plautus Epid. act. 1. ſcen. 1. dum ait:

Lictores duo, duo viminei faſces virgarum.

Vimina quippe fiunt ex populorum virgis, ulmi, & ſanguineorum fruticum, & betulæ, & vitis, & coryli intortæ, & ſalicis, quæ principatum obtinet.

De virgis ex vite confectis.

Virgis ex vite confectis cædebantur milites rei: unde nos non latere oportet (ut optimè obſervavit Sigonius de antiquo jure provinc. lib. 2. cap. 2.) Centurionum inſigne vitim fuiſſe, eaque minus promptos ad parendum milites caſtigari conſueviſſe. declarat hoc Plinius lib. 14. cap. 1. *Centurionum in manu vitis opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipſam honorat.* Tacitus lib. 1. *Centurio Lucillus in ſeditione interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, Cedo alteram, indiderant; quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam poſcebat.* hæc Tacitus. Hinc Iuvenalis etiam de Mario ſatyra 8. dixit:

Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,

Si

Si lentus pigrâ muniret caſtra
dolabrâ.

Et Sil. lib. 12.

Miſcebat primas acies, Latiaque
ſuperbum
Vitis adornabat dextra decus.

Et de virgis ex vite factis hæc jam ſatis.

De virgis ferreis & plumbeis.

Quamvis virgæ, quibus rei cædebantur, fierent utplurimum ex tenuibus arborum bacillis; nonnumquam tamen ex ferro etiam, plumbove fiebant. Innuunt hoc aliqua ſanctorum martyrum Acta, nempe Pauli, & Iulianæ à Metaphr. deſcripta Lipom. 7. & Surij 3. Cucuphatis à Surio tom. 4. Chriſtophori, atque Callinici à Rom. Martyrologio, illius octavo Kal. Auguſti, hujus quarto Kal. ejuſdem. Item Acatij martyris à Metaphr. apud Lipom. 7. & Surium 3.

De virgis ſpinoſis, hoc eſt, de ſcorpionibus.

Non ſolùm lenibus virgis ſolebant antiqui ſuos delinquentes, ac Chriſtianos homines corripere, ſed etiam nodoſis, atque aculeatis, quæ quidem proprio nomine ſcorpiones ab ijſdem vocabantur. indicat hoc Iſidorus etymolog. lib. 6. cap. ult. inquiens: *Virgæ ſunt extremitates frondium, arborumque: ſi lenis, virga eſt; ſi autem nodoſa, vel aculeata, ſcorpio rectiſſimo nomine vocatur, quia arcuato vulnere in corpus infligitur.* hactenus ille. Unde, fit ut ſi occurrerit quandoque in ſanctorum martyrum paſſionibus invenire, Chriſti fideles ſpinoſis virgis, nodoſiſque atque aculeatis cæſos fuiſſe, idem intelligi debeat, ac ſi ibidem ſcriptum eſſet, eos ſcorpionibus fuiſſe verberatos.

De virgis lenibus, vel ſpinoſis.

Virgæ igitur (ut ex ſupradictis patet) erant vel lenes, vel ſpinoſæ.

Si

Si primi generis; vel ex tenuibus arborum bacillis, aut ex metallo. Si ex arborum bacillis; vel ex ulmo, vel betula, vel quercu, aut fraxino, vel demum ex ſalice. Si verò ex metallo; aut ex ferro, & quandoque ignito, aut ex plumbo. His etiam poſſumus addere ea quæ de virgis leguntur in rebus geſtis ſanctorum Hermilli atque Stratonici deſcriptis à Surio tom. 1. ſunt autem hujuſmodi: *His irâ percitus Licinius jubet Stratonicum porrectum ſupinum virgis figura triangulari in ventre verberari. & erat quidem hoc grave tormentum, & corporibus humanis minimè tolerandum: anguli enim vigarum, non ſecus ac quidam enſes, carnes vehementer tangebant.* hæc Acta.

De virgis figura triangulari.

Sciendum inſuper eſt, non ſolùm prædictos martyres, Acatium, Alexandrum, Paulum, Cucuphatem, Chriſtophorum, Callinicum, Hermillum, atque Stratonicum lenibus virgis cæſos

fuiſſe, ſed quamplures alios etiam, videlicet, [a] Pontianum, [b] Zenonem, Alexandrum quemdam, Theodorum, [c] Paulam virginem, [d] Licarionem, [e] Reginam, [f] Tryphonem, Claudium, [g] Aſterium, [h] Hieronem, [i] Ariſtum, & alios utriuſque ſexus innumeros. Virgis verò nodoſis, atque aculeatis, hoc eſt, ſcorpionibus (quorum fit mentio 3. Reg. 12. & 1. Paralip. 10.) glorioſos Chriſti milites, [k] Baſilidem, Cyrinum, Naborem, Nazarium, [l] Terentianum, Baſſum Epiſcopum, [m] Claudium, Nicoſtratum, Symphorianum, Caſtorium, Simplicium, infinitoſque alios.

Obſer-

a *Pontiani Acta Petrus refert lib.* 1. *c.* 102. b *SS. Zenonis, Alexandri, & Theodori Lipom.* 7. *& Sur.* 2. c *Paulæ virginis Menolog.* 3. *Iunij.* d *Licarionis idem Menolog.* 7. *ejuſd.* e *Reginæ virg. Petrus lib.* 8. *c.* 47. f *Tryphonis Sur.* 1. *SS. Claudij &* g *Aſterij Surius* 4. h *Hieronis Sur.* 6. i *Ariſti Surius* 6. *ex Metaphr.* k *SS. Baſilidis, Cyrini, Naboris, atque Nazarij Petrus lib.* 5. *c.* 109. l *Terentiani Petrus* 7. *cap.* 136. m *SS. Claudij, & ſocior. Surius* 6. *ex Adone. eſt diverſus his Claudius ab alio de quo ſuprà fecimus mentionem.*

Obſervare præterea debemus, licèt virgis cædere, ignominioſum extiterit apud majores animadverſionis genus, ceteris tamen alijs (hoc minimè obſtante) levius fuiſſe: cujus rei teſtis eſt *l. un. ff. de emendat. ſervor. & l.* 2. *de public. curſu. C. Theod.* Fuiſſe autem ignominioſum hujuſmodi virgarum ſupplicium, conſtat ex l. Porcia, ac Symphronia, & ex antiquorum auctoritatibus. Lege Ciceronem pro Rabirio, atque actiones ejus in Verrem, item Ioſephum de bello Iudaico lib. 2. cap. 14. ubi quaſi pro monſtro habetur, Cæſtium Florum Iudæos Romana civitate donatos, virgis cæcidiſſe, patibuloque affixiſſe. Vide etiam Actuum Apoſtolorum caput 16. & epiſt. Paul. ad Philip. & Valerium Maximum lib. 4. cap. 1. de animi moderatione, Aulum Gellium lib. 10. cap. 3. & Sigonium de antiquo jure civium Rom. 1. c. 6.

Poſtremò notari velim, Catholicos ab hæreticis noſtri temporis virgis nonnumquam cædi ſolere. Innuit hoc Sanderus lib. 3. de ſchiſmate Anglicano, dum inquit: *Neque hîc ſilentio prætereundum eſt, aliquot etiam plebejos, quod eccleſias & profana Proteſtantium officia adire noluerant, cùm non haberent unde mulctam pecuniariam ſolverent, ſententiâ Iudicis diu ac miſerabiliter per Wintonienſem tractos, ac nudos crudeliter virgis fuiſſe cæſos.* hæc ibi. Modum autem, quo id conficiatur, docet Theatrum crudelitatum hæreticorum noſtri temporis, his verbis: *Catholici carris alligati vicatim flagellantur.*

De plumbatis, quibus martyres cædebantur.

Erant plumbatæ (ut ſanctorum martyrum res geſtæ indicant, & Prudentius, atque quædam picturæ, quæ hîc Romæ viſuntur) quoddam flagelli genus ex fu-

funiculis aut loris factum, quorum ſummitatibus glandes plumbeæ alligabantur, quo poſtea terga ac collum damnati hominis verberabantur. meminerunt de hoc flagelli genere paſſiones ſanctorum quamplurimæ, & Prudentius hymno B. Romani martyris, ſic ſcribens:

Tundatur tergum crebis ictibus,
Plumboque cervix verberata extuberet:
Perſona quæque competenter plectitur.
Magnique refert, vilis ſit, an nobilis.

Mos verò fuit apud veteres, ut viliores perſonæ tantùm plumbatarum verberibus afflictarentur. Innuunt hoc leges: l. ſiquidem 2. de quæſt. C. Theod. hujuſmodi verba habentur: *Plumbatarum verò ictus, quos in ingenuis corporibus non probamus, ſed decem primos tantùm ordinis Curia-*

Curialis ab immanitate hujuſmodi verberum ſegregamus. & l. 8. de Decur. Cod. Theod. *Omnis ordo Curialis ab ictibus plumbatarum habeantur immunes.* his etiam olim debitores affici conſueverunt. vide *l. 4. & 7. de exaction. Cod. Theod.* Viguit verò hujuſmodi ſupplicij genus temporibus etiam Honorij Imperatoris, qui impium hæreſiarcham Iovinianum contuſum primùm plumbo unà cum ſuis gregalibus damnavit exilio. teſtatur hoc Cod. Theod. *l. 54. de hæret.* Conſule Notas in Rom. Martyrolog. ad menſem Martij.

Ceterùm quamvis hujuſmodi plumbatarum verbera non eſſent ad inferendam reis hominibus necem; civilium ſiquidem legum præſcripto, reum uſque ad mortem cædere vetitum erat; complures tamen inter plumbatarum ictus extremum vitæ ſpiritum edidiſſe reperiuntur. Indicant hoc Ammianus Marcellinus lib. 28.

& Am-

& Ambroſius epiſt. 17. lib. 2. edit. Rom. cùm ait: *Quid reſpondebo poſtea, ſi compertum fuerit, data hinc auctoritate, aliquos Chriſtianorum aut gladio, aut fuſtibus, aut plumbatis necatos?* hæc ille: Atqui Chriſtiani qui ſic vitam pro Chriſto profuderunt, fuerunt hi, [a] Maximus, [b] Papias, [c] Maurus, [d] Severa virgo Romana, ejuſque fratres Marcus, atque Calendius; item [e] Gervaſius, [f] Januarius, [g] Concordia, [h] Privatus, [i] Severus, Severianus, Carpophorus, Victorinus, alijque innumeri, quorum nomina brevitatis gratiâ prætermittimus recenſere. Porro de quibuſdam alijs Chriſti fidelibus legimus etiam plumbatarum ictibus affectis, qui tamen non idcirco ex hac vita migrarunt. fuerunt hi

a *Acta Maximi Surius 6. ſub S. Cæcil. nomine.* b *Acta Papiæ &* c *Mauri nos in hiſt. SS. Virg. Rom. ubi & Acta S.* d *Severæ & fratrum ejus.* e *Gervaſii Petrus lib. 5. c.* 126. f *Ianuarij Mombr. tom. 1.* g *Concordiæ Surius tom. 4. ſub. S. Laurentij nomine.*
h *Privati. Petrus lib. 9. cap. 79.* i *SS. Severi & ſocior. Surius 6.*

hi (ut aliquos horum enumeremus) [k] Laurentius, [l] Artemius, [m] Procopius, [n] Abdon, [o] Senen, [p] Gordianus, [q] Eraſmus & [r] Theodorus Epiſcopi.

De alijs plumbi uſibus in carnificina ſanctorum martyrum.

Plumbo quoque utebantur veteres ad reos excruciandos duobus alijs modis: Quandoque eo liquente ipſos toto corpore nudatos perfundebant; & de hoc cruciatus genere cap. 9. tractabimus. Quandoque verò eo utebantur non ad cædendum, vel torrendum, ſed ad ſingulas damnatorum hominum compages diſtrahendas, cùm videlicet reis, brachijs revolutis ſublime appenſis, plumbea pondera deorſum

k *Laurentij Surius tom. 4.* l *Artemij nos cum Actis S. Paulinæ ejus filiæ virg. ac mart. Rom.* m *Procopij Surius 4. ex Metaph.* n *SS Abdon &* o *Senen Surius item 4. ſub S. Laurentij inſcriptione.* p *Gordiani Sur. 3.* q *Eraſmi vetera manuſcripta.* r *Theodori Martyrologium Rom. 4. Non. Iul.*

ſum ad eorum pedes vinciebantur. Meminit de his ponderibus plumbeis Ammian lib. 29. dum ait: *Expediuntur pondera plumbea*. Si tibi libet plura alia de his ponderibus plumbeis ſcire, lege res geſtas ſanctorum martyrum Juſti à Petro relatas lib. 10. cap. 9. & Mamantis à Metaphraſte apud Surium to. 1.

Quomodo ab antiquis rei cæderentur.

Conſuevere veteres, reos cædendos primùm denudare, & poſtea ſupra dorſum eorum, aut ventrem, vel demum ſuper aliquam aliam eorumdem corporis partem virgis, aut alijs flagellorum generibus verberare; quod quidem exequebantur lictores multis modis: nonnumquam enim reos erectis ſtipitibus, aut columnis alligabant, & tum inde cædebant: interdum vel humi, vel ſal-

Munus lictorum.

ſaltem ſuper acutis obeliſcis terræ difixis unius pedis magnitudine extendebant: quandoque verò eos ſublime recto corpore appendebant; vel ad humeros ſaltem alicujus, more puerorum, & eorum natibus verbera infligebant: aut demum quatuor palis terræ fixis vi extenſos alligabant, ac poſtea, igne ad acerbiorem cruciatum ſuppoſito, eos immiſericorditer verberabant. At certè ſolitos olim fuiſſe magiſtratus populi Romani lictoribus jubere, ut reos, de quibus ſumendum erat ſupplicium, denudarent atque ſpoliarent, oſtendunt apertè Acta ferè ſingula ſanctorum martyrum, nominatim Ananiæ relata à Surio to. 5. Eulampiæ ab eodem tomo ſimiliter 5. Secundiani à Mombritio tom. 2. Trophimi à Metaphr. Surij 5. Clementis Ancyrani ab eodem Surij 1. Artemij à prædicto Surio tom. 5. Tryphonis à Surio etiam tomo

Martyres veſtibus denudati cædebantur.

tomo 5. Domnuinæ ab eodem ſcriptore tom. 4. ſub ſanctorum Claudij & ſociorum inſcriptione; Barbaræ virginis à codicibus manu exaratis, & à Petro catalogi 1. cap. 25. Hilarij, & Tatiani ab eodem Petro catalog. 3. cap. 203. Apollinaris Epiſcopi à Surio lib. 4. Aquilinæ virginis ab eodem tom. 3. & demum Quirici & Julittæ à Metaphr. apud Surium tom. 3.

Ampliùs ad hoc confirmandum, & magis magiſque ſtabiliendum, ex veterum monumentis adjici poſſunt multa, quibus oſtenſum pariter erit, Judices olim, ac magiſtratus populi Romani, ut de reo ſupplicium ſumeretur, & nudari & ſpoliari reum, & virgas inſuper & ſecures expediri, lictoribus juſſiſſe. Quocirca Livius lib. 2. de Volerone hæc ait: *Conſules ſpoliari hominem, & virgas expediri jubent. Provoco, inquit, ad populum, Volero: quo-*

quoniam Tribuni civem Romanum in conſpectu ſuo virgis cædi malunt, quam ipſi in lecto ſuo à vobis trucidari. Quò ferociùs clamitabat, eò infeſtiùs circumſcindere & ſpoliare lictor. Valerius Maximus lib. 2. cap. 2. *Magiſter equitum* (ſcribit) *& victor, ſciſſa veſte, ſpoliatoque corpore, lictorum verberibus laceratus.* Præterea Livius lib. 9. de Papirio Curſore verba faciens: *Lictorem*, ait, *expedire ſecurim juſſit. Ad quam vocem exanimi ſtante Prænestino: Agedum lictor, excide radicem hanc, inquit, incommodam ambulantibus.* & Valer. Max. lib. 2. cap. 2. eamdem referens hiſtoriam, *Virgas*, inquit, *expediri, eumque nudari juſſit.* Auctor libri de Viris illuſtribus cap. 31. de eodem L. Papirio Curſore: *Idem Præneſte cùm Prætorem graviſſimè increpuiſſet, Expedi, inquit, lictor ſecures. Et cùm eum metu mortis attonitum vidiſſet, incommodam ambulantibus*

ra-

radicem excidi juſſit. Ammianus inſuper Marcellinus lib. 30. de Præneſtino Prætore ſcriptum reliquit: *Qui bello quondam Samnitico properare juſſus ad præſidium, venerat ſegniùs ad diluendum crimen exhibitum. Papirius Curſor ea tempeſtate Dictator, ſecurim per lictorem expediri; homineque, abjecta ſe purgandi licentia, ſtupefacto, viſum propè fruticem juſſit abſcindi.* ad hæc Livius lib. 8. *Tunc Papyrius*, ait, *redintegrata ira, ſpoliari Magiſtrum equitum, ac virgas & ſecures expediri juſſit.* & Cicero actione in Verrem. 7. *Sic repentè hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri jubet.* Ex his igitur jam dilucidè apparet, cæſos fuiſſe reos à lictoribus veſtibus prorſus denudatos.

Jam verò fuiſſe SS. martyres verberibus laceratos ſupra dorſum, vel ſupra ventrem, vel ſuper utrumque, aut aliquam aliam corpo- Martyres ſuper diverſas corporis partes cædebantur.

poris partem, dilucidè oſtendunt Acta ſanctorum martyrum Clementis Ancyrani, & Ananiæ, quorum ſuprà fecimus mentionem; præterea Claudij & ſociorum deſcripta à Surio tom. 3. Acatij ab eodem tom. pariter 3. Probi à Petro catalogi. lib. 9. cap. 51. ſub B. Tharaci martyris inſcriptione; Gregorij inſuper, & Marini ab eodem auctore, hujus lib. 2. cap. 6. & S. Gregorij lib. 1. cap. 88.

Martyres columnis & palis vincti, vel humi aut ſuper acutis obeliſcis extenſi, vel ad quatuor ſtipites alligati cædebantur.

Quòd autem Chriſtiani à Gentilibus olim palis aut columnis vincti, humi, vel ſuper acutis obeliſcis terræ fixis extenſi, vel ſaltem ad quatuor ſtipites vi (ut dicitur) alligati, à lictoribus cæderentur, ex multis locis cognoſci poteſt; nempe ex quampluri-mis ſanctorum martyrum Actis, ut Pauli, & Julianæ à Surio relatis tom. 4. Torpetis à Petro lib. 5. cap. 8. & à Mombr. lib. 2. Eulampij & Eulampiæ fratrum, Clementis Ancyrani, ac Domnuinæ,

atque

atque Apollinaris, quorum paulò ſuperiùs meminimus; item Tertulli, aliàs Tertullini presbyteri, à Surio tom. 4 ſub S. Stephani Papæ nomine, Marinæ à Metaphr. Surij 4. Leontij & Theodoli à prædicto Surio tom. 3. Tryphonis à Surio etiam tom. 1. Nicetæ à Petro lib. 8. cap. 70. Athenogenis & Platonis à Metaphr. Surij 4. Alexandri à Surio tom. 3. Andronici à Petro lib. 9. cap. 51. Acatij à prænotato Surio tom. prædicto; Theogonis à Petro lib. 2. cap. 41. Anaſtaſiæ majoris à nobis in noſtra ſanctarum virginum Romanarum hiſtoria, Theonillæ à Surio tom. 3. Mercurij à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Metaphr. Surij 6. & demum Barbari militis ac martyris à Petro lib. 4. cap. 170. Legantur quæ cap. 1. de ſtipitibus, columnis, atque arboribus, ſcriptis mandavimus.

At

At fuiſſe ſanctos martyres (quod probandum reſtabat) puerorum more cæſos, cognoſci poteſt ex Prudentij hymno in ſanctum Romanum; ubi Aſclepiades de Barula puero, quem invitus Chriſto martyrem conſecraturus erat, ſic imperat:

—— puſionem præcipit
Sublime tollant, & manu pulſent nates.
Mox & remota veſte, virgis verberent,
Tenerumque duris ictibus tergum ſecent,
Plus unde lactis quàm cruoris defluat.

De Cathomo. Quibus profectò monemur, idem prorſus eſſe dicere, Martyr *cathomo* cædatur, &, puerorum more (ſicuti à ludimagiſtris infantes verberari ſolent) vapulet. Namque ubi Prudentius ex Tyranni perſona cecinit:

Sublime tollant, & manu pulſent nates.

Pe-

Petrus lib. 10. cap. 75. ejuſdem Sancti res geſtas referens, ita litteris conſcriptum reliquit: *Præfectus puerum teneri fecit, & cathomo cædi.*

Ampliùs ad hanc item vocem declarandam valde conducunt, quæ in notis ad * Romanum Martyrologium in medium adducuntur, quæ ſtudioſus ac diligens lector videre poterit.

* 15. Iunij editionis Plantinianæ.

Verùm non ſolùm pueri, ut Vitus, & Barula, quòd pueri eſſent, puerorum more cæſi leguntur; ſed & alij etiam utriuſque ſexus provectioris ætatis: quod quidem majoris ignominiæ irrogandæ cauſâ factum cenſetur. Sic Thomas ſanctiſſimus Epiſcopus apud Victorem de bello Wandalico lib 1. verberatus invenitur, & Afra in ejus paſſione apud Marcum Velſerum doctiſſimum virum, qui eam ex antiquis exemplaribus recognovit, emendavit, auxit, notiſque accuratiſſimis illuſtravit.

Cathomo non tantùm infantes cædebantur.

Si dicas huic ſententiæ obſtare, quia martyres nequaquam cathomæ, aut cathomi cæſi narrantur, quod conveniens fuiſſet, ſi nomen à corporis poſitu deſumeretur; ſed cathomo, aut cathomis: ſignum ergo evidens eſſe, verberandi inſtrumentum hac voce exprimi, eadem prorſus ratione, quâ gladius, pugni, lora, virgæ inſtrumentum cædendi denotant, cùm aliquem gladio, pugnis, loris, virgis cæſum dicimus. Quibus omnibus, pace dicam viri magni & docti, qui aliter de cathomo ſenſit, reſpondere poſſumus, eo ſenſu accipiendum eſſe cathomo cædi, quo antiqui ſcriptores deſumpſere; hi autem quomodo deſumpſerint, declaratur optimè in Notis ad Rom. Martyrologium, & nos jam abundè ſuprà, ut non opus ſit ampliùs repetere, tam ex Prudentij hymno de S. Romano, quam ex actis ejuſdem à Petro recitatis oſtendimus.

Dein-

Deinde in martyrum rebus geſtis ſæpiſſimè legimus modos, quibus excruciabantur, in ſexto caſu, ut capite plectatur, appendatur pede, brachio, pollicibus manuum, &c. quocirca idem fuit dicere, Martyr cathomo cædatur, ac, ad humeros alicujus appendatur, & ejus natibus verbera infligantur. Poſſet fortaſſis etiam dici, Cædatur cathomo, id eſt, ſitu cathomo. Et de his ſatis.

De miniſtris, ad quos priſcis temporibus reos cædere pertinebat.

Miniſtri, qui reos magiſtratuum juſſu cædere ſolebant, lictores vocabantur: erant hi Conſulis, Proconſulis, & ſimilium miniſtri: Conſulis, & Proconſulis, duodeni erant, aliorum ſeni, uno dumtaxat excepto Urbano Prætore, cujus bini erant. Præibant ſinguli magiſtratus, portantes virgarum faſciculos cum ſecu- *De lictoribus.*

Lictores cur portarent faſces cum ſecuribus.

ribus ligatos, ut quoties juſſi eſſent, eos ſolventes, virgis primùm damnatum cæderent, ac deinde ſecuri ferirent. Spectabat ergo ad hos (ut patet ex his quæ ſuprà diximus) vincire, cædere, ac ſecuri reos percutere. poſſumus etiam hoc idem confirmare alijs teſtimonijs antiquorum, Ciceronis primum, actione, ni fallor, 7. in Verrem, ubi ait: *Sex lictores circumſiſtunt valentiſſimi, & ad pulſandos verberandoſque homines exercitatiſſimi.* Item Livij lib. 8. dicentis: *Lictor deliga ad palum.* Idem omnino probat triſte illud carmen, quo lictori de perduelle ſupplicium more majorum ſumere præcipiebatur, Id erat hujuſmodi:, *lictor, colliga manus: caput obnubito: infelici arbori ſuſpendito.* Quamobrem Livius lib. 1. *Duumviri,* ait, *cùm condemnaſſent; tum alter ex his, P. Horati, tibi perduellionem indico, inquit. Lictor, colliga manus.* & mox: *Hunccine, aje-*

ajebat, quem modò decoratum, ovantemque victoria incedentem vidiſtis, Quirites, eum ſub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre poteſtis? quod vix Albanorum oculi tam deforme ſpectaculum ferre poſſent. I, lictor, colliga manus, quæ paulò antè armatæ Imperium Populo Romano pepererunt. I, caput obnube liberatoris urbis hujus: arbori infelici ſuſpende: verbera vel intra pomœrium, modò inter illa pila, & ſpolia hoſtium; vel extra pomœrium, modò inter ſepulcra Curiatiorum. hoc idem Cicero oratione pro Rabir. perduel. reo comprobat. *Namque*, inquiens, *hæc tua quæ te hominem, clementem, popularemque delectant: I, lictor, colliga manus, quæ non modo hujus libertatis, manſuetudiniſque non ſunt, ſed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilij; ſed Tarquinij ſuperbiſſimi atque crudeliſſimi Regis iſta ſunt cruciatus carmina, quæ tu homo lenis ac popula-*

ris libentiſſimè commemoras, Caput obnubito, Infelici arbori ſuſpendito. Quæ verba, Quirites, jampridem in hac Republica, non ſolùm tenebris vetuſtatis, verùm etiam luce libertatis oppreſſa ſunt. Livius lib. 26. *Id ita eſſe ratus,* ait, *acceptas litteras, neque reſolutas, cum in gremio poſuiſſet, præconi imperavit, ut lictores lege agere juberet.* & paulò pòſt pronunciaſſe refert: *Lictor viro forti adde virgas, & in eum primùm lege age.*

Ad hæc quæ diximus, referri queunt, quæ de lictoribus notavit Aulus Gellius lib. 12. cap. 3. *Inſuper alia etiam erant lictorum munera, ad ipſos etenim non ſolùm ſpectabat vincire reos, cædere, atque ſecuri percutere, ſed etiam ſuſpendere; unde erant illa verba: I, lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito.* Præter hæc ad eoſdem quoque pertinebat populum ſubmovere: loquentibuſque diutiùs quàm oporte-

teret, ſilentium aliquando imponere; & tandem, vel reos ſuffocare, ut Plutarchus in Ciceronis vita oſtendit, ita de Lentulo loquens: *Primum à Palatio Conſul Lentulum ſumit, eumque per viam ſacram mediumque forum adducit. Forum egreſsus Conſul, cùm ad carcerem ventum eſset, tradit lictori Lentulum, eumque ſtrangulari juſſit.* hactenus ille. Lictorum etiam partes erant, domos, (ut 2. tom. Annal. Eccleſiaſticorum legitur) in judicium vocandorum adire, foreſque earum virga percutere. confirmant hæc eruditiſſimi viri Briſſonius lib. 2. de formulis, & lib. 8. & Sigonius de antiquo jure civium Rom. 2. c. 15. & lib. 2. de antiquo jure provinc. c. 5. Ac de lictoribus hactenus.

De quibuſdam alijs modis, quibus martyres à Gentibus percuti ſolebant.

Alapis nonnumquam, colaphis,

pugnis, ac calcibus cædebantur ſancti Chriſti martyres; lapidibus inſuper vel eorum ora contundebantur maxillæque confringebantur, vel ijſdem obruebantur. & ſic interibant. Pugnis, alapis, & calcibus percuſſi fuerunt glorioſiſſimi fidei noſtræ præcones, [a] Torpes, [b] Marcellinus presbyter, [c] Epipodius, [d] Aquilina, [e] Tatiana, [f] Soteris, [g] Felicitas, Speuſippus, [h] Eleuſippus, Meleuſippus, [i] Symphoroſa, Pothenus, aliàs Pothinus Epiſcopus, de quo ab Euſebio hiſtor. 5. cap. 1. hæc verba narrantur: *Beatus item Pothenus, cui Lugdunenſis Epiſcopatûs miniſterium erat concreditum, cùm nonageſimum ſuæ ætatis annum præterijſſet, & corporis imbecillitate ita langueſceret, ut vix poſſet propter virium infirmitatem, quâ diſtineba-*

a *Acta Torpetis &* b *Marcellini Petrus lib. 5.* c *Epipodij Petrus 4. cap. 8.* d *Aquilinæ Sur. 3.* e *Tatianæ nos in hiſt. noſtra SS. Virg. Rom.* g *Feliciatis Sur. 3.* h *Eleuſippi & ſociorum Petrus lib. 2. cap. 93.* i *Symphoroſæ Mombrit. tom. 2.*

nebatur, liberè ſpirare; ſpiritus tamen alacritate propter ardentem, quâ flagrabat martyrij cupiditatem, plurimùm recreatus, ad tribunal geſtabatur; & tametſi corpus ejus jam præ decrepita ætate, & cruciatu morbi penè exhauſtum eſſet, anima tamen in ipſo ſervabatur integra, ut per eam Chriſtus gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magiſtratibus civitatis eum comitantibus, & univerſa multitudine varias cujuſque modi vociferationes contra illum, utpote Chriſtianum, edente, à militibus deductus præclarum fidei teſtimonium perhibuit. Cùm enim a Præſide rogaretur, quis eſset Chriſtianorum Deus? reſpondit: Si tu ea re dignus ſis, cognoſces. Inde igitur aſperè & immiſericorditer raptatus, varias plagas excepit; cùm ab his, qui ſtabant in proximo, qui nihil ejus ætatem reverentes, manibus pedibuſque in illum contumeliosè inſultabant, tum ab illis, qui longiùs erant remoti, qui, quod ſin-

ſinguli habebant in manibus, illud in illum conjecerunt: idque propterea, quod omnes permagnæ culpæ & impietatis loco ducebant, ſi quiſque petulanter illum inſectari ulla ex parte omitteret: nam deorum ſuorum cauſam ita ſe vindicaturos arbitrabantur. Ille vix jam ſpiritum ducens, in carcerem conjectus fuit, ac biduo poſt efflavit animam. hæc Euſebius de Potheno. Simili etiam mortis genere deceſſit è vita Fabius martyr, de quo Surius ſcribit tom. 3. acta S. Antimi presbyteri referens.

De colaphis, alapis, & palmis.

Colaphus, alapa, & palmæ an ſint ſynonyma.

Creduntur tria hæc vocabula à quibuſdam ſynonyma, colaphus etenim Græcè, alapa Latinè dicitur. atqui id non ſemper verum eſſe, certa, apertaque teſtimonia docent. Matth. cap. 26. *Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt. Alij autem pal-*

Figura xvj. A.

palmas in faciem ejus dederunt. Marc. 14. *Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus & colaphis eum cædere, & miniſtri alapis eum cædebant.* Ioan. 18. *Vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu.* Juvencus presbyter lib. 4.

Tunc ſanctam Christi faciem ſputa improba complent,
Et palmæ in malis, colaphique in vertice crebri
Inſultant.

Sedulius lib. 5.

Sacrilegas moviſſe manus non denique paſſim,
Vel colaphis pulſare caput, vel cædere palmis,
Aut ſpuere in faciem plebs execranda quievit.
Ille tamen patiens ſubjecto corpore totum
Suſtinuit, noſtræque dedit ſua membra ſaluti.

Namque per hos colaphos caput eſt ſanabile noſtrum:
Hæc ſputa per Dominum noſtram lavere figuram:
His alapis nobis libertas maxima plauſit.

Martialis lib. 5. epigr. 62.

O quam dignus eras alapis, Mariane, Latini.

Alapa in quo differat à colapho.

Ex his apertiſſimè apparet, ut alapam pro percuſſione, quæ palmâ, hoc eſt, manu dilatatâ, infligitur, ſic colaphum pro pugno accipi. Confirmat hoc idem Terentius, qui Adelph. act. 2. ſcen. 1. cùm dixiſſet:

Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus continuò in mala hæreat.

non multò pòſt adjecit:

Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi,

& ſcen. 11.

Omnes dentes labefecit mihi.
Præterea colaphis tuber eſt totum caput.

Pu-

Pugnus & palma quid ſint, optimè explicat Cicero lib. qui Orator inſcribitur: *Zeno*, ait, *cùm digitos compreſſerat, pugnumque fecerat, Dialecticam dicebat ejuſmodi; cùm diduxerat, & manum dilataverat, palmæ illius ſimilem eloquentiam eſſe dicebat.* & lib. 2. de finib. Rhetoricam palmæ, Dialecticam verò pugno ſimilem eſſe affirmabat, quòd latiùs loquerentur Rhetores, Dialectici autem compreſſiùs. Pugnus igitur, ſive colaphus compreſſa manu, alapa dilatatâ incutitur. Iam verò ſi alia cupis ſcire de hoc pœnæ atque ignominiæ genere, quo feminæ potiſſimùm pro Chriſtiana fide afficiebantur, lege Gellium lib. 20. cap. 1.

De martyribus, quorum vel facies lapidibus cæſæ fuerunt, vel ora contuſa, vel demum maxillæ confractæ.

Chriſtiani, qui prænotato martyrij *Figura xvj. C.*

tyrij genere affecti fuere, ſunt hi, [a] Papias [b] Maurus, [c] Theodoſia, [d] Felix presbyter, [e] Apollinaris Epiſcopus, [f] Gracilianus, [g] Feliciſſima virgo, [h] Hippolytus, [i] Polycronius, & milites quadraginta, de quibus Rom. in Martyrologio 7. Id. Martij hæc referuntur: *Apud Sebaſten Armeniæ natalis ſanctorum quadraginta militum Cappadocum, qui tempore Licinij Imperatoris ſub Præſide Agricolao poſt vincula & carceres teterrimos, poſt cæſas lapidibus facies, in rigentem ſtagnum miſſi ſunt, ubi gelu conſtricta eorum corpora diſrumpebantur, ac demum crurifragio martyrium conſummarunt. Erant autem inter eos nobiliores Cyrion, & Candidus: quorum omnium præclaras glorias S. Baſilius alijque*

a *Acta SS. Papiæ &* b *Mauri, nos in hiſt. noſtra SS. Virg. Rom.* c *Theodoſiæ Sur. 3. ex Met. ſub S Procopij nomine* d *Felicis Sur. 4.* e *Apollinaris idem lib. eod.* f *Graciliani, &* g *Feliciſſimæ Martyrolog. Rom. prid. Id. Auguſti.* h *Hippolyti Sur. 4.* i *Polycronij ibid. ſub S. Laurentij titulo, & à Rom. Martyrolog. 13. Kal. Martij.*

que Patres ſcriptis ſuis celebrarunt. hucuſque Martyrologium Romanum. Scribit Polybius, ſupplicia militaria recenſens, milites antiquis temporibus non fuſtibus ſolùm cæſos fuiſſe, ſed etiam lapidibus contuſos: de ceteris autem eorumdem pœnis notavimus jam ſuprà, dum de fuſtibus peregimus.

De martyribus, qui lapidibus obruti, vitam cum morte commutarunt.

Lapidibus appetiti fuere clariſſimi viri [a] Stephanus, [b] Demetrius, ac ſocij, [c] Cyriacus, [d] Tranquillinus, [e] Siſinnius, [f] Diocletius, [g] Florentius, præter hos glorioſiſsima [h] Emerentiana & Paula virgines, atque [i] Mamelta. *Figura xvj. B.*

De

a *Stephani Acta lib. Act. Apoſt. cap. 7.* b *Demetrij Men. VII. Id Auguſti.* c *Cyriaci & Paulæ virg. Petrus lib. 5. cap. 125.* d *Tranquillini Sur. tom. 1. ſub ſancti Sebaſtiani tit.* e *Siſinnij,* f *Diocletij, &* g *Florentij Sur. tom. 3. ſub B. Antimi presbyteri inſcriptione.* h *Emerentianæ, nos in hiſt. noſtra SS. Virg. Rom.* i *Mamelta Men. III. Non. Octob.*

De ingentibus ſaxis, quibus Chriſtiani opprimebantur, & excruciabantur.

Figura xvj. D. Lapidibus etiam magnis Chriſti Domini noſtri ſervi alijs modis excruciabantur: legimus enim nonnumquam eos ingentibus ſaxis oppreſſos fuiſſe. in Actis quippe B. Theopompi martyris à Petro relatis catalog. 5. cap. 33. hæc leguntur: *Eductus hic ſanctus vir è carcere, & in terram ſupinus extenſus, atque ad ſtipites ligatus, lapis magnus vix ab octo viris portatus ventri ejus ſuperponitur: ſed elevatus lapis à ſeipſo divina virtute*, &c. Et in Actis S. Victoris martyris ab eodem auctore lib. 6. cap. 122. hæc litteris conſignata comperiuntur: *Poſt triduum eductus è carcere, ſtatuam Iovis ſibi oblatam, ut ei thura incenderet, pede evertit: cui pes ille ſtatim præſcinditur, deinde molæ molendini*

ſup-

ſuppoſitus crudeliter conteritur; verùm pòſt paululùm machina ipſa diſſipata, dum adhuc martyr Domini aliquantulum palpitaret, & quæ ſequuntur. Et in rebus geſtis ſanctiſſimi viri Artemij martyris à Metaphr. deſcriptis Surij tom. 5. in quibus hujuſmodi verba narrantur: *Hæc cum audiſset Iulianus; & eſſet animus ejus repletus irâ, accerſit lapicidas, & dixit eis: Videtis hanc petram? (oſtendens quamdam præruptam ex adverſo theatri) eam in duas partes dividite: & cum alteram partem ſupinam in terris dejeceritis, deſuper eam maleficum hunc extendite, alteraque parte cum impetu ipſum cooperite; ut is medius interceptus, ſimul carnes habeat & oſsa corrupta; & factis ipſis diſcat, cuinam reſiſtat, & an Dei ſui fruatur auxilio. Eo autem facto dicto citius, & ſancto in medijs petris intercepto, tanta erat vis, quæ eum premebat, ut cùm ejus oſsa confrin-*

geren-

gerentur, quidam ſonus & fragor à multis exaudiretur. Diſrupta enim ſunt omnia, quæ erant intra ipſum, & contritæ ſunt omnes compages ejus oſſium, & oculi exceſſerunt è ſede propria. ſed quamvis eſſet ad hanc adductus neceſſitatem, non neglexit tamen ad Deum canere: pſallebat enim in petra, dicens: Exaltaſti me, & deduxiſti me, quoniam factus es ſpes mea, turris virtutis à facie inimici: ſtatuiſti ſupra petram pedes meos, & direxiſti greſſus meos. Accipe ergo, Fili Dei unigenite, ſpiritum meum, & ne concludas me in manus inimicorum, Sic ergo cùm in medio petrarum totum diem & noctem manſiſſet martyr; juſſit ſceleratus Iulianus disjungi petras, eum penitus interijſſe, & nullam ſpiritus partem eſſe ei relictam præ illo nimio onere arbitrans. Ille autem amotus à petris, egreſſus eſt, incedens, & ſuis utens pedibus, re vera miraculum maximè admirandum. Homo nudus,

cui egreſſi quidem erant oculi, oſsa contrita, membra & carnes petrarum complicatione compreſsa, ejus autem inteſtina omnia miſerè effluxerant, is (ô novum & alienum ſpectaculum!) ambulabat & diſserebat, & loquebatur adverſus Tyrannum. Vnde is quoque ſtupore afficiebatur, &c. hucuſque Acta. De martyribus inſuper ſaxis magni ponderis vitâ privatis ſcribit Metaphr. in rebus geſtis S. Joſephi apud Surium tom. 2. his verbis: *Cùm autem ſanctum paulò longiùs dimoviſsent, & manus ponè vinxiſsent, foſsam ei fodiunt, & eum ad lumbos uſque demiſſum infodiunt. Deinde comprehenſos circumſiſtunt Chriſtianos; & pulſantes jubent eos virum inclytum appetere lapidibus. Cum quibus ſacroſanctam quoque Iſdandul, ut ſimilia faceret urgentibus, dixit illa: Nihil umquam à ſeculo tale auditum fuit, ut cogatur femina extendere manum adverſus viros ſan-* S. Iſdandul.

ſanctos, quomodo vos nunc facitis: qui adverſus inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis; & patriam, quæ degit in pace, ſanguine & cæde impletis. Illi verò obeliſco longæ arundini alligato, eo Sanctum pungere imperabant. Illa autem; Abſit, inquit, ut ego id faciam; nam ego id prius cordi meo libenter affixero, quàm per ipſum ſanctum corpus vel minimè attingam. Sic illa quidem virilem oſtendens conſtantiam, conſpecta eſt potentior, quàm cogitarant parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum nivibus obruerunt, ut cerneretur ſolum caput, reliquo corpore lapidum congerie obruto. Quod quidem caput cùm quidam ex impijs vidiſſet adhuc moveri, jubet uni ex lictoribus, ut accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id deſuper immitteret. Quod quidem cum factum eſſet, & pondere lapidis caput eſſet contritum, beatus Chriſto tradit pretioſam animam.

Stimulis etiam afflictabantur SS. martyres Vide quæ cap. 9. ſunt à nobis notata.

mam. hucuſque Acta. Jam verò reliquum eſt, ut poſtquam ſanctorum martyrum cruciatus, de quibus hoc quarto capite egimus, formis expreſſerimus, quintum caput feliciter aggrediamur.

FI-

FIGVRA XII.

A *Faſces conſulares.*
B *Scorpiones.*
C *Flagra.*
D *Lora.*
E *Fuſtes.*
F *Plumbatæ.*

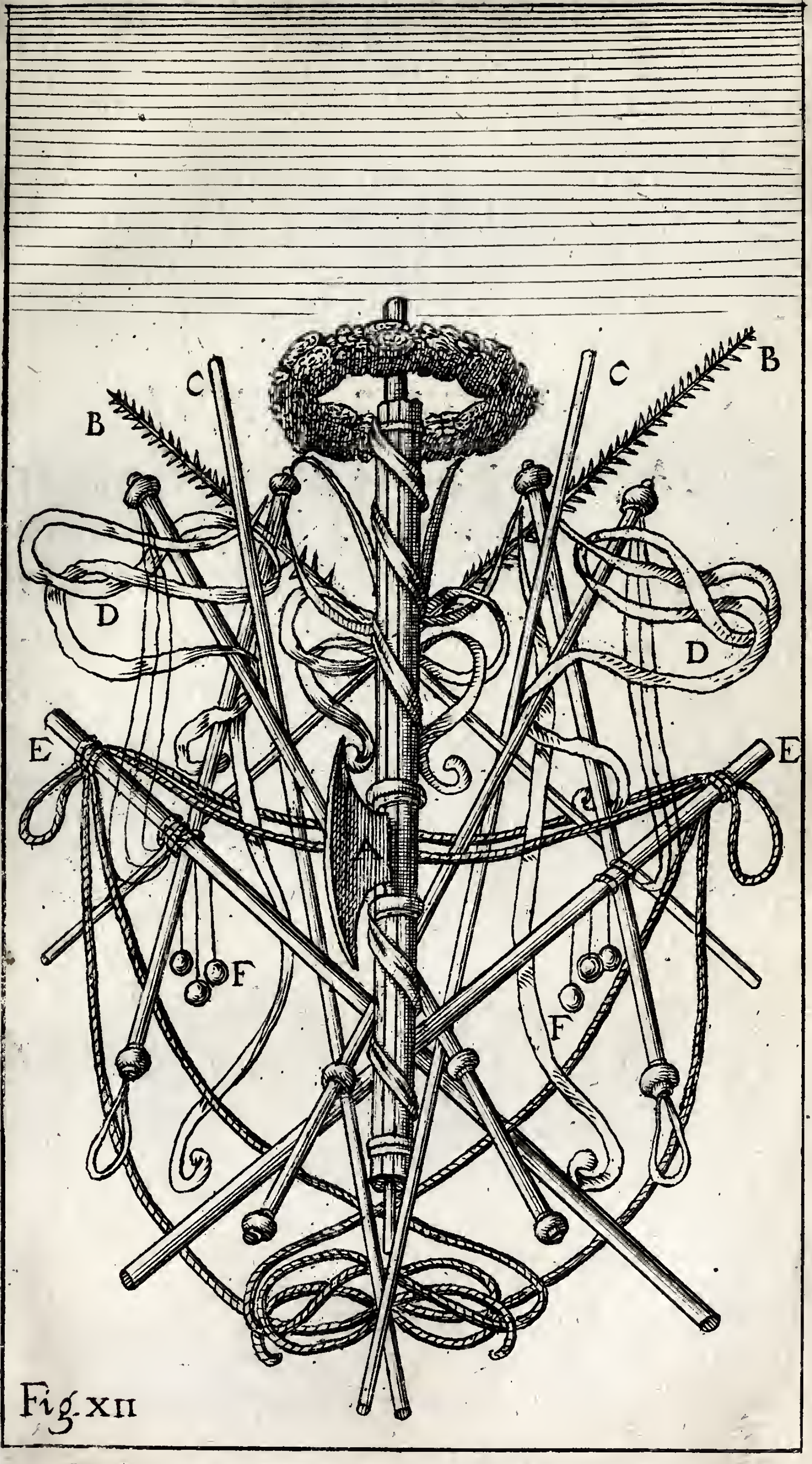

Fig. XII

FIGVRA. XIII.

A *Martyr loris quatuor è ſummis manibus pedibuſque fortiter alligatus, violenter utrinque diſtrahebatur, adeò ut membratim & particulatim diſcerperetur.*

Fig. XIII L

FIGVRA XIV.

A *Martyres erectis ſtipitibus, palo, aut columnis alligati, & fuſtibus tamdiu interdum cæſi donec expirarent.*

L 2 Fig. XIV

FIGVRA XV.

A *Martyr quatuor palis alligatus, & fuſtibus cæſus.*

B *Martyr nudus ferreis cuſpidibus impoſitus, & fuſte violenter cæſus.*

C *Martyr manibus pedibuſque ligatis fuſte pariter cæſus.*

A
B
C
Fig.XV

FIGVRA XVI.

A *Martyr alapis, calcibus & pugnis cæſus.*

B *Martyr lapidibus contuſus.*

C *Martyr cujus os & maxilla lapide confringuntur.*

D *Martyr prægrandi ſaxo oppreſſus.*

A
B
C
D
Fig. XVI

CAPVT V.

De inſtrumentis, quibus Chriſti fidelium carnes Gentes diſcerpebant, nempe de ungulis, uncis, & pectinibus ferreis.

TRibus diſtinctis inſtrumentis dæmonum cultui dediti (ſicuti quamplurima martyrum Acta teſtantur) Chriſtianos excarnificabant, ungulis nimirum, uncis, & pectinibus ferreis. Primi generis horum mentionem faciunt Tertullianus multis in locis, & præcipuè lib. adversùs Gnoſticos. cap. 1. his verbis: *Alios ignis, alios gladius, alios beſtiæ Chriſtianos probaverunt; alij fuſtibus interim, & ungulis inſuper deguſtata martyria.* & in Apologet. adversùs Gentes cap. 12. *Crucibus & ſtipitibus imponitis Chriſtianos. Quod ſimulacrum non priùs argilla deformat, cruci & ſtipiti ſuperſtructa? In patibulo primùm corpus*

corpus Dei veſtri dedicatur, ungulis deraditis latera Chriſtianorum. & cap. 30. *Vngulæ fodiant, cruces ſuſpendant*, & quæ ſequuntur. Cyprianus ad Donatum epiſt. 2. *Haſta*, inquit, *& gladius, & carnifex præſto eſt, ungula effodiens.* & ſermone de lapſis *Nunc equuleus extenderet, nunc ungula effoderet.* Gregorius Nyſſenus in B. Gregorij Thaumaturgi vita, *Ligna*, ait, *erant erecta, in quibus eorum extenſa, qui perſiſtebant, corpora, horrendis laniabantur ungulis.* S. Auguſtinus epiſt. 158. *Quando habet tantorum ſcelerum confeſſionem, non extendente equuleo, non ſulcantibus ungulis.* & B. Hieronymus epiſt. ad Innoc. 49. *Cùm lividas*, inquit, *carnes ungula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus, dolor quæreret veritatem.* & paulò inferiùs: *Vtrumque latus* (adjecit) *carnifex fodit.* ſcilicet ungulis. Prudentius in Romano:

Coſtas biſulcis execandas ungulis.

paulò pòſt:

Quàm ſi cruenta membra carpant ungulæ.

& periſteph. 1.

Ille virgas, ſecures, & biſulcas ungulas. & 5.

Tormenta, carcer, ungulæ.

Erant ungulæ (ſicut indicat illa, quæ in hunc uſque diem in baſilica Vaticana inter Sanctorum reliquias aſſervatur, à nobis licèt indignis viſa, & ut par erat, venerata, & oſculata) genus quoddam forcipis ferreæ fabricatæ eo modo, quo jam explicaturi ſumus.

Ungularum fabrica explicata.

Conjungebantur primùm duo ſimul ferrei fruſta oblonga aliquantulùm, eo prorſus modo, quo illa forcipis ferreæ fabrorum connecti copularique ſolent: quorum extremæ partes rotundæ erant, & prope earumdem finem paulùlùm excavatæ; quod idcirco fie-

fiebat, ut haſtulæ aliquæ in ipſis includi atque affigi poſſent, ad majorem commoditatem carnificum reos aut SS. martyres in equuleo poſitos, vel ſtipitibus affixos, vel ſublime appenſos diſcerpentium. Oſtendit id fragmentum quoddam haſtulæ ſemicombuſtum pariter rotundum, quod ibidem fixum cernitur. In partibus verò ſuperioribus, à conjunctione nimirum amborum fruſtorum ferri incipiendo, unius palmi erant longitudinis, duorum digitorum latitudinis, exiguæque craſſitudinis, ſubtiles ſiquidem ac exiles conſtruebantur. Porro his ferrei ſex mucrones affigebantur, terni in ſingulis, hoc ordine ſervato, ut in alterius illarum medietate duo mucrones ejus fermè ſuperficiei fixi eſſent, in medietate verò alterius unus tantummodo adverſùs duos; qui, ſi contingebat forcipes conſtringi, quia in fruſti medio

affixus erat, duobus prioribus aculeis quodammodo obviam fiebat, atque occurſabat, per eos quaſi ſeipſum trajiciendo. Ampliùs in ijſdem etiam partibus alij totidem mucrones in earum (ut ita dicam) captibus inerant, aculeorum ordine dumtaxat immutato. Unde eveniebat, ut carnes illorum, quibus admoverentur, mucronibus illis & fodicarentur, & ſulcarentur. Quocirca mirandum nulla ratione erit, ſi ex ſuprà citatis auctoribus aliqui de ungulis loquentes, illas dixerint biſulcas, illiſque tamquam earum proprium attribuerint ſulcos carnibus damnatorum imprimere.

Hoc martyrij inſtrumento innumeri Chriſti milites excarnificati fuerunt, nominatim [a] Papus, [b] Petrus, [c] Clemens Ancyranus, Theophilus, [d] Theodorus, [e] Mau-

a *Acta S. Papi Menolog. 17. Kalend. April.* b *Petri Sur.* 1. c *Clementis idem lib. prædicto, ubi etiam S.* d *Theodori Acta deſcribit.*

e *SS Mau-*

[e] Mauritius, & ſocij, [f] Iuſta, [g] Rufina, [h] Felix, [i] Maurinus, [k] Hilarus, [l] Eulalia Barcinonenſis, [m] Neſtor, [n] Epimachus, [o] Valerianus, [p] Maria, [q] Eraſmus, [r] Callinicus, & [ſ] Pelagius.

An forcipes, quæ in baſilica S. Petri aſſervantur, ſint ſcorpiones, vel ungulæ.

Opinati ſunt nonnulli, genus illud forcipis ferreæ, quod in baſilica Vaticana inter Sanctorum reliquias aſſervari paulò ſuperiùs oſtendimus, non ungulas, ſed ſcorpiones fuiſſe: at ſi verum nos fateri oporteat, dicimus ſic ſentientes toto cælo aberrare: quî enim fieri poteſt, ut forcipes illas ſcorpiones credamus, & non ungu-

SS. e *Mauritij, & ſociorum Sur. etiam tom. 4.* f *Iuſtæ, &* g *Rufinæ idem tom. 4.* h *Felicis Sur. item tom. eodem.* i *Marini Petrus lib. 2. cap. 6.* k *Hilari Petrus uti ſuprà.* l *Eulaliæ nos in hiſt. SS. virg. extern.* m *Neſtoris Sur. to. 1.* n *Epimachi idem tom. 5.* o *Valeriani Petrus lib. 8. c. 33.* p *Mariæ idem lib. 10. c. 4.* q *Eraſmi vetera manuſcr. & Petr. lib. 5. c. 75.* r *Callinici Sur. to. 4.* ſ *Pelagij Petrus lib. 7. c. 120.*

gulas, cùm (veluti cap. præcedenti oſtendimus) virgarum nomine illi comprehenderentur; hæ autem forcipis ferreæ dentatæ? Ad hæc, illi (ut Acta martyrum, & prænotata ſacræ Scripturæ loca innuunt) erant antiquis uſui ad reos ſolùm cædendos, hæ ad eoſdem excarnificandos, & diſcerpendos. Confirmatur hoc idem; nam conſideranti prædictæ forcipis qualitatem conditionemque, ſtatim apparebit non fuiſſe eam ad damnatos homines verberandos fabricatam, ſed ad diſcruciandos dumtaxat: etenim carnifici rei cædendi ſtudio eam habenti præ manibus, ad hoc exequendum, opus illi erat, ut ambo ferri fruſta ſimul conſtringeret: ex quo factum fuiſſet, ut ipſi mucrones, quia ſic noxium excruciare non potuiſſent, fruſtra ibidem ac ſine cauſa immiſſi, firmatique eſſent. His adjungimus etiam, ungularum proprium

prium extitiſſe (veluti B. Auguſtinus atque Prudentius ſcriptis mandarunt) carnes delinquentium diſcerpere, & diſcerpendo ſulcare. At quis jam non videat forcipem illam in S. Petri Eccleſia aſſervatam hoc facere optimè potuiſſe? ungularum igitur genus erat, & non cujuſlibet alterius inſtrumenti.

De diverſis ferreis martyrij inſtrumentis.

Quoniam ſuprà repoſuimus ungulas in numero forcipis ferreæ; idcirco in præſentia declarandum nobis reſtat, quotnam illæ fuerint, quæ in ſanctorum martyrum carnificinis adhiberentur: multiplicis ſiquidem generis fuiſſe comperimus. Aliquæ erant dentatæ, quæ ſex ferreis aculeis cutem martyris perforabant cùm ſtringerentur; quæ crudeliter nimis membra carpentes, vellebant, ut hæ, de quibus hoc loco agimus. Aliæ ad comprimendum

& contorquendum compoſitæ; & harum meminit Syneſius Epiſcopus epiſt. 58. cùm de Andronici Præſidis immanitate pertractat, aitque: *Niſi forcipe auribus apprehendendis, & labijs obtorquendis parato inſtrumento.* Aliæ rurſus ad incidendum; & harum Romano in Martyrologio 6. Kal. Iulij mentio habetur his verbis: *Cordubæ in Hiſpania natalis S. Pelagij adoleſcentuli, qui ob confeſſionem fidei juſſu Abdarameni Saracenorum Regis forcipibus ferreis membratim præciſus, martyrium ſuum glorioſè conſummavit.*

Ad hæc martyrij inſtrumenta reduci poſſunt forcipes illæ, quibus utriuſque ſexus Chriſtiani, potiſſimùm verò feminæ à miniſtris dæmonum ignominiæ cauſâ tondebantur. Vide cap. 10. Actuum Ioannis Apoſtoli à Procoro deſcriptorum, & res geſtas S. Fauſtæ virginis à Metaph. apud Lipom. 5. & Surium 1. item à Mom-

à Mombritio tom. ſimiliter 1. & à Petro catalog. 8. cap. 97. & denique ſanctæ Charitinæ virginis Acta à Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Servantur in hunc diem forcipes quibus B. Ioannes Evangeliſta attonſus fuit, in ſacroſancta baſilica Lateranenſi, viſu & veneratione digniſſimæ.

Forcipes, quibus S. Ioannes attonſus fuit, aſſervantur in baſilica S. Ioan. in Laterano.

Modi quibus martyres ungulis excruciabantur.

Varijs modis excarnificabantur Chriſtiani ungulis; quandoque equuleo, vel palis, aut columnis alligati; quandoque verò ſublime appenſi, capite etiam nonnunquam ad terram verſo.

Figura xviij. A.

De primo alteroque horum fidem faciunt Acta Neſtoris, Marini, Theophili, Hilari, Iuſtæ, & Rufinæ ſuprà citata, & Ianuarij, atque Pelagij à Petro deſcripta lib. 6. cap. 85. item Gregorij Thaumaturgi à B. Gregorio Nazianzeno loco ſuperiùs notato, & ſan-

& ſanctorum Mauritij & ſociorum à Surio tom. 4. Idem quoque indicant quæ de ſtipitibus cap. 1. tractavimus.

Poſtremi demum modi teſtimonium dant res geſtæ ſanctorum Epimachi, & Felicis, & aliorum ſuprà notatorum. Si alia cupis de ungulis, lege quæ cap. 3. de fidiculis diximus.

De uncis martyrij inſtrumentis.

Meminit de uncis Cicero Philip. 1. dum ait: *Uncus impactus eſt fugitivo illi.* & orat. pro C. Rabirio: *Nos à verberibus, ab unco, à crucis denique terrore neque res geſtæ, neque acta ætas, neque noſtri honores vindicabant.* Juvenal. ſat. 10. his verbis:

——*Sejanus ducitur unco.*

Sidonius Apollin. lib. 1. epiſt. 7. in fine: *Vncum*, inquit, *& Gemonias, & laqueum per horas turbulenti carnificis perhorreſcens.*

Ho-

Horatius lib. 1. ode 35. ad Fortunam, dum ſic cecinit:

Te ſemper anteit ſæva neceſſitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans ahena: nec ſeverus (bum.
Vncus abeſt, liquidumque plum-

Inſuper de eodem Seneca lib. 3. de ira cap. 3. *Cadavera quoque trahens uncus.* Suetonius in Tiberio cap. 53. *Cùm ei carnifex, quaſi ex Senatus auctoritate, laqueos & uncos oſtentaret.* Lampridius in Commodo, acclamatum habet in Commodum, ipſo mortuo: *Qui Senatum occidit, unco trahatur: Qui omnes occidit, unco trahatur, Qui templa ſpoliavit, unco trahatur,* & quæ ſequuntur: ſæpiſſimè namque ibi de unco fit mentio. Item Suetonius de Vitellio ſcribens ait: *Tandem apud Gemonias minutiſſimis ictibus excarnificatus, & confectus eſt, & inde unco tractus in Tiberim.* præterea de eodem etiam Ammianus Marcellinus lib. 7. his verbis: *Intendebantur equulei, uncoſque* pa-

parabat carnifex. & lib. 26. *unci & cruentæ quæſtiones.* Prudentius periſteph. hymno 5.

Stridentibus laniatur uncis.

Adhæc, Acta S. Sebaſtiani martyris à veteribus manuſcriptis, & à Surio tom. 1. recitata, ubi hæc verba leguntur: *In cloaca, quæ eſt juxta Circum, quære, & ibi invenies corpus meum pendens in unco.* Ampliùs de uncis res geſtæ etiam aliorum SS. martyrum verba faciunt, ut Platonis apud Surium tom. 4. Pontiani apud eumdem tom 1. Nicetæ apud Petrum lib. 8. cap. 70. itemque SS. Tatianæ *, Martinæ, ac Priſcæ virginum Romanarum.

* De his SS. virginibus ſcripſimus in hiſtoria noſtra.

Ex his ergo jam dilucidè conſtat, ſolitos fuiſſe veteres uncis uti; non ſolùm ad reos excarnificandos, vel pertrahendos ad pœnas, hoc eſt, ad ſcalas Gemonias, ſed etiam ad eoſdem ſublime appendendos, & demum ad infames,

mes, multiſque flagitijs atque ſceleribus aſtrictos, qui ex hac vita diſceſſiſſent, trahendos in ſentinas, ac ſordium receptacula, vel in Tiberim. Quamobrem mirari deſinamus, ſi de B. Sebaſtiano ſcriptum deprehendatur, fuiſſe ejus corpus poſt obitum ipſius in cloacam Maximam unco protractum: Chriſtiani quippe à Gentilibus, tamquam viri flagitij dedecoriſque pleni, ac ſi in dedecore nati fuiſſent, habebantur. Optimè igitur uncus circumſcribi definirique poteſt hoc modo: *Vncus, baculus eſt oblongus, ſive haſtula oblonga ab altero latere ferramentum habens incurvum, ac in ſe retortum*; quod inſtrumenti genus in uſu Romanis erat ad pertrahendos damnatos ad ſcalas Gemonias, atque ad eoſdem puniendos, & demum ad cadavera flagitioſorum hominum in publicas cloacas trahenda.

Chriſtianos nihili faciebant Gentiles.

Uncus quid ſit, explicatur.

Modi

Modi quibus ſancti martyres unco trahebantur.

Figura xviij B. Eodem prorſus modo unco cruciabantur Chriſtiani, quo ungulis. oſtendunt hoc (ut alia miſſa faciamus) Acta ſanctorum Platonis atque Pontiani martyrum paulò ſuperiùs notata, & quæ cap. 1. de ſtipitibus aſſeruimus.

De pectinibus ferreis martyrij inſtrumentis.

Figura xviij. C. Ad diſcerpendas quoque Chriſti fidelium carnes ferrei pectines adhibebantur. confirmant hoc eorumdem res geſtæ, ſpeciatim Blaſij recitatæ à veteribus manuſcriptis cùm noſtræ bibliothecæ, tum aliorum, Tatianæ virginis deſcriptæ à nobis in hiſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum, Febroinæ à Metaphr. Surij 3. & Lipom. 5. Iulittæ à Surio tom. ſimiliter 3. Aquilæ à Menologio

gio 13. Kal. Junij. Barbaræ virginis à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, & à Surio tom. 6 & plurium aliorum, quorum ſingula nomina ſolus Deus ſcit. Similes erant hi pectines, ſicut nomen uſuſque illorum indicant, & denique quidam qui in pervetuſtis S. Blaſij imaginibus picti cernuntur, à veterum exemplaribus (ut docti viri opinantur) deſumpti; ſimiles, inquam, hi erant pectinibus illis, quibus lana pecti ſolet. Affigebatur his ferreis pectinibus haſtula quædam convenientis longitudinis, non ſecus ac ungulis fieret: his enim martyres etiam excarnificabantur. Tria igitur erant inſtrumenta ad diſcerpendas ſanctorum martyrum carnes fabricata, ungulæ videlicet, uncus, ac pectines ferrei. Quod verò attinet ad modum, quo martyres pectinibus dilacerabantur, ſciri convenit eo prorſus his fuiſſe

Pectines ferrei quomodo conſtructi.

Sa-

Sanctos martyrio affectos, quo ungulis afficiebantur.

De teſtaceis fragmentis, quibus carnes Sanctorum dilaniabantur.

Chriſtianis nonnumquam majoris crudelitatis ſtudio carnes teſtaceis fragmentis diſcerpebantur; cujus rei gratiâ, dudum notatis inſtrumentis non ſolûm aliquando latera eorum dilaniabantur, ſicuti latronibus fiebat, ſed etiam venter, femora, ac tibiæ. Audiamus, ſi placet, Euſebium qui oculatus teſtis tantæ immanitatis rabiem aliqua ex parte ſuæ hiſtor. lib. 8. cap. 9. indicavit his verbis: *Apud Thebaida verò omnem narrationem ſuperat exercitata crudelitas: pro ungulis teſtas adhibebant tortores, quibus totum corpus eouſque lacerabant, donec carnis eraderent cutem.* & cap. 10. *Iam verò ungulis exarari, uſitatum ac leve ducebatur. quod tamen ſupplicij genus ſi cui,*

cui fuiſſet adhibitum, non (ut latronibus & homicidis ſolet) latera ſolùm fodiebantur, ſed & venter etiam, & femora, & tibiæ; denique vſque ad ungues ungula penetrabat. hæc ille.

Extendebantur Sancti ad quartum & quintum foramen.

Non contenti diaboli miniſtri prædictis tormentis, quibus Chriſti ſervos afficiebant; excogitabant in dies, ipſorum cruciandorum gratiâ, nova alia crudelitatis & ſupplicij genera adinvenire; & quamvis adinvenerint multa, numquam tamen ipſis conſequi potuerunt, ut debilitaretur, vel frangeretur divina virtus Chriſtianorum; imò fiebat, ut confirmaretur magis, magiſque clariſſimis victorijs illuſtraretur. Tyrannorum quippe immanitas excruciare atque excarnificare illorum corpora potuit, animos verò ipſos cæleſti virtute præſidioque

munitos expugnare, aut labefactare nequaquam potuit. O felicia igitur illa tempora, ac beata! ô felices mortales illos! quorum talis tantaque extitit virtus, ut pueros infantes etiam, qui tunc vitam agebant, deterrere tormenta quantumvis gravia nequaquam potuerint: dilaniabantur fortiſſimi Chriſti athletæ ungulis, aut flagellis; poſtea ad intenſiorem eorum cruciatum invenere principes tenebrarum (veluti ſcribit Euſeb. hiſtor lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 32. & lib. 8. cap. 11. & 14.) ut vi ad quartum vel quintum foramen plagis, verberibuſque pleni diſtenderentur. Quod quidem cùm factum eſſet, licèt maximus illis ineſſet dolor, murmur tamen nullum ſicuti Eccleſia canit) nullaque querimonia reſonabat: corde namque tacito mentes illæ benè conſciæ patientiam conſervabant. Si plura tibi de hoc tormenti genere

nere ſcire placeat, vide quæ ſuprà cap. 3. notavimus, oſtendentes equuleum à compedibus fuiſſe diſtinctum: ibi enim multa ad hanc rem ſpectantia comperies.

FIGVRA XVII.

A *Vngulæ.*

B *Pectines.*

C *Vnci.*

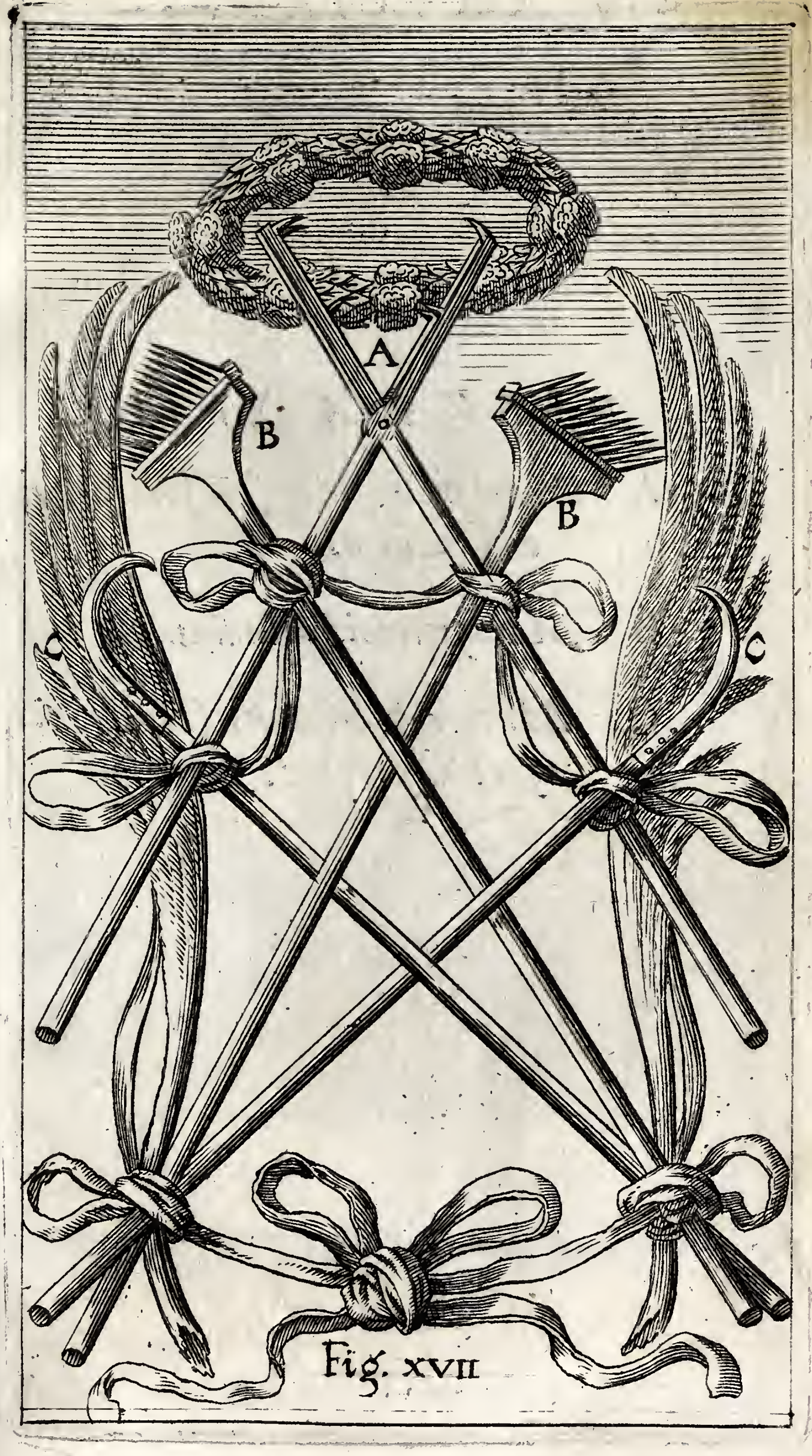

Fig. XVII

FIGVRA XVIII.

A *Martyr ungulis ſeu forcipibus excruciatus*

B *Martyr uncis dilaniatus.*

C *Martyr pectinibus ferreis miſerè diſcerptus.*

Fig. XVIII

CAPUT VI.

De laminis igneis, & facibus, atque ardentibus lampadibus.

Immanitas Gentilium in ſanctos martyres.

QVamvis Gentes, in Chriſti contemptum, flagellis, unguliſque & conſimilibus (ut capite præcedenti dictum eſt) utriuſque ſexus Chriſtianos in equuleo tortos, dilaniari, extendique ad quartum vel quintum foramen juſſiſſent; non tamen idcirco eorum rabies explebatur: unde eveniebat, ut ſæpiſſimè ſuper illorum recentiora vulnera vel vivam calcem, vel liquens plumbum, aut oleum fervens, vel aliud ſimile perfundi facerent, vel teſtaceis fragmentis eadem dilatari, aut textis ex pilis confectis valdè atteri, confricarique mandarent; vel denique laminis candentibus

Calx, & plumbum & teſtacea fragmenta in ſanctorum carnificina.

bus, facibus, atque ardentibus lampadibus eoſdem ſic malè affectos miſerandum in modum torreri decernerent. O felices illorum temporum Chriſtianos! his ſiquidem cruciamentis, idololatris neſcientibus, ſeipſos acceptabiles vivaſque hoſtias Deo viventi, non ſine ingenti lætitia, offerebant. Tractabimus igitur hoc capite de tribus hiſce adurendi inſtrumentis, & primùm de laminis igneis, deinde de facibus, poſtremò de lampadibus ardentibus.

De laminis ardentibus.

Mentio fit de laminis ardentibus à Plauto in Aſinar. his verbis:

Stimulos, laminas, cruceſque.

à Cicerone in Verrem actione 7. *Quid enim*, inquit, *cùm ardentes laminæ, ceterique cruciatus admovebantur?* ab Horatio epi-

ſtolarum libro 1. epiſtola ad C. Numonium Vallam 15. ubi ſic ait:

Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos correctus.

à Cypriano de laude martyrij: *Corpus namque* (ait) *extentum candentes ſtridet ad laminas.* à Prudentio in Vincentij martyris hymno 5. ſic:

Stridenſque flammis lamina &c.

& in S. Romani hymno 10.

Nec inuſta laminis ardet cutis.

& à Victore de perſecutione Wandalica lib. 1. *Tunc etenim noſtra civitatis venerabilis Papinianus Antiſtes candentis ferri laminis toto aduſtus eſt corpore.* & alibi ſæpè. Hoc cruciatus genere Acta ſanctorum martyrum conferta & plena ſunt, meminitque ejus frequentiſſimè Euſebius, ſpeciatim hiſtor. lib. 5. cap. 1. & 3. & lib.

lib. 8. cap. 3. Porro aduſtiones laterum inter publicas pœnas *l. 1. C. de emendat. ſervor.* recenſentur. Erat autem lamina (uti aliqui ex citatis auctoribus, & quamplurimæ ſanctorum martyrum res geſtæ innuere videntur) metalli cujuſvis fruſtum ductum magis in longitudinem, quàm in latitudinem, bractea craſſius. bractea quippe in hoc à lamina differt, quòd illa tenuior eſt, ſuaque ſponte plicabilis, ac crepitans; lamina verò craſſior, & crepitum non edit: ex ea namque armatura conficitur, & incensâ homines olim torqueri ſolebant. Admovebatur verò hujuſmodi ferri fruſtum igne calefactum nudis ſanctorum martyrum, vel noxiorum hominum carnibus, & tamdiu ibidem detinebatur, donec eas immiſericorditer combuſſiſſet. Hoc martyrij inſtrumento cruciati fuere glorioſiſſimi Chriſti milites Laurentius, Dioſcorus, Baſſus

Laterum aduſtio inter publicas pœnas recenſetur.

Lamina quid.

Bractea in quo differat à laminis.

Epiſcopus, Vincentius, Martianus, Parmenius, Helimenes, Chryſotelus, Lucas, Mutius, Hermagoras, alijque multi. Ad hæc Theatrum crudelitatum hæreticorum noſtri temporis pluribus docet Catholicos etiam hoc tempore ab Huguenotis & Calviniſtis laminis igneis fuiſſe aduſtos.

De facibus quibus ſancti martyres adurebantur.

De his facibus ſermo habetur in diverſis Sanctorum rebus geſtis, nominatim Sabæ ductoris militum à Rom. Martyrologio relatis 8. Kal. Maij; Eulaliæ virginis Emeritenſis à nobis in hiſtoria noſtra SS. Virginum externarum, Barbaræ virginis à veteribus manuſcriptis noſtræ bibliothecæ, & à Surio tom 6. Primi à Petro lib. 5. cap. 99. & à codicibus noſtræ bibliothecæ manu

manu exaratis; Venantij à Petro etiam lib. 8. cap. 12. Sabini à Surio tom. 2. Agathangeli à Metaphr. Surij 1. ſub. S. Clementis Ancyræ Epiſcopi inſcriptione.

Duplicis generis hæ faces apud veteres extitere: quædam confectæ ex intimioribus craſſioribuſque partibus illarum arborum, quæ reſinàm ferunt, cujuſmodi ſunt picea, teda, larix, & pinus. meminerunt harum antiqui ſcriptores, ut Varro in γεροντοδιδασκάλῳ à Nonio Marcello relatus: *Conſtuit mulierum tota Roma: quæ noctu fieri initia ſolita etiam nunc pinea fax indicat.* Idem ſexageſi: — Faces plurium generum.

Adeſt fax involuta incendio.

Idem de vita Populi Romani lib. 2. *Cùm à nova nupta ignis in face afferretur, de foco ejus ſumptus fax ex pinu ablata eſſet, ut eam puer ingenuus afferret.* hæc — Locus corruptus.

ex

ex Varrone Nonius. De ijſdem etiam Virgilius Georg. 1.

—— *Ferro faces inſpicat acutas.*

ubi per faces, tedas intelligunt expoſitores. Et Æneidos 7.

Sic effata facem juveni conjecit, & atro
Lumine fumantes fixit ſub pectore tedas.

Et demum eodem lib.

—— *Et caſtis redolent altaria tedis.*

Cicero pro Sexto Roſcio: Amerino: *Agitari, & perterreri furiarum tedis ardentibus.* & in L. Piſonem: *Ut in ſcena, P. C. videtis homines conſceleratos impulſu deorum terreri furiarum tedis ardentibus.* & alibi ſæpè. Præter hos commemorat etiam de eiſdem Plinius lib. 16. cap. 10. pluribus verbis; Suetonius in Caligula cap. 13. cum ait: *Tamen inter altaria, & victimas, ardenteſque tedas.* Et in Nerone cap. 34. *Sæpè,* in-

inquit, *confeſſus exagitari ſe materna ſpecie, verberibus furiarum, ac tedis ardentibus.* Et hæc de primo.

Alterius verò generis faces ex contortis funiculis, cerâ aut pice circumdatis fiebant. harum fidem faciunt Virgilius Æneid. 1. his verbis:

——*Et noctem flammis funalia vincunt.*

Cicero lib. de Senect. *Delectabatur cereo funali.* & lib. de Officijs: *Omnibus vicis ſtatuæ factæ ſunt, & ad eas thus, & cerei.* Valerius Maximus lib. 3. cap. 6. de Caio Duilio: *Epulaturus erat ad funalem cereum, præeunte tibicine.* Martialis lib. 14.

Hic tibi nocturnos præſtabit cereus ignes:

De utriſque etiam Plutarchus in Cicerone: *Funalia præterea per urbis vicos elucere, lampades, faces, tedæque in foribus figi.*

His igitur explicatis, dicimus utriuſ-

Facibus urebantur SS. martyres.

utriuſque generis facibus, hoc eſt, funalibus, & tedis, fuiſſe Chriſtianos à Gentilibus ſemiuſtulatos. De tedis teſtes ſunt Acta ſanctæ Barbaræ virginis nuper citata: namque ubi alij ſcripſere Barbaram facibus fuiſſe aduſtam, * Metaphr. tedis eam excruciatam fuiſſe, memoriæ tradidit; ſic enim ſcriptum reliquit: *Accenſus Præſes ad majorem iracundiam, & non valens ſe continere, jubet ijs qui aderant, ferreis pectinibus latera virginis ſcindere, tedis igneis membra jam lacerata urere.* hucuſque res geſtæ.

Figura xx. A & B.

* Apud Surium tom. 6.

Præterea tedæ, ſicuti & funalia, erant temporibus illis valdè in uſu, ut prænotati auctores indicare videntur, & ratio ipſa confirmat. Siquidem teda redundantior humore eſt alijs arboribus reſinam ferentibus, parcior liquidiorque quàm picea, flammiſque (ut inquit Plinius) & lumini ſacrorum gratior.

Fa-

Faces igitur ex teda confectæ erant antiquis magis uſitatæ, quàm reliquæ ſimilis generis. Facibus ex tedis magis utebantur antiqui.

Hoc etiam tormenti genere (ut tradit Theatrum crudelitatum hæreticorum noſtri temporis) affliguntur Catholici in religionis noſtræ odium ab Huguenotis, ut ibidem videre poteris. Facibus ab hæreticis cruciantur Catholici.

De lampadibus ardentibus.

Sermo fit de lampadibus ardentibus (quas quidam, quia genus earum tantummodo conſiderant, cum facibus confundunt) in ſanctorum martyrum Actis, videlicet Theophili à veteribus manuſcriptis recitatis, & à Surio tom. 1. Dioſcori à Petro lib. 5. cap. 11. Felicis, ac Fortunati ejus ſocij à Mombrit. tom. 1. Pantaleonis à codicibus tum noſtris, tum aliorum manu exaratis, & à Surio tom. 2. Geneſij à veteribus manuſcriptis, & à Petro lib. 7. cap. 110.

Regi-

Reginæ virginis à Mombritio tom. 2. Theodori preſbyteri à Romano Martyrologio 10. Kal. Novembr. Alexandri Epiſcopi à Petro lib. 8. cap. 102. Naboris à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, Parmenij & ſociorum à Petro lib. 4. cap. 79. Hermagoræ Epiſcopi à codicibus item noſtris manu exaratis, Mennæ à Metaphr. Surij 6. & demum Victoris & Coronæ à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, à Petro catalogi lib. 4. cap. 168. & aliorum innumerabilium martyrum.

Lampades quid eſſent.

Revocantur lampades (ſi fides præſtanda eſt quibuſdam, quæ hîc Romæ in antiquis marmoribus ſculptæ conſpiciuntur) ad genus facis: fiebant autem hoc modo. Deſumebantur primùm vaſa quædam lata unius palmi longitudinis, vel aliquantulùm majoris, quæ deinde à ſummo ad arctiorem formam paululùm præpoſteræ perverſæque pyramidis in-

inſtar contrahebantur, atque adſtringebantur. Erant autem vaſa vel terrea, ſicuti indicant illa quæ ex ruinis hujuſce urbis nonnumquam eruuntur; vel ferrea, veluti Columella innuit lib. 12. cap. 18. Poſtea verò vaſa hæc haſtulis quibuſdam quadratis & ſimul colligatis ſepta, quæ ad vaſorum ſimilitudinem & ipſæ à ſummo paulatim adſtringebantur, igne flammam emittente repleri ſolebant. Porro has haſtulas, ſi ad ea, ad quæ lampades uſui erant, animum referamus, intelligemus quinque aut ſex palmis plus minuſve extitiſſe oblongas.

Ceterùm hæc ſic à nobis ex antiquorum exemplis deſcripta, lampades, & non faces, id eſt, tedas, aut funalia, fuiſſe, probatur multis modis. Primò, quoniam prædictis in marmoribus conſpicitur, ibi flammam vehementiorem incipere, ubi haſtulæ deſinunt: non

Rationes pro lampadibus.

non ergo prioris generis faces erant, ſed alterius, nempe lampades: nam ſi fuiſſent faces primi generis, haſtulæ, quæ manubrii loco ibidem inerant, cùm ligneæ eſſent, fuiſſent abſque dubio ab igne illis vaſis contento combuſtæ. Ad hæc, neminem videmus, qui totos ardentes cereos in candelabris figat, ſed partem dumtaxat eorum, ut ſic faciliùs ardere, conſumique poſſint, & prælucere, ubi jacent, clariùs.

Dicet fortaſſe quiſpiam, nihil obſtare, quin fuerint primi generis faces; haſtulæ ſiquidem ideo non comburebantur, quia ferreæ, & non ligneæ erant. Sed hoc verum eſſe nulla ratione poteſt: tum quia lampadibus utebantur antiqui ad torrendos reos in equuleo levatos, aut ſublime appenſos, aut columnis vel ſtipitibus ligatos; leves igitur, & non graves, ut carnifices eas præ manibus commodiùs habere poſſent, cenſendæ

dæ ſunt extitiſſe: quocirca non ex ferro, ſed ex ligno effectas fuiſſe, fateri oportet. Confirmatur deinceps ungularum exemplo; quæ licèt nullius ponderis eſſent, tamen haſtulas leviſſimas ſibi affixas, ad damnatos homines facilè excruciandos, habebant.

Si adhuc alius diceret, fuiſſe faces primi generis, & haſtulas ligneas habuiſſe, quæ ob vaſa aliqua terrea, vel ferrea, in quibus funalia affigebantur, aduri nequibant. At neque ſic affirmari licet: tum quia fuiſſent ibidem prædicta vaſa ſupervacanea; namque primi generis faces, hoc eſt, tedæ, vel cerei, cùm ſolidæ ſint, non indigent vaſorum adminiculo; ſatis enim illis fuiſſet, haſtulis ſimul colligatis muniri, atque vallari. Tum etiam quia carnifices, quorum erat reorum carnes ipſis ſemiuſtulare, commodiùs hoc effeciſſent facibus extra haſtulas ſtantibus, quàm ita intra

tra eas manentibus, ut illis contingebat, ex quibus alterum genus facis deſcripſimus; ſic enim vehementiorem acrioremque flammam emiſiſſent. Lampades igitur erant, & non funalia, vel tedæ. Corroboratur hoc idem, quoniam ſi primi generis faces erant, conſequeretur ex hoc, ſtantibus illis (ſicuti diximus ſuprà) ſecundùm omnes illarum partes intra haſtulas, ut citò conſumptæ fuiſſent, earum etiam ardor, ſine mora ferè aliqua repreſſus & reſtinctus remanſiſſet; quod profectò præter Gentilium opinionem extitiſſet, quorum præcipuum ardenſque ſtudium fuit, Chriſtianos homines hoſtilem in modum omni prorſus miſeratione remota, excruciare.

Cùm igitur apud veteres nulla alia extiterint facis genera, præter cereos, tedas, & his ſimilia, ac lampades; fateri opus eſt, faces, quas ſuperiùs ex antiquarum

rum exemplis deſcripſimus, cùm nec tedæ, nec funalia fuerint, lampades fuiſſe. In hanc quoque ſententiam ſcribere videtur Virgilius Æneid. 9. dum ſic cecinit:

Princeps ardentem conjecit lampada Turnus,
Et flammam affixit lateri, quæ plurima vento
Corripuit tabulas, & poſtibus hæſit adeſis.

De modo quo martyres lampadibus adurebantur.

Eodem prorſus modo SS. martyres lampadibus torrebantur, quo ungulis, pectinibus, & uncis excarnificabantur. Dant hujus rei teſtimonium multa ex Actis nuper citatis, & ea quæ à nobis cap. 1. de columnis, arboribus, atque ſtipitibus tractata ſunt.

De

De cruciatibus, quibus martyres de equuleo depoſiti afficiebantur.

Martyres de equuleo depoſiti dira patiebantur.

Noviſſimè obſervari oportet, Chriſti fideles de equuleo depoſitos, prædictis jam inſtrumentis aut excruciatos fuiſſe, aut continuò ad quartum vel quintum foramen cruribus divaricatis diſtentos, ut cap. 3. diximus, aut nudos ſuper teſtaceis fragmentis diu volutatos, aut etiam quandoque oleo ebullienti, vel conſimilibus perfuſos; quæ omnia & ſingula oſtendunt ſanctorum martyrum Acta, Vincentij nimirum à Mombritio relata tom. 2. Ianuarij à Petro deſcripta catalog. lib. 6. cap. 85. Pelagij ab eodem auctore lib. 7. cap. 120. Felicis ac Fortunati à Petro ſimiliter catalogi lib. 4. cap. 167. Alijs etiam ſupplicijs legimus eos de equuleo depoſitos, affectos

Figura xxj. B.

Figura xx. C.

ea oratione, qua magiæ crimen à ſe alienum defendit, hæc ait: *O mirum commentum, ô ſubtilitas digna carcere & robore.* Dicebatur ſaxus Tarpejus, & robur, locus ille, ex quo præcipitabantur noxij. Cùm igitur jam liqueat, magos è robore præcipites datos fuiſſe; quis dubitet, Chriſtianos, qui à Gentilibus magi credebantur, hujuſmodi ſupplicij genere, martyrij corona ab ipſis donatos fuiſſe?

Saxus Tarpejus, & robur quid ſint.

Chriſtiani à Gentilibus ut magi habebantur.

Si plura adhuc de his cognoſcere quæris, lege Notas in Romanum Martyrologinm ad menſem Martij, & inſuper annotationes noſtras in ſanctæ Glyceriæ Romanæ virginis hiſtoriam. Et de his iſta ſufficiant. Veniamus deinceps ad alia cruciamenta ſanctorum.

De tertio & vigeſimo, ac ſequenti ſuppliciorum generibus.

Duobus hiſce cruciatibus, qui-

Martyres raptaban-

 bus

tur, & ſæpiſſimè etiam feris objiciebantur.

bus beatiſſimi glorioſiſſimique Chriſti martyres vel diverſimodè affecti raptabantur, vel feris diverſorum generum objiciebantur, teſtimonio ſunt quamplurimæ ſanctorum res geſtæ, ut Philemonis & Apollonij à Metaphr. deſcriptæ Lipom. 5. & Surij 6. ſub ſanctorum Thyrſi ac ſociorum titulo; Cointhæ, aliàs Quintæ, à Dionyſio apud Euſebium hiſtor. lib. 6. cap. 30. & Nicephorum lib. 5. cap. itidem 30. Encratidis ſuprà à Trugillo in ſuo concionatorum Theſauro, Marci Evangeliſtæ à Romano Martyrologio 7. Kal. Maij, & à Nicephoro lib. 2. cap. 43. Hippolyti à veteribus manuſcriptis, & à Surio ſub ſancti Laurentij nomine tomo 4. Oneſiphori Apoſtolorum diſcipuli à Romano Martyrologio octavo Id. Septemb. Elpidij & ſociorum ab eodem lib. octavo Kal. Decemb. Felicis ab Adone; Pontiani, cujus ſuprà facta eſt mentio: item Neophyti à Menologio

logio 13. Kal. Februarij, Tryphenis à Rom. Martyrologio pridie Kal. Februarij, Ignatij à Metaphr. apud Surium tom. 1. Silvani ab Euſebio hiſtor. lib. 9. cap. 6. & à Nicephoro lib. 7. cap. 16. Priſci & ſociorum ab ijſdem, à Nicephoro lib. 6. cap. 11. & ab Euſebio lib. 7. cap. etiam 11. Martianæ virginis à Romano Martyrol. 4. Id. Iulij, Florelli à Mombritio tom. 1. & à Petro lib. 8. cap. 92. Mamantis à Surio ex Metaphr. tom. 4. Benigni à Surio tom. 6. Euphemiæ à Mombritio tom. 1. & à Petro lib. 8. cap. 48. Dariæ virginis à nobis in hiſtoria ſanctarum Virginum Romanarum Blandinæ ab Euſebio lib. 5. cap. 3. & innumerabilium Sanctorum ſub Nerone martyrio coronatorum, à Romano Martyrologio 8. Kal. Iunij, & denique Germanici martyris ab Euſebio lib. 4. cap. 14. & ab eodem Martyrologio 14. Kal. Febr.

Modus quo martyres raptabantur.

Figura xxxvij.A. Trahebantur nonnumquam martyres (ut ex illorum Actis, quæ ſuprà retulimus, colligitur) per loca aſpera atque ſaxoſa, vel tribulis, carduiſque conſita, collo aut caudis indomitorum equorum, vel funiculis perforatis eorum calcaneis immiſſis.

De Catholicis autem ab hæreticis noſtri temporis miſerandum in modum per urbes raptatis multa habes in Theatro crudelitatum hæreticorum, in Sandero de ſchiſmate Anglicano, & in libello de perſecutione Anglicana. Invenies præſertim in Theatro, viduam quamdam venerabilem ſexagenariam, apud urbem Mombrunum, crinibus ligno intortis alligatam, crudeliſſimè per plateas illius ab Huguenotis in contemptum religionis Catholicæ tractam fuiſſe. Et hæc ſatis.

De

De martyribus ad beſtias damnatis.

Extitit præterea antiquis temporibus in more majorum, ut rei, vel etiam Chriſtiani ad beſtias damnarentur. Meminit hujus ſupplicij Aſinius Pollio epiſt. 32. lib. 10. Aulus Gellius lib. 5. c. 14. Apulejus lib. 6. Athenæus lib. 3. Ioſephus lib. 15. antiquit. Iudaic. cap. 11. & demum Acta ſanctorum martyrum paulò ſuperiùs citata: quibus planè, ſicuti & Suetonio in Domitiano cap. 10. monemur, non tantùm leonibus, ſed & canibus aliquando fuiſſe objectos, licèt leonibus frequentiùs. docent hæc, non ſolùm Androclis hiſtoria relata ab Æliano lib. 7. de animal. cap. ult. & res geſtæ ſancti Ignatij martyris apud Euſebium lib. 3. hiſtor. Eccleſ. c. 34. & Hieronymum lib. de viris illuſtribus, ſed etiam vulgaris populi Romani in Chriſtianos *Figura* XXXVj.

acclamatio : teſtatur enim ſæpiſſimè Tertullianus in apolog. cap. 39. populum Romanum crebrò acclamaſſe : Chriſtianos ad leonem. *Si Tiberis aſcendit* ait, *in mœnia; ſi Nilus non aſcendit in arva; ſi cælum ſtetit, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim*, Chriſtianos ad leonem *acclamatur; tantos ad unum.* & capite ultimo ejuſdem libri. *Nam & proximè ad lenonem clamando Chriſtianam, potiùs quàm ad leonem, confeſſi eſtis labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna & omni morte reputari.* Idem lib. de ſpectaculis : *Et qui inſigniori cuique homicidæ leonem poſcit, item gladiatori atroci petat.* & in exhortatione ad caſtitatem: *Ne non ſint, qui exclament ; Chriſtianos ad beſtias.* apud Lampridium etiam in Commodo, in Senatus acclamationibus, hæ voces inveniuntur : *Delatores ad leonem.*

At fuiſſe Chriſtianos hiſce anima-

malium generibus, alijſque etiam frequenter, ut devorarentur, diſcerperenturque, objectos, docent eorumdem res geſtæ, & Tertullianus locis nuper citatis. nec mirum: nam (ſicuti ex *l.* 1. colligitur, *ff. de bon. damnator. &* *l.* 3. *ff. ad leg. Cornel. de ſicar.* atque ex Ulpiano *l. ejus qui* §. 1. *&* § *ſeq. ff. qui teſtamenta facere poſſunt*) ſervile ſupplicium erat; ſervis enim dumtaxat, vilioribuſque perſonis irrogari ſolebat: cumque Chriſti fideles apud Gentiles talis eſſent æſtimationis, ut pluribus Tertullianus tradit in apologet.) mirandum profectò non eſt, ſi ſæpiſſimè eos feris objectos fuiſſe, inveniatur.

Quale ſupplicium beſtijs objici.

Non uno eodemque modo feris ſancti martyres objiciebantnr: ſiquidem aliquando veſtibus denudati, in medijs theatris, alijſve locis, in quibus morabantur, includi ſolebant; quando-

Figura xxxvi

Modi quibus martyres feris objiciebantur.

doque (ut Euſebius ſcribit lib. 5. hiſtor. Eccleſ. cap. 1.) ſtipitibus ligati, vel retibus involuti, aut ferarum pellibus induti; aut denique pedibus, perforatis lapidibus, liquefacto plumbo inſertis, & candentibus ſubulis in manuum digitis per longum defixis, canum laniatibus cuſtodijs concluſi tradebantur. Teſtantur hæc acta S. Benigni martyris ſuprà citata ad hunc modum: *His verbis commotus iniquiſſimus Imperator in carcerem eum includi præcepit, & grande ſaxum, idemque perforatum adduci, atque illi pedes ejus plumbo liquefacto inſeri, & in digitos manuum ejus calentes ſubulas in longum defigi, atque per ſex dies nullum ei nec cibum, nec potum præberi: porro etiam includi cum eo duodecim canes ſæviſſimos, fame & ſiti affectos, ut ab illis*

[S.] Benigni [cr]udele [m]artyri[u]m.

Subulæ [f]erreæ [m]artyrij [i]nſtru[m]entum; quibus non mul[t]ùm, opi[n]or, di[ſ]tabant, [q]uæ à Ioſepho lib. de Machab. ſuccenſoria nuncupantur, [e]amque ait, eſſe tenuia ferri tela ad incendendum marty[r]em comparata.

lis diſcerperetur : carceremque cuſtodiri à militibus. Itaque ſubulas acutiſſimas in manus ejus infixerunt, & in lapide plumbo liquefacto, vel remiſſo, pedes ejus incluſerunt, caneſque ferociſſimos cum illo in carcere incluſerunt. & paulò poſt : *O miram Dei virtutem, ô paternum Ieſu Chriſti amorem in ſuos : Angelo ei auxilium præbente, canes manſuefacti ſunt, ita ut nec pilum capitis, nec fimbriam veſtimenti attingerent.* & quæ ſequuntur. Ampliùs, audiamus modò Euſebium loco dudum citato, & lib. 8. cap. 7. de Chriſtianis feris objectis ita loquentem : *Maturus ergo, Sanctus, Blandina, & Attalus, die cum beſtijs dimicandi in noſtrorum hominum cruciatum de induſtria præſtita, ad beſtias ducebantur, quo publicum & commune Gentilibus ſpectaculum plenum inhumanitatis, & ſævitiæ exhiberent. Atque Maturus & Sanctus*

in amphitheatro omne genus tormentorum denuò ſubeunt. & paulò poſt: *Suſtinent hi ſancti viri tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera.* & paucis interpoſitis: *At Blandina trabi ligneæ ſublimis affixa, præda beſtijs incurſantibus objicitur: quæ quoniam & in crucis ſpecie ſuſpenſa cernebatur, & ardenter preces fundebat, magnam concertantium mentibus alacritatem injecit: quippe in ipſo certamine: ex ſorore cruci ſuffixa, ipſum Chriſtum, qui pro nobis crucifixus eſt, oculis corporeis quodammodo videbant.* & poſt: *At cùm nulla beſtia ejus carnem tangere vellet, à trabe mox arrepta, in carcerem iterum truditur.* Et eodem capite de Alexandro medico & martyre hæc ſubdit *Populi multitudo contra Alexandrum vociferari cœpit. Ubi Præſes inſtabat, ſciſcitabaturque quiſnam ille eſſet; reſpondit, ſe Chriſtianum eſſe. Unde Præ-*

..., Blandina cruci affixa à ...tis non ...gitur.

Præſes ad iracundiam provocatus, illum condemnat ad beſtias. Poſtero autem die eamdem cum Attalo dimicationem (Præſes enim, quo populo gratificaretur, Attalum denuò beſtijs condemnat) Alexander ingreditur. Hi duo in amphitheatro, &c. Nec multò poſt adjecit idem auctor: *Beata Blandina omnium poſtrema, tamquam nobilis & generoſa mater, ubi liberos animaverat ad pœnam, & victores ad Chriſtum Regem præmiſerat, ipſa eoſdem cum liberis certaminum curſus remenſa, ad eoſdem lætitiâ geſtiens, ac de ipſo vitæ ſuæ exitu permagno gaudio exultans properabat, non quaſi ad beſtias crudeliter projecta, ſed ad cœnam ſponſi amicè invitata. Atque poſt verbera, poſt beſtiarum laniatus, poſt ſartaginis exuſtionem, ad extremum in rete involuta, tauri ictibus objectatur. Quæ cùm ab animali illo diu multumque icta exagitataque fuiſſet, ac nullum*

S. Blandina invicti animi mulier feris objecta tauri cornibus jactatur.

ſenſum cruciamentorum, quæ hactenus ei obtigiſſent, partim propter ſpem quâ Dei promiſſis adhæreſcebat, partim propter colloquia quæ intra ſe cum Chriſto conferebat, omnino haberet, tandem enſe jugulata fuit. Et libro 8. capite 7. *Quoſdam enim ex illis in Palæſtina propter patientem tormentorum perpeſſionem claruiſſe ſcimus: alios Tyri Phœniciæ magnam laudem collegiſſe: quos quidem quis eſt qui non ſupra modum miratus fuerit, cùm oculis cerneret innumerabiles plagas, dimicationem cum beſtijs voracibus, inque ea pardorum, urſorum immanium, aprorum agreſtium, taurorum denique igne & ferro ad rabiem acriter incitatorum impetus, & eximiam generoſorum martyrum contra cujuſque beſtiæ ictum tolerantiam? Quibus quidem rebus, dum gerebantur, ipſi interfuimus: divinamque potentiam Servatoris noſtri, ipſiuſque Ieſu Chriſti, cui illi in cruciatu præ-*

Chriſtiani feris objecti.

præclarum teſtimonium perhibebant, id temporis præſto martyribus opem tuliſſe, & evidenter ſeipſam eis oſtendiſſe animadvertimus. Nam belluæ illæ rapaces, longo temporis ſpatio, neque Sanctorum corpora attrectare, neque ad ea propè accedere audebant, ſed in infideles, qui extra repagula, alius aliunde, incitatione quadam eas in martyres inſtigârunt, impetu ferebantur. Et quamquam ſancti Dei athletæ nudi conſiſtebant in medio, manibuſque ea provocabant, & in ſe pertrahere conabantur (hoc enim ut agerent, illis erat imperatum) illos tamen ſolos non omnino attigerunt: verùm interdum, dum in eos irruebant, tamquam diviniore quadam vi ac virtute fuerunt repulſæ, & retrò denuò quàm mox reſilierunt. Quod cùm diu fieri cerneretur, non exiguam infidelibus ſpectantibus excitavit admirationem: uſque adeò, ut prima beſtia fruſtra incurſante, ſecundam

Beſtiæ infideles adoriuntur.

dam, & tertiam in unum eumdemque martyrem dimitterent. Interea non modò virilem & intrepidam Sanctorum illorum animi tolerantiam, ſed firmam etiam atque inflexibilem in teneris corporibus conſtantiam cum ſtupore quodam mirari licuerat. Vidiſſes enim adoleſcentulum non viginti annos integros natum, nullis conſtrictum vinculis, firmè conſiſtentem, manibus in crucis modum è tranſverſo expanſis, robuſta & excelſa mente in precibus ad Dei numen fundendis attentiſſimè defixum, neque omnino ſe commoventem, neque in hanc vel illam partem de loco, in quo ſteterat, deflectentem: idque cùm urſi & pardi furorem & mortem in eum exhalarent, eumque jam ejus carnem dentibus lacerare aggrederentur: quorum ora, divina quadam & inexplicabili potentia, neſcio quo pacto fuere propriè obturata, & iterum ipſi retrò properè recurrerunt. Sed de iſto

Martyrum feris objectorum mira conſtantia.

hoc

hoc modo : *Alios rurſum cer-
nere potuiſſes (omnes enim ſimul
quinque erant) agreſti & immani
tauro objectatos : qui nonnullos ex
infidelibus propiùs adventantes, cor-
nibus in aërem conjecit, eoſque di-
ſcerpſit miſerè, & ſemivivos ho-
minum manibus inde auferendos re-
liquit : Verùm ad ſanctos marty-
res ſolos, dum furore & rabie ex-
ardeſcens in eos irrumpere conaba-
tur, ne appropinquare quidem po-
terat : & tametſi pedibus atque cor-
nibus huc illucque vibratis inſul-
tabat, & cauteriorum incitamentis
laceſſitus contra illos terrorem ſpi-
rabat, tamen retrogrado curſu di-
vina ſacri numinis providentia re-
pulſus fuit; uſque eò, uti cùm iſte
illos neutiquam læſiſſet, alias bel-
luas in eos immittterent. Ad ex-
tremum, poſt graves & varias il-
larum etiam incurſiones, enſe ob-
truncati fuere, & marinis fluēti-
bus ſepulcrorum loco mandati.* huc-
uſque Euſebius, qui alijs etiam
lo-

locis de Chriſti fidelibus beſtijs objectis pluribus agit.

Figura. xxxvj. C. Ceterum fuiſſe martyres canum lacerationibus à Gentilibus traditos pellibus ferarum indutos, oſtendit (ut noſtros mittamus) Cornelius Tacitus Ethnicus ſcriptor annalium libro 15. ita dicens: *Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & exquiſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inviſos vulgus Chriſtianos appellabat. Auctor nominis ejus Chriſtus, qui, Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Repreſſaque in præſens exitiabilis ſuperſtitio, rurſus erumpebat, non modò per Iudæam, originem ejus mali, ſed per Vrbem etiam, quo cuncta undique atrocia, aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primò correpti qui fatebantur, deinde indico eorum, multitudo ingens, haud perinde in crimine incendij, quàm humani generis odio convicti ſunt. Et pereuntibus addita ludibria, ut*

fera-

ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque ubi defeciſset dies, in uſum nocturni luminis urerentur. hæc ille. De his Sanctis quoque eadem fermè habet Martyrologium Romanum 8. Kal. Iulij, dum de pluribus Chriſtianis ſub Nerone martyrio coronatis ſermonem facit.

Legimus præterea in Euſebio hiſtor. Eccleſ. lib. 8. cap. 22. & in Actis ſanctorum martyrum, ſpeciatim Marcelli Papæ, fuiſſe Epiſcopos, Maxentio imperante, ad maximam eorum contumeliam, curæ jumentorum aſcriptos: in rebus quippe geſtis Marcelli Romani Epiſcopi hujuſmodi verba habentur: *Hic coarctatus, & tentus eſt, eò quòd Eccleſiam ordinaret: & comprehenſus à Maxentio, ut negaret ſe eſse Epiſcopum, & ſacrificijs ſe humiliaret dæmoniorum: qui ſemper contemnens & deridens præcepta Maxentij, damnatus eſt in catabu-*

Epiſcopi jumentorum curæ aſcribebantur.

tabu-

tabulum. id eſt (ut innuunt ea, qu: de ipſomet ſcribit Romanur Martyrologium 17. Kal. Februarij) in ſtabulum jumentorum; ve (quod idem eſt) ad alendos (u Euſebius ait loco nuper cit a o equos, & camelos Imperatoris qui publicæ utilitati ad vehend onera inſerviebant. Si adhuc ali quæris, vide Notas ad Romanum Martyrologium in menſem Januarij, & Acta ſanctorum Indes & Domnæ à Metaphraſte deſcripta apud Surium tom. 6. itemque Theodoretum hiſt. ſuæ Eccl. l. 5. cap. 38. ibi enim de ſancto Hormiſda martyre Perſa loquens hæc ait: *Hormiſdam quemdam, virum in Perſis apprimè nobilem, ex genere Achemenidarum oriundum, patre Præfecto, cùm Rex ſcilicet Perſarum Goraranes Iſdigerdis filius, eum Chriſtianum eſſe accepiſſet, ad ſe adduci, & Deum ſervatorem pernegare jubet. At Hormiſda: Quod imperas,*

Hormiſdæ glorioſa confeſſio, & invicta conſtantia.

peras, ô Rex, neque juſtum eſt, inquit, neque utile; nam quicumque didicerit Deum omnium gubernatorem facilè contemnere, eumque denegare, multò faciliùs Regem, quippe cùm homo ſit, mortalis naturæ particeps, contempturus eſt, & poſt : *Rex autem, quem oportuerat ſapientiſſimam ejus orationem admiratum eſſe, athletam generoſum divitijs & honore ſpoliavit, deditque ei mandatum, ut omnibus veſtibus, ſolo ſubligaculo excepto, exutus, camelos qui erant in exercitu, duceret. Cùm verò dies complures præterijſſent, Rexque è tabulato deſpiciens videret optimum illum virum & radijs ſolis exuſtum, & conſperſum undique pulvere; nobilitate ac ſplendore illius in memoriam revocato, primùm jubet eum adduci ad ſe, & induſio lineo veſtiri. Deinde arbitratus ejus animum partim cruciatu præterito, partim humanitate ergæ eum jam declarata mollitum eſſe; Nunc*

Camelorum curæ aſcriptus S. martyr Hormiſda.

Nunc demum, inquit obſtinatione depoſita, filium fabri negato. *A* ille divino zelo accenſus, induſium dilaceravit, eoque ad Regem projecto, ſic eum affatur; *Si me hujus cauſâ pietatem deſerturum putas, habeas tibi donum cum impietate.* & quæ ſequuntur. Meminit conſimilis pœnæ generis Victor lib. 1. de perſecutione Wandalica, dum loquens de Armagaſto nobiliſſimo Chriſti martyre, inquit: *Tunc Theodoricus in Byzacenam provinciam ad fodiendas eum condemnat ſcrobes. Poſtea quaſi ad majus opprobrium, haud procul Carthagine, ubi ab omnibus videretur, paſtorem eum præcipit eſſe vaccarum.* hæc ibi. At nunc ad alia.

Armagaſtus Comes Chriſti confeſſor, vaccarum paſtor efficitur à Wandalis Arianis.

De martyribus Chriſtianis objectis vel muribus, ut abroderentur; vel equitibus, ut eorum corpora ab ipſis obtererentur.

Chriſtiani ſoricibus rodendi tradebantur.

Muribus tradebantur Chriſtiani à Corarane Perſarum crudeliſſimo,

mo, ut de ipſis tradit Theodoretus hiſtor. lib. 5. cap. 38. his verbis: *Quin etiam lacus effodere; eos*, id eſt Chriſtianos, *ſumma cum diligentia injungere, deinde ingentem ſoricum numerum in eos concludere; poſtremò pietatis athletas, eorum manibus pedibuſque conſtrictis, ne beſtias abigant, ſoricibus velut alimentum objiciunt; ſorices autem fame oppreſſi, ſenſim carnes Sanctorum abſumunt, ſicque diuturnum & acerbum cruciatum illis afferunt*, &c. Simile aliqua ex parte huic cruciatus generi, licèt immanius, videtur illud, quo noſtri temporis hæretici (ut annotatur in libello, qui Theatrum crudelitatis hæreticorum inſcribitur) Catholicos divexant, atque affligunt; dum videlicet eos reſupinos ligantes, nudo eorum ventri pelves inverſas cum vivis gliribus intus incluſis ſuperimponunt, ſuperque pelves ignes extruunt, ut illis excitati glires, dentibus

Immanis cruciatus.

Catholici diris valdè modis ab hæreticis vexantur.

tibus ventres abrodant, & in viſcera ſe condant. Hoc tam acerbo tamque diro ſupplicio plurimi ex Catholicis temporibus hiſce noſtris, ut Orthodoxam fidem deſererent, affecti fuerunt: è quorum numero etiam aliqui extitere, qui ad exemplum Chriſtianorum Neronis tempore paſſorum, ferarum pellibus inſui magis voluerunt, & rabidiſſimorum canum morſibus (Elizabetha Angliæ Regina ſic jubente) objici, quàm nefaria ejus imperata exequi, & à vera Chriſti fide vel minimùm deficere atque recedere.

Catholici noſtri temporis ab hæreticis ferarum pellibus inſuti morſibus rabidiſſimorum canum objiciuntur.

Præterea de Chriſtianis martyribus (quod dilucidandum nobis erat) & præcipuè Epiſcopis, quorum corpora miſerè impiorum juſſu humi proſtrata, conculcata, contritaque ab equis fuere, ſcribit Victor de perſecutione Wandalica lib. 3. inquiens: *Poſt hæc edicta feralia veneno toxicato trans-*

ver-

verſa, jubet cunctos Epiſcopos, qui Carthagine fuerant congregati, quorum jam Eccleſias, domos, & ſubſtantiam cœperat, in hoſpitijs, quibus erant, expoliari, & expoliatos foràs muros propelli: non animal, non ſervus, non mutanda quæ ferebant veſtimenta penitus dimittuntur: addens adhuc, ut nullus quempiam illorum hoſpitio reciperet, aut alimoniam præſtaret: qui autem hoc miſerationis cauſâ facere tentaſſet, cum univerſa domo ſua incendio cremaretur. Sapienter tunc etiam projecti Epiſcopi fecerunt, ut licèt mendicantes, exinde non abirent; quia ſi recederent, non tantum violenter omnino revocarentur, ſed & mentirentur eos, ſicuti mentiti ſunt, fugiße conflictum; maximè, quia ubi reverterentur, jam nequaquam fuerat, Eccleſijs, ſubſtantia, vel domibus occupatis. Dum ergo gementes in circuitu murorum, nudo ſub aëre jacerent; factum, ut Rex impius ad piſcinas exiſſet. Cui univerſi occurrere malue-

runt,

runt, dicentes; Vt quid taliter af-ſligimur? Pro quibus malis for- commiſſis iſta perpetimur? Si a diſputationem congregati ſumus quare expoliati? quare traduci- mur? quare differimur? & ſin Eccleſijs & domibus noſtris forà civitatem, fame & nuditate labo- rantes, medijs ſtercoribus voluta- mur? Quos ille torvis oculis aſpi- ciens, priuſquam ſuggeſtionem eo- rum audiſſet, juſſit ſuper eos cum ſeſſoribus equos dimitti, ut tali vio- lentia poſſint non ſolùm conteri, ve- rùm etiam necari, quorum tunc multi contriti ſunt, & præcipue ſenes, & infirmi. hucuſque Vi- ctor.

Sic ſcribit Theatrum crudelitatum hæreticorum noſtri temporis.

Porro hæretici noſtri temporis, imitantes horum exempla fratrem quemdam, cui Ioannes nomen erat, virum venerabilem ex Or- dine S. Franciſci, Epiſcopum Daventrienſem paulò antè deſi- gnatum, quem immaniſſimè vul- neraverant, pluribuſque alijs in-

jurijs

jurijs & opprobrijs affecerant, pedibus conculcarunt, & inſtar putridi & abjecti cadaveris in plateis reliquerunt. Idem legimus, Diocletiano Imperatore, ſanctis Chriſti virginibus Maximæ, Secundæ & Donatillæ accidiſſe. Et de his jam ſatis.

De ſexto & vigeſimo, ac duobus poſt ſequentibus SS. martyrum cruciatibus.

De his ſuppliciorum generibus, quibus martyres in profundas foſſas injecti terrâ obruebantur, aut in profluentem, vel in puteos, aut in calcis fornacem deturbabantur, ſermonem faciunt eorumdem res geſtæ, ſpeciatim Caſtulli à Surio relatæ tomo 1. ſub S. Sebaſtiani titulo, Vitalis à Mombritio tomo 2. & à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, Marcelli à Surio tomo 5. & à Petro libro 8. capite 37. Phile- *Figura xxxviij. A. B.*

V mo-

monis & ſociorum à Martyrologio, & Menologio 10. Kal. Decemb. Paulinæ ac Dariæ virginum Romanarum à nobis in earum hiſtoria, Sabini à Metaphraſte Lipomano 7. & Surij 2. Iuliani à Menologio Idibus Martij, Montani & Maximæ à Romano Martyrologio 7. Kal. Aprilis, & à Petro lib. 3. cap. 233. Cæſarij, & alterius Iuliani ab eodem auctore libro 10. capite 2. & à Surio tomo 6. Ulpiani à Romano Martyrologio 3. Non. April. Agathopodis, ac Theoduli à Lipomano tomo 7. & à Surio 2. ex Metaphraſte Apollonij, ac ſociorum à Petro libro 4. capite 44. Caliſti, & Cariſij ab eodem libro etiam 4. cap. 55. Floriani à Mombritio tomo 1. & à Surio 3. Theoduli, Thecuſæ, Alexandræ, Claudiæ, Fainæ, Euphraſiæ, Matronæ, & Iulittæ virginum à Martyrologio, & Menologio 15. Kalend. Iunij; Peregrini, ſociorumque ejus à Menologio iti-

itidem Nonis Iulij, Symphoroſæ à veteribus manuſcriptis, & à Petro libro 6. cap. 111. Hieronidis, Leontij, & aliorum à Menologio prid. Id. Septemb. Calliſtrati ab eodem libro 5. Kal. Octobris, & à Metaphraſte Lipom. 6. & Surij 5. Clementis Papæ, & Claudij à nobis in hiſtoria SS. Virginum Romanarum, Agapij à Romano Martyrologio 12. Kal. Decemb. Rufinæ & Secundæ ſororum à nobis in rebus geſtis ſanctarum Virginum Romanarum, Mamantis à Metaphraſte apud Surium tomo 4. Hermilli & Stratonici ab eodem apud eumdem ſcriptorem tomo pariter 4. Heſychij à Martyrologijs 14. Kal. Decemb. Claudij, Nicoſtrati, Symphoriani, Caſtorij, atque Simplicij à Surio tomo 6. Caliſti Papæ à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Mombritio tomo 1. & Anthuſæ Iunioris à Menologio 16. Kal. Septemb. Flori,

 & Lau-

& Lauri ab eodem 15. Kal. ejuſdem menſis, ubi iſta leguntur: *Natalis SS. martyrum Flori, & Lauri. hi viri ſancti erant fratres gemelli, cæſores lapidum, quam artem didicerant à Proclo, & Maximo: poſtea verò quàm eorum magiſtri pro Christo martyrium perpeſſi ſunt, relicto Byzantio, venerunt in Illyricam regionem, in urbem Ulpianorum: ubi apud Licionem Præſidem metalla perſcrutantes, propriam artem nobiliter exercebant. poſtremò multos paſſi cruciatus, à Licione Præſide in profundum puteum dejecti, Deo ipſi animas commendarunt.* hucuſque Menologium.

Figura xxxix. Martyres in calcis fornacem fuiſſe deturbatos oſtenditur.

Iam verò fuiſſe ſanctos martyres in calcis fornacem (quod probandum reſtabat) conjectos, aperiunt S. Clementis Ancyræ Epiſcopi Acta à Surio ex Metaphraſte tomo 1. deſcripta, & trecentorum martyrum, de quibus Romanum Martyrologium nono Kal. Septemb. in hunc modum ſcri-

ſcribit: *Carthagine ſanctorum trecentorum martyrum tempore Valeriani & Gallieni: qui inter alia ſupplicia, cùm Præſes fornacem calceariam accendi juſſiſſet; & in præſentia ejus prunas cum thure exhiberi, atque illis dixiſſet: Eligite è duobus unum; aut thura ſuper his carbonibus offerte Iovi, aut in calcem demergimini: fide armati, Chriſtum Dei Filium confitentes, ictu rapidiſſimo ſe injecerunt in ignem, & inter vapores calcis in pulverem ſunt redacti: ex quo, candidatus ille beatorum exercitus, Maſſa candida meruit appellari.*

Quomodo SS. martyres terrâ obruerentur.

Sciri hîc debet, priuſquam ſermonem noſtrum alio transferamus, Chriſtianos tormentis obnoxios, non ſemper fuiſſe toto corpore in profundas foſſas, ut terra lapidibuſque obruerentur,

injectos, ſed plurimùm: legimus namque in Actis nuper citatis ſanctorum Philemonis & Marcelli, fuiſſe eos ob hanc eamdem cauſam uſque ad renes in ipſiſmet incluſos. percurrere poterit lector, ſi volet, eorum res geſtas.

De modis quibus ijdem Chriſti martyres in mare, vel flumina, projiciebantur.

Figura xl. & xlj. Non uno eodemque modo, ſed varijs in profluentem dejecti leguntur ſancti martyres: quandoque ingentibus ſaxis, aut plumbeis ponderibus ad collum, vel pedes, aut eorum dexteram alligatis, ut Sabino, Agapio, Agathopodi, Theodulo, Floriano, Thecuſæ, Alexandræ, Claudiæ, Fainæ, Euphraſiæ, Matronæ, Iulittæ, Symphoroſæ, Claudio, Rufinæ, Secundæ, Mamanti, Heſychio, Lucianoque contigit. Quandoque verò,

rò, vel ligatis manibus, ac pedibus, vel retibus involuti, aut plumbeis loculis concluſi, vel culeo inſuti. Teſtantur hæc beatorum Fauſtini & Iovitæ Acta à veteribus manuſcriptis relata, & Hermilli, Ulpiani, Stratonici, Nicoſtrati, Symphoriani, & aliorum.

Monemus hîc lectorem, fuiſſe culeum antiquiſſimum tormenti genus: ejus ſiquidem Plautus (teſte Nonio) meminit in Vidularia his verbis: De culeo.

Iube hunc inſui culeo, atque in altum
deportari, ſi vis annonam bonam. Culeus quid ſit.

Porro culeus, de quo hîc agimus, uter, ſeu ſaccus fuit ex corio factus, quo cum cane, gallo, ſerpente, ſimia, vel aliquibus ſaltem horum inſutus parricida, præceps, ex legis Romanorum decreto, in mare, ſeu flumen dabatur. Unde antiquis temporibus (veluti ex Cicerone cognoſci poteſt libro 2. de invent.) hujuſmodi lex in parricidas exti-

titiſſe videtur: *Si quis parentes occiderit, aut verberaverit; ei damnato obvolvatur os folliculo lupino, ſoleæ ligneæ pedibus inducantur, & in carcerem ductus, ibi ſit tantiſper, dum paretur culeus, in quem conjectus in profluentem præcipitetur.* hucuſque Cicero. Verùm lata fuit lex iſta (ut Sigonius docet libro 2. de judicijs cap. 31.) ad homines deterrendos, ne L. Hoſtij exemplo moti, qui primus omnium, poſt Annibalis bellum, patrem interfecit, ſuis genitoribus & ipſi, ferro, alijſve modis vitam eriperent. Itaque cùm bello Cimbrico anno DCXL. Poblicius Malleolus matrem interemiſſet, hoc cruciatus genere affectus fuit. Scribit hæc Livius libro 18. hoc modo: *Poblicius Malleolus, matre interempta, primus omnium inſutus culeo, in mare præcipitatus eſt.* & in Rhetor. ad Herennium: *Malleolus judicatus eſt matrem necaſſe: ei damnato, ſtatim folliculo*-

Soleæ ligneæ erant compedes.

Hoſtius poſt Annibalis bellum primus omnium patrem interfecit.

licu-

liculo lupino os obvolutum eſt, dum culeus, in quem conjectus in profluentem deferretur, compararetur, hæc ibi. Poſt hæc tulit Pompejus in parricidas, dum Conſulatus dignitate potiretur, ejuſmodi legem: *Prætor, qui ex hac lege quæret, de ejus capite quærito, qui patrem, matrem, avum, aviam, fratrem, ſororem, patruelem, matruelem, patruum, avunculum, amitam, materteram, conſobrinum, conſobrinam, uxorem, virum, generum, ſocrum, vitricum, novercam, privignum, privignam, patronum, patronam occiderit, cujuſve dolo malo id factum erit, ſive conſcius fuerit: deque ejus matris capite quærito, quæ filium, filiamve occiderit; & avi ejus qui nepotem occiderit, ejuſque qui emit venenum, ut patri daret, quamvis non potuerit dare. is ſi confeſſus erit, virgis ſanguineis verberatus, deinde culeo inſuatur, cum cane, gallo gallinaceo, & vipera, & ſimia; deinde in*

De virgis ſanguineis vide infrà.

Animalia quæ in culeo inſuebantur.

in mare profundum culeus jacte-tur. Meminit hujuſce Pompeiæ legis Iuſtinianus Inſtit. tit. de pub. jud. § alia deinde. dum ait: *Lege Pompeia de parricidio cave-tur, ut ſi quis parentis, aut filij, aut omnino affinitatis, ejus, quæ nun-cupatione parentum continetur, fa-ta præparaverit, ſive clam, ſive pa-lam id auſus fuerit, necnon is, cu-jus dolo malo id factum eſt, con-ſcius crimins extitit, licèt extra-neus ſit, pœnâ parricidij punia-tur; & neque gladio, neque igni-bus, neque ulli alij ſolemni pœnæ ſubjiciatur; ſed inſutus culeo, cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia, & inter eas ferales angu-ſtias comprehenſus, ſecundùm quod regionis qualitas tulerit, vel in vi-cinum mare, vel in amnem projicia-tur. Si quis autem alias cognatio-ne, vel affinitate conjunctas perſo-nas necaverit, pœnam legis Corne-liæ de ſicarijs ſuſtinebit.* Ex his ita-que jam liquet, illud ipſum culei

tor-

tormentum à majoribus (veluti Cicero oratione. pro Roſc. Amer. indicat) excogitatum fuiſſe, à Pompejo verò auctum, atque in propinquorum, patronorumque interfectores extenſum. Cicero ſiquidem loco citato, rationem reddens, cur majores vivum hominem culeo inſutum in flumen dejici præceperint, nullam prorſus mentionem facit de gallo, ſimia, vipera, & cane, imò nec etiam alijs in locis, quibus de hoc eodem ſupplicij genere, prout antiquioribus uſui erat, locutus eſt: auxit igitur illud Pompejus, & non adinvenit. Ceterùm an neceſſarium extiterit, culeo omnia hæc animalia unà cum reo inſuere; putamus non fuiſſe: tum quia non ſemper horum omnium habetur ſermo, cùm de culeo lege Pompeia auctor eperitur ab antiquis facta mentio: tum etiam quoniam in Actis SS. martyrum hoc ſupplicio af-

Pompejus non inventor culei.

In culeo non omnia animalia in lege Pompeia de parricidio recenſita inſuebantur.

fectorum, præſertim, Ulpiani, non legitur omnia ſimul cum ipſis in eo incluſa fuiſſe, ſed aliqua dumtaxat. vide Euſebium ipſorum Acta referentem hiſtor. lib. 8. cap. 15. Hujuſmodi tam immani, tamque acerbo cruciatu punitus fuit (ut Valerius Maximus teſtatur libro 1. capite 1.) Attilius Triumvir, eò quòd ſacros libros deſcribendos tradidiſſet. Et inſuper cùm jam (Paulo teſte libro 5. ſententiarum tit. 24. ad l. Pomp. de parricid.) ob nimiam ejus atrocitatem ampliûs uſui non eſſet; Chriſtianorum tamen aliqui, eo iterum adhibito, martyrij coronâ donati fuere. Si plura de culeo deſideras, lege Ciceronem pro Roſc. Amer. Suetonium in Octavio c. 35. Senecam de clem. lib. 1. cap. 23. & controverſiarum 7. controverſia 1. itemque C. Theodoſiani lib. 9. tit. de parricidijs, Cujacium paratitl. lib. 9. titul. 17. Fulgentium de priſco ſermone, Iſido-

Attilius Triumvir culei ſupplicio damnatus.

Culeus licèt in uſu ampliùs non eſſet, tamen ad Chriſtianos excruciandos iterum adhibitus fuit.

Iſidorum lib. 6. etymol. cap. ult. Briſſonium de verborum ſignificationibus, Sigonium de judicijs lib. 2. cap. 31. & lib. 3. cap. 17. & Notas in Romanum Martyrologium in menſem Aprilis. In Cujacio, loco citato, nempe titulo 17. *De his qui parentes vel liberos occiderunt*, hæc de culeo narrantur: *Lex Pompeia de parricidio magis recepta eſt, tamquam noviſſima, & latiſſima, quæ pro parricidio etiam habet cædem cognatorum ex tranſverſo, & adfinium, & patronorum, & conjugis. Propriè enim parricidium committitur tantùm inter parentes & liberos: quod conſtitutioni hujus tituli magis placet puniri more majorum, primitus virgis ſanguineis cæſo parricida*, l. pen. ff. ad l. Pomp. de parricid. *quales virgas lictorum eſſe apud Plinium legi ex fruticibus ſanguineis, qui arboribus infelicibus adnumerantur; ut quemadmodum alij criminoſi more majorum arbori infelici ſuſpendun-*

Virgæ ſanguineæ.

Arbores infelices.

Quid paterentur noxij, priuſquam culeo inſuerentur.

duntur, ita parricidæ ante ſupplicium cædantur fuſtibus ex arbore infelici decerptis; deinde inſuantur culeo, cum impijs animalibus impij homines, ut inter ſententias Imperatoris Hadriani legi, quæ referunt etiam parricidam inſutum culeo cum illis animalibus plauſtro juncto bobus atris in mare deportari, & abjici in profundum. Nova hæc pœna dicitur in Inſtitutionibus, quæ eſt vetuſtiſſima. & paulò poſt: *Valdè notandum eſt quod Suetonius ſcribit in Auguſto, hoc acerbiſſimo ſupplicio nec convictum etiam manifeſti parricidij reum adſici ſolitum, niſi ultro confiteretur.* Atque hæc quidem de culeo Cujacius. Nunc ad alia pergamus.

Quomodo ducerentur culei ſupplicio afficiendi ad mare.

De Chriſtianis Orthodoxis ab hæreticis in mare, vel flumina deturbatis, aut terrâ obrutis.

38. martyres in naves fractas ſine

Sribit Victor Uticenſis Epiſcopus, fuiſſe Catholicos in naves

fractas,

fractas, ſine velo, atque remigio, ab hæreticis Arianis impoſitos, & ſic vaſtiſſimo mari ad certiſſimum naufragium commiſſos. Quocirca inquit: *Tunc verò memoratæ urbis Epiſcopum*, id eſt Carthaginis, *Deo & hominibus manifeſtum, nomine Quodvultdeus, & maximam turbam clericorum navibus fractis impoſitam, nudos atque expoliatos expelli præcepit. Quos Dominus, miſeratione bonitatis ſuæ, proſpera navigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus eſt civitatem. Senatorum atque honoratorum multitudinem primo exilio crudeli contrivit.* ita Victor de perſecutione Wandalica lib. 1. Atqui non modò ab antiquis hæreticis comperimus fuiſſe Catholicos in aquas conjectos, ſed ab his recentibus etiam. Atteſtatur hoc Theatrum crudelitatis hæreticorum noſtri temporis his verbis: *Cum urbem Flandriæ Audenardam Geuſij ſtratagemate*

velo remigioque impoſiti, maris diſcrimini committebantur.

mate occupaſſent; ſacerdotes omne ejuſdem provinciæ virtute & doctrina celebres corripuerant & in caſtellum adduxerant: hos inter magiſtrum Petrum, virum venerabilem, & qui ætate omnes antecedebat; poſt illata ei varia opprobria & contumelias, veſtibus ſpoliatum, pedibus manibuſque in dorſum colligatis, per feneſtras in fluvium præcipitem dederunt. Orabat is, dum caderet, alacri animo & conſtanti: Fiat voluntas tua, Domine. Et mox: *Eodem modo ſubſequenter præcipitati ſunt, venerabilis Ioannes Paulus, & reliqui; è quorum numero magiſter Iacobus provectiſſimæ ætatis, & debilis, nec natandi peritus, ſublatus undis non longè ab eo loco, ereptus eſt, & vitam habuit incolumem.* & non multò poſt: *Urſula Taleſia in Beguinagio Harlemenſi religioſa virgo, poſt patrem grandævum, ejus civitatis magiſtratum gerentem, pluresque alios cum eo Catholicos magni nominis*

Urſulæ virginis noſtræ ætatis conſtantia atque martyrium.

minis viros laqueis ſuffocatos, ſub pa-ibulum perducta eſt, & rogata num fidem, Orthodoxamque religionem deſereret, & militi cuidam nube-ret: quod cùm conſtantiſſimè nega-ret, illico in aquas projecta eſt, & ſubmerſa. Et poſt: *Hoc unum et-iam advertes, hæreticos civitatis Ne-mauſi in Linguadoca ſitæ, ingentem Catholicorum multitudinem pugio-nibus trucidatam, & ſemimortu-am in ejuſdem urbis puteum ſatis amplum atque profundum ſubmer-ſiſſe, & eumdem duabus vicibus compleviſſe.* & hæc quidem liber Crudelitatum hæreticorum noſtri temporis. De Catholicis autem terrâ obrutis hæc idem ſcriptis mandavit: *Huguenoti presbyterum quemdam, Petrum nomine, ex pa-rœcia Beaulienſi, capite dumtaxat extante, vivum defoderunt; & in-ſuper ſacerdotes quoſdam in Belgio non longè ab Ypris, eodem modo, vivos terra & lapidibus obruerunt; metaſque è capitibus intervallo re-*

licto

licto conſtituentes, ad illa globos lapideos, aut ferreos ludi gratiâ diri gebant, & hactenus de his.

Reliquum eſt deinceps, u alia cruciamentorum pœnarum que genera comprobemus, de claremuſque. Quamobrem lo quemur primo loco de martyri bus, qui publicè veſtibus ſpoliat per civitates ducebantur; deind de illis, qui vel in carceres vi treis ſtratos, vel teſtaceis frag mentis, vel etiam muricis fer reis, nudis coporibus incluſi miſerandum in modum illorum aculeis torquebantur, vel ad duarum arborum ramos alligati diſcerpebantur. tertio & po ſtremo loco de martyribus habebitur ſermo vel in exilium pulſis, vel ad opus, aut ad metall damnatis.

De martyribus qui vel publicè veſtibus denudati dedu-

Supplicijs primi alteriuſve generis teſtimonio ſunt Acta SS. martyrum Carpi & Papili à Metaphr recitata Surij tom. 2. Menna

al

ab eodem ſcriptore Surij tomo 6. Alexandri à Lipom. tomo 7. Vincentij à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis. Petri & Marcellini à Petro lib. 5. cap. 74. Victoris & Coronæ à veteri noſtræ bibliothecæ manu exarato codice, & à Metaphraſte apud Lipomanum tomo 7. & Surium 3. item Stratonis à Menologio quinto Id. Septembris, ubi hæc verba referuntur: *Natalis B. martyris Stratonis, qui in duobus cedris ligatus, & in duas partes ſectus pro Chriſti confeſſione, cum cæleſtibus conjunctus eſt.* hæc ibi.

De pluribus Chriſti fidelibus hoc eodem cruciatu affectis ſcribit Euſebius lib. 8. cap. 9. Nicephorus eum ſecutus lib. 7. cap. 8. & Metaphr. in rebus geſtis paulò antè citatis B. Victoris, & Coronæ.

cebantur, vel aculeis teſtaceorum, vel conſimilium torquebantur, vel ad duarum arborum ramos alligati diſcerpebantur.

De

De Catholicis, ac præcipuè religioſis, & ſacerdotibus, quorum ventres ab hæreticis noſtro ſæculo diſſecti ſunt.

Non ſolùm ab antiquis idololatris, atque hæreticis Chriſtiani martyres varijs diverſiſque modis diſſecti fuere, ut nuper & paulò ſuperiùs aperuimus, ſed etiam ab hæreticis noſtri temporis. Perveniant, quæſo, ad aures noſtras, quæ de his ſcribit Surius in commentario rerum ſuo tempore in orbe geſtarum, & Theatrum crudelitatum. Sunt autem ejuſmodi: *Huguenoti apud S. Macarij in Vaſconia preſbyterorum ventres ferro diſſecuerunt, & eorum inteſtina paulatim baculis circumvoluta evulſerunt. In urbe Mancina, capto ſacerdoti admodùm grandævo, amputarunt pudenda, atque igne toſta, in os ingeſſerunt; & ut viderent quomodo ea digereret, viventi ventriculum*

*um diffiderunt, atque ita intereme-
runt. Cuidam alteri preſbytero, ut
erat vivus, Iuliani tyrannidem ſæ-
vitiamque imitantes, ventrem ferro
aperuerunt, & impoſita avena pa-
bulum equis ſuis præbuerunt.*

Hæc ſunt ſacerdotum Chriſti tormenta: ſed audi adhuc alia, dira quidem & ipſa, atque aſpera; ut nihil eorum, quæ ad Catholicorum pro vera religione occiſorum gloriam pertinent, prætereamus. *In parochia Caſſenovili, vicina Engoliſmæ, Huguenoti preſbyterum quemdam, Ludovicum nomine, virum, teſtimonio habitatorum ejuſdem loci, optimæ & exemplaris vitæ, apprehenderunt, cujus manus aheno oleo bullienti pleno tam ſæpè ac diutinè immerſerunt, quouſque avulſa ab oſſibus caro exciderit: nec crudeli eo ſatiati tormento, infuderunt ori ejuſdem bulliens iſtud oleum; & cùm nondum mortuum viderent, glandibus plumbeis, è fiſtulis ferreis emittentes, interemerunt. Cœperunt*

runt & alium presbyterum, Co-linum nominatum, quem, abſectis pudendis, ciſtæ perforatæ incluſere deinde tantam bullientis olei vim e ſuperinfudere, ut animam, his tormentis victus exhalaret. In parœcia vulgò appellata, Rivieres, alium quemdam comprehenderunt, cui adhuc vivo linguam, mento perforato, evulſerunt, tum inde trucidarunt: ſimiliter & alium, cui nomen Ioannes, excoriatis candenti ferro pedibus, jugularunt. Simon Vicarius S. Hilarij Montierienſis, ſexagenarius, vir omni virtute refertus, ab eo, quem fidum ſibi crediderat, proditus, captivus Engoliſmam tractus eſt, coactuſque ingenti pecunia vitam redimere, non ſine magna difficultate mulctam impoſitam exſolvit. Redeunti, & in libertatem, ut putabat, reſtituto, emiſſus perditorum quiſpiam per portam S. Petri, qui conſequeretur, occurrit; qui apprehenſo, tamquam carnifex, oculos eruit, & linguam ſub

mento

nento evulſit. Arnoldus Durandeau Vicarius Fleacenſis, octogenarius, ab Huguenotis jugulatus, n fluvium projectus eſt. Franciſcus Raboteau, in parœcia Foucquebrunenſi Vicarius captus ab Huguenotis, adjunctus eſt, & alligatus bobus plauſtrum trahentibus, atque ot & tam gravibus ſtimulis adactus, & flagellis cæſus eſt, ut inter ea tormenta tandem expiraret. Eo tempore, quo Auriacus Princeps Ruremundam Geldriæ urbem occupârat, milites ejus monaſterium Carthuſienſe vi invaſere, exclamantes Gelt, Gelt, *ea vociferatione ſignificantes ſe velle pecunias. In introitu interempti ſunt fratres laici tres, Albertus, Ioannes, & Stephanus Ruremundenſis: inde in templum proruentes, venerabilem Priorem Ioachimum, precibus unà cum ceteris fratribus intentum, offendunt: eum cùm vulneribus afflixiſſent, inde extraxerunt; monachi ibidem quatuor necati, nempe Ioannes & Seve-*

Severus ſacerdotes, Henricus & Federicus diaconi; reliqui gravite vulnerati relicti ſunt. Vincentiu Hercquius monachus laicus, ab ijſdem captus, & in templum raptus flexis genibus poſtquam oraſſet; Domine Deus, merear, quæſo, fratribus meis morte & martyrio ſociari: militum unus, eo audito, ingens illi in caput vulnus inflixit; adeò ut ſanguine murus, uti adhu conſpicitur, admodum altè conſpergeretur. Poſt hæc in plateas attractum, num religionem deſerere, & partes ſuas tueri vellet, rogavit, vitam ei ſervaturum incolumem. Negavit id ſe facturum monachus conſtantiſſimè, & ſe mori malle, quàm fidem negare, profeſſus eſt: precatuſque, Domine, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt; ab ijſdem virtutem ſuam ſtupentibus, ſclopetorum (ut dicunt) miſſilibus, trucidatus eſt. Eodem tempore Paulus à Valvich Reverendiſſimo D. Ruremundenſi D. Guilhel-

helmo Lindano à ſacris, qui ad id monaſterium, ut in hac feliciſſimæ turba moraretur, confugerat, ibidem interemptus eſt. In civitate Engoliſma frater Ioannes Auril, ex Ordine S. Franciſci, octogenarius, ab Huguenotis, capite bipenni diviſo, in latrinas projectus eſt. Ampliùs ab ijſdem Satanæ miniſtris, diverſis in locis, ſacerdotibus pluribus Deo miniſtrantibus nares & auriculæ amputatæ fuerunt, oculique eruti. Quocirca tanta extitit Huguenoti cujuſdam impudentia, atque barbaries, ut ex abſectis preſbyterorum auriculis torquem ſibi confecerit, & eo tamquam facto ſtrenuo coram primarijs gloriaretur. Ad hæc, ijdem Huguenoti in Alcmaria Bataviæ urbe, fratri Engelberto à Burgo, Ordinis S. Franciſci, inter alia, quæ paßus eſt tormenta, vivo corpus, thoracis in morem, cultellis conſciderunt. Apud Goudam Batavia ſimiliter urbem, Dominus de Lumay, duobus compre-

 hen-

henſis monachis, Ioanne nempe Riceſtellio collationis domus (ut vocant) patre, & Hadriano ejuſdem domus Procuratore; eos nudari juſſit, & à militibus ſuis gladiorum ictibus, ſe inſpiciente, compelli, ut per denſiſſima currerent ſpineta; demum laceratis corporibus, & effuſo ſanguine, nihil motus, trucidari mandavit. Inſuper Calviniſtæ hæretici in Angliæ Regno commorantes, presbyteros Catholicos, divino ſacrificio peragendo intentos, trahunt, & ut ſacras induti ſunt veſtes, equis impoſitos meridionali tempore, funalibus ardentibus prælatis, in ludibrium per plateas circumducunt. Iiſdem auriculas candenti ferro perforant: quibus etiam, ſicuti & alijs religioſis hominibus, ludibrio in theatro publicè expoſitis; capita numellis, ut vocant, inſerunt, ſimulque aures ad tabulata clavis affigunt & hoc quidem non aliam ob cauſam, niſi quòd de innocentia mar

Hoc tormenti genere affecta fuit, Diocletiano imperante, ſancta Chriſti virgo Charitina.

martyrum, cæterorumque Catholicorum, qui propter Orthodoxam fidem affliguntur, benè ſentiant, & loquantur. Atque hæc (ut alia miſſa faciamus, quæ ſuperioribus capitibus diximus, quæve inferiùs loco ſuo dicturi ſumus) hæretici adversùs noſtros in Anglia, Hibernia, Gallijs, & Belgio.

Age verò, quoniam tempus jam eſt, redeamus ad alia tormenta martyrum antiquorum declaranda, comprobandaque tum quæ paulò antè, tum etiam quæ initio capitis propoſueramus; nimis enim forſitan ab his digreſſi ſumus.

Ceterùm de cruciamentis ac pœnis ultimo loco poſitis, & primùm de martyribus exilio mulctatis, fidem faciunt Dio in Domitiano, dum de Flavia Domitilla * loquitur, Tertullianus in apologet. c. 12. Cyprianus epiſt. 77. ad Nemeſianum, & ceteros in metallo conſtitutos, Hierony-

De martyribus in exilium pulſis.

* Vide quæ de hac Flavia Domitilla ſcripſimus in hiſtoria noſtra SS. virginum Romanarum.

ronymus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Joanne Apoſtolo, & innumeræ ſanctorum martyrum res geſtæ, ſpeciatim Clementis Papæ relatæ à nobis in hiſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum, Cornelij à veteribus manuſcriptis, & à Surio tomo 7. Cypriani à Pamelio, & à codicibus pervetuſtis manu exaratis, Pontiani Papæ à Martyrologijs 13. Kal. Decemb Bibianæ, & Demetriæ, ac Severæ virginum à nobis in hiſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum & aliorum.

De Chriſtianis verò ad opus damnatis, ad fodiendum, portandumque arenam, lapides, & conſimilia, res geſtæ Sanctorum à nobis in hiſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum deſcriptæ, videlice Clementis Papæ, Severæ virginis ac Papiæ & Mauri militum.

De illis denique qui ad metalla, Tertullianus, & Cyprianus locis quorum nuper meminimus

Clem

Clem. Rom. lib. 5. Apoſtol. conſtit. cap. 1. Euſebius hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 8. cap 15. 17. 18. 19. 22. 24. 27. & quamplurima Sanctorum Acta, videlicet Heliæ & ſociorum à Romano Martyrologio 14. Kal. Martij, & ab Euſebio hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 8. cap. 22. Silvani Epiſcopi, & aliorum trigintanovem à Nicephoro lib. 7. cap. 16. Nemeſiani, Paphnutij, atque Spiridionis à Rom. Martyrologio varijs in locis. De Nemeſiano & ſocijs quarto Id. Septemb. hoc modo: *In Africa natalis ſanctorum Epiſcoporum, Nemeſiani, Felicis, Lucij, alterius item Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Iaderis, Dativi, & aliorum, qui ſub Valeriano & Gallieno exurgente preſecutionis rabie, ad primam confeſſionis Chriſti conſtantiam, graviter fuſtibus cæſi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, glorioſæ confeſſionis agonem conſummârunt.*

 De

De ſancto Paphnutio tertio Id. ejuſdem menſis ſic : *In Ægypto S. Paphnutij Epiſcopi, qui unus fuit ex ijs confeſſoribus, qui ſub Maximiano Imperatore dextro oculo effoſſo, & ſiniſtro poplite exciſo, ad metalla damnati fuerunt, deinde ſub Conſtantino Magno adversùs Arianos pro fide Catholica ſtrenuè decertavit : & demum multis coronis auctus in pace quievit.* De S. Spiridione 19. Kal. Ianuarij ita : *In Cypro inſula natalis B. Spiridionis Epiſcopi, qui unus fuit ex illis confeſſoribus, quos Maximianus, dextro oculo effoſſo, & ſiniſtro poplite ſucciſo, ad metalla damnaverat. Hic prophetiæ dono, & ſignorum gloriâ inclytus fuit, & in Niceno Concilio philoſophum Ethnicum Chriſtianæ religioni inſultantem devicit, & ad fidem perduxit.* Scribit præterea de Chriſtianis ad metalla damnatis S. Athanaſius ad ſolitariam vitam agentes, in hunc modum :

In

In ſumma, ita erant Ariani feri & acerbi in omnes, ut carnifices, homicidæ, neſarij delatores, malefici, & quidvis potiùs quàm Chriſtiani ab omnibus vocarentur: quippe qui Scythas imitantes, rapuerint Eutychium ſubdiaconum, virum probè Eccleſiæ inſervientum; quem primum ſcuticis uſque ad mortem curaverunt verberari, deinde ita moribundum in metallum mitti, & non in quodvis metallum, ſed in id quod Phæno *appellatur, in quod cùm homicida condemnatur, nonniſi ad pauciſſimos dies ſupereſſe poteſt: & quod immanius eſt, ne paucis quidem horis ad curationem vulnerum conceſſis, hominem ſtatim in metallum deportarunt; prædicantes, ſi hoc fieret, omnes in metu futuros, & ſecum conſociatum iri. Ceterùm ille non longè avectus, cùm imbecillior eſſet, quàm ut ad metallum perduci poſſet, ex dolore vulnerum in itinere deceſſit. Et ita ille cum gaudio mortuus eſt, poſſidens*

Eutychius ſubdiaconus ad necem flagellatus, deinde in metallum letale damnatur.

gloriam martyrij hæc Athanaſius. Cui proximè accedere videtur Petrus Alexandrinus apud Theodoretum hiſt. lib. 2. cap. 20. dum ait: *Mandatum dabatur à Palladio urbis illius Præfecto, homine ſuperſtitioni deditiſſimo, ut omnino Catholici lacrymari deſinerent. Unde multi qui plorabant, hique præ divino zelo ſtrenui Eccleſiæ propugnatores, arrepti primùm in cuſtodiam conjiciebantur: deinde verberibus cæſi, lacerati, & tormentis affecti, ad metalla, quæ ſunt in Phenneſo, & Proconneſo, amandabantur. Inter quos complures erant monachi, ad numerum viginti trium, qui, quo ſeveram diſciplinam excolerent, in ſolitudine habitârunt. Quibuſcum unà diaconus, qui litteras tum conſolationis tum communionis à Damaſo Epiſcopo Romano ad nos attulerat, manibus à tergo colligatis à lictoribus palam, tamquam maleficus inſigniter improbus, trahebatur: qui acerbiori-*

Palladius Præfectus impius.

Quid in Damaſi Papæ diaconum Ariani.

bus

bus tormentis, quàm quiſquam homicida, excruciatus fuit: cujus cervices lapidibus & plumbo crudeliter verberatæ erant. Poſtremò nave ad trajiciendum conſcenſa, eodem modo cum eo atque cum ceteris factum eſt. Nam omni ope ac ſubſidio deſtitutus erat, & propterea frontem ſigno ſanctæ crucis conſignavit; ſicque metallis æneis, quæ ſunt in Phenneſo, traditus eſt. & de Catholicis ad metalla damnatis hæc Petrus. ſed jam reliqua proſequamur.

De martyribus exilio damnatis.

Relegari ſolebant fortiſſimi bellatores Chriſti in inſulas, veluti Tertullianus tradit in Apolog. cap. 12. & res geſtæ Sanctorum, nempe Pontiani Papæ, Cæciliæ virginis, Flaviæque Domitillæ item virginis, & alterius ejuſdem nominis, quæ Flavij Clementis martyris uxor extitit; & aliorum. Fit mentio de hoc

exilij genere à Marciano in *l. exilium ff. de interdict. & relegat.* ubi docet triplex fuiſſe exilium, videlicet aut certorum locorum interdictionem, aut latam fugam, ut omnibus locis præter certum locum interdiceretur: vel demum inſulæ vinculum, hoc eſt, in inſulam relegationem: & in hanc qui exilio mulctati erant, inde egredi nullo pacto eis licebat, *l. relegat. ff. eo.*

Porro hæc eadem pœna poſt relegati etiam mortem manebat: nam ſi quis in inſulam relegatus ibi è vita migraſſet, aliò corpus ejus tranferri, inconſultoque Principe tumulo mandari nequibat, *l. 2. ff. de cadav. punit.* Præterea alijs quoque pœnis hoc modo in exilium ejecti afficiebantur. Siquidem vel deportati, vel relegati erant in inſulas. Si primum; tunc, Ulpiano teſte, *l. ejus qui. §. 1. & §. ſequenti, ff. qui teſtamenta facere poſ-*

poſſunt non ſolùm ſingulis ſuis bonis, domo, & patria privabantur; ſed etiam civitate Romana, ſi cives Romani erant, ſpoliabantur. vide, ſi libet, *legem* 1. *ff. de bon. damnat.* Si verò relegabantur; vel ad tempus, vel in perpetuum, *l. relegatòrum. §. hæc eſt. & l. relegatus. ff. de interdict. & relegat. l. quod ſi fortè. §. quid ergo. ff. de ſolut.* Si ad tempus: tunc ejuſmodi relegatis neque bona, neque bonorum partem adimi debuiſſe, reſcriptis quibuſdam cavebatur. Ulpianus enim dicta *l. relegatorum. §. hæc eſt.* teſtatur, eorum ſententias reprehenſas fuiſſe, qui ad tempus exilio mulctatis bona, vel partem bonorum ademiſſent; ſic tamen, ut non debilitarentur ſententiæ quæ ita prolatæ fuiſſent. Ac relegationis abſque bonorum ademptione extat exemplum apud Arianum Epithet. *lib.* 1. *cap.* 1. Perpetuò autem relegatorum

poterat pars ſaltem fiſco adjudicari. ſic Marcianus *l. relegati. ff. de interdic. Et l. in ratione. §. cùm quidam. ff. ad leg. Falc.* proponitur quidam, qui dimidia bonorum parte ſpoliatus in exilium miſſus fuit Hoc idem oſtendere videtur Paul. *l. ſi quis aliquid. §. ſi abortionis. & §. ſi quis inſtrumentum. ff. de pœnis.* Atque hæc de relegatorum pœnis, de quibus adhuc plura tradit Briſſonius lib. 5. de formulis.

Ceterùm legimus in ſancto Athanaſio, alijſque patribus, quamplurimos Orthodoxæ fidei ſectatores fuiſſe ab Arianis, ſub Conſtantio præſertim & Valente Imperatoribus, atque ſub Hunerico Wandalorum Rege hæretico, exilio mulctatos, & varijs inſuper diverſiſque pœnarum probrorumque generibus, cùm in itinere, tum in exilij loco, miſerandum in modum affectos. Quamobrem hæc ille in apologia de fuga ſua; *Quis igitur locus reli-*

quus,

quus, qui non ipſorum, id eſt Arianorum, *ſævitiæ monumenta poſſidet? Quæ Eccleſia non luget eorum inſidias? Nonne Antiochia ob Euſtratium confeſſorem & orthodoxum virum ademptum in mœrore eſt, & Balanea ob Euphrationem, Bultus & Antaradus ob Cymatium & Carterium, Hadrianopolis ob Eutropium Chriſto addictiſſimum, deinde ob Livium, qui ipſorum opera ſæpe & catenas geſtavit, & in catenis mortem obijt? Nonne Ancyra Marcellum luget? Berœa Acyrum? Gaza Diaſdepan? quos ſæpius antea contumelioſè habitos, tandem ſuis dolis in exilium eliminarunt. Nonne itidem Theodulum & Olympium, Thraces? Quid autem de nobis ipſis, noſtris preſbyteris dicam?* Et poſt: *Arianorum ſcelera qui umquam condignè extulerit? aut tanta memoria, ut quæ ab illis deſignata ſunt, plenè recenſeat? Pacata enim hactenus Eccleſia, populoque in ſacris Synaxibus orante, Liberius*

Euſtratius in exilium actus cum multis alijs Epiſcopis.

Livius in catenis mortuus eſt.

Epiſcopi in exilium pulſi, quòd contra Athanaſium ſcribere nollent.

rius Romanus Præſul, Paulinus Galliarum Metropolitanus, Dionyſius Italiæ, Lucifer Sardiniæ, Euſebius item Italiæ, omnes boni & præclari Epiſcopi, veritatis præcones, aguntur, raptantur, & in exilium profligantur, nulla prorſus de cauſa, niſi quòd non adſtipulati ſunt Arianorum hæreſi, & illorum calumnijs adversùs nos fictis ſubſcribere noluerunt. Nam de magno & graviſſimæ ætatis viro, eodemque confeſſore Oſio, qui verè Oſius eſt, id eſt ſanctus, ſuperfluum arbitror mentionem facere; cum nullus fortaſſe ſit, quin cognitum habeat eum ab iſtis quoque in exilium miſſum eſſe, &c. ac paulò poſt: *Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderant, in eam partem Ægypti, quæ Magna Oſis appellatur, relegârunt. Corpora autem defunctorum initio ne ſuis quidem dari voluerunt, eaque pro libidine ſui conſilij inſepulta clanculùm habuerunt, quòd putarent ſuam crudelitatem*

latere

atere poſſe. Qua in re vecordes illi nagno errore mentis tenebantur: necesſarij enim amicique interfecto-rum, de confeſſione quidem ſuorum æti, ſed mœſti admodum de ſub-ductis corporibus, nec tacentes fa-cti immanitatem, cauſam dedere, ut ſcelerum tragœdiæ ſemper in ma-ius divulgarentur. Illi autem ex Ægypto & Africa hos Epiſcopos ad fugam exiliumque compulerunt, Ammonium, Muum, Gajum, Phi-lonem, Hermem, Plinium, Pſino-ſirim, Pelamonem, Agathonem, Anagamphon, Marcum, Ammo-nium, & alterum ejuſdem nominis, Marcum, Dracontium, Adelphi-um, Athenodorum; presbyteros ve-rò, Hieracem, & Dioſcorium: quos tanta acerbitate raptaverunt, ut quidam in via, quidam in exilio mortem oppetierint, actis in fu-gam pluribus quàm triginta Epi-ſcopis. Item & in epiſtola ad ſoli-tarios idem Athanaſius: *Impera-tore Conſtantio prompto ad omnia*

Epiſcopi multi ex Ægypto & Africa in exili-um pulſi.

quæ

quæ ipſi Ariani vellent, effecere, u ab Alexandria in Armeniam du presbyteri & tres diaconi relegaren tur. Arium porro, & Aſterium alterum in Petra Palæſtines, alterum in Petra Arabiæ Epiſcopum, qui ab ipſis deſciverant, non ſolùm in ſuperiorem Africam relegârunt, ſed ut contumelias paterentur, operam dedêre. Lucij porro Hadrianopoleos Epiſcopi manus, cervicemque plurima adversùs ipſos audaciâ utentis, & impietatem redarguentis, iterum uti priùs ferro vinxerunt, vinctumque in exilium deportarunt, ibique (quos ipſos minimè latet) extinctus eſt. Et paulò poſt, loquens de Lucifero Metropolitano Sardiniæ, alijſque Epiſcopis, ait: *Excuſſo igitur Sancti pulvere, & oculis in Deum rejectis, nec Cæſaris minas verebantur, neque ob ſtrictos enſes veritatem prodiderunt, & exilium veluti miniſterij ſui officium acceptârunt, pergentes de loco in locum, & de civitate in civi-*

Preſbyteri, diaconi, & Epiſcopi in exilium pulſi.

Ferro vincti.

civitatem: & nihilominus, quamquam in vinculis eſſent, evangelizabant, piam quidem fidem deprædicantes, Arianam autem hæreſin anathemate damnantes. Atque hæc quidem S. Athanaſius. Petrus verò Alexandrinus apud Theodoretum hiſtoriæ lib. 4. cap. 20. de Catholicis ſub Valente in exilium pulſis hæc narrat: *Sententiam de pijs, populo univerſo ante tribunal graviter lamentante, pronunciat Magnus provincialium largitionum Comes, ut Alexandria exacti, ad incolendum Heliopolim, urbem Phœniciæ, tranſportarentur: in qua quidem urbe ne unus quidem habitabat, qui Chriſti nomen audire (omnes enim ſimulacra colebant) omnino ſuſtineret. Itaque juſſit illis actutum navem conſcendere, ille ipſe in littore ſtans (nam in balneis publicis, quæ propè inde aberant, eos condemnaverat) enſem diſtrictum illis oſtendit, ratus quidem ſe terrorem injecturum*

Qualis fuerit hic Magnus, habes in hac eadem Petri epiſtola.

*rum eis, qui ancipiti gladio Spiri-
tus, infeſtos dæmones ſæpenumer
vulneraſſent. Dat igitur manda-
tum, ut jam, cùm neque commea-
tum ullum in navem impoſuiſſent
neque quicquam omnino haberent
quo exilij moleſtias ſublevarent, in-
de ſolvant.* & paulò poſt: *Cùm
enim tota civitas Heliopolitana i
luctu & mœrore eſſet; hi*, hoc
eſt Ariani, *quorum crudeles anim
nullo modo exaturari poterant, no
conquieverunt, ſed ſcelus de inte-
gro exercere aggreſſi ſunt. Nam
voluntatem ſuam, quæ ad deterio-
ra inclinabat, patefacientes, ſuæ
malevolentiæ virus in illius pro-
vinciæ Epiſcopos effundere cœperunt
Siquidem operâ Magni, quem di-
ximus, Comitis largitionum, ſatel-
lites ad injuriam ſatis inſtructi
nonnullos eorum in judicium ad-
ducere: alijs, quo libitum era
modo, inſidias parare, eo conſilio
uti omnes ubique impietatis laquei
irretirent, nihil intentatum re-
lin-*

linquentes. Quin etiam omnia loca circuire, non aliter atque diabolus ipſorum hæreſeos parens, quærentes quem devorent. Atqui cùm in eo quod conabantur, ab omnibus ſe deſtitutos viderent, undecim tamen Epiſcopos Ægypti, viros qui ab ineunte ætate, ad ſummam uſque ſenectutem ſolitudinem ſeveræ diſciplinæ causâ incoluerant, qui ſanctam ac ſinceram fidem audacter & liberè prædicarant, pietatiſque dogmata unà cum lacte nutricis ſuxerant, qui victoriam contra dæmones reportarant, qui virtute adverſarium repreſſerant, qui Arianam hæreſin ſuis (ut ajunt) coloribus depinxerant; Magno illo, quem ſuprà nominavimus, velut inſtrumenta crudelitatis uſi, in exilium ejecerunt: oppidumque nomine Diocæſaream, à Iudæis qui Dominum interfecerant habitatum, incolere compulerunt. Et tamen non aliter quàm Orcus, morte fratrum minimè ſatiati, ubique terrarum, velut amentes ac ſtupidi,

ſtupidi, ſuæ crudelitatis monumenta relinquere non verentur, atqu adeò maleficijs ſe nobilitare ſtudent. Æcce enim rurſus Eccleſiæ Catholicæ clericos, qui Antiochiæ commorabantur, quique cum quibuſdam monaſticæ vitæ ſpectatis tragica eorum ſcelera teſtata apud omnes relinquere conſtituerant, iſti vocibus maledicis contra eos in auribus Imperatoris infuſis, Neocæſaream Ponti relegandos curaverunt; qui quidem, propter locorum aſperitatem, vita quoque brevi ſpoliati ſunt. hactenus Petrus Alexandrinus. Porro Victor de perſecutione Wandalica lib. 2. de Catholicis ab Hunerico Rege Ariano in exilium actis, deque eorum pœnis hæc publicis monumentis conſignavit: *Nitebatur ſemitam invenire, per cujus aditum, publicam, ſicut fecit, faceret perſecutionem. Et ita faciens, nullo modo inveſtigare potuit quomodo Chriſti Eccleſiam macularet. Quibus autem*

tem proſequar fluminibus lacrymarum, quando Epiſcopos, preſbyteros, diaconos, & alia Eccleſiæ membra, id eſt, quatuor millia DCCCCLXVI *ad exilium eremi deſtinavit? in quibus erant podagri quamplurimi, alij per ætatem annorum lumine temporali privati. In quorum erat numero beatus Felix Abderitanus Epiſcopus, habens jam in Epiſcopatu quadraginta quatuor annos; qui paralyſis morbo percuſſus, nec ſentiebat quicquam, nec penitus loquebatur. De quo nos maximè cogitantes, quòd non poſſet jumento portari, ſuggeſſimus, ut à ſuis Rex peteretur, ut ſaltem eum properè moriturum Carthagini eſſe juſſiſſet, quòd ad exilium nulla poßet ratione perduci. Cui ita fertur Tyrannus cum furore dixiße: Si animali ſedere non poteſt, jungantur boves indomiti, qui eum colligatis funibus trahendo perducant, ubi ego præcepi. Quem ex tranſverſo ſuper burdonem vinctum, quaſi quemdam ligni truncum,*

Multa millia martyrum in exilium actorum.

Felix Epiſcopus relegatur.

Barbaries inaudita.

cum, toto itinere portabamus. Congregantur universi in Siccenſem & Larenſem civitates, ut illuc occurrentes Mauri ſibi traditos ad eremum perduxiſſent. Supervenientes igitur Comites duo ſubtilitate damnabili blandis ſermonibus cum Dei confeßoribus agere cœperunt: Quid vobis, inquiunt, videtur, ut ita pertinaces ſitis, & domini noſtri præceptis minimè obtemperetis, qui eſſe poteratis in conſpectu Regis honorabiles, ſi ejus feſtinetis facere voluntatem? Statim illis clamantibus, dicentibus ingenti vociferatione; Chriſtiani ſumus, Catholici ſumus, Trinitatem unum Deum inviolabilem confitemur: includuntur graviore quidem, ſed adhuc latiore cuſtodia, ubi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & divina myſteria celebrare. Ibi & infantuli fuere quamplurimi; quos genitrices materno ſequebantur affectu, aliæ gaudentes, aliæ retrahentes:

Promptitudo SS. martyrum.

Infantuli in exilium amandati.

aliæ

aliæ gaudebant ſe martyres peperiſſe, aliæ morituros diluvio rebaptiza-tionis nitebantur à confeſſione fidei revocare. Nullum tamen tunc nec blandimenta vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinavit ad terram. Nam quædam quid tunc fecerit anus, breviter referre delectat. Dum iter ageremus cum Dei exercitu comitantes, & ſortè magis noctibus promoveremur propter Solis ardorem, conſpicimus mulierculam, ſacculum & alia veſtimenta portantem, manu infantulum una tenentem, atque in his ſermonibus conſolantem, Curre, domine mi; vides univerſos Sanctos, quomodo pergunt, & feſtinant hilares ad coronas? Quam nos cùm increparemus, quòd importuna videretur aut viris pro ſexu jungi, aut exercitui Chriſti ſociari; Benedicite & orate pro me, & pro iſto nepote parvulo meo; quia etſi peccatrix, filia ſum quondam Turritanæ civitatis. Cui nos: Et

Matres gaudent ob filiorum exilium, perinde ac martyrum genitrices.

Anus Catholicæ ardor.

Et quare ita abjectè ambulas? & qua ratione de tam longo itinere hu[illegible] pergere demonſtratis? Quæ reſpondit: Cum hoc ſervo veſtro parvul[illegible] ad exilium pergo, ne inveniat eum ſolum inimicus, & à via veritati[illegible] revocet ad mortem. Ad hæc verb[illegible] repleti lacrymis, nihil dicere valuimus, niſi ut voluntas fieret Dei.

Sed ubi adverſarius, qui jam fortè dicebat. Participor ſpolia, replebo animam meam, interficiam gladio meo, dominabitur manu[illegible] mea; nullum potuit occupare: inquirit anguſta & deterrima loca in quorum conclavibus Dei exercitum coarctaret. Tunc eis etiam viſitationis humanæ negata conſolatio, puniuntur & cuſtodes fuſtibus, & graviter affliguntur. Jactantur confeſſores Chriſti ſuper invicem anguſtia coarctante, unus ſuper alium, ut agmina locuſtarum, & ut propriè dicatur, ut grana pretioſiſſima frumentorum. In qua conſtipatione ſecedendi ad naturale of-

Includuntur martyres in anguſtiſſimo loco unus ſuper alium quaſi agmina locuſtarum. In anguſtioribus locis quanta paterentur confeſſores Chriſti.

officium nulla ratio ſinebat loci; ſed ſtercora, & urinam, urgente neceſſitate, ibidem faciebant, uti ille tunc fœtor, & horror univerſa pœnarum genera ſuperaret: ad quos aliquando dantes ingentia munera Mauris, dormientibus Wandalis, vix clam admiſſi ſumus intrare. Qui introëuntes, veluti in gurgite luti, uſque ad genua cœpimus mergi; illud tunc Hieremiæ videntes fuiſſe completum: Qui nutriti ſunt in croceis, amplexati ſunt ſtercora ſua.

Quid multa? præcepti ſunt, undique perſtrepentibus Mauris, ad iter, ubi deſtinati ſunt, properari. Exeuntes itaque die Dominica, linita habentes ſtercoribus veſtimenta, facies ſimul, & capita, à Mauris tamen crudeliter minabantur, hymnum cum exultatione Domino decantantes: Hæc eſt gloria omnibus Sanctis ejus. Aderat enim ibi tunc beatus Pontifex Cyprianus Unizibirenſis Epiſcopus, con-

Cypriani Unizibirenſis Epiſcopi charitas.

conſolator egregius, qui ſingulos pio & paterno fovebat affectu, non ſine fluminibus currentium lacrymarum, paratus pro fratribus animam ponere, & ſe ultroneum, ſi dimitteretur, talibus paſſionibus dare; qui totum quod habuit, egentibus fratribus, nulla tunc neceſſitate expendit: quærebat enim occaſionem, qualiter confeßoribus ſociaretur, ipſe animo & virtute confeſſor: qui poſtea per multos agones & ſqualores carceris, ad exilium, quod deſiderabat, cum exultatione perrexit.

Quantæ tunc multitudines de diverſis regionibus & civitatibus ad viſendos Dei martyres occurrerint populorum, teſtantur viæ, vel ſemitæ: quæ cùm agmina venientium nequaquam caperent, per vertices montium & vallium concurrens turba fidelium inæſtimabilis deſcendebat, cereos manibus geſtantes: ſuoſque infantulos veſtigijs martyrum projicientes, iſta voce clamabant: Quibus nos miſeros relin-

relinquitis, dum pergitis ad coronas? qui hos baptizaturi ſunt parvulos fontibus aquæ perennis? qui nobis pœnitentiæ munus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentiâ obſtrictos peccatorum vinculis ſoluturi? quia vobis dictum eſt: Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Qui nos ſolemnibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? à quibus divini ſacrificij ritus exhibendus eſt conſuetus? Vobiſcum & nos licebat pergere: ſi liceret, tali modo filios à patribus nulla neceſſitas ſepararet. In his vocibus & lacrymis nullus jam pergere admiſſus eſt conſolator; ſed arctabatur multitudo ad currendum, ut ubi cannava erat præparata, laborioſam caperet manſionem: qui cùm ſenes deficerent, & alij fortè, etſi juvenes delicati, cœperunt haſtilium cuſpidibus ad currendum & lapidibus tundi: unde magis deficientes, ampliùs laſſabantur. Pòſt verò imperatum

Urgebantur martyres ad currendum ſtimulis & alijs modis.

Tanta feritate raptabantur SS. ut multi ex eis inter manus trahentium ſpiritum emiſerint.

eſt Mauris, ut eos qui ambulare non poterant, ligatis pedibus, ut cadavera animalis mortui, traherent per dura & aſpera lapidum loca, ubi primò veſtimenta, poſtea membra ſingula carpebantur: quibus per gladios acutos petrarum huic caput conterebatur, alij latera ſindebantur, & ita inter manus trahentium ſpiritum exhalabant; quorum numerum nequaquam valuimus colligere, multitudine coërcente. Exaltatur tamen per totum aggerem publicum vilis ſepultura Sanctorum, loquentibus tumulis. Reliqui habiliores ad ſolitudinis loca perveniunt; in quibus collocati hordeum ad veſcendum ut jumenta accipiunt. Ubi etiam venenatorum animalium atque ſcorpionum tanta dicitur eſſe multitudo, ut ignorantibus incredibilis videatur: quæ ſolo flatu etiam procul poſitis veneni virus infundat; ab ſcorpij autem percuſſu nullum dicunt aliquando evaſiſſe: quo-

SS. hordeo, ac ſi jumenta fuiſſent, paſcebantur.

quorum feritas virulenta uſque ad præſens tempus, Chriſto defendente, nullum ſervorum ejus nocuiſse docetur. Sed cùm illic aluntur hordeaceis granis, poſtea & hoc ablatum eſt; quaſi non poterat Deus, qui pluerat patribus manna, paſcere & nunc tali exilio mancipatos. hucuſque Victor de Hunerici in Catholicos immanitate: qua quidem referta Elizabetha Angliæ Regina Chriſtianos orthodoxos acerrimis tormentorum generibus, atque innumeris calamitatibus, pœniſque excruciat, & in exilium nonnumquam (ſicuti Sanderus teſtatur lib. 3. de ſchiſmate Anglicano) in exemplum & argumentum ſuæ ſimulatæ clementiæ, pellit. De hujus ac patris impietate plura ſuis locis præfati ſumus.

Animalia virulenta SS. Chriſti confeſſoribus non nocent.

Catholici in Anglia juſſu Elizabethæ in exilium mittuntur.

De damnatis ad opus, id eſt, ædificiorum operibus aſcriptis, vel purgationibus cloacarum, vel etiam viarum & vicorum munitionibus.

Figura xliij. A. B. C.

Meminit hujus ſupplicij Suetonius in Nerone cap. 31. ait enim, *eum piſcinam à Miſeno ad Avernum lacum inchoaſſe, & foßam ab Averno Oſtiam uſque; quorum operum perficiendorum gratiâ, quod ubique eſſet cuſtodiæ, in Italiam deportari, etiam ſcelere convictos nonniſi ad opus damnari præcepit.* Idem in Caligula c. 27. *Multos*, inquit, *honeſti ordinis, deformatos priùs ſtigmatum notis, ad metalla, & ad munitiones viarum, & ad beſtias comdemnavit.* Trajanus lib. 10. epiſt. Plinij: *Si qui vetuſtiores inveniuntur, & ſint ante decem annos damnati, diſtribuamus illos in ea miniſteria, quæ non longè à pœna ſunt: ſolent enim hujuſmodi ad balineum, ad pur-*

Publicis miniſterijs mancipari quid ſit.

purgationes cloacarum, item ad munitiones viarum & vicorum dari. Ampliùs de eodem ſupplicio res geſtæ Marcellini Papæ ſub. S. Marcelli nomine his verbis: *Tempore illo, quo Maximianus ex partibus Africæ rediit in urbem Romam, volens placere Diocletiano Auguſto, ut in nomine ejus Thermas ædificaret, cœpit ob invidiam Chriſtianorum, omnes milites, ſive Romanos, ſive alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. In ipſo tempore, erat vir Chriſtianus, nomine Thraſon, vir potens, & facultatibus locuples, & vita fidelis: hic cùm vidiſſet affligi Chriſtianos fatigatione & labore, de ſua facultate ſanctis martyribus alimenta & victum miniſtrabat.* & paucis interpoſitis: *Iuſſit Maximianus Auguſtus, ut Cyriacus ſcilicet, Largus, Smaragdus, & Siſinnius ſub cuſtodia foderent arenam,*

& humeris ſuis portarent, uſque ad locum, ubi Thermæ ædificabantur: Erat autem ſenex inter eos, nomine Saturninus, qui jam ſenectute maceratus erat; & cœperunt eum ad portandum juvare. hoc autem cùm viderent cuſtodes, quia Siſinnius & Cyriacus diaconi ſuas & aliorum ſarcinas portarent, &c. hucuſque Marcellini res geſtæ: eadem quoque vel ſaltem conſimilia ſunt, quæ habentur in paſſionibus SS. Cyriaci & ſociorum apud Surium tomo 4. Severæ virginis ac martyris apud nos in hiſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum. Præterea de eodem quoque ſupplicij genere mentionem facit S. Athanaſius his verbis: *Et quemadmodum poſt noſtrum exilium contigit, Epiſcopos homines confeſſores flagris conſcindi, alios in carceribus haberi, Præſuleſque longiſſimi in ſuo Epiſcopatu temporis publicis miniſterijs mancipari, & ferè omnes clericos & populos*

Epiſcopi flagris conſciſſi, publiciſque miniſterijs mancipati.

los Eccleſiæ Catholicæ inſidijs appeti, & perſecutionem pati. Et in epiſtola ad ſolitarios : *Veteres Epiſcopos Ariani profugos fecerunt, & hos quidem in * lapidicinis mancipârunt, illoſque ad necem perſecuti ſunt.* ita Athanaſius. Ampliùs de his etiam multa nobis ſcripta reliquit Victor de perſecutione Wandalica, præſertim lib. 2. ubi hæc tradit : *At ut Tyrannus iſto modo fidei infringere non valuit murum, cogitat ut noſtræ religionis homines in aula ejus conſtituti, neque annonas, neque ſtipendia ſolita potirentur : addidit quoque & laboribus eos conterere ruſticanis. Dirigit viros ingenuos & admodum delicatos ad campum Vticenſem, ut ſub* ar-

Epiſcopi ad lapidicinas damnati, id eſt, ad excidendos lapides.

* Lapidicinæ, locus ubi lapides exciduntur, latumiæ à Græcis dictæ. unde & carcerem latumiam vocamus, ſive quòd damnati ad lapides excidendos mittebantur; ſive quòd Syracuſanorum Tyrannorum latomias habebant inſtar carceris excavatas, ex quibus exciſi lapides fuerant ad urbem extruendam, hiſque pro carcere utebantur. Plautus in Capt. *In lapidicinas facite, deductus ſiet.* Lege Budæum ac Briſſonium de verborum ſignificationibus.

ardentis Solis incendio cæſpites meſſium deſecarent, ubi omnes cum gaudio pergentes, in Domino lætabantur. hæc ille.

His itaque ſine controverſia aliqua perſuademur, in more majorum extitiſſe, ut vel rei, vel Chriſtiani homines, ad ſummam eis injuriam inferendam, & præcipuè qui militiâ nobiles eſſent, ad opus aſcriberentur: *l. ſi quidem Pedius. §. nam plurimum ff. de incend. ruin. & naufr.* viliores perſonæ dumtaxat in publicum opus tradi ſolebant: ſic namque ibidem legitur: *Si ſordidiores perſonæ erunt, in opus ejus temporis publicum dabis.* Igitur ſi milites in opus publicum dabantur, contra ipſorum leges profectò erat, quibus (ut Modeſtinus aſſerit *l.* 3. §. *nam in metallum. ff. de re milit.*) non licebat militem ad metalla damnari, aut torqueri: igitur neque ædificiorum operibus, ne more ſer-

Chriſtiani ad opus damnabantur.

Viliores perſonæ ad metalla damnabantur.

Milites Chriſtiani ad opus Thermarum aſcripti.

ſervorum diuturno labore defatigari cogerentur, aſcribi.

Extructa fuit Chriſtianorum militum ſudoribus ac laboribus, eorumdemque deinde martyrum, moles illa Thermarum, quam Diocletianam ad hæc tempora appellamus. Unde Dei optimi maximi beneficio accidiſſe putandum, ut ſuperioribus annis, Pio Papa IV. ſedente, ejus potiſſima pars, quæ integra remanſerat, in Eccleſiæ uſum, memoriamque Dei genitricis Mariæ, & Angelorum, ſanctè ac religiosè fuerit commutata. Sed de damnatis ad opus hæc ſatis.

De martyribus ad metalla damnatis.

Ad metalla damnati multa perpetiebantur.

Multa invenimus pertuliſſe eos qui ad metalla damnabantur. Notis primùm ac ſtigmate deformabantur, boniſque omnibus civitateque Romana ſpoliabantur: fuſtibus deinde cæde-

 ban-

bantur, compedibus vinciebantur: humi jacere, ſi feſſis membris quietem dare voluiſſent, compellebantur: ſqualore, fœtore, ac longa inedia affligebantur: inſuper medium eis caput abradebatur: ac denique ſanctis martyribus, hoc modo, Maximiano, Diocletiano, atque Galerio Imperatoribus, damnatis dexter oculus, ſiniſtro eiſdem poplite exciſo, eruebatur. Ac fuiſſe damnatos ad metalla notis & ſtigmate deturpatos, oſtendunt apertè Suetonius in Caligula cap. 27. & Conſtantinus *l. 2. de pœn. Cod. Theod.* Suetonius enim ait: *Multos honeſti ordinis, deformatos priùs ſtigmatum notis, ad metalla condemnavit*, &c. Conſtantinus verò ad Eumelium reſcribens, inquit: *Si quis in ludum fuerit, vel in metallum pro criminum deprehenſorum qualitate damnatus, minimè in ejus facie ſcribatur: dum & in manibus,*

Faciei deturpationem vetuit Conſtantinus.

&

& in ſuris poſſit pœna damnationis una ſcriptione comprehendi: quo facies, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis eſt figurata, minimè maculetur. Datum XII. Kal. April. Cabilluno, Conſtantino A. IV. & Licinio IV. Conſſ. hæc ille: quibus profectò docemur, ad ejus uſque tempora hanc conſuetudinem extitiſſe, ut facies illorum qui ad metalla damnabantur, atris notis perpetuò manſuris, profundis characteribus inciderentur. Quòd autem bonis exteris patriâque privarentur, ex aliquibus legibus cognoſci poteſt, præcipuè *l.* 1. *ff. de bon. damnat. & l. ejus qui.* §. 1. *& ſeq. ff. qui teſtam. facere poſſunt.* Præterea damnatis ad metalla ſervitus irrogabatur, *l. in metallum. l. aut damnum.* §. *eſt pœna, & l. divi fratres. ff. de pœn. l. in metallum ff. de jure fiſci. & l. Pedius.* §. *non plurimum ff. de incendio ruina & naufragio* in qua hæc verba reperies:

ries: *Flagellis cæſos in metallum damnabis.* His ergo, qui hoc modo puniebantur, ſervilis conditio ſaltem irrogabatur: ex quo conſequitur ut ſingula eorum bona damnatione publicarentur, *l. 1. ff. de bonis damnatorum:* confirmatur hoc idem *l. in metallum. C. de bonis proſcriptorum ſeu damnatorum* ubi hæc leguntur: *In metallum damnatus pœnæ ſervus efficitur, & ideo ejuſmodi ſententiam paſſi bona vindicantur rationibus fiſci. Quare ſi quid rerum habuit is, quem poſtea noſtrâ indulgentiâ liberatum eſſe proponis, ad jus fiſci potiùs quàm ad ipſius dominium pertinet.*

Ad metalla damnati martyres fuſtibus cædebantur, vinciebantur, & abradebantur.

Ad hæc, SS. Martyres ad metalla damnatos, fuſtibus cæſos fuiſſe, compedibus vinctos, dimidia eis capita abraſa, fame, fœtore, ac ſqualore, alijſve modis afflictatos, demonſtrat Cyprianus epiſt. 77. ad Nemeſianum & ceteros martyres in metallo conſtitutos, dicens: *Quòd autem*

tem fuſtibus cæſi priùs graviter & afflicti, per ejuſmodi pœnas initiaſtis confeſſionis veſtræ religioſa primordia, execranda nobis iſta res eſt. Neque enim ad fuſtes Chriſtianum corpus expavit, cujus eſt ſpes omnis in ligno. Sacramentum ſalutis ſuæ Chriſti ſervus agnovit: redemptus ligno ad vitam æternam, ligno provectus eſt ad coronam. Quid verò mirum, ſi vaſa aurea & argentea in metallum, id eſt, auri & argenti domicilium, dati eſtis, niſi quòd nunc metallorum natura converſa eſt, locaque quæ aurum & argentum dare antè conſueverant, accipere cœperunt? Impoſuerunt quoque compedes pedibus veſtris, & membra felicia ac Dei templa infamibus vinculis ligaverunt; quaſi cum corpore ligetur & ſpiritus, aut aurum veſtrum ferri contagione maculetur. Dicatis Deo hominibus & fidem ſuam religioſa virtute teſtantibus armamenta ſunt iſta, non vincula; nec Chriſtianorum

pedes

pedes ad infamiam copulant, ſed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti, qui non à fabro, ſed à Domino reſolventur! O pedes feliciter vincti, qui itinere ſalutari ad paradiſum diriguntur! O pedes in ſæculo ad præſens ligati, ut ſint ſemper apud Dominum liberi! O pedes compedibus & transverſarijs interim cunctabundi, ſed celeriter ad Chriſtum glorioſo itinere curſuri! Quantum vult hîc vel invida crudelitas, vel maligna, nexibus vos ſuis & vinculis teneat, citò à terris & pœnis iſtis ad cælorum regna venietis. Non fovetur in metallis lecto & culcitris corpus, ſed refrigerio & ſolatio Chriſti fovetur. Humi jacent feſſa laboribus viſcera, ſed pœna non eſt cum Chriſto jacere. Squallent ſine balneis membra ſitu & ſorde deformia; ſed ſpiritaliter intus abluitur, quod foris carnaliter ſordidatur. Panis illic exiguus: at non in ſolo pane vivit homo, ſed in ſermone Dei.

Ad metalla relegati nuda humo cubabant.

Ve-

Veſtis algentibus deeſt : ſed qui Chriſtum induit, & veſtitus abundanter, & cultus eſt. Semitonſi capitis capillus horreſcit : ſed cùm ſit caput viri Chriſtus ; qualecumque illud caput deceat neceſſe eſt, quod ob Domini nomen inſigne eſt. Omnis iſta deformitas, deteſtabilis & tetra Gentilibus, quali ſplendore penſabitur? hæc ille. His conſimilia ſunt quæ epiſtola ſequenti ab ijſdem ad S. Cyprianum reſcripta recitantur: *Agunt ergo tibi nobiſcum damnati maximas apud Deum gratias, Cypriane dilectiſſime, quod litteris tuis laborantia pectora recreaſti, fuſtibus vulnerata membra curaſti, compedibus pedes ligatos reſolviſti, ſemitonſi capitis capillaturam adæquaſti, tenebras carceris illuminaſti, montes metalli in planum deduxiſti, naribus etiam fragrantes flores impoſuiſti, & tetrum odorem fumi excluſiſti. Fecit autem & proſecutum miniſterium tuum, & Quirini dilectiſſimi noſtri, quod per He-*

Aliæ pœnæ ad metalla damnatorum circa eorum victum & veſtitum.

Herennianum hypodiaconum, & Lucanum, & Maximum, & A mantium acoluthos diſtribuendu miſiſti, quæcumque neceſſitatibus co porum defuerant, expediri. hucu que Nemeſiani, Dativi, & alic rum Epiſcoporum epiſtola ad Cy prianum.

Damnatis ad hoc pœnæ genus dexter oculus eruebatur, ſiniſtrique pedis nervi præcidebantur.

Demum hiſce damnatis dex trum oculum effoſſum fuiſſe, ſi niſtrique pedis nervos præciſos indicant Romanum Martyrolo gium atque Euſebius locis paull ſuperiùs citatis. nam hæc Euſe bius: *Cum malorum nobis impoſi torum exuberantia deinceps Diocle tianus & Maximianus defeſſi eſſent & in hominum cæde defatigati, & ſatietatem ac faſtidium in ſangui nis effuſione cœpiſſent, & ſe ad tan tam clementiam ac facilitatem (u ab illis putabatur) convertiſſent uti de reliquo nihil acerbitati contra nos moliri viderentur (non enim decere ajebant, civitates inte ſtino cruore contaminare, neque pro pter*

pter crudelitatem Imperium eorum qui principatum tenebant, utpote omnibus tam clemens & manſuetum, ignominiæ notâ afficere, ſed potiùs beneficentiam humanæ ac veræ regiæ poteſtatis in omnes patere oportere, uti nulli de reliquo morte mulctarentur, hocque contra nos ſupplicij genus propter Imperatorum benignitatem remitti relaxarique debere) tum oculos effodi, alterum crus ſuffringi ſolùm præcipiebatur. Iſta enim apud illos mitia admodum cruciamenta, atque leniſſima ſupplicia, quibus nos torquerent, videbantur: adeò ut dicendo explicare non poſſimus innumerabilem ferè multitudinem eorum, quorum ob iſtam impiorum manſuetudinem non ſolùm oculi dextri ſicis antè eruti fuerunt & exciſi (quibus evulſis, loca in quibus inerant, ferro candente exuſſerunt) ſed lævi pedes etiam in ipſis flexuum commiſſuris cauterio ambuſti fuerunt, & prorſus debilitati: ac poſtea iſti ad æris metal-

metalla in ſingulis provincijs, non tam miniſterij causâ, quàm afflictationis & cruciatus, condemnati. ſic Euſebius *Hiſt. Eccl. lib.* 8. *cap.* 24. Innuit præterea S. Clemens, Chriſtianos ad metalla damnatos à militibus aſſervari conſueviſſe: lex * autem eoſdem verberibus ſervilibus coërceri ſolitos docet. De hac re vide plura apud Tertullianum de habitu muliebri cap. 5. & Euſebium locis nuper adductis, & denique apud S. Clementem Romanum Pontificem libro 5. conſtitutionum Apoſtolicarum capite 1. & *l. pariter in metallum ff. de jure fiſci.* Ceterùm hanc eamdem metalli pœnam à Tarquinio Superbo excogitatam, tradunt Eutropius libro 1. capite 10. & Suidas verbo σούπερβος. Quamquam ille hujus pœnæ auctor atque inventor primarius non extiterit, cùm ante eum Semiramis metalla inveniſſe, eaque per ca-

Ad metalla damnati à militibus cuſtodiebantur.

Pœnæ metalli inventor qui fuerit.

Suidas verbo Semiramis.

* *l. Pedius de qua ſuprà.*

captivos exercuiſſe, Diodorus Siculus & idem Suidas apertis verbis doceant. Habebant autem Romani, quibus præcipuè hujuſmodi pœnæ genus valdè uſui fuit, metalla multa. Deſumitur hoc ex *l. ſacrilegij. §. ult. ff. ad l. Iul. pecul. & l. 9. atque* II. *Codicis Theodoſiani de indulgent. debit. l.* II. Porro hac pœna damnati metallici appellabantur, perinde ac metallo addicti & mancipati. *l. aut damnum.* §. I. *l. in metallum.* & demum *l. in ſervorum.* §. I. *ff. de pœnis.* Ampliùs, etſi nihil referre nec diverſum eſſe, in metallum, inque opus metalli damnari, dixerit Calliſtratus *l. cognitionum numerus in fin. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus.* quia utravis in perpetuum damnatus, libertatem amittebat, maximamque per eam capitis patiebatur diminutionem, attamen diſcrimen aliquod eſſe inter utramque pœnam,

Romani multa metalla habebant.

In metallum dati Metallici dicebantur.

An idem ſit, in metallum, & in opus metalli damnari.

præ-

præſertim in vinculis, colligi poteſt ex *l. aut damnum. § inter eos & l. ſequenti, § ſed enim. ff. de pœni & l. capitalium. §. & ut generaliter. verſu divus. ff. eo. & l. penult in fin. ff. de varijs & extraordinarij cognitionibus.* Namque gravioribus primum coërcebantur vinculis qui in metallum dabantur quàm qui in opus metalli, *dict. l. aut damnum.* Deinde, refugæ ex metalli opere, in metallum damnabantur; ex metallo verò refugæ graviùs dumtaxat coërcebantur, *dicta* quoque *l. aut damnum.* Denique licèt non debuerit quiſpiam ad tempus in opus metalli damnari; nihilominus ſi hoc alicui contigiſſet, libertas ei non perinde adimebatur, *l. capitalium. §. divus. ff. de pœn.* Erat ampliùs tertium pœnæ genus feminis etiam conveniens, in miniſterium videlicet metallicorum damnari, de quo *dicta l. aut damnum.* Et de his hactenus.

Ad tempus in opus metalla damnatus non amittebat libertatem

Feminæ damnabantur ad miniſterium metallicorum.

De

De contumelijs & probris cùm Gentium, tum hæreticorum, in ſanctorum martyrum cadavera.

Quoniam paulò antè, S. Atanaſij verba de Catholicis in exilium pulſis referentes, legimus Chriſtianæ Orthodoxæque fidei inimicos, nòn ſolùm in SS. martyres adhuc vivéntes crudelitatem exercuiſſe, ſed etiam in eorumdemmet cadavera, ob id opinamur non extra rem omnino fore, ſi de inhumanitate ac ſævitia ipſorum in martyrum corpora ſenſu vitaque carentia adhibita, aliqua hoc loco ſcriptis mandemus. Narrat igitur in primis Euſebius quamplurimis locis ſuæ hiſtoriæ de hujuſcemodi re propoſita multa, quorum aliqua recitabimus. Et ſunt hæc : *Nam cùm Cæſar reſponſum per litteras miſiſſet, illos qui fidem Chriſti confiterentur, tym-*

*tympanis * eſſe torquendos; Præſe. beatos martyres, tamquam ſpectaculum & glorioſam pompam de illis multitudini præſtiturus, ad tribunal deduci jubet, iterum in quæſtionem vocat, datque ſententiam; ut qui municipes Romani eſſent, percuterentur, reliqui autem amandarentur ad beſtias.* Et poſt Sanctorum martyrio coronatorum victorias, adjecit: *Verùm eorum rabies & crudelitas in Sanctos non ita exaturata fuit, nam ab immani & furioſa bellua diabolo, immanes illæ & barbaræ gentes exagitatæ; vix, aut ne vix quidem à furore ſuo aliquando acquieverunt: imò verò in corporibus martyrum ſuam deintegro contumeliam cœperunt & malevolentiam exercere Nam*

* Tympana, in Ariſtophanis Pluto, ligna ſunt, quibus cæderentur noxij. Hæc Rodiginus lib. 10. cap. 5. ubi ſanè fallitur, dum ait, apud Tertullianum adverſùs Gent. c. 12. aſcias & runcinas inter inſtrumenta ſævitiæ connumerari. ibi enim, ut ex eodem Tertulliano & Pamelio colligitur, hoc inferri non poteſt; ad aliud quippe propoſitum verba illa, ſicuti legenti eum locum patebit, proferuntur.

Nam quamvis martyrum conſtantiâ penitus eſſent ſuperatæ; tamen quia omnem humanam rationem omnino exuiſsent, illorum amentia minimè fuit retardata repreſſaque: ſed acerba bilis cùm Præſidis, tum populi (qui quidem in nos letale odij ſui virus evomebant) tamquam immanis belluæ magis magiſque incenſa; ſic ut Scriptura verè impleretur: Impius adhuc impiè agat, & juſtus juſtificetur adhuc. *Etenim corpora eorum, quos carceris peſtifer odor & cruciatus ſuffocaverat, canibus laceranda objiciuntur: ſtudioſeque nocte dieque obſervant, ne quiſquam è noſtris illa tumulis mandet. Tandem verò martyrum in amphitheatro interfectorum membra, quæ nec beſtiæ adhuc vorârant, nec ignis abſumpſerat, partim minutatim dilaniata, partim inſtar carbonum ambuſta, quinetiam ſecuri percuſſorum capita unà cum corporum truncis collecta, dies complures ſimiliter militum excubijs*

Contumeliæ & probra Gentium in martyrum corpora.

inſepulta cuſtodiunt. Porro alij fremere, & dentibus contra eos frendere cœperunt, toto animo connitentes aliquam graviorem in ea exercere contumeliam. Nonnulli irriſione ludere, & falſos cachinnos tollere, ſummaque commendatione & præconio idola ſua efferre: quibus quidem tamquam auctoribus pœnam & ultionem Chriſtianorum acceptam retulerunt. Non pauci, quamquam factis aliquanto modeſtiores erant, & de illorum afflictatione aliquantùm condoleſcere videbantur, verbis tamen eos acerbè vexare, ad hunc modum: Ubi jam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio, quam ſuæ ipſorum vitæ præpoſuerunt? Quæ ad Gentilium crudelitatem pertinebant, talem habebant veritatem. Quæ autem ad nos, videbantur ſanè magnum mœrorem propterea in ſe complecti, quòd martyrum corpora humo tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid

quid afferre præſidÿ, neque magna pecuniæ vis eorum animos flectere, neque preces ulla ex parte placare poterant: ſed nulla non ratione & via corpora illa erant aſſiduè ab illis obſervata: & id quaſi in magno lucro deputatum, ſi penitus inhumata jacerent. Paulò poſt etiam iſta addunt; martyrum corpora ſex dies continuos ſub dio jacentia & maximâ ignominiâ affecta, poſt autem ab impÿs & facinoroſis carnificibus exuſta, inque cineres redacta, in Rhodanum fluvium, qui illic in proximo defluit, ſpargebantur, quo nullæ quidem illorum reliquiæ ampliùs ſuper terram reſtarent. hæc Euſebius lib. 5. cap. 1. in Marco Aurelio, L. Vero. Ampliùs lib. 8. cap. 6. *Reliqua autem Chriſtianorum multitudo vinculis colligata, & à lictoribus in ſcaphis impoſita, in vaſtum maris gurgitem fluctuſque præceps projecta fuit. Famulos illos regios poſt mortem decoro & celebri funere terræ mandatos, Impera-*

Cineres martyrum in Rhodanum effuſi, & quare.

Hi fuerunt è familia Diocletiani.

Martyres ſepulti rurſum effoſſi, & in mare projecti.

Martyres ſepulti rurſum effoſſi, & in mare projecti.

peratores, qui eorum domini putabantur, rurſus de integro effodiendos, inque mare præcipitandos, ſententijs decreverunt; ne, ut eorum ferebat opinio, quidam eos in ſepulcris & monumentis conditos, deos eſſe reputantes, divina veneratione proſequerentur. Et cap. 7. *Ad extremum, poſt graves & varias illarum etiam incurſiones SS. martyres enſe obtruncati fuere, & marinis fluctibus ſepulcrorum loco mandati.* Et cap. 19. *Iſte igitur* (hoc eſt, Maxys Tribunus) *immanitate longiùs progrediens, & rabiem propè belluinam contra pios in dies adaugens, adeò extra naturæ leges penitus egreſſus eſt, ut inanimis ſanctorum virorum corporibus ſepulturam impudens invideret; & propterea cadavera ſub dio, ut à beſtijs dilaniarentur, noctu aſſiduè & interdiu ſervari præcepit. Itaque non exiguum hominum numerum, multorum dierum ſpatio, huic immani & barbaro man-*

Corpora martyrum gladio cæſorum in mare projiciuntur.

Maxys Tribunus ſæviſſimus ſub Diocletiani Imperio.

Sepultura martyrum corporibus negata.

mandato inſervientum, cernere licebat. Quinetiam alij ex ſpecula & loco edito, tamquam operæpretium facturi, ne cadavera ſurriperentur, ſedulò obſervabant. Itaque agreſtes beſtiæ, canes, & aves carnivoræ membra diſcerpſerunt humana, eaque huc illuc diſperſerunt; & tota civitas undique viſceribus oſſibuſque hominum conſtrata fuit; adeò ut illis ipſis, qui antè fuiſſent infeſto animo in nos affecti, nihil umquam crudelius, nihil aſpectu horribilius videretur; neque tam eorum calamitatem in quos hæc admiſſa erant, quàm cùm ſuam ipſorum, tum communis parentis naturæ ignominiam deplorabant. Spectaculum enim humanarum carnium, non uno loco devoratarum, ſed ubique miſerè diſjectarum (quod omnem dicendi facultatem, omnemque tragœdiæ ſpeciem longè ſuperat) propè civitatis portas cujuſque oculis ſubjectum fuit. Nonnulli autem mem-

bra, cadavera integra, & viſcerum partes etiam intra portas ſe vidiſſe dixerunt. Sed audi modò miraculum magnum. Dum permultis diebus iſta gerebantur, tale quoddam accidit. Cùm clara eſſet ſerenitas & aër pulchrè ſplendeſceret, totiuſque cæli omnia ſuo complexu ambientis ſumma extaret tranquillitas, derepentè columnæ civitatis, quæ publicos & communes porticus ſuſtentabant, multas veluti lacrymarum guttas quodammodo ex ſe profuderunt. Forum item, & plateæ, nullâ pluviæ guttâ ex aëre decidente, neſcio unde, quove modo, aquâ aſperſæ maduerunt; ſic ut illico rumor per omnium ora volitaret, terram, utpote rerum id temporis geſtarum ſcelus & impietatem non ferentem, inexplicabili quadam ratione lacrymarum vim ex ſe fundere, & lapides naturamque inanimam nefaria ea facinora deflere, quo hominum naturam tam ferream, tam immitem, tam-

Lacrymæ miraculoſè editæ in martyrum commiſerationem.

tamque ab omni affectione vacuam, juſta reprehenſione coargueret. Atque hæc quidem Euſebius: cui proximè accedere videntur Petrus Alexandrinus Epiſcopus apud Theodoretum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 4. cap. 20. in Valente, & Sozomenus libro 5. capite 8. in Iuliano. Ille his verbis: *Porro autem cum Palladius homo ſuperſtitioni deditiſſimus tenera puerorum Catholicorum corpora torqueret, quidam eorum poſt cruciatus remanſere jure ſepulturæ defraudati: idque cùm parentes, fratres, cognati, & tota penè dixerim civitas poſtularet, ut unum hoc, atque adeò ultimum vitæ ſolatium illis tribueretur. Sed ô ſævam judicantis, imò verò condemnantis crudelitatem! Nam qui pro pietate decertarint, idem cum homicidis judicium ſubeunt, corporaque eorum manent inſepulta: & qui pro fide ſtrenuè dimicarint, beſtijs & volucribus objiciuntur ad*

vorandum: qui denique patres cæſorum conſcientiæ cauſâ commiſerati ſint, tamquam impij facinoris auctores ſecuri feriuntur. Sozomenus autem loco dicto hæc ait: *Ut verò eos* (id eſt, ſanctos Euſebium, Neſtabum, & Zenonem) *diſcerpſerant, & capita ita confregerant, ut cerebrum in terram efflueret, extra urbem deducunt ad locum, in quo animalia expertia rationis mortua projici ſolent. Atque accenſo rogo, eorum corpora comburunt: reliqua autem oſſa, quæ ignis nentiquam abſumpſerat, oſſibus camelorum & aſinorum, quæ ibi projecta erant, admiſcent: adeò ut perdifficile eſſet ea inter tot oſſa reperire. Attamen non diu ſic latuerunt.* hucuſque Sozomenus.

Oſſa SS. martyrum, quæ ignis non conſumſit, oſſibus aſinorum & camelorum admiſcent gentiles.

Reliquum eſt modò, ut aliqua eorum, quæ explicuimus, formis expreſſa proponamus. Non enim ſingula quæque, quæ tam hoc capite, quàm præcedentibus diſcuſſimus, tabellis repræſentanda

tanda ſuſcepimus, ſed aliqua dumtaxat, eaque præcipuè quæ martyrij inſtrumenta denotant, tamquam alijs cùm obſcuriora, tum etiam difficiliora.

FIGVRA XXVIII.

A *Martyr puerorum graphijs conſoſſus.*

B *Martyr lanceâ transfixus.*

C *Martyri crura & brachia præſcindebantur.*

D *Martyres ſagittis transfigebantur.*

E *Capite plectebantur.*

F *Securi quandoque ipſorum capita contundebantur.*

Fig. XXVIII

FIGVRA XXIX.

A *Martyr terebris excruciatus.*

B *Martyr immiſſo in jugulum pugione confoſſus.*

C *Martyr clavis confixus.*

Fig. xxix

FIGVRA XXX.

A *Martyr vecte vel fuſte percußus.*

B *Martyr ſerra ferrea per medium ſecatus.*

C *Martyr cui pedes & manus truncatæ ſunt.*

Fig. XXX

FIGVRA XXXI.

A *Martyr cui lingua præſcinditur.*

B *Martyr cui dentes evelluntur.*

C *Martyr cui mamillæ abſcinduntur.*

Fig. xxxi

FIGVRA XXXII.

A *Martyri pellis vultus detra-bitur.*

B *Pedes truncantur.*

C *Crurifragio afficitur.*

D *Stigmatibus in fronte detur-patur.*

Fig. XXXII

FIGVRA XXXIII.

A. A. *Martyres pelle exuuntur.*

Fig. XXXIII

FIGVRA XXXIV.

A *Martyr acuta ſude per media viſcera transfigitur.*

B *Martyri, diſciſſo ventre, jecur avulſum, quod Gentiles aliquando dentibus appetebant.*

Fig. XXXIV

FIGVRA XXXV.

A *Martyris pedes ad duarum a borum inflexa & vi adduc capita deligati.*

B *Martyr acutis calamis ſub ma nuum pedumque unguib infixis torquetur.*

A
B
Fig. xxxv

FIGVRA XXXVI.

A *Martyr retibus implicatus feris objiciebatur.*

B *Martyr nudus beſtijs devorandus objicitur.*

C *Martyr ferina pelle indutus beſtijs laniandus objicitur.*

D *Martyr pedibus ſaxo inſectis, ſubuliſque candentibus in digitos defixis, canibus famelicis diſcerpendus traditur.*

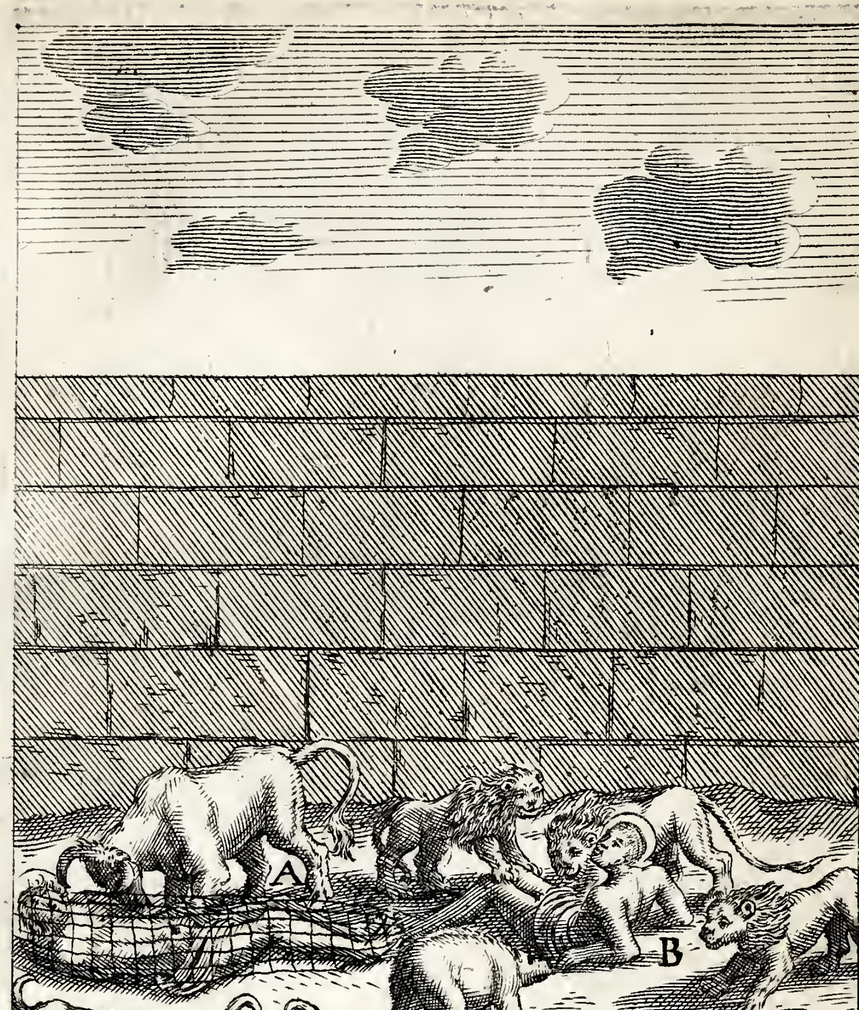

Fig. XXXVI

FIGVRA XXXVII.

A. A. *Martyres indomitorum equorum caudis aut collo alligati miſerè raptabantur.*

B *Vel funiculis ad eorum pedes immiſſis per plateas, & loca ſaxoſa trahebantur.*

Fig. XXXVII

FIGVRA XXXVIII.

A. A. *Martyres vivi in profundas foſſas injecti, terra, lapidibuſve collo tenus obruebantur.*

B *Martyres manibus poſt tergum revinctis ſemiſepulti relinquebantur.*

Fig. XXXVIII

FIGVRA XXXIX.

A. A. *Martyres è loco ſublimi præcipites dabantur.*

B *Aut in calcis fornacem conjiciebantur.*

Fig. xxxix

FIGVRA XXXX.

A *Martyr gravi ſaxo ad pedes alligato in profluentem dejicitur.*

B *Martyr retibus involutus in flumen projicitur.*

C *Saxo ad illius manum alligato in vicinum amnem projicitur.*

D *Item plumbeo pondere ad collum alligato.*

E *In puteum præceps datur.*

Fig. xxxx

FIGVRA XLI.

A *Martyr plumbeo loculo incluſus, mox in flumen demergitur.*

B *Culeo inſutus cum gallo, vipera, ſimia & cane, in vicinum mare vel fluvium projicitur.*

Fig. xxxxi

FIGVRA XLII.

A *Martyr conjecto ad collum ferreo vinculo per urbis compita circumactus.*

B *Martyr veſtibus denudatus, & ſuper ferreos acutoſque tribulos volutatus.*

Fig. XXXXII

FIGVRA XLIII.

A *Martyr ad opus publicum damnatus.*

B C. *Martyres ad marmoreos lapides ſecandos cædendoſque damnati.*

Fig. XXXXXIII

FIGVRA XLIV.

Trophæum ex omni ferè gene[r]
eorum inſtrumentorum qui-
bus martyres cruciabantu[r]
compoſitum.

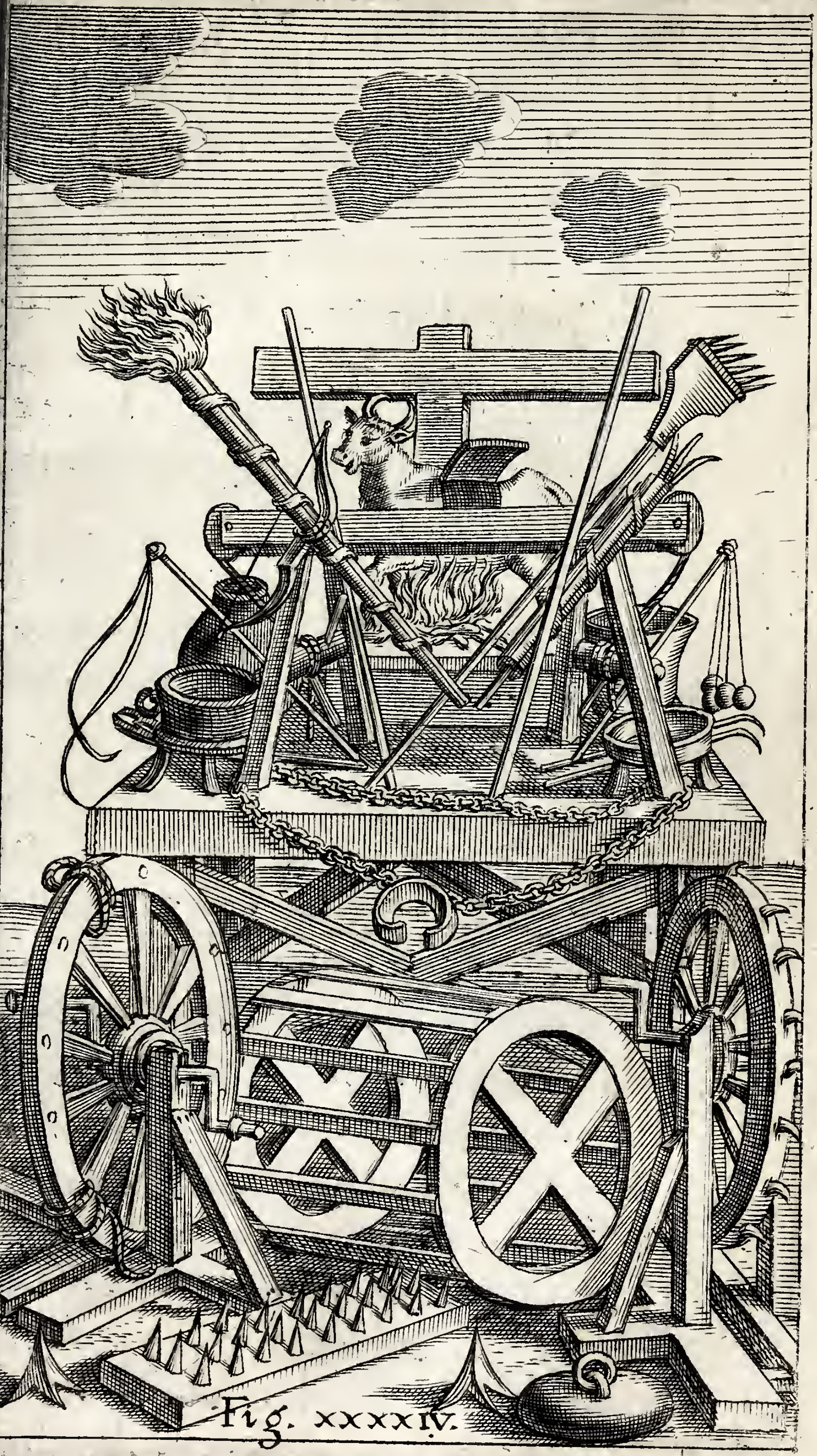

Fig. xxxxiv.

HÆc itaque, quæ hucuſque à me ſunt enarrata, tormenta illa ſunt, illique pariter cruciatus, quibus utriuſque ſexus Chriſtiani martyrij palma perſecutionum temporibus donati fuêre.

Hæc igitur, ô formoſi milites Dei, hæc, ô invicti duces Chriſti, hæc inquam, victoriæ veſtræ clariſſima ſunt inſignia, veſtræque inſuper fidei ac fortitudinis apertiſſima indicia, hæc gloriatio veſtra. Mors, ô glorioſiſſimi bellatores Dei, quam cupidè appetiſtis, perennem vobis felicemque peperit vitam. O vos ergo verè beatos. Et quis vos plenè beatos non prædicabit; ſiquidem divitias, atque hujus ſæculi voluptates pro Chriſti nomine faſtidio habentes, extremum vitæ ſpiritum atrociſſimis tormentis profundere ſummoperè concupiſtis? Quamobrem cùm preſſuræ tempore, cruciatuum dolores vobis augerentur,

rentur, mentis oculis cœleſte præmium intuentes, ad hunc modum Domino in cordibus veſtris ſine motu labiorum loquebamini: Amplificentur hic, ô benigniſſime Domine, corporis ſupplicia, ut illic in paradiſo voluptatis propagetur & requies. O pectora divini amoris calore flagrantia, ô corda Spiritus ſancti ardore ſuccenſa.

Mirandum profectò non eſt, ſi in medio procellarum commorantes fortiſſimi athletæ Dei, non ſolùm deterreri non potuerint, immò promptiores, robuſtioresque ex eis effecti, vehementiſſimè ſitierint, ut ſingulis horis nova eis, & quidem acerbiſſima crudeliſsimaque ſupplicia, perinde ac ſi pœnis ſaturari non poſſent, admoverentur.

Sed ô miſeros nos, ô infelices: quam, quæſo, quam excuſationem apud Dominum in tremenda Iudicij die habituri ſumus, qui

qui ſine perſecutionis atrocitate
ſineque cruciatibus, charitatem
Dei, vitamque noſtram ita parv
pendimus, ut torporis ſomno de
tineri omninò velimus? Qui
igitur tunc temporis agemus
quid dicemus, quando & colum
næ cæli contremiſcent? quan
do ſingulæ tribus terræ plangent
quando nobiliſſimi, beatiſſimi
que Chriſti martyres propè ſoli
um gloriæ magna cum lætiti
ac fiducia aſtantes, vulnerum
cicatrices oſtendent in ſuis cor
poribus lucentes, Soliſque ful
gorem propria claritate ſuperan
tes? nos quid tunc ibi oſten
ſuri ſumus? quas virtutes in me
dium adducturi? num charita
tem Dei? num inviolabilem fi
dem? num terrenorum omnium
nuditatem? num eleëmoſynas
num jejunia, carniſque macera
tionem? an manſuetudinem? a
patientiam? num orationes mun
das? an lacrymas? num compun
ctio

ctionem ſalutarem? an fortè cordis tranquillitatem? an quietem? an vigilias. O beatos ſanè illos, ô felices, quos illic iſta amplectentur: efficientur enim & martyrum ſocij, & eorumdem gloriæ participes, ac conſortes.

Rogamus itaque, etiam atque etiam oramus, & obteſtamur vos, ô beatiſſimi martyres, qui pro Deo, proque illius charitate ſponte, hilarique vultu tormenta ſuſtinuiſtis, atque ideo majore ei familiaritate conjuncti vitam nunc beatam ducitis, ut pro nobis miſeris, peccatisque graviſſimis obnoxijs, ac negligentiæ ſqualore ſordentibus Dominum interpellare dignemini; quo eum toto corde, totisque viribus in hac valle lacrymarum diligentes, mereamur in die mala, quando occulta hominum manifeſta fient, miſericordiam conſequi, ac ſalutem æternam. Nec

quæ-

quæſo, mei omnium miſerrimi ô glorioſiſſimi Dei milites, obli viſcamini: veſtris enim precibu felicitatem perpetuò duraturar conſequi, vitamque beatam adi piſci, vobiſcumque etiam torren te voluptatis Dei potari, uberta teque domus ejus inebriari, & deſidero, & toto animi affect atque conatu expoſcò.

IN

INDEX RERUM ac VERBORUM,

Quæ in hoc volumine de Cruciatibus SS. Martyrum continentur.

A.

Abdaramenus Saracenorum Rex impijſſimus, quid in S. martyrem Pelagium. 256

Abdon martyr plumbatis cæditur. 208

Abradebantur SS. Chriſti virgines. 391

Abundius & Abundantius martyres in equuleo extenduntur. 139

Acatius martyr virgis cæditur. 201

Accenſus nomen ordinis in militia Caſtrenſi. 166

Achilleus Diaconus rotæ ſupplicio excruciatus legitur. 73

Acindinus martyr in lecto ferreo torretur. 324

Acubus longioribus ſub digitorum unguibus infixis vexantur in Anglia Catholici. 431

Ære diruti milites qui vocabantur. 182

Afra martyr cathomo cæſa. 215

Agapes virgo igni injecta. 339

Agapitus martyr nervis cæſus. 176

Agapius Romanus in tauro æneo crematur. 301

Agathocliæ martyrium deſcribitur. 421

Agnes nobiliſſima Chriſti virgo denudatur. 390

Alapa an idem quod colaphus & palma. 226. & ſeqq.

Alapis cæſi martyres. 223 & ſequentibus.

Alexander medicus & martyr ad beſtias damnatur. 443
Alexander alius martyr in crucem agitur. 6
Alexander Briantus ab hæreticis equuleo torquetur. 168. & alijs etiam modis ab eiſdem excruciatur. 431
Ammonius Epiſcopus exilio mulctatur. 495
Amphiani crudele martyrium. 359
Ananias nervis vapulat. 176
Anaſtaſiæ Apoſtolorum diſcipulæ martyrium. 422
Anaſtaſia virgo denudatur. 390
Andochij presbyteri martyrium. 24
Andreas Apoſtolus in crucem tollitur. 6
Andreas Baccius de Thermis diſſerit. 358
Andreæ presbyteri martyrium. 364
Andronicus martyr quæ paſſus. 352
Angeli in auxilium ſanctorum martyrum miſſi. 71. 303. 419. 441
Animalia virulenta martyribus non nocent. 509
Antipas martyr in tauro æneo crematur. 301
Anthiæ ſanctiſſimę mulieris, & Eleutherij martyrium. 324
Antonia præclariſſima Chriſti martyr altero brachio appenſa. 20
Antoniæ item glorioſa mors. ibid.
Appendebantur SS. martyres varijs modis. Lege, Suſpendebantur.
Apollonius martyr cruci affigitur. 7
Apoſtolorum quinam fuerint in crucem acti. 5
Arbores in ſanctorum martyrum carnificina adhibebantur. 13
Arbores infelices quæ. 469
Archyvum quid ſignificet. 29

Aria-

Ariani quid in Damaſi Papæ diaconum. 488
Ariſtus martyr virgis verberatus. 202
Armagaſtus Comes, Chriſti miles, vaccarum paſtor efficitur. 452
Artemius martyr plumbatis cæditur. 208
Artemius alter ſub Iuliano ſaxo à lapicida diſſecto incluſus opprimitur. 233
Arthrembolæ martyrij inſtrumentum. 62
Arundo in membrum genitale S. Benjamin martyris intruſa, qui per eam diu è divexatur. 10
Aſſabantur SS. martyres. 318
Aſciam an connumeraverit Tertullianus, ut Rodigino placuit, inter inſtrumenta ſævitiæ 528
Aſterius martyr nervis cæditur. 176
Aſterius Epiſcopus in exilium pellitur. 496
Aſtonius martyr in lecto ferreo torretur. 325
Attalus civis Romanus martyr feris objicitur. 443
Attilius Triumvir culei ſupplicio necatus. 468
Avempodiſtus martyr in ſtrato ferreo amburitur. 325
Augurius martyr crematur. 339

B.

Bacchus martyr nervis cæditur. 176
Balnei calore torreri quid. 356
Balteus quid. 193
Barba ſanctorum martyrum pice illita, & incenſa. 364
Barbara virgo tedis ſemiuſtulatur. 280
Barbara à Gentilibus ob Chriſti odium denudatur. 390
Barbarus miles in taurum æneum igneum conjectus non comburitur. 302
Baſilides martyr ſcorpionibus verberatur. 202
Baſiliſci martyriũ. 328

Baſiliſſæ Apoſtolorum diſcipulæ martyrium. 422
Baſiliſſus martyr in crucem actus. 6
Baſſinus igne torquetur. 339
Baſſus Epiſcopus laminis aduritur. 275
Baſſus martyr fuſtibus percutitur. 178
Barula puer & martyr cathomo cæditur. 217
Benignus martyr feris objicitur. 440
Beſtijs tradebantur martyres. 434
Blandina martyr feris objicitur. 442. 443
Bojæ, vinculi genus. 158
Bonifacius martyr in ollam immittitur. 309
Bos æneus. Vide, Taurus æneus. 296
Bothrus martyrij inſtrumentum. 64
Bractea in quo differat à lamina. 275
Buſiris conſtantia in perferendis cruciatibus. 145

C.

Cadavera SS. martyrum, probris contumelijsque affecta. 530
Cadavera SS. martyrum, rurſum effoſſa in mare projiciuntur. 532. 533
Cadaveribus SS. martyrum negatur ſepultura. ibid.
Calami acuti inter manuum ungues & carnem ſanctis martyribus infigebantur. 427
In calcis fornaces deturbabantur martyres. 457. 460
Calce viva perfundebatur martyr. 294. 295
Calcibus percutiebantur martyres. 224
Calendius martyr plumbatis percuſſus. 207
Calidarium quid. 356
Caligula ſæviſſimus Imperator. 385
Callinicus martyr ungulis excruciatur. 253
Calliopus in crucem actus,

actus, capite in terram verſo. 6
Calliopius martyr rotæ ſupplicium paſſus legitur. 71
Calore balnei torreri. 356
Calx in ſanctorum carnificina. 294. 457
Camelorum curæ aſcripti Chriſtiani. 451
Camus vinculi genus. 305
Canibus lacerandi martyres expoſiti. 448. quomodo. 449
Capillis ſuſpenſæ. Vide, Chriſtianæ mulieres. 15. 46
Capite plectebantur martyres. 403
Capite an martyres ſecuri, vel gladio plecterentur. 405
Capite an plecterentur martyres genibus flexis, oculiſque ligatis. 406
Capite plectendi virgis cædebantur. 410
Capite in terram verſo, in crucem tollebantur SS. martyres. 4
Carcer à quo primùm Romæ conſtructus. 162
Carcer duplicis generis apud antiquos. ibid.
Carcer Chriſtianorum. 164
Carcerum cuſtos ejuſque munus deſcribitur. 165
Carnes immolatas impellebantur Chriſtiani edere & ſacrificiorum vinum deguſtare. 351
Carpophorus martyr plumbatis percuſſus, obdormivit in Domino. 207
Caſtorius martyr ſcorpionibus verberatur. 202
Catapulta nonnunquam vinculi genus ſignificat. 63
Catapulta machinam bellicam plurimum denotat. ibid.
Cataſta diverſa ab equuleo. 135
Cataſta multa denotat. 134
Catenæ vinculi genus. 160

Catenis vinciebantur rei antiquis temporibus, & quo pacto. 160
Catherina virgo rotæ martyrium paſſa. 68
Catholici ſub Conſtantio Imperatore Ariano quæ perpeſſi. 362. 394
Catholici ſub Valente Imperatore quæ paſſi. ibid.
Catholici ſub Wandalis Arianis quæ perpeſſi. 399. 499 & ſeq.
Catholici à Theophilo Imperatore Iconoclaſta quæ paſſi. 413
Catholicis ſub unguibus acus ab hæreticis infiguntur. 431
Catholici ab hæreticis noſtri temporis virgis cæduntur. 204
Catholici ab hæreticis noſtræ ætatis laminis aduruntur. 276
Catholici ab hæreticis hoc ſæculo facibus ſemiuſtulantur. 281
Catholici diris valdè modis ab hæreticis noſtri temporis vexantur. 453
Catholici ab hæreticis recentibus ferarum pellibus inſuti morſibus rabidiſſimorum canum objiciuntur. 454
Catholici ab hæreticis ignis ſupplicio afficiuntur. 361. 362
Catholici in Anglia diris modis affiguntur ab hæreticis. 167. 168
Catholici in Anglia ferreo inſtrumento globi inſtar conſtructo, comprimuntur, ac rotundantur. 169
Catholici Angli in exilium pelluntur. 509
Cathomo cædi quid denotet. 216
Cathomo non ſolùm pueri, ſed etiam alij provectioris ætatis utriuſque ſexus cædebantur. 217
Cathomi ſententiæ alio-

liorum examinantur. 218
Cæcilia virgo Romana quomodo igni tradita. 357
Cenſio haſtaria quæ. 183
Cera in SS. martyrum carnificina adhibebatur. 340
Cerei. Lege, Faces.
Chionia virgo comburitur. 339
Chriſtiani multa perpeſſi ſub Nerone. 448. 449
Chriſtiani muribus rodendi dabantur. 452
Chriſtiani à Gentilibus tanquam magi habebantur. 433
Chriſtianos nihili faciebant Gentiles. 261
Chriſtianos ad leonem, acclamatio Gentilium. 437. 438
Chriſtiani cur feris objecti ibid.
Chriſtiani varijs modis feris objiciebantur. 439. 440
Chriſtiani aliquando à feris non lædebantur. 441
Chriſtianorum feris objectorum mira conſtantia. 446
Chriſtiani feris plurium generum objiciebantur. 444
Chriſtiani ferarum pellibus induti canum lacerationibus objiciebantur. 448
Chriſtiani urgebantur immolatas carnes edere, & ſacrificiorum vinum deguſtare. 351
Chriſtianæ mulieres ſuſpendebantur ſæpiſſimè altero pede dumtaxat. 16.
Chriſtianæ mulieres capillis appendebantur. 15. 46
Chriſtina virgo ob Chriſti odium à Gentilibus nudatur. 390
Chriſtophorus martyr virgis cæditur. 201
Chryſantus martyr non paſſus fuit ſcaphiſmum, ſed aliud aliquod cruciamenti

ti genus ei aliqua ex parte ſimile. 35
Chryſotelus martyr laminis aduritur. 276
Cineres SS. martyrum in Rhodanum effuſi, & quare. 531
Cingulum militare quid. 191. & 192
Cippis ligneis excruciati Catholici. 169
Clavis ferreis excruciabantur SS. martyres. 11
Clavi ignei martyrij inſtrumentum. 328
Clavi martyrij inſtrumentum. 384
Claudius martyr virgis cæditur. 202
Claudius alter ſcorpionibus cæditur. ibid.
Clemens martyr Ancyranus rotæ ſupplicio affectus fuit. 70
Clemens Ancyranus martyr ungulis laceratur. 252
Cleonicus in crucem actus. 6
Cloaca Maxima, in quam projectum fuit corpus S. Sebaſtiani martyris. 261
Cloacarum purgationibus adſcripti martyres. 511
Cochlea quid ſit. 81
Cochleâ martyrem comprimi quomodo intelligatur. 82
Colaphis cædebantur SS. martyres. 224 & ſeqq.
Colaphus, alapa, & palma, an ſint ſynonyma. 226. 227
Collare ferreum, vinculi genus. 159
Columnis in martyrum carnificina utebantur antiqui. 13. 38. 41 & ſeq.
Columna, in qua ſanctus Sebaſtianus ſagittis percuſſus fuit, aſſervatur in ejus baſilica extra Urbem. 13.
Commentarienſis cuſtos carceris. 165
Commentarienſes plurium generum. ibid.
Commentarienſis extitit quandoque nomen ordinis & promotionis in militia caſtrenſi. ibid.

Com-

Compedes martyrij instrumentum. 136. 149. & ſeq.
Compedibus martyres ad quartum vel quintum foramen extendebantur, non ſine maximo eorum dolore. 136
Compedes, quibus rei ad foramina extendebantur, diverſæ erant ab equuleo. ibid.
Compedes quid eſſent 149
Compedes pondera dictæ. 23
Concordia mart. plumbatis cæſa, obijt. 207
Conditio cruenta. quid ſignificet. 223
Conon martyr in ſartagine torretur. 317
Conſtantinus Copronymus Catholicorum perſecutor. 364
Conſtantinus Imperator inſcriptionem vultus vetuit. 413
Conſtantius Conſtantini Magni filius perſecutor Catholicorum acerrimus. 362. 394. 492 & ſeqq.
Conſtantius Imperator hæreticus, quid in ſacras virgines. 394
Coqui SS. martyrum carnifices. 430
Corio bovis inſuebantur martyres. 35
Corio bovis incluſi martyres radijs Solis objiciebantur. ibid.
Corio aliorum animalium etiam utebantur antiqui ad eundem effectum. 36
Corpora à gentilibus in crucem actorum tamdiu pendebant in patibulo donec putreſcerent. 9
Corpora mortua SS. martyrum Lege, Cadavera. 530
Cornicularius. 166
Craticula martyrij inſtrumentum. 317
Craticula ferrea, in qua aſſatus fuit S. Laurentius, ſervatur hîc Romæ. 319
Craticula quomodo conſtructa. ibid.
Craticulæ plurium generum. 320
Craticula formis expri-

mitur. 331

Cratis ferrea. Vide, Craticula.

Crepidæ ferreæ igneæ martyrij inſtrumentum. 328

Crepidis ferreis ignitis excruciatur ſanctus martyr Antymus Epiſcopus. ibid.

Creſcentianus martyr fuſtibus cæditur. 178

Cruciatus immanis. 9. 454

Cruenta conditio quid ſignificet. 123

Crura SS. martyrum confringebantur. 424. 425

Crurifragij quorundam ſententiæ examinantur. 426

Crux aliquando ſignificat equuleum. 143

Crucis ſupplicium Hebræis & Gentilibus uſui fuit. 2. 3

Cruces plurium generum. ibid.

Cruci primi generis qui martyres affixi fuerint. 4

Cruci affixi capite ad terram verſo quamplurimi martyres fuerunt. ibid.

Crucis ſupplicium pœna militum Romanorum delinquentium. 181. 187

Culeus. 463

Culeus antiquiſſimum tormenti genus. ibid.

Culeus quid ſit, explicatur. ibid.

Culeo quæ animalia in ſuerentur. 465. & ſequentibus.

Culeo an ſemper ſingula animalia in l. Pompeja in parricidas enumerata includerentur. 467

Culei ſupplicium ex Gentilibus qui paſſi. 464. 468

Culeus licèt in uſu amplius non eſſet, tamen ad Chriſtianos exercruciandos iterum adhibitus fuit. 468

Culei ſupplicio afficiendi quomodo ducerentur ad mare, ſeu flumen. 470

Cuſtos

Cuſtos carcerum, quo nomine vocaretur. 165
Cucuphates martyr virgis cæſus. 201
Cupæ incenſæ in martyrum carnificina. 352. 353
Cyphoniſmus ſupplicij genus. 29
Cyphon. ibid.
Cypriani Unizibirenſis Epiſcopi charitas. 505. 506
Cyrinus martyr virgis cæditur. 202
Cyriacus martyr lapidibus appetitur. 231
Cyrillæ martyrium. 342
Cyrilli Diaconi martyrium. 388

D.

DAmnati ad metalla multis pœnis ſubjiciebantur. 515. & ſeqq.
Damnati ad metalla à militibus cuſtodiebantur. 524
Damnati ad metalla viliores perſonæ. 514
Damnari in metallum, in opus metalli, an idem. 525. & ſeq.
Damnati ad opus metalli ad tempus, an amitterent libertatem. 526
Damnatis ad metalla: dexter oculus eruebatur, ſiniſtrique pedis nervi præcidebantur. 522
Damnabantur ad opus metallicorum feminæ. 526
Damnati ad opus martyres. 510
Damnari ad opus quid ibid. & ſeq.
Dativus Epiſcopus in metallum damnatur. 485
Decimare, militum pœna. 186. 189
Decimare quid. ibid.
Demetrius martyr lapidibus obruitur. 231
Dentes martyribus evellebantur. 420. 424
Denudati martyres. 474. 475

Dimiſſio ignominioſa, pœna militum. 182
Dioſcorus martyr laminis aduritur. 275
Domitius Hurleus crudeli mortis genere ab hæreticis necatur. 361
Domus privata quid. 162
Dorothea virgo Aquileienſis, quomodo appenſa. 19
Dorothea denudatur. 390
Dorotheus martyr flagris cæditur. 179
Dulas martyr in craticula aduritur. 320

E.

EDmundus Campianus equuleo tortus. 168
Eleutherius martyr in ſartagine tortus. 317
Eliſabethæ Anglæ furor in Orthodoxos. 454
Elixabantur martyres à Gentilibus. 306
Elpidephorus martyr in lecto ferreo amburitur. 325
Emerentiana Romana virgo lapidibus obruitur. 231
Emilianus martyr crematur. 339
Epimachus martyr ungulis laceratur. 253
Encratidis virginis martyrium. 388
Epiſcopi ad opus damnati. 510. & ſeqq.
Epiſcopi ad lapidicinas damnati. 513
Epiſcopi curæ jumentorum aſcripti. 449
Epiſcopi in exilium acti. 493. & ſeq.
Equuleus martyrij inſtrumentum. 94
Equuleus cur adinventus. 97
Equuleus translatus fuit ad homines acerbiore ſupplicio excruciandos, quod in Chriſtianis hominibus patuit. 98
Equulei ſæpiſſimè SS. martyrum res geſtæ meminerunt. 98. 99. 100
Equulei variæ ſententiæ. ibid.
Equulei aliorum ſententiæ reprobantur. 101. 102

Equulei vera ſententia aperitur & explicatur. ibid. & 105.
Equulei machina quo pacto conſtructa. 102
Equuleo torquendus, cruribus devaricatis in eum conjiciebatur. 103
Equulei machina lignea fuit veri equi inſtar fabricata. 105
Equulei pedibus machinulæ aliquæ affixæ erant. 109
Equuleus erat è terra aliquantulum ex omni parte elevatus. 117. 118
Equuleo alligatus brachijs poſt tergum diſtortis extendebatur. 109
Equuleo vincti, dum extenſi erant, jacebant toto corpore in eo proſtrati, vultu ad cælum verſo. 112
Equuleo excruciatarum mulierum crines quandoque augendi doloris ſtudio ad ejus ſtipitem alligabantur. ibid.
Equuleo vincti, funiculis laxatis; corpore iucurvato ſub eum cadebant. ibid.
Equulei funes non laxabantur remittendi doloris cauſa. 113
Equuleo extenſos diverſis aliis cruciatuum generibus in eodem afflictatos fuiſſe oſtenditur. 125
Equuleum intendi ac remitti conſueviſſe, quo ſenſu accipiatur. 141
Equuleum rotam dici non inconveniens. 73
Equuleus diverſus à cataſta. 135
Equuleus ſtipes aliquando dictus ab antiquis. 141
Equuleus appellatus nonnunquam mala manſio. 142
Equuleus comprehenſus à veteribus ſub crucis nomine. 143
Equuleum non inconvenit ſi dicatur ſub pali nomine quandoque comprehendi. 145.

Equu-

Equulei forma, qua Catholici in Anglia quæſtionibus ſubjiciuntur, dilucidatur. 168
Eraſma denudatur: 390
Eraſmus martyr fuſtibus cæditur. 178
Eraſmus martyr plumbatis vapulat. 208
Ergata quid, ejus forma expreſſa. 91
Eucarpus martyr in crucem tollitur. 6
Eudoxius miles Chriſtianus ſponte projecit cingulum militare. 194
Eulalia virgo cruci affigitur. 7
Eulalia virgo ungulis laceratur. 253
Eulalia Emeritenſis virgo in Chriſti contemptum à Gentilibus denudatur. 390
Eulampij fratres & martyres in lebete torrentur. 312
Eulaſius martyr in ſartagine ſuffrigitur. 37
Eulogius martyr igne torquetur. 339
Eunus martyr flagris cæditur. 178
Euphemia Aquileienſis virgo nudatur. 390
Euphemia virgo capillis ſuſpenditur. 47
Euphroſyna virgo Romana incendio abſumitur. 338. 339
Euſebius ſub Iuliano quæ paſſus. 429
Euſebius martyr fuſtibus cæditur. 178
Euſebius Epiſcopus relegatur. 494
Euſebij locus difficillimus *libro* 8. *ſuæ hiſtoriæ cap.* 11. nimirum, *Alij autem vultu alterius in alterum,* &c. explicatur. 40 & ſeq. uſque 45
Euſtachius civis Romanus & martyr in tauro æneo crematur. 301
Euſtratius in exilium actus cum multis alijs Epiſcopis. 493
Eutychius ſubdiaconus ad necem flagellatus, in metallum letale datur. 487

Eutropius cruci affigitur. 6
Exilium triplex. 490. Lege, ſi plura cupis, Relegati.
Extendi ad malam manſionem quid denotet. 142
Extendebantur SS. martyrum corpora multis modis. 137
Extendebantur SS. martyres ad quartum vel quintum foramen. 136, 265. 288

F.

Fabius martyr quo genere mortis occiſus. 226 & ſeqq.
Faciei deturpationem vetuit Conſtantinus. 413
Facibus ſemiuſtulabantur SS. martyres. 276. & ſeqq.
Facibus plurium generum. 277
Faces ex qua materia fierent. ibid.
Facibus ex tedis magis utebantur antiqui. 280
Facibus adurebantur martyres appenſi. 19. 293
Faina martyr in aquas projicitur. 462
Fauſta virgo & martyr in ſartagine torretur. 317
Fauſtæ virginis Acta brevi ſermone complexa. 386
Fauſti martyrium narratur. 401
Fauſtus martyr cruci affigitur. 7
Febronia virgo in ſponſi contemptum denudatur ab Ethnicis. 390
Felices duo Epiſcopi ad metalla damnati. 485
Felix Epiſcopus relegatur. 501
Felix presbyter rotæ ſupplicio afficitur. 72
Felicis martyrium. 24
Felix martyr ungulis laceratur. 253
Felix martyr fuſtibus percutitur. 178
Feminæ Chriſtianæ ignominiæ cauſa tondebantnr. 256

Fe-

Feminæ in miniſterium metallicorum dabantur. 526
Feminæ. Vide, Chriſtianæ mulieres.
Feris qui objiciebantur. 437
Feris objecti SS. martyres. 11 & 437 ac ſeqq.
Feris objici, quale ſupplicium. 439
Ferreis virgis cædebantur nonnumquam SS. martyres. 199
Ferro vincti SS. martyres. 496
Ferrum globi inſtar conſtructum, martyrij inſtrumentum. 169
Fidiculæ idem quod ungulæ. 121. 122
Fidiculas non fuiſſe funiculos, quibus rei vel SS. martyres equuleo alligabantur, rationibus aperitur. 115. & ſeq.
Fidiculæ cur ſic dictæ. 121.
Fidiculæ quo ſenſu accipiantur à Suetonio in Tiberio, dilucidatur. 124. 125
Flagellorum varia genera. 172
Flagra quid. 176. 177
Flagris cædebantur SS. martyres. ibid.
Flagris qui verberati. 179
Flavia Domitilla igne abſumitur. 339
Flexis genibus decapitati martyres. 406
Florentius martyr lapidibus appetitur. 231
Flori martyrium refertur. 460.
Fodere juſſi milites ignominiæ cauſa. 184
Forcipes ferreæ, quæ in Baſilica S. Petri aſſervantur, an ſint ungulæ. 253
Forcipes ferreæ, martyrij inſtrumentum plurium generum. 255
Forcipes ferreæ, quibus S. Joannes Apoſtolus attonſus fuit, aſſervantur in baſilica S. Joannes in Laterano. 257
Fortunatus diaconus rotæ radijs intextus fuit. 73

Fra-

Fragmentis teſtaceis cruciati martyres. 264
Fructuoſus Epiſcopus crematur. 339
Fumo excruciati martyres. 14. 16
Funalia genus facis. 280
Funiculi in equuleo non laxabantur remittendi doloris cauſa. 113
Furcæ ferreæ in martyrum carnificinis. 316. 317
Fuſciani martyris tempora clavis igneis transfiguntur. 328
Fuſtibus qui percuterentur. 190
Fuſtibus cæſi milites Chriſtiani. ibid.
Fuſtibus percutiebantur SS. martyres. 176 & ſeqq.
Fuſtibus & flagris interdum tamdiu verberabantur SS martyres, donec expirarent. 179. 180
Fuſtuarium. 190

G.

Galation martyr flagris vapulat. 179
Galea ignea martyrij inſtrumentum. 326
Gazæ totus populus inſanit in Chriſtianos. 429
Genibus flexis decapitabantur martyres. 406
Gentiles crucis ſupplicio ad homines vita privandos utebantur. 3
Gentiles quomodo cruci affigerent. 8
Gentiles in quo differrent ab Hebræis in corporibus in crucem actorum deponendis è ligno. 9. 426
Gentiles ſæpiſſimè ſtipitibus utebantur in SS. martyrum carnificinis. 11
Gentiles operam dabant Chriſtianis decipiendis. 343 & ſeq.
Gentiles corpora in crucem actorum, in ea, uſque dum putreſcerent, permanere faciebant. 9. 426
Gentilium rabies in Chriſtianos. 385
Gladius martyrij inſtrumentum. 387
Gladio feriri majoris ignominiæ

gno-

gnominię erat, quam ſecuri percuti. 405. 406
Glitibus rodendi traduntur Catholici ab hæreticis noſtræ ætatis. 453
Graphia martyrij inſtrumenta. Vide, Styli ferrei. 379. 380
Gordianus plumbatis cæditur. 208
Gorgonius martyr flagris verberatur. 179
Gregorius Armenius altero pede appenſus fuit. 17
Gregorius item Armenius novo alio ſævoque modo appenditur. 27

H.

Hadrianus ex ordine S. Dominici à Turcis pro fide Chriſti occiſus. 10
Hæreticorum inhumanitas mira. 501. 502
Hæretici varijs modis ignis ſupplicio Catholicos afficiunt. 362. 363
Haſtam dare, militis ignominia. 183
Haſtaria cenſio quæ. ibid.
Hebræi crucis ſupplicio utebantur. 2. & 9
Hebræi in crucifigendis damnatis ad mortem, in quo à Gentilibus differrent. ibid.
Helconidis glorioſa paſſio. 418
Helimenes martyr laminis aduritur. 276
Heliopolitanorum in SS. virgines crudelitas ſumma. 387. 388
Heliodori martyrium refertur. 303
Hepar ſanctorum furentes gentiles dentibus appetunt. 388
Hermagoras martyr laminis ſemiuſtulatur. 276
Hermillus martyr virgis tirangularibus cæditur. 201
Heſychius Chriſtianus miles ſponte deponit cingulum militare. 193. 194
Hiemabant extra oppidum milites Romani ob delictum militare. 183. & ſeq.

Hieron

Hieron martyr virgis verberatur. 202
Hilarus martyr ungulis excarnificatur. 253
Hirenes virgo incendio abſumitur. 339
Honorius Imperator impium Iovinianum hæreſiarcham plumbo contuſum exilio damnavit. 206
Hordeo paſcebantur milites Romani delinquentes. 181. 184
Hordeo paſcebantur quandoque martyres. 508
Hormiſdæ glorioſa confeſſio, atque invicta conſtantia. 450. 451
Hormiſda camelorum curæ aſcribitur. 451
Hoſtius Malleolus poſt Annibalis bellum primus omnium matrem necavit. 464
Hoſtius Malleolus quo ſupplicij genere affectus. ibid.
Hypatij martyrium 364

I.

Iaderes Epiſcopus ad metalla damnatur. 485.
Iambi, qui in ſanctorum Theophanis & Theodori fratrum faciebus inſcripti fuerunt, referuntur. 415. & ſeq.
Ianuarius martyr plumbatis cæſus perijt. 207
Iecur SS. martyrum furentes Gentiles appetunt. 389
Igne varijs modis torrebantur SS. martyres. 338. & ſeqq.
Ignis in manu SS. martyrum, cum thure ponebatur. 341
Ignominioſa dimiſſio pœna militum. 181
Imperatorum inveterata conſuetudo. 344
Inſcriptione damnari quid. 413
Incus in ſanctorum martyrum carnificina. 425
Inſtrumenta martyrij. Vide, Martyrij inſtrumenta.

Ioan-

Ioannes Roffenſis Epiſcopus ab hæreticis capite plectitur. 412
Ioannes Epiſcopus Daventrienſis deſignatus quæ paſſus ab hæreticis. 456
Ioannes monachus Carthuſienſis ab hæreticis occiditur. 479
Ioannes ex ordine S. Franciſci, ab hæreticis interficitur. 481
Ioſephi apud Perſas martyrium 235. & ſeqq.
Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus Felicem presbyterum, Achilleum & Fortunatum diaconos in Gallias ad prædicandum verbum Dei direxit. 73
Iſdandul ſanctiſſima mulier. 235
Iſidorus martyr nervis cæditur. 176
Iugulati martyres. 403
Iuliana virgo capillis appenditur. 46
Iuliana in ollam imittitur. 305
Iulianus maryr flagris verberatur. 178
Iulianus apoſtata fraudibus conabatur Chriſtianos milites decipere, & ad deorum ſuorum inanium culturam perducere. 343
Iulius Senator fuſtibus cæditur. 178
Iuſta virgo ungulis excarnificatur. 253
Iuſti militis martyrium. 326
Iuſtus martyr nervis vapulat. 176
Iuſtina virgo in ſartagine torretur. 317
Iumentorum curæ aſcripti martyres. 449. & ſeq.

L.

Laconicum quid. 356
Laconicum quando & quomodo ad inferendam necem deſerviebat. ibid.
Lacrymæ miraculosè editæ in martyrum commiſerationem. 534
Lamina quid. 275
Lamina ignita nudis ſanctorum martyrum

rum carnibus admovebatur. ibid.
Lamina in quo à bractea differat. ibid.
Lamina non erat equuleus, ut quidam voluerunt. 99. 101
Laminæ igneæ martyrij inſtrumentum. 272. & ſeq.
Laminis igneis Catholici ab hæreticis noſtri temporis aduruntur. 276
Lamnæ. Vide, Laminæ.
Lampades ardentes martyrij inſtrumentum. 281. & ſeqq.
Lampades quid. 282. & 283
Lampades quo pacto conficerentur, oſtenditur. ibid.
Lampadibus ardentibus varijs modis comburebantur ſancti martyres. 287
Lancea martyrij inſtrumentum. 387
Lapides magni ponderis. Vide Pondera. 232
Lapidibus contundi, militum pœna. 231
Lapidibus grandis ponderis opprimebantur ſancti martyres. 223. & ſeqq.
Lapidicinæ quid. 513
Laqueo necabantur martyres 38
Latumia quid. 513
Laurentius mart. plumbatis percutitur. 208
Laurentius laminis aduritur. 275
Lauri martyrium deſcribitur. 460
Lebes æneus martyrij inſtrumentum quid. 310
Lebes quomodo conſtructus. 311
Lebetis figura expreſſa. 333
Lectus ferreus martyrij inſtrumentum diverſus à crate ferrea. 322
Lectus ferreus qualis. 324
Legitimo ſtipendio ſpoliari, pœna Romanorum militum delinquentium. 181
Lenonibus ignominiæ cauſa tradebantur Chriſtianæ virgines. 391

Leo

Leo Imperator hæreticus Catholicos perſequitur. 364
Levabantur martyres in equuleum. 139
Lex Porcia de cive Romano virgis non cædendo quomodo explicanda. 180. 181
Liberati & ſociorum martyrium. 364
Lication martyr virgis cæditur. 202
Lictores cur faſces cum ſecuribus portarent. 219. 220
Lictores miniſtri erant Conſulis, Proconſulis, ac ſimilium. ibid
Lictores quot Conſulis & Proconſulis. ibid.
Lictorum munera. 209. 219 & ſeqq.
Lingua martyribus exciſa. 421
Vide etiam, Modi quibus lingua martyribus excidebatur.
Litteus Epiſcopus ad metalla damnatur. 485
Livius martyr in catenis mortuus. 493
Lora quid. 173
Lorarij qui. 167
Lora vinculi genus. ibid
Loris pluribus modis excruciabantur ſancti martyres. 174. 175
Lucas martyr laminis igneis torretur. 267
Lucia martyr in ollam immittitur. 306
Lucianus in ſuis dialogis multa fingit de tauro æneo. 299
Lucillianus martyr in crucem actus. 7
Lucius Epiſcopus in metallum damnatur. 485

M.

Macedonius martyr in crate ferrea torretur. 320
Mala manſio quid ſignificet. 142
Malleus in ſanctorum martyrum carnificina. 19
Mamans martyr flagris verberatur. 179
Mamelta martyr lapidibus appetitur. 231
Mamertini cuſtodia. 164
Mamillæ mulieribus Chriſtianis abſcindun-

duntur. 417. 418
Manicæ vinculi genus. 156
Manicis ferreis in Anglia torqueri quid ſit. 157
Manus ſanctis martyribus amputabantur. 422
Maphors quid. 407
Marcellus Centurio projecit militare cingulum & vitem. 191. 192
Marcellus Papa & martyr jumentorum curæ aſcriptus. 449
Marcus martyr plumbatis occiditur. 207
Marcus Velſerus eruditiſſimus vir Acta S. Afræ martyris ex antiquis exemplaribus deſcripſit 217.
Margarita virgo in equuleo torquetur. 140
Maria martyr ungulis excarnificatur. 253
Marinus martyr flagris cæditur. 178
Martinianus fuſtibus verberatur. ibid.
Martianus martyr laminis igneis torretur 276
Marinus in lebetem immiſſus excruciatur. 312
Martyrem in equuleo ſuſpendi, quid ſignificet. 138. 139
Martyres ad beſtias damnabantur. 437
Martyres ad duarum arborum ramos alligati diſcerpebantur. 475
Martyres ad metalla damnati. Lege, Damnati ad metalla.
Martyres ad opus damnati. Lege, Damnati ad opus.
Martyres ad quartum vel quintum foramen extenſi maximum ſenſus dolorem percieþant. 136
Martyres alapis, colaphis, pugnis, ac calcibus cædebantur. 224 & ſeq.
Martyres cædendi denudabantur. 210. 211
Martyres capite plectebantur. 403
Martyrum carnes in ſartagine ſuffrigebantur. 315
Martyres clavis transfodie-

ſodiebantur. 384
Martyres columnis vel palis alligati, aut alijs modis diſpoſiti cædebantur. 214
Martyrum corpora multis modis extendebantur à Gentilibus. 137
Martyrum corporibus denegata ſepultura. 532
Martyres decem mille crucifixi. 7
Martyres de equuleo depoſiti multa perpetiebantur. 288
Martyres equitibus immiſſis obteruntur. 456 & ſeqq.
Martyres extendebantur in compedibus ad quartum vel quintum foramen. 136. 265. 288
Martyrum facies notis deturpabantur. 413. 414.
Martyres ferarum corijs inſuebantur. 34
Martyres feris objiciebantur. 11. 434 & ſeqq.
Martyres gladijs tran- verberabantur. 387
Martyres hordeo ut jumenta paſcuntur. 508
Martyres in acutiſſimis teſtulis & ardentiſſimis carbonibus aliquando volutabantur. 341
Martyres igne pluribus modis cruciabantur. 338 & ſeq.
Martyres impellebantur immolatas carnes manducare, & ſacrificiorum vinum bibere. 351
Martyres in anguſtiſſimis locis unus ſuper alium includebantur. 504. 505
Martyres in calcis fornacem deturbati. 460
Martyres in exilium pellebantur. Lege, Relegati. 489. & ſeqq.
Martyres ingenti lætitia perfuſi ad tormenta properabant. 371
Martyres in naves fractas ſine velo remigioque impoſiti maris diſcrimini commit-

mittebantur. 470. 471
Martyres in profundas foſſas injecti terra obruebantur. 461
Martyres in puteos præcipitati. 473
Martyres in ſartagine ſuffrigebantur, ut piſces in eam injecti ſuffrigi ſolent. 313
Martyres jugulati. 403
Martyres lanceis transfodiebantur. 387
Martyres lapidibus obruebantur. 231 & ſeqq.
Martyres minutatim conſcindebantur. 379
Martyres nudati in carcerem vitreis ſtratum, vel teſtaceis fragmentis, aut muricis ferreis includebantur. 474
Martyres palis alligati tranſverberabantur. 3. 4. 5 & ſeq.
Martyres pectinibus ferreis lacerati formis exprimuntur. 271
Martyres pendentes ab equuleo erant corpore incurvato. 113
Martyres præcipites dabantur. 432
Martyrum promptitudo. 502
Martyres puerorum more cædebantur. 216
Martyres quamplurimi in Meſopotamiæ regione appenſi. 19
Martyres quamplurimi Tyri in Phœnicia flagris cæſi. 179
Martyres quibus modis cædebantur. 209. & ſeqq.
Martyres varijs tormentorum generibus ſubjiciebantur. 372. & ſeqq.
Martyres ſemitonſi. 516
Martyres ſepulti rurſum effoſſi, & in mare projecti. 531. 532
Martyres ſerris diſſecabantur. 384
Matyres ſtimulis ac ſtylis confodiebantur. 379. & ſeqq.

Martyres ſuper acutis obeliſcis veſtibus denudati extenſi cædebantur. 210. 214
Martyres ſuper diverſas coporis partes cædebantur. 213. 214
Martyres tanta feritate rapti in exilium, ut multi ex eis inter trahentium manus ſpiritum emiſerint. 508
Martyres terebris excruciabantur. 386
Martyres terra quomodo obruerentur. 461. & ſeq.
Martyres trecenti in calcis fornacem conjiciuntur. 460
Martyres varijs modis appendebantur. Vide, Suſpendebantur martyres. 14. & ſeqq.
Martyres varijs modis in ollam immittebantur. 309
Martyres varijs modis in mare vel flumina projiciebantur. 462
Martyres verubus transfigebantur. 430
Martyres veſtibus denudati publicè ante omnium oculos ducebantur. 474. 475
Martyres veſtibus denudati ſuper teſtaceis fragmentis diu volutabantur. ibid.
Martyres viventes elixabantur. 307. 308
Martyres uncis dilaniabantur. 262. Vide, Uncus.
Martyres ungulis vel pectinibus excarnificabantur. 248
Martyres urgebantur ſtimulis ad currendum. 507. 508
Martyribus ad metalla damnatis oculus dexter eruebatur, ſiniſtrique pedis nervi præcidebantur. 522
Martyribus crura confringebantur. 422. 423
Martyribus dentes evellebantur. 11. 420

Mar-

Martyribus inter manuum ungues & carnem acuti calami vel acus longiores inſigebantur. 432
Martyribus lingua excidebatur. 420
Martyribus manus, vel pedes truncabantur. 422
Martyribus maxillæ lapidibus confringebantur. 224
Martyribus os lapidibus contundebatur. ibid.
Martyribus pellis detrahebatur. 431
Martyribus ventres diſcindebantur. 387
Martyribus virulenta animalia non nocent. 508. 509
Matrona in aquas deturbatur. 462
Maturus martyr feris objicitur. 441
Mauri martyris os lapidibus contunditur. 230
Mauritij martyris ſocij decimati fuerunt. 189
Mauritius martyr ardentiſſimis Solis radijs objectus legitur. 28
Mauritius martyr cum ſocijs nervis cæditur. 176
Mauritius ungulis laceratur. 253
Maura crucifixa. 7
Maurus martyr fuſtibus percutitur. 178
Maurus miles plumbatis cæſus ex hac vita martyr in cælum migravit. 207
Maxima virgo fuſtibus cæditur. 178
Maximus martyr plumbatis cæſus legitur. 207
Maxys Tribunus ſæviſſimus ſub Diocletiani imperio quid in SS. martyrum ſacra cadavera. 532
Mel in ſanctorum martyrum carnificina. 28
Menda martyr nervis cæſus. 176

Mercurius martyr quando appenſus fuerit. 19
Meſopotamia multos martyres peperit Chriſto. ibid.
Metalli pœnæ inventor quis. 524
Metalli pœna. Lege, Dammnati ad metalla.
Metallici dicebantur in metallum damnati 525
Militaris diſciplina alia ab urbana. 180
Milites ære diruti qui eſſent. 182
Milites duo Chriſtiani Iuliani Apoſtatæ juſſu exilio mulctantur. 348
Milites Chriſtiani militari cingulo ſpoliabantur. 188
Milites Chriſtiani damnabantur ad opus. ibid. & 184
Milites Chriſtiani decimati. 189
Milites Chriſtiani fuſtibus cædebantur. 190
Milites Chriſtiani ſæpiſſimè n cingulum militare abjiciebant. 191. 192
Milites delinquentes hordeo paſcebantur. 181. 184. 187
Milites exilio mulctantur. 348
Milites exteri extra militarem ordinem deprehenſi fuſtibus à Scipione percutiebantur. 185
Milites mille centum & quatuor projecerunt ſpontè cingulum militare. 194
Milites Romani cur ſtantes cibum ſumere cogerentur. 184
Milites Romani delinquentes zona militari privabantur. 180
Milites Romani extra oppidum hibernare juſſi. 183
Milites Romani extra ordinem deprehenſi vitibus à Scipione cædebantur. 185
Milites Romani ob delictum extra caſtra ten-

tendere aſtringebantur. 183
Milites Romani ob delictum militare virgis cædebantur. 181. & 185. Vide, Lex Porcia.
Milites venales exponebantur ob delictum militare. 181
Milites Romani delinquentes foſſas fodere jubebantur. 184
Militibus Romanis delinquentibus ſolvebatur vena, & ſanguis dimittebatur. 181. 184
Militum Chriſtianorum ad Iulianum Apoſtatam oratio. 347
Militum deceptorum à Iuliano Apoſtata miſeria. 345
Militum pœna lapidibus contundi. 231
Militum quorundam Chriſtianorum zelus & fortitudo. 346. & ſeqq.
Militum Romanorum delinquentium pœna erat, cum eis indicebatur ut haſtas darent. 181. 183
Militum Romanorum delinquentium pœnæ graviores quæ. 181
Militum Romanorum delinquentium pœnæ quæ & quot. 180
Militum Romanorum pœnæ leviores quæ. 181
Mille centum & quatuor milites Chriſtiani, Eudoxij exemplum ſecuti, ſpontè cingulum militare deponunt. 194
Miniſteria publica quæ. 510. 511
Miniſtri, ad quos pertinebat cædere reos, quo nomine vocarentur. 219
Minutatim conſcindebantur SS. martyres. 379
Mithridates ſcaphiſmo perijt. 30
Modi quibus martyribus dentes evellebantur, linguæ & mamillæ abſcindebantur. 424
Modus qui adhibebatur

tur in crucifigendis reis, vel martyribus. 8
Moyſes igne torquetur. 339
Mulieres Chriſtianæ. Vide, Chriſtianæ mulieres.
Mulieres SS. martyrum carnifices. 430
Mulieribus Chriſtianis mamillæ abſcinduntur. 417
Mulierum capita radere an ignominioſum fuerit. 391
Muretus alioqui doctiſſimus vir confutatur in correctione cuiuſdam loci epiſt. Senecæ. 108
Muribus dabantur Chriſtiani. 452
Murices ferrei martyrij inſtrumentum. 474
Muſcis objiciebantur SS. martyres. 28
Mutius martyr laminis ignitis aduritur. 276

N.

NAbor ſcorpionibus cæditur. 202
Narratio pulchra. 345. 346
Navis presbyteris Catholicis referta ab Arianis incenſa perijt. 363
Navibus fractis utebantur noſtræ fidei inimici, ut SS. martyres maris diſcrimini committerent. 470. 471
Nazarius ſcorpionibus cæditur. 202
Nemeſianus martyr in metalla damnatur. 485
Neophytus martyr flagris cæditur. 178
Nero Imperator quid in Chriſtianos. 448
Nervi vinculi genus. 154
Nervus quid. 175
Nervis cædebantur SS. martyres. ibid
Nervis cæſi qui Chriſtiani fuerint. 176
Neſtabus martyr ſub Iuliano quæ paſſus. 429
Neſtor martyr ungulis excarnificatur. 253
Neſtor Epiſcopus cruci affigitur. 6
Niceta martyr nervis cæditur. 176
Nicetus martyr unco ſuſpenditur. 38

Nicoſtratus ſcorpionibus cæditur. 202
Nudati Martyres. Vide, Martyres nudati. 474
Nudi martyres. ibid.
Numella plura vinculorum genera deſignat. 153
Numella vinculi genus. ibid.

O.

OBeliſci ignei martyrij inſtrumentum. 328
Obeliſcis igneis excruciatur Taracus martyr cum ſocijs. ibid.
Oculis ligatis martyres obtrunabantur. 406. 407
Oculus dexter martyribus eruebatur. 522
Oleo ebullienti perfundebantur SS. martyres de equuleo depoſiti, 288. 295
Olla in ſanctorum carnificina adhibita quomodo fabricata. 306
Olla martyrij inſtrumentum. ibid. & ſeq. ejus figura expreſſa. 333.
Olla quid. 306
Olympiades martyr fuſtibus percutitur. 178
Olla formis exprimitur. 333
Olympiades martyr in lecto ferreo torretur. 324
Onera. Vide, Pondera.
Orbicularia martyrij inſtrumentum. 22
Oſius Epiſcopus exilio mulctatur. 494
Oſſa SS. martyrum, quæ ignis non conſumpſerat, oſſibus aſinorum & camelorum admiſcent Gentiles. 536

P.

PAlladius Præfectus impius quid in Catholicos. 488
Palma, alapa, & colaphus an ſint unum & idem. 226
Palma quid. 228
Palum ſignificare aliquando equuleum non inconvenit affirmare. 145
Palus martyrij inſtrumentum. 9

Pali cruces dicuntur. 4
Pali dentati minores, de quibus Victor de bello Wandalico lib. 1. cùm ſint idem quod ungulæ: vide Ungulæ.
Palis viginti fratres ex ordine S. Dominici à Turcis infixi intereunt. 10
Pamelius multa de catasta. 133
Pantaleemonis crudele martyrium. 66
Papias miles & martyr fuſtibus cæditur. 178
Papiæ martyris os lapidibus contunditur. 230
Papias miles & martyr plumbatis percuſſus interijt. 207
Paphnutius Epiſcopus in metallum datur. 486
Papus martyr ungulis excarnificatur. 252
Papinianus Epiſcopus et martyr laminis igneis ſemiuſtulatur. 274
Parmenius martyr laminis ignitis aduritur. 276
Paſtoris martyrium brevi ſermone recitatur. 403
Paſtores vaccarum martyres efficiuntur. 452
Paula virgo lapidibus appetitur. 231
Paula virgo virgis verberatur. 202
Paulus Apoſtolus ſecuri percutitur. 5
Paulus Eremitarum novæ legis auctor & magiſter. 312
Paulus martyr virgis cæditur. 201
Pectines ferrei martyrij inſtrumentum. 262
Pectines ferrei quomodo conſtructi. 263
Pectines ferrei quid. ibid.
Pectinibus ferreis pluribus modis laniabantur SS. martyres ibid.
Pedes SS. martyribus amputabantur. 424
Pedicæ vinculi genus. 155
Pedicæ quid. ibid
Pegaſius martyr in lecto

cto ferreo torretur. 325
Pelagia virgo Tarſenſis in tauro æneo cremata Chriſti martyr efficitur. 301
Pelagius martyr ungulis excarnificatur. 253
Pelagij adoleſcentuli martyrium. 256
Pellis ſanctis martyribus detrahebatur. 431
Pelves iu Catholicorum pro vera fide occiſorum carnificina. 453
Pendentes martyres ab equuleo. 104
Penſiles martyres ab equuleo. ibid.
Peregrinus martyr fuſtibus cæſus. 178
Perillus tauri ænei inventor. 297
Perilli mors quænam fuerit. 298
Perſæ atrociſſimis tormentis reos vel Chriſtianos excruciabant. 30
Perſæ pœnarum atrocitate omnes barbaras nationes ſuperaſſe crediti. 31
Petrus Apoſtolorum Princeps cruci affigitur. 4. 5.
Petrus Romæ martyrio coronatur. ibid.
Petrus capite ad terram verſo in crucem agitur. 5
Petrus clavis crucifixus. ibid.
Petrus cur voluerit capite ad terram verſo in crucem tolli. ibid.
Petri Nicomedienſis martyrium. 321. flagris cæditur. 178
Perrus Chriſti martyr ungulis laceratur. 252
Petrus quidam preſbyter quæ paſſus ab hæreticis noſtri temporis. 473
Phalaris quo mortis genere peremptus. 300. 301
Phengon crucifigitur. 6
Phæno quid. 487
Philippus Apoſtolus in crucem tollitur. 6
Plato martyr uncis ferreis excarnificatur. 262
Plautillæ ſanctiſſimæ mu-

mulieris velo Paulus Apoſtolus, dum capite plectendus erat, oculos ſibi ligavit. 407
Plumbatæ martyrij inſtrumentum. 204. & ſeqq.
Plumbatæ quid. ibid.
Plumbatarum verbera an ad inferendam necem. 206
Plumbatarum ſupplicium in uſu etiam extitit temporibus Honorij Imperatoris. 206.
Plumbeis virgis verberabantur. SS. martyres. 199
Plumbo excruciabantur SS. martyres multis modis. 208. 340. 489.
Pœnæ militum Romanorum delinquentium recenſentur. 180. & ſeqq.
Pœnæ militum delinquentium graviores quæ. 181
Pœnæ virginum Veſtalium, quarum negligentia ignis Veſtæ dicatus reſtinguebatur. 177
Polianus Epiſcopus ad metalla damnatur. 485
Pollicibus manuum nonnunquam appendebantur SS. martyres. 24
Polycarpus martyr crematur. 338
Pompejus Magnus anculei inventor. 467
Pondera plurium generum. 22
Pondera, quibus Gentiles in ſanctorum martyrum carnificina utebantur, deſcribuntur. ibid.
Pondera manibus vel pedibus SS. martyrum alligabantur. 22
Ponderibus martyres excruciati. 21
Pondera, quibus martyrum compages luxabantur, multa aſſervantur hîc Romæ in quamplurimis ſanctorum baſilicis. ibid.
Pondera, de quibus hîc loquimur, an adinventa fuerint inferendorum

dorum cruciatuum cauſa, an potius æſtimandorum onerum gratia. 22
Pondera, quibus martyres cruciabantur, an alia ab illis quæ l. 12. tab. debitoribus exhibebantur. 23
Pondera, quæ debitoribus exhibebantur, quænam fuerint. ibid.
Pondera pedibus quandoque & collo ſimul SS. martyrum alligabantur. 26
Pontianus martyr virgis cæditur. 202
Pontianus martyr unco laceratur. 262
Porcia lex, de cive Romano virgis non verberando, quo ſenſu accipiatur. 180. 181
Pothini Epiſcopi martyrium. 224
Prelum in torculari quid. 82
Prelum martyrij inſtrumentum quid. 310
Preſbyteri, diaconi, & Epiſcopi exilio mulctantur. 496
Priſca virgo in ſponſi contemptum denudatur ab Ethnicis. 390
Privata domus quid. 162
Privatus martyr plumbatis necatur. 207
Privatus Epiſcopus & martyr fuſtibus vapulat. 178
Procopius martyr plumbatis verberatur. 208
Probus martyr nervis cæditur. 178
Protaſius martyr fuſtibus percutitur. 178
Pueri aliquando carnifices SS. martyrum. 381
Pugnus deſcribitur. 229
Pugnis percutiebantur ſæpiſſimè SS. martyres. 224
Pulio martyr incendio abſumitur. 339

Q.

Quadraginta militum facies lapidibus cæduntur. 230
Quatuor millia nongenti ſexaginta ſex Catholici exilio mulctantur à Wandalis Arianis. 501

Quibus pœnis ſubjiciebantur noxij, priuſquàm culeo inſuerentur. 469. 476
Quintinus martyr trochleis extenditur. 79
Quodvultdeus Epiſcopus quæ paſſus ab Arianis. 471

R.

Radijs Solis objiciebantur martyres. 28 Vide, Solis radijs.
Radijs textoris inſtrumento, quo ſubtegmen flamini inſeritur, confoſſi leguntur quandoque SS. martyres. 430
Raptabantur SS. martyres. 434
Raptabantur ſancti martyres pluribus modis. 436
Rechamus quid ſit. 112
Regina virgo virgis cæditur. 202
Rei ante delictorum confeſſionem, in qua cuſtodia detinerentur 164
Rei priſcis temporibus juſſu magiſtratuum pluribus modis cædebantur. 210 & ſeqq
Relegabatur quis interdum bonis ademptis, interdum ſine bonorum ademptione. 491
Relegati cum matribus infantes. 502
Relegari in inſulam vel ad tempus, vel in perpetuum quis poterat. 490
Relegati in inſulam pœnæ etiam poſt mortem quæ. ibid.
Relegati martyres. 489 & ſeqq.
Relegatorum duo genera erant. 490. 491
Reparata virgo in Chriſti contemptum denudatur ab Ethnicis. 390
Reſina excruciabantur SS. martyres. 340
Rete involuta Blandina tauri ictibus objectatur. 443
Robur quid ſignificet. 433
Romanus martyr fuſtibus cæditur. 178
Roncinas an connumeraverit Tertullianus in-

inter inſtrumenta ſævitiæ, ut voluit Rhodiginus. 528
Rota martyrij inſtrumentum. 58
Rotarum convexis, quibus alligabantur martyres, ſæpiſſime mucrones affixi erant. 68. 71. 87.
Rotarum radijs intexebantur martyres. 72. 86
Rotæ alligati multa perpetiebantur. 67 & ſeqq.
Rotæ quomodo eſſent Gentilibus uſui ad Chriſtianos in eis excruciandos. ibid. & ſeq
Rotæ ſupplicij multi ex Græcis meminêre. 58. & ſeqq.
Rotis martyrum corpora extendi quomodo intelligatur. 59. 60
Rotis vincti martyres volvebantur vel ſuper cuſpides ferreos terræ affixos, vel ſaltem ſuper ignem. 70 & ſeq.
Rotulæ inerant in equulei machina. 102. 109
Rufina martyr ungulis excruciatur. 253

S.

SAba martyr in lebete cruciatur. 312
Sabbatius martyr flagris cæſus. 179
Sacerdotes quæ ab hæreticis noſtri temporis patiantur. 476. 477
Sagittis martyres configebantur. 11. 400. 401
Samona martyr altero pede appenditur. 17
Sanctus martyr feris objicitur. 441
Sanguineæ virgæ quæ. 469
Sartaginis ſupplicium qui perpeſſi. 317
Sartago formis exprimitur. 333
Sartago martyrij inſtrumentum quid, & quo pacto conſtructa. 312 & ſeqq.
Saxis grandis ponderis opprimebantur martyres. 232. 233 234
Saxus Tarpejus quid. 433
Scaphis, & non ſcaphio conſtruebantur ſcaphi-

phimi machinæ. 33
Scaphiſmi ſupplicium Perſis in uſu fuit. 30. 33
Scaphiſmus ſupplicium immaniſſimum 30 uſque ad 33
Scaphiſmus unde dictus. 33
Scorpiones martyrij inſtrumentum. 200
Scorpiones quid. ibid.
Scribebant antiqui ſtylis. 379
Scribebatur in vultibus SS. martyrum. 412 413
Sebaſtiani martyris cadaver in cloacam Maximam unco trahitur. 261
Sebaſtianus martyr fuſtibus cæditur. 178
Secundianus martyr fuſtibus vapulat ibid.
Securi nonnunquam obtruncabantur martyres. 406
Securis martyrij inſtrumentum. ibid.
Securi decollari honeſtrius erat quam gladio feriri. 405. 406
Sella ferrea martyrij inſtrumentum. 325
Semeſtre ſtipendium. 182
Semitonſi martyres. 518
Senen martyr plumbatis percutitur. 208
Septem mulieres Chriſtianæ in ſella ignita torrentur. 325
Seraphia virgo & martyr fuſtibus verberatur. 178
Serra martyrij inſtrumentum. 384
Servi martyrium. 80
Severa virgo Romana plumbatis percuſſa, martyrij palmam conſequitur. 207
Severianus martyr plumbatis percutitur. ibid.
Severianus martyr dirè excruciatus fuit. 26[illegible]
Severus martyr plumbatis interijt 207
Sextilius Epiſcopus Leſſanenſis, Græcarum literarum peritiſſimus. 40
Sigonij opinio de equuleo. 99
Sigonij rationes de equuleo diluuntur. 115 131

Si-

Sigonij ſententia de equuleo examinatur. 101. 129
Sigonius confundit equuleum cum cataſta. 135
Sigonius de fidiculis an benè ſenſerit, diſſeritur. 120
Sigonius in ea fuit opinione, ut crediderit funiculos, quibus excruciandi equuleo vinciebantur, remittendi doloris ſtudio relaxari conſueviſſe. 113
Sigonius opinatur equuleum non fuiſſe diverſum à compedibus, quibus rei ad quartum vel quintum foramen extendebantur. 136
Simeon Epiſcopus propinquus Salvatoris in crucem actus. 7
Simeonis hiſtoriam ſcribit Euſebius. 8
Simplicius martyr ſcorpionibus verberatur. 202
Siſinnius martyr lapidibus obruitur. 231
Solis radijs cur objiciebantur ſancti martyres. 28 uſque ad 38
Solis radijs pluribus modis objiciebantur ſancti martyres. ibid.
Soricibus rodendi Chriſtiani dabantur. 452 453
Spiridion Epiſcopus in metallum datur. 485
Sportis ex junco confectis ſublati nonnunquam Chriſtiani in altum, radijs ſolis hoc modo objiciebantur. 20
Stantes cibum ignominiæ cauſa milites ſumebant. 181
Stephanus protomartyr lapidibus appetitur. 231
Stimuli quid. 384
Stimulis afflictabantur ſancti martyres. 236. 379
Stimulis torqueri. 382
Stipendio legitimo ſpoliari, pœna Romanorum militum delinquentium. 182
Stipes aliquando denotat equuleum. 141

Stipites, & uſus eorum. 11
Stipitibus alligati martyres diverſimodè excruciabantur. ibid.
Stipitibus nonnunquam ſancti martyres clavis affigebantur. ibid.
Stratonicus martyr virgis triangularis figuræ cæditur. 201
Stratum ferreum. Vide, Lectus ferreus. 325
Streblæ martyrij instrumentum. 62
Styli martyrij inſtrumentum, quid ſint, quibusve uſibus accommodati. 379.380
Stylis, & ſtimulis torqueri, an ſit idem. 382
Subulæ martyrij inſtrumentum. 440
Succenſoria martyrij inſtrumentum, quæ, ibid.
Sudatorium quid. 356
Sude præacuta transfodiebantur ſancti martyres. 427
Suetonius in Tiberio quo ſenſu acceperit fidiculas. 124
Suffrigebantur martyres. 313
Sulphur in ſanctorum martyrum carnificina. 340
Supplicium inſcriptionis Conſtantinus Magnus vetuit. 413
Supplicium inſcriptionis vultus & faciei quodnam fuerit. 412
Suſpendebantur ſancti martyres altero brachio. 20
Suſpendebantur martyres altero pede. 15.16
Suſpendebantur martyres ambobus brachijs. 23
Suſpendebantur martyres capillis. 46
Suſpendebantur ſancti martyres columnis vultu alterius in alterum obverſo, pedibus non ad terram demiſſis. 39. & ſeq.
Suſpendebantur martyres pluribus modis. 14. & ſeqq.
Suſpendebantur martyres oneribus collo & pedibus ligatis. 26

Suſpen-

Suſpendebantur martyres pollicibus manuum. 24. 25
Suſpendebantur martyres pondere gravati, funibusque eorundem corporibus alligatis. 27
Suſpendebantur martyres unco. 38
Suſpendebantur martyres utroque pede, & quidam pluribus modis. 18
Suſpendebantur rei à lictoribus. 222
Suſpendi aliquem in equuleo, quid ſignificet. 138
Suſpenſi martyres altero brachio, varijs modis excruciabantur. 20
Suſpenſi altero pede diverſis modis excruciabantur. 16. 17
Suſpenſi martyres virgis aliquando cædebantur, vel diris alijs modis excruciabantur. ibid. & 18
Suſpenſi martyres utroque brachio, varijs modis excruciabantur. 23
Symphorianus martyr ſcorpionibus verberatur. 202
Symphoroſa martyr capillis appenditur. 47

T.

Taraci martyrium. 328
Tarinchæ martyrij inſtrumentum, quid ſint, explicatur. 427
Tarquinius Superbus, an metalli pœnæ inventor. 524
Tatianus in craticula ſemiuſtulatur. 321
Taurus æneus martyrij inſtrumentum. 296. & ſeqq.
Tauri ænei inventor Perillus. 297
Tedis adurebantur ſancti martyres. 277
Telis martyres trajiciebantur. vide, ſagittæ
Terentianus martyr ſcorpionibus cæditur. 202
Thecla virgo Aquilejenſis denudatur. 390 ſuſpenditur. 19
Theophila virgo crematur.

matur. 339
Theopiſtes S. Euſtachij martyris uxor in tauro æneo crematur. 301
Theopiſtus Romanus Theopiſtis martyris filius in taurum æneum igneum immiſſus interijt. ibid.
Tepidarium quid. 356
Terebra martyrij inſtrumentum. 386
Terebris ſancti martyres cruciabantur. ibid.
Terra obruebantur ſancti martyres diverſis modis. 461
Tertullinus martyr nervis verberatur. 176
Teſtaceis fragmentis excruciati ſancti martyres. 264
Thecuſa martyr in aquas deturbatur. 462
Theodulus in crate ferrea torretur. 320
Theodorus ac Theophanis martyris frater quæ paſſus ſub Theophilo Imperatore hæretico. 414. 415
Theonilla capillis appenditur. 47
Theophanes quæ paſſus ſub Theophilo Iconoclaſta. 413. 414
Theophila nobiliſſima Chriſti virgo igne crematur. 339
Theophilus Imperator Iconoclaſta quid in Catholicos. 413
Theophilus Iconoclaſta reſtituit pœnam deformationis vultus, quam Conſtantinus è medio ſuſtulerat. ibid.
Theopompi martyrium. 232
Thermæ quot cameris conſtarent, & uſus earum. 356
Thomas ſanctiſſimus Epiſcopus cathomo cæſus legitur apud Victorem. 217
Thomas Morus ob fidem Catholicam capite plectitur. 412
Thomas Bozius noſtræ Congregationis ſacerdos optimè de equuleo ſenſit. 100
Timon diaconus incendio abſumitur. 339.

Thyrſi martyrium. 23
Timon cruci affigitur. 6
Timotheus martyr in crucem agitur. ibid.
Tondebantur à Gentilibus ſanctæ virgines ad turpitudinem. 391
Torcular martyrij inſtrumentum. 80. & ſeqq.
Tormenta. Vide, Cruciatus.
Tranquillinus martyr lapidibus appetitur. 231
Trecenti martyres Carthagine in calcis fornacem conjiciuntur. 460
Trochlea quid ſignificet. 75
Trochlea martyrij inſtrumentum. 74
Trochleis qui extenſi. ibid.
Trochleæ unde dictæ. 76
Trochleas aliqui putârunt ergatas eſſe ibid.
Trochleis quibus SS. martyrum corpora extendebantur, an adjungeretur aliqua lignea machinula. 77
Trochleis quomodo excruciati ſancti martyres. 78
Trochleis dum extendebantur ſancti matyres, pluribus alijs modis etiam tunc excruciati leguntur. ibid.
Trochlearum varij uſus in SS. martyrum carnificinis. 79
Trochleas non inconvenit rotas dici. 73
Tryphon martyr flagris cæditur. 179
Tullianus carcer. 164
Tunica ferrea ignita martyrij inſtrumentum. 328
Tunica moleſta martyrij inſtrumentum quid ſit, declaratur. 360
Turcæ quo genere mortis reos vita privent. 4
Tympanis torqueri quid. 528
Tyrſus martyr loris diſcerpitur. 174

V.

VAlla an benè ſenſerit de fidiculis. 120

Va-

dalis Arianis. 399
Virgines ſacræ ignibus flammantis rogi admotæ. 394
Virgines ſacræ nudatæ ab Arianis, & in publico ſtatutæ. ibid.
Virgines ſacras diſſecant, earumque corpora hordeo impleta, porcis devoranda objiciunt Heliopolitani. 388
Virgines ſacræ ignibus admotæ, non tamen fidem abnegârunt. 394
Virgines ſacræ, detractis veſtibus, in omnium conſpectu verberantur. ibid.
Virgines ſacræ denudatæ igni in omnium oculis admovebantur. ibid.
Virgines ſanctæ & incontaminatæ nudatis corporibus nefaria paſſæ. ibid. & ſeq.
Virgines ſacræ à petulantibus juvenibus nudatæ. 396
Virgines ſacræ multæ per vim ab Arianis diaboli miniſtris ſtupro violento affectæ, aliæ fuſtibus capite cæſæ. 395 399
Virgines ſacræ n[illegible]tæ in triumpho ductæ. 398
Virginibus ſacris Sebaſtianus Præfectus militum nudis fidem negare jubet. 396
Virginum ſanctarum corpora tumulis mandandi nulla poteſtas fuit. 399
Virginum privilegia. 392
Vitis Centurionum inſigne. 192
Vitreis fragmentis excruciati ſancti martyres. 474
Vitruvius de trochleis diſſerit. 75. 77
Vitus puer & martyr cathomo cæditur. 217
Uncis diſcerpebantur ſancti martyres. 11 258
Uncis ſuſpendebantur ſancti martyres. 38
Unci multiplicis uſus. 261

Un-

Uncis pluribus modis lacerabantur ſancti marty res. 262
Uncus martyrij inſtrumentum. 258
Uncus quid ſit, explicatur. 261
Ungulæ martirij inſtrumentum. 248
Ungulæ quomodo conſtructæ. 250
Ungulæ biſulcæ. 252
Ungulæ, quibus ſancti martyres excarnificabantur, in Baſilica S. Petri aſſervantur. 253
Ungulæ, Lege, Fidiculæ.
Ungulis multis modis excarnificabantur ſancti martyres. 257
Ungularum fabrica. 251
Urſicij martyrium. 359
Urſula virgo Catholica ab hæreticis noſtræ ætatis necatur. 472

Z.

Zeno martyr in lebetem immiſſus excruciatur. 312
Zeno alter dira paſſus ſub Juliano Apoſtata. 429
Zenobij fratres & martyres in lebete cruciantur. 312
Zonâ militari privabantur milites ignominiæ cauſa. 180

FINIS.

Special 92-B
22694

THE GETTY CENTER